

کَمَلُکَ وَسَلَامُکَ

مَسَائِلِ اِمَامَت

پہ قند ہاری پستو

امام اودباغچہ وامامت سرہ دہ متعلقہ
مسائل و احکام و بیو جامع کتاب اودار العلوم
دیوبند دحضرات مفتی ابوکرام و تصدیق اوتائید سرہ

مؤلف

مولانا رفیع الرحمن قاسمی

مدرس دارالعلوم دیوبند

مکتبہ اشرفیہ

مکتبہ اشرفیہ

ضمیمہ نمبر ۱

صفحہ	تصویر	عنوان
۳۷		دعاء مستجاب حضرت مفتی اعظم
۳۸		راہی گرمی حضرت مولانا مفتی اعظم دیوبند
۳۹		تقریظ حضرت مولانا مفتی محمد ظفر الدین
۴۰		عرض مترجم
۴۱		عرض مؤلف
۴۳		امامت
۴۳		دامت ترتیب
۴۴		دخیل خان خٹک بھترہ امام جوړول
۴۴		دامت ذمہ واری او مسئولیت
۴۵		دمقتدیانو رعایت
۴۶		دمقتدیانو نه ہدایت
۴۶		دامام اوصاف
۴۷		دامام تہ ہدایت
۴۷		دامام لپارہ نور شطونہ
۴۹		دامامت لپارہ جنگ کول منع دی
۵۰		دامامت مزدوری
۵۰		دحاکم وخت اجازہ ضروری ده
۵۱		امام او محراب
۵۱		دفرا د خٹک اول او وروستہ سکون
۵۱		بہ تسبیح ویلو کی دی تلوار نه کوی
۵۲		امام دی دلمقنہ خٹک مخکی مقتدیانو خبر کر ی

د کتاب ټول حقوق د ناشر سره محفوظ دی

نام کتاب	پښتو مسائل امامت
مرتبہ	مولانا محمد رفعت قاسمی
پښتو ترجمہ	حافظ عبد الرحمن محمد زانی
کمپوزنگ	عزیز کمپیوٹر سینٹر خلجی کالونی سریاب
تعداد	۱۰۰۰ ټوکه
تصحیح / نظر ثانی	مولوی حمد اللہ آغا صاحب
ناشر	مکتبہ رشیدیہ برکی روہ کوئٹہ
طبع	لاہور
قیمت	۲۰۰۶ ء
د نشر نیټہ	۲۰۰۶ ء
طبع او استقام	محمد ساجد

۵۳	دچاچی په ژبه کی لکت وی دهغه امامت	۶۹	دیره امام دوه خایه امامت کول
۵۴	دعلاقی امامت	۷۲	په یوه مسجد کی ددو امامانو امامت کول
۰	دفتر نری امامت	۰	آیلو سړی دنانان او امامت دواړه خلعونه کولای سی
۷۳	دگور امامت	۰	دوقت سوی امام دپیلو کومک کول
۰	دکاتره امامت	۵۵	آیله امامت کی دذات لحاظ ستل پکاردی؟
۷۴	په لمانځه کی دیله دونکی امامت	۵۷	دچاچی لېجی پری سړی وی دهغه امامت
۰	دغورید کولونکی امامت	۵۸	دکوچی لاس والا امامت
۰	دنامت امامت	۰	چی لاس فی پری سړی وی دهغه امامت
۷۵	دعالمور امامت	۵۹	دچاچی پښی پری سړی وی دهغه امامت
۰	دنامر ده امامت	۶۰	شوگ چی پر منجه کولو قدرت نلری دهغه امامت
۷۶	دروای دزوی امامت	۰	دکاتره، شل، پنجه خوره او دبرگ سړی امامت
۰	دحمل ساقطونکی امامت	۶۱	دلس مرض والا سړی امامت
۷۷	دپښکی امامت	۰	په نامت دلمانځه ور کونکی والا امامت
۷۸	دتوی مسلمان سړی بنخی دزوی امامت	۶۲	دپک امامت
۰	دهغه سړی امامت چی لاس او پښی...	۰	دپنده امامت
۷۹	دزیر بنخی (غشی) امامت	۶۳	دپری کونلې کونکی امامت
۰	چی دزیر ناف پښتان نه خړوی	۶۶	دپری کونلې کولو څخه توبه کښونکی امامت
۸۰	چی په خوله کی نی یو غاښ هم نه وی	۰	دجوړ سړی اقتداء په ناجوړه (معذور) پسې
۰	دعصرعی غاښو والا امامت	۶۷	شوگ چی مسح کوی دهغه امامت
۰	دقتل امامت	۰	دوسرو په مرض امت امامت
۸۱	دپښو امام جوړیدل	۶۸	دمسلس لول په شک کی دامت امامت
۰	دامام دعاقل کیلو شرط	۰	دکوزنی امامت
۸۲	دمسقی ویلی سړی دنامر ده اقتداء	۰	دکمزوری دیلو الامامت
۸۳	دامت لپاره دروغی شرط	۶۹	دنامی پاملر امامت

۳۸	دچاچی بنخه بی پردی وی	۹۸	دعلت په وخت کی دنکاح روونکی امامت
۸۳	دکم امام چی لوړی بی پردی وی...	۰	پر گرو باندی دقتل کی اخیرونکی امامت
۰	پر ضعیفاندی دطلاق ور کونکی امامت	۹۹	دعاق امامت
۸۵	چی رکوع او منجه ژر کوی دهغه امامت	۱۰۰	دکم نلونکی امامت
۰	دبلعتی امامت	۰	چی سین پښتن کازی دهغه امامت
۱۰۱	دخطاب لکونکی امامت	۰	دکاه کیره مرتکب امامت
۱۰۲	دسینما کونکی امامت	۸۶	بی له خولی اولنگوتی والا امامت
۰	دتلویزن کونکی امامت	۸۷	دجنب امامت
۱۰۳	دکم چاچی په کور کی شرعی برده...	۰	دجلل غله امامت
۰	دخصی امامت	۸۸	دپښن پرست امامت
۰	دهجر امامت	۸۹	دطلق امامت
۱۰۴	دنس بندی کونکی امامت	۰	دکوچی امامت
۱۰۵	دلیونی امامت	۹۱	دامامت مستحق
۰	چی پر جماع باندی قاتر نه وی دهغه امامت	۰	په امامت کی دشیخ اوسیدلخصیت نه
۱۰۶	دوهم په وجه امامت پر پردی او که نه؟	۹۲	دکم امام څخه چی څه مقتدیان ناراضه وی دهغه...
۱۰۷	دسوزک والا سړی امامت	۰	چی اولادنی ناصالحه وی
۰	دعسافر امامت	۹۳	دکم امام چی لگ اغونلې
۱۰۸	دانعامی باتدایینوونکی امامت	۰	دلور پرواده چی ولور اخلی دهغه امامت
۰	دنامحر موسره لاس په لاس کی.....	۰	دمسجعال پر خپل خان باندی مصرف کونکی..
۰	دپښک دعلازم امامت	۹۴	دشیعه امامت
۱۰۹	دفس او دجذام دمريض امامت	۰	دموچی مری ته غسل ور کونکی اودنوی مسلمان
۰	دسودخور امامت	۹۵	دغیر مقلد امامت
۰	دمکروه دمرتکب امامت	۰	دمکر حدیث امامت
۱۱۰	دقوالی اوریلونکی امامت	۹۶	دغزلوونکی بنخی دمیره امامت

پېښور			
۱۱۰	چی پنځونی لسل نی خراب وی دغه امانت	۱۲۸	ذاتب امام به موجودگی کی دبل.....
"	به زباندی دپیچ امانت	"	دضرورت به وخت کی بی له اجازی...
۱۱۱	دحرمی امانت	"	دامام اجازه دمقتدی لپاره شرط نه ده
"	درنهی به کور کی صقل سری امانت	۱۲۹	به آخره نامه کی امام وفات سوتو.....
۱۱۲	دتوبه کینونکی زناکاره امانت	"	دشافعی امام اتباع به اختلافی مسائلو کی
"	دغیر شادی شله امانت	۱۳۱	دشافعی او اهل حدیث امانت
۱۱۳	چی واده نی کړی وی لویو کال کور نه وی تللی..	۱۳۲	دشافعی امام به اقتداء کی رفع بدین
۱۱۳	تربط کولاندی دپنځو کینه کونکی امانت	۱۳۳	حقعی امام دشافعی متنبیاتو څرنګه.....
"	دبتلون اغوسونکی امانت	۱۳۴	به ناباکه حالت کی نی لمونځ ور کړی..
۱۱۵	دپراخ پرتوګ اغوسونکی امانت	۱۳۵	دډیوری مودی پوری نی امانت.....
"	چی لڼګ اغونللی دغه امانت	۱۳۶	آیاتو اویح ور کول دامام دغه واری ده؟
"	دقمیص او پرتوګ اغوسونکی امانت	۱۳۷	به تراویحو کی د امانت حق
۱۱۶	چی صحیح ثبات نه رقی دغه امانت	"	به تراویحو کی دمعروضی شرعی حیثیت
"	درشوت خور امانت	۱۳۸	دتراویحو د امانت لپاره بلوغ شرط دی
۱۱۷	دتلارک جماعت امانت	۱۳۹	دمعلمه حافظ امانت
"	داهل حدیث امانت	"	چاچی دماخوسن لمونځ نه وی کړی...
۱۱۸	دوړمخنی امانت	۱۴۰	دوترو امانت
"	وګمونست ګونلته درنی ور کونکی امانت	۱۴۱	امام صرف فرض ور کړی او حافظ تراویح
۱۲۱	دغیر معزز امانت	"	دنلوبزون څخه امانت
۱۲۲	چی صحیح مخارج نسی انا کولای دغه امانت	۱۴۳	دتیپ ریکارډر څخه امانت
۱۲۳	دندسی سری امانت چی قضاء لمونځ پر پته وی	۱۴۴	د امانت تر ټولو زیات حتماره
۱۲۵	دکم علم چی پر دغه بقلی وتر قضا وی	۱۴۶	د امانت دمکرو هتوبیان
۱۲۶	دست مؤکله نه کونکی امانت	۱۵۰	پر ګریبا/لازم پیکر بانلی امانت
"	دمسقل علم حق	۱۵۲	امام دباندی دجمعی لمانځه له ولاړ.....

۱۶۵	پہ امت کی دخیل مسلک رعایت کول	۱۵۳	امام پہ جمعہ کی قرأت غت کمری او کہ خطبہ
۱۶۶	کہ چیری دامام شخہ تکبر و نه پاته...	"	دامام دخطی پہ حال کی دیو جلعظیم کول
"	پہ جمعه او اخترونو کی دمسجدہ سپو...	۱۵۳	دامام او خطیب پہ نه موجودگی کی حکم
۱۶۷	پہ اخترونو کی دعاشه وخت رسی	"	دعبر ددرجو تعداد
"	دقش و نکار بر مصلی باندی لمونخ ور کول	۱۵۵	آباد امام بر منبر باندی دریل ضروری دی؟
۱۶۹	امام پر چو کی باندی او مقتلیان پر.....	"	دعبر پر کہ زینہ باندی خطبہ ور کمری
"	امام پر فرش باندی او مقتدی بر مصلی	"	پہ خطبہ کی دافرادو شرط
۱۷۰	دامام دعابین پہ منزل کی دریل	۱۵۶	دامام عصا/الکرہ پہ لاس کی اخیستل
"	دمسجدہ لو پر منزل کی جماعت کول	"	دخطی تاذان حکم
۱۷۲	کہ پہ مسجد کی دامام شخہ لاندی...	۱۵۷	آباد امام دامت شخہ دمنه مسئلہ یقولای سی؟
۱۷۲	دامام دعابین شخہ هغه خواته دریل	"	دخطی او جمعی پہ مدین کی فصل و اتل
۱۷۳	دامام پہ محراب کی دنه دریل	۱۵۸	دغیر خطیب دجمعی امت
۱۷۳	دلونخ کونکو ددیروالی پہ وجه دامام	"	آباد جمعی امام و سنت کونکو نه انتظار کمری
۱۷۵	دخای دتنگوالی پہ وجه دامام.....	۱۵۹	دخطی دیو بطریقہ
"	پہ کم مسجد کی چی محراب نه.....	۱۶۰	آباد خطبہ کی پہ زور و والی شرط دی؟
۱۷۶	دامام راسته یا چپه خواته دریل	"	پر غلطی کولو باندی و امام نه فتح ور کول
"	دمقتدی پر ویلو باندی دامام پہ لاندخه.....	"	آباد مکبره دامام اجازت شرط دی؟
۱۷۷	کہ دامام سره یو سمری ورو	۱۶۱	داخر خطبہ یو وور کره او لمونخ بل یو
۱۷۸	کہ مقتدی یو ازی بنخه یا کوچنی.....	"	آباد امام دو خایه داخر امت کولای سی؟
۱۷۹	مقتدی یو کوچنی یا یو سمری ورو.....	"	پہ مزدوری باندی داخر او جمعی لمخونه ور کول
"	داقتلاء شرعی حدود	۱۶۲	دامام پہ خطبہ کی دحضرت معلوہ ذکر کول
۱۸۱	دمقتدی دامام شخه و منخ ته دتنگ حکم	"	بلوغ ته نزدی خطبہ و واتی او بالغ لمونخ ور کمری
"	دلما نخه و خونه شوک مقرر کمری	۱۶۳	دجمعی دلمنخه وروسه آورده دعالو کمری او کہ...
۱۸۲	دمعلوم وخت شخه دمنه لمونخ.....	"	دامام دجمعی دویمه دعالو کول

۱۹۹	دلماخه نیت په کچه زبه کی ضروری	۱۸۲	آیبر امام بقلی معلوم رخت باندی لازمی ده؟
۰	امام دینخی مقتدی نیت کول	۱۸۵	په لمتخ شروع کولو کی امام دعوی پابنده دی
۲۰۰	دژی او دزره د نیت خلاف حکم	۱۸۶	د امام دیوچالیزه د جماعت خنلول
۲۰۱	تکیر تحریمه څخه وروسته نیت کولو...	۰	آیا امام لپاره لنگوټه ضروری ده؟
۰	په تکیر تحریمه کی دگوتو حالت	۱۸۸	چی په استعمال کی لمونځ ورکړی
۲۰۲	امام دی په تکیر تحریمه کی تلوانه کوی	۰	د ښکوتی او شملی لوړدول
۰	د تکیر تحریمه طریقه	۱۸۹	پر امام بقلی د مقتدی رعایت کول
۲۰۶	امام نکیرونه څرنگه روانی	۱۹۰	د امام لپاره د نیس حق ونداد
۲۰۸	په تکیر تحریمه کی عامه غلطی	۰	امام د نیت کونکو انتظار وکړی او که نه؟
۲۰۹	په تکیر کی د جهر اندازه	۱۹۱	چی مقتدی نسی راڼو پوازی لمونځ وکړی
۲۱۰	په قرأت کی د جهر اندازه	۰	د امام لپاره معلوم سړی لپاره انتظار کول
۲۲۱	امام دی قومه او جلسه په ارامه وکړی	۱۹۲	د دولونکی لپاره قرأت یار کوع لوړدول
۲۱۷	د امام د بناسه آواز لپاره تیرخل	۰	په امام پسی د سلام په وخت کی قتل کول
۰	بی ثناء د قرأت کولو حکم	۱۹۳	د ذاتی اختلاف په وجه سره د جماعت څخه گریز
۲۱۸	آیا امام د مقتدیو د ثناء انتظار وکړی؟	۰	د شرعی و جینی بغیر په امام پسی لمونځ نه کول
۰	په لمانځه کی د بسم الله حکم	۰	امام او مقتدیان به څه وخت درپیری
۲۱۹	په قرأت کولو کی د ترتیب لحاظ ساتل	۱۹۳	په امام پسی څرنگه خلق بایدو درپیری
۰	د نیمقی آیت څخه شروع کول څنگندی	۱۹۵	په امام پسی د مؤذن دخای تعین
۲۲۰	امام په جهری لمانځه کی قرار وویل	۱۹۶	د امام د تکیر پر وخت پر مصلی بقلی دربلل
۰	وامام ته د فتحی ور کولو تفصیل	۰	د تکیر څخه وروسته د امام تر فیره پوری دربلل....
۲۲۱	د امام سورتونه خلاف د ترتیب ویل	۱۹۷	امام د تکیر څخه بغیر لمونځ شروع کړی نو څه حکم
۲۲۲	د مقتدی پر فتحه باندی د امام سجده....	۰	امام لنگوټه تړل چی لغت خم سورتو څه حکم دی
۰	د واجب قرأت مقدار	۱۹۸	د امام پر لغت الصلوة بقلی لاس تړل
۲۲۳	په لمانځه کی د مخلطو سورتو رکوع ویل	۰	امام څرنگه نیت وکړی؟

۲۳۸	لئونڊ فلونڊنڪي غلطي	۲۲۴	دلماخه به قرأت کي دني ڪريم ﷺ معمول
۲۳۹	دآيت پوء حصه پنه سي لومني نسي....	•	دامام خلاف سنت قرأت ڪول
۲۴۰	ددری آيترو روسته لئونڊ فلونڊنڪي...	۲۲۵	دقرأت آخري لفظ در ڪوع دنڪير سره منلول
•	به لمانخه کي پر ليڪل سوي شي.....	۲۲۶	دسمع الله لمن حمده صحيح ادا ڪول
۲۴۱	دحفي امام دذعاء قوت لپاره رعيت ڪول	•	وامام ته دخبرور ڪولو طريقه
۲۴۲	دامام قوت نازل وبل	•	دامام به دويم رڪعت کي قرأت اوڍ ڍول
۲۴۳	دقوت نازل دُعا	۲۲۷	به دويم رڪعت کي اوڍ ڍولي ته دشه شي اجباري
۲۴۴	دامام شتره دمقديباتو لپاره ڪافي ده	۲۲۸	به هر رڪعت کي يوسورت وبل
۲۴۵	پراول سلام بئدي دليونڊ ڪونڪي تر....	۲۲۹	سنت قرأت
۲۴۶	پر خومره فاصله بئدي سري تيريدلاي سي	•	به هر رڪعت کي پوره سورت وبل
۲۴۷	دستري مختلف صورتونه	۳۰	دامام لپاره تحميد افضل دي
۲۴۸	دبيله سره دخواهه مخلمخ لئونڊ ڪول	•	دامام لپاره آمين وبل خرننگه دي؟
۲۴۹	دياران له وجهي لئونڊ مانول	•	پر رموز او قافوباندي دريدل اونه دريدل
•	دامام به تاريخه کي لئونڊ ور ڪول	۲۳۲	امام ڪه دتجريد رعيت نه ڪاري
۲۵۰	به لمانخه کي خوک خليفه جوڍول	•	دامام دبعضي لفظودوه واره قرأت ڪول
۲۵۱	دخليفه جوڍولوسيونه	۲۳۳	دوقت تنگي به وجه به سهلو کي ڪر جي سورة وبل
۲۵۲	به لمانخه دخليفه جوڍولومستلي	•	به اول رڪعت کي سورة مزمل رڪوع وبل او....
۲۵۳	جي داعم او دس مات سي نوخه حڪم دي	۲۳۴	دڪو جي سورت فاصله ڪول
۲۵۵	دخليفه جوڍولوشروطونه او دغه طريقه	•	دڪو جي سورت اتلازه
۲۵۸	دبناء دصحت لپاره شرطونه	۲۳۵	به پوء رڪعت کي دوه سورة تونه وبل
۲۶۱	ڪه دامام لپاره خليفه جوڍول مشڪل....	•	يوسورة به دو (۲) ڪهو کي وبل
۲۶۲	داعم دسجدي به حال کي او دس ماتيل	۲۳۶	دآيت شروع پريينول اوبيا وبل
•	سورت ني واتي جي او دس مات سو....	•	دضالين پر خاي بئدي دالين وبل
۲۶۳	مسوق خليفه خرننگه لئونڊ پوره ڪري؟	۲۳۷	دعفي محمد شفيع صاحب فوري دضايه باره کي

رانے گرامی

حضرت مفتی نظام الدین صاحب اعظمی مدظلہ مفتی دارالعلوم

دیوبند

باسمہ سبحانہ

الحمد لله والصلوة على ائله وعلى آله واصحابه اجمعين

وبعد: پیش نظر رسالہ تالیف حضرت مولانا قاری رفعت قاسمی صاحب سلمہ

دموصوف دنور و رسالہ رقم دہم دیرہ دمستند حوالہ سیرہ سوی دہ

اود امامت پر اکثرہ ضروری مسائل و باندی مشتملہ دہ.

درسالی خصوصیت دادی چی ہیخ یوہ مسئلہ نی بی له مشدی حوالی شخہ

نہ دہ ور کری. پے حوالہ اخیستو کی نی دیرد احتیاط شخہ کاراخیستی

دی. دمستندو کتابو شخہ نی بعینہ عبارتونه را اخیستی دی. بس له دی وجه ددی رسالی

فائدی دیری لوری دی. اوپہ عوامو او خواصو کی غرض دہری طبقی دائمہ مساجد لپارہ

بی اندازی فائدہ منلہ مجموعہ تیارہ سوی دی.

دالله شخہ دُعا کروچی داپہ خپل حضور کی قبول کری. اوموصوف تہ دفائدہ

منلور سالو دلیکلو اود شائع کولو توفیق ور کری. آمین.

فقط

العبد نظام الدین اعظمی

مفتی دارالعلوم دیوبند

۵۸۸/۸/۲۴

۲۶۳	دحضرت شاه ولی الله رايہ	۲۸۱	تمسوق دامت حکم
۲۸۲	پہ لمانخہ کی دسلام علیکم ویلو حکم	۲۸۲	دعمل کیراقلیل تعریف
۲۶۲	پہ سلام کی صرف دمخ کر خولو حکم	۲۸۳	پہ سجدہ کی دنور و پیرہ کیلو حکم
۲۶۴	پہ سلام کی مخ خمورہ و کر خوی	۲۸۴	پہ لمانخہ کی مسند بنکارہ کیلو حکم
۲۶۸	دامام شخہ دمخہ سلام کر خول	۲۸۵	پہ لمانخہ کی بجلکی یوتول شرنگہ دی؟
۲۶۹	پہ سلام کی دامام شخہ دمخہ ساه.....	۲۸۶	چی امام سجدی تہ خی لور کونو بلدی لاس.....
۲۷۰	پہ سلام کی دالله لفظ کشول	۲۸۷	دلم سجدی شخہ دیرہ کیلو وروسہ قمیص سمول
۲۷۱	دسہار او ماز بکرہ لمانخہ کی امام مخ..	۲۸۸	چی پہ لمانخہ کی پتر داری شخہ ایلہ سی دفعہ حکم
۲۸۶	دلمانخہ وروسہ امام کمی خواتہ مخ..	۲۸۹	پہ لمانخہ کی واکہ سمول
۲۸۷	پہ نور و لمانخہ کی مقتدیوتہ مخ کر خول	۲۹۰	سجدی تہ دنگ پہ وخت کمی کالی راتولول
۲۷۲	دفرض وروسہ دآیہ الکرسی دیلو حکم	۲۹۱	پہ ولارہ کی دنور و پیرہ ملین کی دفصلی قلارہ
۲۸۸	دینخو لمانخہ وروسہ دُعاء کول	۲۹۲	چی دو کوغ شخہ راپورہ سی نوم دی و دیری
۲۸۹	دسہار او ماز بکرہ لمانخہ کی آورده دُعا	۲۹۳	دمسجدی شخہ خلور کونی پورہ سی اویا.....
۲۹۰	دلمانخہ وروسہ نورہ دُعا غوری لو کہ منصرہ	۲۹۴	پہ سجدہ کی دالم او ورون فاصلہ
۲۹۱	دُعا پہ الفاظو کی علم تخصص	۲۹۵	چی مسجدی شخہ راپورہ کی یونی له غفرہ....
۲۹۲	دامام پر دُعا بلدی آمین ویل	۲۹۶	پہ انجبات کی دگونی قلارہ منت دہ
۲۹۳	پہ دُعا کی دمقتدی شرکت	۲۹۷	چی دراست لاس گونہ نسی پورہ کولای نوخہ...
۲۹۴	دُعا پیر وخت چیری بابلو گوری	۲۹۸	دتلوری پہ وخت کی دگونی دحلقی حکم
۲۹۵	پہ دُعا کی دنلوار کولو شخہ احتراز کول	۲۹۹	پہ تشہد کی دگونی پورہ کیلو وروسہ برکم.....
۲۹۶	دُعا پہ آخر کی کلمہ طیبہ ویل	۲۸۰	دگونی حلقہ پہ انجبات ترخوبی بقہ وی
۲۹۷	دلمانخہ وروسہ دامام سرہ وروغیر کول	۲۸۱	پہ لمانخہ کی دروسول الله ﷺ قرأت
۲۹۸	دمؤلف دُعا	۲۸۲	دسہار دقرت قلارہ
۲۹۹	ماخلو مراجع	۲۸۳	دجمعی پہ سہار کی سورہ سجدہ ویل
۲۸۰	تمت بالخیر	۲۸۴	دسور نوعمی کول

﴿تقریظ﴾

حضرت مولانا مفتی محمد ظفر الدین صاحب مدظلہ مفتی دارالعلوم دیوبند

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى

لمونخ یوداسی عبادت دی کم چی پر هر عاقل بالغ مسلمان باندی فرض دی اوپه ورخ کی پنخه وخته په مسجدکی په جماعت باندی دادا کولو حکم ئی سوی دی۔ الحمد لله مسلمان داپر خای کوی نوله دی امله زمونږ اکثره مسجدونه آباد معلومیری۔

دمسجد امامت یاد لمانخه امامت پر خپل خای باندی یواهمه ذمه داری ده۔ په نبوی زمانه کی دغه ذمه واری پخپله نبی کریم صلی الله علیه وسلم پر غاړه وه۔ ده مبارک پخپله د لمنخر امامت ورکاوی۔ کله چی دی مبارک ناجوره سونو پر دغه عظیم منصب باندی ئی ده صلی الله علیه وسلم خپل یار غار حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی عنه فائز کړی۔ اودا رقم یکے بعد دیگرے خلفاء راشدین پر دغه مقام باندی فائز کیدل۔

هم دغه وجه ده چی اسلام پرفغه عظیم منصب باندی د عظیم

شخصیت والاد فائز کیدو تاکید کړی دی لیکن افسوس دادی چی نن ورخ تر ټولو دغه منصب زیات پست پاته دی۔ دبی کاره څخه دبی کاره سړی انتخاب ددغه منصب لپاره کیری۔ او خاص عام دغه خوبه وی۔

الله جل شانہ دی ومحمد رفعت قاسمی ددارالعلوم اُستادته خیر ور کړی چی هغوی ددغه منصب اهمیت ومخ ته کښینودی اود امامت سره متعلق ئی هغه ټول مسائل سره یو خای کړه کم چی دفتاوی په کتابوکی سره پاشل سوی ووقابل نکړیوه مسئله هم داسی نه ده چی په دی کتاب کی دی نه وی راوړه سوی۔

تر نظر لاندی د امامت مسائل نومی کتاب زمونږ د مسلمانانو لپاره یوه عظیمه تحفه ده۔ کم څخه چی هر لمونځ کونکی په آسانی سره استفادہ کولای سی۔ دقاری صاحب دوه دری کتابه ددی ترمخه هم چاپ سوی دی اود اهل علم ومخ ته راغلی دی۔ او عام مسلمانان بهغه څخه مستفید هم سوی دی۔ الله تعالی دی بهغه دغه خدمت قبول کړی اودده لپاره دی الله پاک زاد آخرت جوړ کړی۔

طالب دُعا

محمد ظفر الدین غفرله

مفتی دارالعلوم دیوبند

۲۵ رمضان المبارک ۱۴۰۸ هـ

﴿عرض مترجم﴾

وياړوپه دى چى الله پاك د پيرو راهسى مسلمانان پيدا كړى يواو بيا پښتانه. دمودو مود راهسى د اقوام مسلمان دى. يعنى اسلاميت دده په خټه كى اخښلې دى. نور هر څه چى كوى خومسلمان به وى. ددى سره سره په دى هم وياړو چى حنفيان يو پرسنت ولاړ ددى قوم او ددى مذهب خلقو لپاره د لازمي ده چى هغه په خپل مذهب پوه سى. له بده مرغه زموږ د سيمى زيات ائمه مساجد د امامت د مسائلو څخه ناخبره دى كم چى يونبوى صلوات الله عليه وسلم وظيفه ده. نو هڅه مى و كړه چى د محمد رفعت قاسمى صاحب دغه بى بها كتاب چى د امامت د مسائلو په باره كى دى پښتو ترجمه كړم. او داز ما د يو ملگري مولوى حمد الله آغا يو خواش هم ووهيله ده چى كتور به ثابت سى. الله دى قبول كړى. آمين

حافظ عبدالرحمن محمد زائى

شنبه ۱۰ / ستمبر ۲۰۰۵

﴿عرض مؤلف﴾

بسم الله الرحمن الرحيم
نحمده ونصلى على رسوله الكريم

اما بعد:

په شريعت كى دلما نڅه د امامت مسئله لوى اهميت او عظمت لرى، امام چونكه د ټولو مقتديانو ذمه واره وى له دى وجهى د امام د مقررولو په سلسله كى شريعت يو څه شرطونه او ضابطى بيان كړى دى او د انى ويلي دى چى د دغه جليل القدره منصب لپاره كم سړى لائق كيدلاى سى. او دده د مقررولو په وخت كى بايد سړى د كمو خبرو لحاظ وساتى. او دا چى د امامت حق و كم خلكو ته حاصل دى. او ددى بلندو بالا منصب فرائض او دده سره متعلق مسائل څه دى.

احقر په زير نظر رساله "د امامت مسائل" كى مستد او مفتى به اقوال د خپل بساط په اندازه مدلل او په عام فهم انداز كى سره يو ځاى كړى دى. دا ټوله د الله رب العزة فضل او كرم دى او د خپل مشفق استادانو او مفتيانو كرامود توجه ثمره ده. الله تعالى دى قبول كړې او زما لپاره ده آخرت زاد جوړ كړى.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

د دعامحتاج

محمد رفعت قاسمى

مدرس دارالعلوم ديوبند

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

﴿امامت﴾

ددین په ټولو اعمال خیر کی لمونځ دټولو څخه اهم او مقلّم شی دی. په دینی نظام کی ددی درجه او مقام هغه دی کم چی دانسان په بدن کی دزړه مقام دی. دلمانځه امامت د هیڅ شک او شبهی نه علاوه یو عظیم الشان دینی منصب او ذمه واری ده. بلکه دا در رسول الله ﷺ نائب توب دی. نوله دی امله دالازمه ده چی امام دی هغه سړی جوړسی کم چی په موجوده لمونځ کونکو کی دنورو په نسبت ددی عظیم منصب لپاره زیات اهل او لائق وی. او دا هغه څوک کیدای سی کم چاچه د رسول الله ﷺ سره نسبت زیات وی په دینی اعتبار. دنی علیه الصلاة والسلام په میراث کی مهم میراث قرآن مجید دی. نو کم سړی چی دایمان په نور منورسی نود هغه وروسته به دده دقرآن مجید سره زیات تعلق وی. قرآن مجیدنی زده کړی او خپل زړه ته ئی کښته کړی. او دقرآن په دعوت او تذکیر سره او احکاماتونی خان پوه کړی او دانی په خپل خان کی جذب کړی او په خپل خان کی ئی طاری کړی. اوس نودی دنی کریم ﷺ د خاصو قریانو یو خاص قریب دی. او دده خلقو په مقابله کی څوک چی په دی سعادت کی دده څخه وروسته دی به دی دحضور ﷺ ددی نائبوب یعنی امامت لپاره زیات اهل او موزون وی. او که بالفرض

ټول لمونځ کونکی په دی لحاظ سره برابر وی نو چونکه دقرآن مجید څخه وروسته دستودرجه ده نویه دی صورت کی به ترجیح دله ورکول کیږی. څوک چی دسنت او شریعت په علم کی دنورو خلقو څخه امتیاز لری او که بالفرض په دی لحاظ هم ټول سره برابر و نو بیا هغه څوک اهل دی چی په دوی کی تقوی داره، پرهیز گاره او په محاسن او اخلاقو کی ممتاز وی نو بیا هغه دامامت لپاره احق دی. او که بالفرض په قسم صفاتو کی هم سره یو رقم و ونو بیابه د عمر په لحاظ و کول سی کم یو چی په عمر کی زیات وی هغه دامامت لائق دی. ځکه چی دعلم لوی والی او بزرگی هم یو مسلمه فضیلت دی. په هر حال دامت لپاره دا اصولی ترتیب بالکل د عقل سلیم مطابق او مقتضاء حکمت دی او دا در رسول الله ﷺ تعلیم او هدایت دی.

﴿دامامت ترتیب﴾

عن ابی مسعود الانصاری رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یَا مَ الْقَوْمَ أَقْرَاهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً فَأَقْلَمُهُمْ هِجْرَةَ فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَقْلَمُهُمْ سِنًا وَلَا يُؤْمِنُ الرَّجُلُ فِي سُلْطَانِهِ وَلَا يَقْعُدُ فِي بَيْتِهِ عَلَى تَكْرِمَتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ترجمه: حضرت ابو مسعود انصاری رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چی نبی ﷺ فرمائی چی دیوی ډلی امامت دی هغه څوک و کړی چی په

دوی کی دټولو څخه زیات دقرآن کریم ویونکی وی. که چیری په دی کی سره برابره نوبیادی په دوی کی هغه څوک ددوی امامت و کړی چی په دوی کی ئی تر ټولو دمخه مهاجر سوی وی. او که چیری په هجرت کی هم سره برابره نوبیادی هغه څوک امامت و کړی چی پلوی کی د عمر د لحاظه مشروی. او یو څوک دی دبل چاپه سیادت په کلی اویا په حکمت کی دهغه خلقو امام نه جوړیږی. او د کوربه په کور کی دی دهغه پرخاص خای باندی نه کښیږی. بلکه دهغه په اجازه سره. (دا روایت صحیح مسلم شریف کړی)

تشریح په دی حدیث شریف کی دلفظ "أَقْرَأَهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ" لفظی ترجمه هم دغه ده چی کومه چی دلته وسوه. یعنی دقرآن زیات ویونکی به وی. او ددی مطلب دقرآن حفظ دی. او نه صرف دقرآن حفظ بلکه دقرآن خاص علم ارد قرآن سره خاص شوق مراد دی.

دنبی کریم ﷺ په زمانه کی چی به کم چاته قاری یا قراء ویل کیدل دهغوی امتیاز هم دا وو چی هغه به حافظ وو او دقرآن عالم به وو او دقرآن مجید سره به ئی خاص محبت وو. پر دغه اساس باندی به ددی حدیث شریف مطلب دا وی چی د لمانځه د امامت لپاره موزون او اهل سړی هغه دی دچا چی د کتاب الله په باره کی علم او دقرآن مجید سره شغل او تعلق په نورو خلقو کی لوړ او اوجت وی. ظاهره خبره ده چی دنبی کریم ﷺ په زمانه کی د

قرآن سره تعلق او شغل تر ټولو لوی امتیاز درلودی. او هم دا دفضیلت معیار وو. په هغه وخت کی چی دچاپه دی سعادت کی څومره زیاته حصه وه په هغه اندازه باندی هغه دنبی کریم ﷺ دخاص وراثت او امانت حامل او امین وو. د قرآن دفضیلت څخه وروسته دسنت او دشریعت علم د فضیلت دوئم معیار وو. او دا دواړه علمونه یعنی دقرآن علم او دسنت علم چی به دچاسره ورسره وو او عمل به ئی هم ورسره وو. اگر چه هلته دعلم بلاعمله هیڅ وجود نه وو. دفضیلت دریم معیار دنبی کریم ﷺ په دغسی خاص چار پیر یال کی په هجرت کښی وړاندی والی وو. نویه دی وجه په حدیث کی په دریم نمبر کی ددی ذکر سوی دی. خویا دداسی پاته نه سو. نویه دی وجه فقهاؤ د دی په خای کی په صلاح او تقوی کی فضیلت او فوقیت دترجیح دریم معیار گرځولی دی او دابالکل صحیح دی

دترجیح څلورم معیار په دغه حدیث شریف کی د عمر مشروالی کنترول سوی دی. چی که دپوره ذکر شوو دریو معیارونو په لحاظ سره څوک فائق او قابل ترجیح نه وی نویا به هغه څوک لائق وی چی د عمر د لحاظه پر نورو باندی مشروی. دحدیث شریف په پای کی دوی نوری خبری هم راوړه. سوی دی

(۱) هغه داچی کله یو څوک دبل چا د امامت او یا سیادت په حلقه کی راشی

نوکه څه هم دی زیات عالم وی بیادی هم هلته پخپل سر باندی امامت نه ور کوی. بلکه دهغه ځای په امام پسی دی اقتداء و کړی. او که چیری هغه امام په خپله خوښه سره اجازه ورته و کړی او تاکیږته و کړی نو بیا پرواه نلری. (۲) داچه کله یو څوک دبل چاکره ولاړشی نو میلمه دی دکوربه پر خاص ځای باندی نه کښینی. که چیری هغه پخپله خوښه سره هغه خپل ځای ور پرینو نو بیا پرواه نکوی. ددی دواړو خبرو حکمتونه او مصلحتونه بالکل ښکاره دی. او مونږ تاسی پخپلو ستر گولیدلی دی.

﴿کم څوک چی په تاسی کی بهتره وی هغه امام کړی﴾
 عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله ﷺ اجعلوا أئمتکم خیار کم فانهم وفدکم فیما بینکم و بین ربکم (رواه الدارقطني والبیهقي کنز العمال)

ترجمه: حضرت عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چی نبی کریم ﷺ وفرمایل چی په تاسو کی چی څوک ښه او بهتره وی هغه امام جوړ کړی. ځکه چی امام ستاسو او دالله په مابین کی نمائنده وی.

تشریح: دا خبره بالکل ښکاره ده چی امام دتپولی جمعی لخوا دالله په حضور کی نمائندگی کوی. نویه دی وجه دا خبره په خپله دجمعی په خلقو باندی فرض دی چی هغوی ددی اهم او مقدس منصب لپاره په خپل

مابین کی یو بهترین سړی وټاکي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم چی تر څو پوری په دی دنیا کی جلوه افروز و نو پخپله به ئی امامت کولو او کله چی مرض الموت کی کمزوری سونو دعلم او عمل په لحاظ سره ئی دامت افضل ترین سړی حضرت ابوبکر الصديق رضی الله تعالی عنه ئی دامامت لپاره مقرر کړی.

د حضرت ابو مسعود انصاری رضی الله تعالی عنه په دی پورتنی حدیث شریف کی چی دامامت دحق کم تفصیلی ترتیب بیان سوی دی دهغه منشاء هم په اصل کی داده چی په ټولنه کی کم سړی غوره او بهتر وی هغه دی امام جوړ سی. "أَقْرَأُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، أَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ....." الخ داتپول هم ددی غوره والی او الفضلیت فی الدین کی تفصیل دی.

خو افسوس خبره داده چی په وروستیو زمانو کی ددی اهم هدايت څخه ډیر تغافل اختیار سوی دی او ددی په وجه دامت ټول نظام درهم برهم سو. (معارف الحديث ۳/۲۱۷)

دامام لپاره صحیح معیار او رهنما اصول هم دادی چی دده لمونځ مختصر او سپک رقم نه وی. خو ورسره مکمل او تام هم وی یعنی هر رکن او هر شی ئی سم وی او د سنت نبوی برابر اداسی. (معارف الحديث ۳/۲۲۲)
 "خو غم دادی چی نن صبا خاص کر دافغانستان او پاکستان په ځینو

علاقو کی د امامت شرط صرف او صرف ارزانی ده. یعنی خلق هغه امام دروی چی لږ تنخواه غواړی او په ډیر لږ شې باندي قناعت کوی. او دارقم امام د دی پر خای چی دخلقو مقتداء وگرځی اوس داسی شکل اختیار کړی دی لکه مزدور الیعاذبالله. دازمو نږدین انحطاط او کمزوری ده. په دی کار کی علماء حکومتر نه او په خاصه بیاعوام ذمه واره دی. ولی چی دامشهوره ده چی خلق وانی خاص کړی روزه مبارکه کی چی راځی په فلانکی امام پسی لمونځ او تراویح وکړو ولی چی هغه ئی په ۲۰ دقیقې کی هر څه خلاصوی. یعنی مونږ لکه هغه مردار پوره وړی چی دپور وړ کونکی غاړه هسی په یوشی باندي ور خلاصه وړ. چی هسی په نام یوشی وی. چی دهمدغه سپک لمونځ کونکی لپاره په دی دنیا کی په پنځلس عذابو باندي اخته کوی. یو خوئی دادی چی په رزق ئی الله نه مړوی اوبل داچی مړ کړی کلمه ئی پر خوله نه راځی. چی دا ډیر د افسوس او دغم خای دی. (مترجم)

﴿دامام ذمه واری او مسئولیت﴾

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَمَّ قَوْمًا فَلَيْتِي اللَّهُ وَلَيْغَلَمُ أَنَّهُ ضَامِنٌ مَسْنُولٌ لِمَاضِيَةٍ وَإِنْ أَحْسَنَ كَانَ لَهُ مِنَ الْآجِرِ مَنْ صَلَّى خَلْفَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقِصَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ وَمَا كَانَ مِنْ نَقْصٍ فَهُوَ عَلَيْهِ (رواه الطرمذی فی الاوسط (کنز العمال))

د حضرت عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چی رسول الله ﷺ وفرماییل چی کم سړی چی دجمعی امامت کوی نو دهغه لپاره پکار ده چی دی د الله پاک څخه ویر پری او دایقین دی ولری چی دی د مقتدیانو د لمانځه هم ضامن او ذمه دار دی. او دده څخه به ددغه ضمانت او ذمه واری پوښته کول کیږی. که ده په بڼه طریقه لمونځ ور کړی وونو کم مقتدیان چی پسی ولاړ دی دهغوی دمجموعی ثواب په اندازه هغومره ثواب به وده ته هم ور کول کیږی. حال داچی دمقتدیانو په ثواب کی به هیڅ کمی نه راځی. او که چیری په لمانځه کی یو څه کمی او یا څه نقصان پاته سی نو ددی پستی به ټول دامام پر غاړه وی او داتول بوج به پر امام را پریوځی.

﴿دمقتدیانو رعایت﴾

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ السَّقِيمَ وَالضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ (مشق علیه)

د حضرت ابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چی نبی کریم ﷺ وفرماییل چی کله په تاسو کی یو څوک دخلقو امام سی اولمونځ ور کوی نو ده له پکار دی چی لمونځ منحصر وکړی (یعنی ډیر دی نه اوږدوی) ځکه چی په مقتدیانو کی ناجوړه، کمزوری اوسپن ډیری وی (چی ددوی

لپاره اورد لمونځ باعث دزحمت گرځي) او کله چې په تاسو کې يو څوک يوازي لمونځ کوي نو څومره چې ئې خوښه وي هغومره دې ئې اورد کړي.

تشرېح: په صحابه کرامو کې کم چا چې په خپلو قبيلو يا خلقو کې د جمعي يا نور لمنځونه ورکول نود خپل عبادتي شوق او ذوق مطابق به ئې اورد لمونځ ورکاوي. نود دې په سبب به کمزوري، سترې ستومانه خلقوته کله کله ډير تکليف ورسيدې نود دې کار د اصلاح لپاره رسول الله ﷺ په مختلفو مواقعو کې دارقم هدايت و فرمائي. دهغه منشاء ددې نه دا وه چې امام له پکار دې چې هغه ددې هدايت لحاظ وساتي چې په مقتديانو کې کله کله ناجوړه کمزوري ياسپين پيرې هم وي نو پکار ده چې لمونځ دې ډير نه اوردې. بلکه د سنت خيال دې هم وساتي او د مقتديانو خيال هم. لندا او مختصر سورتونه دې واي او په رکوع او سجده کې دې تسيحات تر درې واړه زيات نه واي. د نبی کریم ﷺ لمونځ يو ميانه لمونځ ؤو بايد چې دهغه پيروي وسي

﴿مقتديانوته لار ښوونه﴾

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَبَاذَرُوا الْإِمَامَ إِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا قَالَ وَلَا الضَّالِّينَ فَقُولُوا آمِينَ وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ (رواه بخاري)

ترجمه: حضرت ابو هريره رضي الله تعالى عنه څخه روايت دې چې نبی

کریم صلی الله علیه وسلم وفرمايل چې اي خلقو دامام څخه مه منځه کيږي (بلکه دامام اتباع او پيروي دي وسي) کله چې امام الله اکبر ووايي نو تاسي هم الله اکبر ووايي او کله چې امام ولا الضالين ووايي نو تاسي امين ووايي او کله چې دې رکوع وکړي نو تاسو هم رکوع وکړي او کله چې امام سمع الله لمن حمده ووايي نو تاسي ربنا لک الحمد ووايي.

تشرېح: دامام درمنځه کيدو مطلب دادې او په ده پسي د اقتداء مقصود هم دادې چې څه ډول هغه کوي هغسي به مقتديان هم کوي. کله چې چا اقتداء وکړه په يوه امام پسي هلته بيا د مقتدي خوښه نه چلېږي. يعنې په ټولو ارکانو او اجزاو کې مقتديانو له پکار دې چې په امام پسي وي په هر شي کې. په مسند بنزار کې هم د ابو هريره رضي الله تعالى عنه څخه روايت سوي دې او وائي چې کم سړي چې دامام څخه د منځه په رکوع يا په سجده کې سر پورته کوي يا کښته کيږي. نو دهغه تندي د شيطان په لاس کې وي او شيطان په ده باندې داسې کوي او دارقم بل حديث شريف د صحيح بخاري او مسلم شريف کې د رسول الله ﷺ څخه روايت کړې دې او وائي چې حضور ﷺ وفرمايل چې کم څوک چې په سجده يا په رکوع کې دامام څخه د منځه کښته کيږي يا پورته کيږي نو هغه له داوړه پکار ده چې داسې نسي چې دده سر د خړه سي.

(معارف الحديث ص ۲۲۳، جلد ۲)

تشرېح: په مستخلص کې يوه قصه راغلي ده وائي چې يوه عالم د احديث

شریف واوریدی خود ته په دغه خبره کی شک پیدا سوچی آیا دابه په حقیقت کی داسی وسی او که نه. نونی په قصده دامام څخه دمنځه په رکوع او په سجده کی ولاړی. الله پاک په خپل کامل قدرت سره دهغه سر دڅره کړی. دغه عالم به چی کله وطالبانوته سبق وائی نوبه ئی په محراب کی پرده خړولی وه او دپړ دی دشالخوا به ئی سبق ورته وائی. یوه شاگرد ئی دیر عمرو سره تیر کړی خوپه دی ونه پوهیدی چی زموږ اُستاد ولی مخ نه ښکاره کوی. ایاتی یو وخت پر بنسټه ځنی وکړه چی ته ولی مخ نه ښکاره کوی. هغه عالم ورته وویل چی پر پرده څه ئی کوی. خو هغه شاگرد ئی تینگار وکړی چی خامخابه حال راته وائی نویاده دا قیصه ورته وکړه. الله پاک دی مونږ وسائی دداسی امتحان څخه. (مترجم)

﴿دامام صفتونه﴾

کم څوک چی دا اهمه فریضه ترسره کوی په هغه کی دغه لاندی صفتونه یا خوبیانې باید موجودی وی. (۱) کم څوک چی امامت کول غواړی باید خواهش نی ونلری. خوداپه دی صورت کی چی ددی منصب لپاره بل سړی موجود وی. (که چیری بل اهل سړی موجود نه وی نو بیا خواهش کول پکار دی) (۲) که دده څخه افضل سړی د امامت لپاره موجود نه و نو بیادی هم دی پنځپله نه ترمنځه کیږی. (۳) دنیسی کریم صلی الله علیه و آله ارشاد دی چی خلقتو ته یو سړی

دجمعی لمونځ ور کوی لیکن په ده پسی داسی یو څوک ولاړوی چی ترده بهتره او غوره وی نو داسی خلق به همیشه په انحطاط کی وی. حضرت عمر فاروق رضی الله تعالی عنه فرمائی چی که زما خټه پری سی دابه ښه وی چی زه دداسی جمعی امامت و کړم په کم کی چی حضرت ابوبکر الصلیق رضی الله تعالی عنه موجود وی. (۴) امام به قاری دقرآن وی. ددین په خبرو به پوهیږی. په سنت به ښه خبروی. په حدیث شریف کی راځی چی "تاسو خپله دینی معامله خپلو فقهاؤ ته وروسپاری او قاریان خپل امامان مقرر کړی" او په بل حدیث شریف کی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرماتی چی ستاسو امامت دی هغه خلق و کړی چی ستاسو څخه بهتره وی ولی چی دی دالله په دربار کی ستاسو نمائندگان دی.

حضور صلی الله علیه و آله داتخصیص په دی وجه فرمایلی دی چی دینداره امام او دعلم او فضل لرونکی والا الله پیژنی او دهغه څخه ویر پوی. (څکه خو الله جل شانہ فرمائی "إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ" بی له شک دالله په بندگانو کی علماء دالله څخه ویر پوی) دی پنځپل لمانځه او دمقتدیانو په لمانځه پوهیږی او کمی خبری چی لمونځ خرابه وی دهغه خبرو څخه هغه ځان ساتی.

دقاری قرآن څخه مراد دحضور صلی الله علیه و آله بی عمله قاری ندی بلکه باعمله حافظ او قاری دی. په حدیث شریف کی راځی چی ددی قرأت زیات

حقلمارهغه څوک دی چې په دی باندی عمل کوی. او که چیری دی په دی باندی عمل نه کوی اونه ئی تلاوت کوی خواه که هغه حافظ وی او که نه، په قرآن باندی عمل نکوی اونه دالله د حلو د پرواه کوی اونه ددی د ممنوعاتو څخه احتراز او اجتناب کوی نو الله تعالی د داسی سړی هیڅ پرواه نلری. نو داسی سړی دڅه عزت او احترام لائق ندی. (۵) امام دی خپله خوله دخلقو د غیث بکولو او ددغوی دغیر د لټولو څخه بنده کړی. نور وخلقوته دی دنیکی حکم ورکوی او پخپله دی هم عمل پر کوی نور خلق دی دبلو څخه بند وی او په خپله دی هم بندسی. نیکی او دنیکو خلقو سره دی مینه لری. دبدی او دبلو خلقو څخه دی نفرت کوی دلمنځویه وختوبه خبروی او د وختوبه ډیر زیات پام کوی. برداشت او صبر لرونکی بایلو وی. د جاهل سره په ورین تندی باندی پیش راځی دنفس دخواهشاتو څخه دی ځان وساتی.

﴿امام ته لار ښوونه﴾

امام ته پکاری دی چې بی کاره خبری دی نکوی. امام به دعامیانو په مجلس کی بلا ضرورت نه کښینی. خپل ځان دی دانبیاؤ کرامو استازی بولی او دنبی کریم ﷺ خلیفه. دلما نڅه دار کاندی زیات خیال ساتی (سپک لمونځ دی نکوی. امام به په محله یا په کلی دماره سړی په دی وجه چې هغه موری چا پلوسی دی نکوی اوندی طمع او امیلورته کوی. چې داده د

منصب خلاف خبره ده. د امام کالی به صاف او ستره وی. غرور او تکبر دی نکوی. د حکامو سره دی نه کښینی. دخپلو مقتدیانو کره دی بی اجازی نه ورځی. او دسترگو حفاظت به کوی او د چاپرده دی نه پورته کوی. امام به په داسی تجارت او یا کاروبار کی نه اخته کیږی په کم چې دریا سو د او نورو خباتو امکان وی. په اوس زمانه کی دی دبینک ملازمت نکوی. دخلقو د امانتوبه خیال ساتی. مبتدع به نه وی او چاپلوسی به نکوی. او د ځان څخه به فوړی نه ورکوی.

﴿د امام لپاره نور شرطونه﴾

د امام لپاره لازمی ده چې هغه دی دفتی د پیدا کولو کوشش نکوی او نه دی وفتنی ته تقویت ورکوی. بلکه دباطل پرستو خلاف دی داهل حق سره دی کمک کوی. هغه که په لاس باندی ممکن وی او که په ژبه باندی. که دا امکانات نه وړنویا دی په زړه کی ددوی دکو مک غوښتونکی وی. دالله په معامله کی دی دبلویونکی د بلویلو خیال نکوی. خپل تعریف دی نه خو ښوی. اونه دی خپل منمت بد گنږی. په دعا کی دی ځان نه مختص کوی. بلکه کله چې دعا کوی نو د ځان لپاره او د عامو خلقو لپاره دی عامه دعا کوی. که یوازی په تنهائی کی یو ځای ځان ته دعا کوی نوبیا که چیری یوازی و ځان ته دعاو کړی نوبینا پرواه نکوی. خوبته خبره داده چې دی بایله همیشه د عامو

خلقو خیرخواه اوسې په هر شی کې.

داهل علم نه ماسوې دی چاته پرېل چا تر جیح نه ورکوي. د رسول الله ﷺ ارشاد کرامی دی چې "په لمانځه کې دی زما سره نژدې اهل علم اود فهم او ادراک کسان ودرېږي" داسې دی د امام نه وروسته یعنی په اول صف کې داسې خلق ودرېږي. داسې نه چې دولت مند خلق و ځان ته نژدې کوي او غریب کسان د ځان څخه لرې ساتي. د داسې خلقو امامت دی نکوي چې دغوی دده امامت نه خوښوي. که په مقتدیانو کې یو څه خلق دده امامت خوښوي او یو څه ئې نه خوښوي. نو که دده خوښو نکو تعلل د زیات وی نو امام لره پکار ده چې محراب پرېږدي. (یعنی لمونځ دی نه ورکوي) خوش شرط دادی چې د مقتدیانو ناخوښې به دده د علم، تقوی او پوهې د کمې له وجهی وی. او یا بل شرعی نقص پکښې وی. که چیرې د مقتدیانو ناخوښې ددوی د جهالت، باطل پرستی، فرقه واران، تعصب، قومی تعصب (چې د اقومی تعصب په پښتو کې دیرزیات سته) او نفسانی خواهشاتو په وجه سره وی نو بیادې ددوی د ناخوښې پرواه نکوي. او نه دی ددوی په وجه لمونځ پرېږدي. او که چیرې په خلقو کې دده په سبب فتنه او فساد پیدا کیدی نو پکار ده چې د مصلحت نه کار واخلې او کناره کش سي. امام لره پکار ده چې د تهمت له ځایه لری وگرځي. د فسادیانو سردارانو او نورو غیر اخلاقی خلقو سره دی تعلق او محبت نه ساتي

(البته که چیرې د دوی د اصلاح لپاره وی بیا پرواه نلری) که چیرې خلق دی آزاروي نو دی دی صبر کوي او ددی په عوض کې دی د دغوی سره د اخلاقو مظاهره کوي. د دغوی سره دی مینه وکړي او د دغوی خیرخواهی دی وغواړي.

﴿د امامت د حصول لپاره جنگ کول﴾

د امامت د حصول لپاره جنگ کول ندی پکار. که بل څوک د بار د امامت پورته کول غواړي نو د دغه سره دی په دی معامله کې جنگ نکوي. د اکابر و او د سلف صالحینو په باره کې داسې منقول دی چې دغوی به د امام جوړ یلو څخه حتی الامکان انکار وکاوي. او په خپل ځای ئې داسې کسان ته د امامت وظيفه په لاس ورکول کم چې به بزرګي او تقوی کې ددوی سره برابر نه وو. ددی طرز عمل څخه ددوی دادعوه وه چې په خپل د دوی بار سپک سي او دوی به ددی خبرې څخه بیریدل چې داسې نه چې د دوی څخه په امامت کې څه قصور او کوتاهی ونسي. (غنیة الطالبین صفحه ۸۶۵)

﴿د امامت اجرت (مزد دوری)﴾

د امامت د اجرت یا مزد دوری په باره کې هم د ابتداء څخه اختلافی مسئله را روانه ده. د امام شافعی امام احمد بن حنبل رحمهما الله تعالی علیهما او د یوې ډلې د اهل مذهب او رایه ده چې پر یو داسې طاعت چې کم د اجیر په ذمه متعین

نه وی عقد اجاره ئی منعقد کول او اجرت اخيستل او ورکول جائز دی. لکن قرآن مجید تعلیم، اذان، امامت او نور داسی.

امام اعظم ابو حنیفه زهري او قاضي شريح رحمهم الله تعالى عليهم او يوه ډله د دی خبری قائل دی چی په اطاعت باندی اجرت (اخيستل) ناجائز دی.

د متقلمینو احنافو د مسلک دی چی په طاعت باندی اجرت مزدوری اخيستل او ورکول ناجائز دی او قلماء حنفین هم ددی سره موافق فتوی ورکوی. او عمل هم پرکوی.

علم دین بنونکوته مؤذنینو ته، امامانو ته به پخوا د بیت المال څخه وظائف او تنخواه ورکول کیدل او ددی خلقو به ډیر په آرام او فارغه زړه سره خپل کار سرته رسولو. څه وخت وروسته چی اسلامی مملکت پاته سو، بعضی مسلمان باجهانو چی د بیت المال په مصارفو کی د شرعی حدودو څخه تجاوز وکړی نو د علماؤ، مؤذنینو او ائم و وظائف او تنخوای ئی بندی کړی. او دین په تعلیم ورکولو کی یاه اذان او اقامت او امامت کی چی دوی ته کم فلی فراغت حاصل ووهغه ختم سونو چونکه دا خلق هم آخر انسانان وه او ضرورت نه ئی درلودل نو په دی وجه دوی مجبوراً د حال د حاصلولو ذرائعونه متوجه سول چی ددی په ذریعه دخپل خان او د اولاد او متعلقینو وخت تیرسی.

ذرائع معاش چونکه په مختلف قسمو وی. چا څه طریقه اختیار کړه او چا څه، چات جارت، چا زراعت چا ملازمت، چا صنعت او چا دستکاری اختیار کړه. داسی ضرورتونه هم کم ویش مختلف و نو په دی وجه د شپي او ورځی په ۲۴ ساعتو کی یوه غټه حصه په کسب معاش کښی د تیرو لوبو وجود هم د بعضی کسانو ضروریات پوره نه سول. ددی حالاتو په وجه مجبوراً ډیرو علماؤ، مؤذنینو او امامانو د دینی تعلیم یا د اذان او امامت خلعت بالالتزام پوره نه کړای سو او بالاخره ئی داخله پریښووی.

خو د تعلیم ډیر ښوونځی نه د نقصان و سو چی د علم دین سلسله ئی پری کړه. ځکه چی هر کله سبق ښوول و الا ته د ضروریات معاش د مشغولتیا په وجه دومره فرصت نه و چی طالبانو ته ئی درس ورکړی وی. نو بیا د دین د علومو د ژوند او بقاء څه صورت پاته سو؟

دا د اذان ډیر ښوولو څخه د اتوان و رسیدی چی د لمانځه دوخت د انضباط چی کم معین صورت د مؤذنی سره کیدی سوهغه درهم برهم سو. چونکه په دی زمانه کی په غټو غټو ښارونو کښی بلکه په بعضو کلو کښی اکثر غریب مسلمانان په کار خانو او کیمپونو کی او په ملونو کی په مزدوری کار کوی او د خپلو افسرانو خوشامندی کوی نو هله د جمعی اجازت حاصلوی. داسی خلقو ته ددی خبری زیات ضرورت دی چی د اذان او د لمونځ وخت معین وی

چی د هغی موافق دوی د کار خانو څخه په صحیح وخت راځی او په جمعه لمونځ وکړی او بیا خپل کار له ځی که د اذان او د جمعې وخت نه معین نه وی نو دوی یا خوبه جمعه پرېږدی او یا به په خپل کار کی ډیر وخت غیر حاضر وی نو افسران به ئی ناراضه کړی او خپل دمعاش ذریعه به ئی دلاسه ووځی. که امام معین نه وی نو د جمعې انتظام سم نه پاته کړی او په ښه انضباط او نظم سره لمونځ نسې کیدای. نو متاخرینو حنفی فقهاؤ ددی ضرورت شرعی په وجه د حضرت امام شافعی رحمه الله تعالی علیه د قول مطابق دفتوی ورکړه چی د ضرورت موافق په طاعت بانندی اجرت یا مزدوری اخیستل جائز دی. دوی د قرآن، حدیث او د فقهې په تعلیم او په اذان او اقامت بانندی د اجرت یا مزدوری اخیستلو د جواز تصریح ورکړه. ځکه چی دا داسی شیان دی چی که دا باقی پاته سی نو اسلامی حقیقت باقی پاته کیدل به گران وی (خدمت او معلوضه صفحه: ۱۷۴)

﴿د حاکم وخت څخه اجازه ضروری ده﴾

که په حاضرینو کی حاکم وخت موجود وی نو د هغه د اجازی پرته دی امامت ته دی نه ورمخه کړی.

﴿امام او محراب﴾

امام ته پکار ده چی کله دلما نځه لپاره درمخه سی نو ټول خان دی به محراب کی نه دروی. یعنی چی ټول په محراب کی دننه سی. او په ده پسی

ولاړ کساتو څخه پټ وی. بلکه ده لره پکار ده چی د محراب نه لږد بانندی ودرېږی. یعنی دامام پونندی د بانندی وی. امام لره پکار ده چی د سلام گرځولو څخه وروسته دی ډیر ساعت دی په محراب کی نه پاته کړی بلکه ده لره د محرابه څخه وتل پکار دی. او یا دی د محراب په یو خوا کی ودرېږی او سنت دی ادا کړی. د حضرت مغیره بن شعبه رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چی نبی کریم ﷺ وفرمایل چی امام په کم ځای کی ودرېږی او جمعه ورکړی په هغه ځای کی دی بیانقل یاسنت نکوی. البته مقتدی ته جائز دی چی په خپل ځای کی ودرېږی نفل یاسنت وکړی. او که وغواړی نو ځای هم بدلولی سی.

﴿د قرأت څخه اول او وروسته سکوت کول﴾

امام له پکار دی چی دوه راره وقفه وکړی. یو وار د لمانځه په اول کی او دوئم وار د قرأت څخه وروسته درکوع څخه ترمنځه. په دی مابین کی به ده ته د ساه اخیستلو وخت ورملاؤسی. او په دی قرأت کی چی کم جوش پیدا سوی دی هغه به په سکون او آرام بدل سی. د قرأت پرله پسی والی به درکوع په تکبیر هم نه کړی. د حضرت سمرة بن جندب څخه چی کم روایت سوی دی په هغه حدیث شریف کی در رسول الله ﷺ دا معمول نقل سوی دی.

﴿په تنبیح ویولو کی دی چابکی نکوی﴾

امام چي کله رکوع لره ولاړسي نو دري واره دي تسبيح وواښي. په تسبيح ويلو کي دي چابکي نکوي. بلکه ډير په مزه دي الفاظ ادا کوي. او پرله پسي دي وائي. ځکه که چيري امام تسبيح چابک وواښي نو مقتدي به ئي ونه وائي. دغه رقم امام لره پکار ده چي کم وخت در رکوع څخه سر راپورته کوي سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ دي وواښي سم دي ودريري او چابکي دي نکوي. تر څو چي مقتدي رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وواښي. حضرت انس بن مالک رضي الله تعالى عنه وفرمايل چي رسول الله ﷺ به در رکوع څخه خپل سر مبارک راپورته کړي نو دومره وخت به ئي د سجدي څخه تر منځ خنډ کاوي چي چابه ويل چي گواکي سجدي له تک خني هير سو. دغه رقم به ئي په سجده کي او دواړو سجدو په مابين کي خنډ کاوي. او دهغه چاهيخ خيال مکوي څوک چي وائي چي په دي صورت کي به مقتدي د امام څخه دمخه بعض ارکان ادا کړي او که يوړکن مقدم کي نو لمونځ به ئي فاسد سي. کله چي مقتديان دامام وخنډته وگوري نو يوه به سي چي امام هميشه داسي خنډ کوي. او دواړو سجدو په مابين کي وقفه کول دامام عادت دي نو دوي به هم خنډ کوي. او د امام څخه به دمخه سجده نکوي. (غنية صفحه ۸۶۹)

﴿امام دي دلمانځه څخه دمخه مقتديانوته خبر ورکړي﴾
امام ته پکار ده چي دلمانځه څخه دمخه مقتديان خبر کړي چي گوري

تاسي په رکن کي هم زما څخه تر منځه نسي. بلکه ماوړکن ادا کولو ته پريږدي او بيا زما اقتداء وکړي. که تاسي زما څخه دمخه ارکان ادا کړي نو الله تعالى به ناراضه کړي او خپل لمنځونه به هم خراب کړي. (اود سخت وعيلسره به هم مخامخ سي)

امام ته پکار ده چي خپلو مقتديانوته نصيحت کوي او دوي پوهوي چي په رکوع او سجده او نورو ارکانو کي دتلواري څخه کار وانخلي. اولمونځ بڼه سم په طريقه باندې ادا کړي. ځکه چي امام ددوي ساتونکي دي. دقيامت په ورځ به دامام څخه دخلق په باره کي پوښته کول کيږي. امام لره پکار ده چي خپل لمونځ په بڼه طريقه باندې اداء کړي. که چيري کوتاهي کي وکړي نو لکه څرنګه چي به دده مقتديانوته د گناو سزا ملاويږي هم هغه رقم به امام ته هم ددي کوتاهي او غفلت په وجه ددي خلکو د لمنځونو د خرابولو سزا ورکول سي. (غنية الطالبين صفحه نمبر ۸۷۱)

﴿دامام په زړه او په ژبه نيت کول﴾

امام ته پکاردې چي تر څو نې نيت نه وي کړي تر هغې دي لمونځ نه شروع کوي او نه دي تکبير تحریمه وائي. که چيري په ژبه هم دنيت الفاظ ادا کړي نو بڼه خبره ده. امام ته پکار ده چي اول راسته خواته او بيا چپه خوا ته وگوري او صفونه سم کړي او مقتديانوته وواښي چي سم ودريري. الله ذي

پرتاسو باندی رحمت نازل کړی سم ودریری الله پاک دی ستاسی څخه راضی سی. دما بین خالی ځایونو د کولو حکم دی ورکړی اودا دی ورته ووايي چې اوږه په اوږه سره ودریری او اوږی سره برابری کړی. دصفونو د کولو الی څخه په لمانځه کی نقص پیدا کیږی. شیطان دخلقو سره په صفونو کی ور ننوزی او هلته ورسره دریری. په حدیث شریف کی راځی رسول الله ﷺ فرمائی "چې صفونه سموی او اوږه دی او اوږی سره برابره وی او په مابین کی خالی ځایونه مه پریردی چې د مرغومی دېچی په شان شیطان ستاسو په مابین کی ونه دریری."

د حضور صلی الله علیه وسلم طریقه

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې به کله پر لمانځه دریدی نو دالله اکبر ویلو څخه ترمنځه به ئی خلکو ته دا ورو برابریدو حکم ورکاوی. او فرمائیل به ئی چې څوک دی منځ یا شاته نه کیږی داسی نه چې ستاسو په مابین کی اختلاف پیدا سی. رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ورځ په لمانځه کی وکل چې دیوه سړی سینه دصف څخه وتلی وه هغه ته رسول الله صلی الله علیه وسلم و فرمائیل چې تاسو ته پکار ده چې خپلی اوږی برابرې کړی کی الله تعالی به ستاسو په زړونو کی بی اتفاقی واچوی.

دبخاری شریفی او دمسلم شریف متفق علیه روایت دی چې سالم بن

جور رضی الله عنه دحضرت نعمان بن بشیر رضی الله تعالی څخه واوریدل هغوی وائی چې رسول الله ﷺ به فرمائیل چې خپل صفونه سیلهاو ساتی کی الله تعالی به ستاسو په مخونو کښې فرق پیدا کړی. په یو بل حدیث شریف کی حضرت قتاده رضی الله تعالی عنه دحضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه څخه روایت کړی چې رسول الله ﷺ و فرمائیل "صفونه سیده ساتل د لمانځه په تکمیل کی شامل دی (یعنی د لمانځه د تکمیل یوه حیصه ده)

د صحابه کرامو رضی الله تعالی عنهم معمول

امیر المؤمنین حضرت عمر بن خطاب رضی الله تعالی عنه یو سړی صر ف دصفونو د سیده کولو لپاره مقرر کړی وو. ترڅو چې به هغه و امیر المؤمنین ته دصفونو د سیده کیلو خبر نه وو ورکړی تر هغه به هغه تکبیر تحریمه نه وائی. دحضرت عمر بن عبدالعزیز رحمه الله علیه هم دامعمول وو. په یوه روایت کی راغلی دی چې حضرت بلال رضی الله تعالی عنه (د رسول الله صلی الله علیه وسلم مؤذن) به صفونه سمول او خلق به ئی په کور و پر یونلو باندی وهل. چې خلق ښه هوار او سیده ودریری. بعضی علماء فرمائی چې ددی روایت څخه دا ښکاره کیږی چې حضرت بلال رضی الله تعالی عنه به داخل مت د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ژوند مبارک کی د اقامت په وخت د لمانځه د شروع کیلو څخه ترمنځه کاوی. ځکه چې حضرت بلال رضی الله تعالی عنه دیوه

امام لپاره هم د رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه وروسته اذان نه وړو کړی. صرف یوه ورځ چې کله حضرت ابوبکر الصديق د شام د ملک څخه بیرته راوگرځیدی نو حضرت ابوبکر الصديق رضي الله تعالى عنه او نور و صحابه کرام رضي الله تعالى عنهم اجمعين د عهله نوی دیاد او د شوق د تازه کولو لپاره د حضرت بلال رضي الله تعالى عنه څخه درخواست وکړی چې هغه یو اذان وکړی. کله چې حضرت بلال رضي الله تعالى عنه أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ رَأْسُ بَيْتِهِ نُوْرٌ دُرِّيٌّ أَوْبَرُ مَخْئِي وَنَهْ وَرَيْل. د حضرت مُحَمَّد ﷺ په محبت او عشق کی بی هوښه سو او پر مخکې راو لویدی. د مدینې په انصارو او مهاجرو کی د نبی کریم ﷺ د فراق غم راتازه سو. تردی چې د نبی کریم ﷺ د محبت په وجه سره ښځی هم د پردی څخه دباندی راووتی. غرض دا چې دی روایت څخه ثابته سوه چې حضرت بلال رضي الله تعالى عنه خلق په پوښلو په درو باندی وهل د رسول الله صلى الله عليه وسلم په زمانه کی وړ. (غنية صفحه ۸۶۹)

﴿دامام دمقرر کیدو حق﴾

﴿سوال﴾ که دیو جماعت اکثر مقتدیان او د محلی خلق اود کمیټې ممبرانو پریش امام صاحب دخپلو خدمتو څخه رخصت کړی او بل امام نئ دهغه پر ځای باندي ودرای نو په داسی صورت کی به دا کثريت درائی احترام کيږی

او که د اقلیت ضلېه منل کيږی؟

﴿جواب﴾: که دواړه امامان په علم و فضل او تقوی کښې برابر وی نو په قوم کی به د اهل اصلاح و اولاد اکثریت اعتبار په تسلیميږی. (احسن الفتاوی ۲/۳۹۳ بحواله رد المختار ۱/۵۲۲)

دامام د تقرر کولو حق د مسجلو بانی ته حاصل دی. او بیاد هغه و خاندان ته دهغه اولاد ورو نه او نور و ته) بیاد محلی و خلقو ته دا اختیار حاصل دی. خود امام اهلیت شرط دی. (فتاوی محمودیه ۲/۸۵ بحواله انتباه ص: ۱۴۱) که بانی یا متولی یو غیر مستحقه سړی مقرر کول غواړی او د مسجد او محلی خلق لائق سړی نوبیا د اهل محله او مسجلو الا حق راجح دی. (فتاوی قاضی خان هندیه ۲/۱۳۸)

﴿آیا په امامت کی وراثت سته؟﴾

﴿سوال ۱﴾: یو خطیب صاحب یو ځای مقرر سو او په خپل ژوندنی خپل وراره خپل نائب وگرځای او وروړنی هم وواوده پنځه کاله ښه په دیانت داری سره خپله وظیفه تر سره کړه او بیا خطیب صاحب وفات سو نو آیا دهغه اولاد خپل نائب مقررولی سی؟

﴿سوال ۲﴾: دامام صاحب وروسته اوده خپل وراره مقرر کړی قوم اود جمعی خلقو د هغه منظوری ورکړه او اوس نئ ورو د دعویدار سو نو دهغه دعوی

(الجواب): كم څوڪ چي مخ كي خطيب صاحب خپل نائب مقرر كړي وړنو هم هغه به امام وي ځكه چي په حقيقت كي دامام دمقرر كولو حق د مسجلو باني او دهغه اولاد ته حاصل دي او ددوي څخه وروسته بيا اهل محلي والا ته. نو قوم چي څوڪ امام مقرر كړي هغه به امام تسليميږي. نو بس اوس به د چادغو صحيح نه وي نه دا ولا دونه د ورور ځكه چي په امامت كي وراثت نه جاري كيږي. (فتاوى دارالعلوم ۹۵/۳ بحواله ردالمختار ۳۷۳/۱ باب الاذان)

په امامت كي وراثت نسته بلكه دامام دمقرر كولو حق اول دمسجد وباني ته حاصل دي بيا دهغه اولاد ته او بيا دهغه و قريانو ته. او دهغوي څخه وروسته ر لمونځ گزارو ته او دمحلي و خليفو ته. كه چيري دمسجد باني يو داسي سړي مقرر كړي چي هغه امامت صلاحيت نه درلودي او لمونځ گزار د ده څخه يو بل بڼه لائق امام مقرر كړي نو هم هغه به امام مقرر وي كم څوڪ چي لمونځ گزارو مقرر كړي دي.

ردالمختار حنفى مذهب فقهي كتاب په دريم جلد صفحه نمبر ۵۷۳ كي دي چي كه امام بدعتي سو او دمسجد لمونځ گزار دده څخه خوش حاله نه وړنو ددي خرابي په وجه سره هغه معزول كيداى سي او بل بڼه لائق اود امانځه په مسائلو باندې پوه امام مقرر كول پكار دي. (فتاوى دارالعلوم ۸۵/۳)

(كه دامام په مقرر كولو كي اختلاف پيدا سي؟)

(سوال): دمحلي په مسجد كي دوه كسان وائي چي كم امام مو لږ مقرر كړي دي هم هغه به وي. او دمحلي كسان بيا وائي چي كم څوڪ چي مو لږ مقرر كړو هم هغه به وي. د دي اختلاف شرعا څه حكم دي؟

(جواب): كم امام چي اهل محله مقرر كړي هم هغه به امام وي (فتاوى دارالعلوم ۷۹/۳ بحواله ردالمختار ۳۲/۱ باب الامامت) دمحلي خلق ديوه امام په مقررې كي سره دوي ډلي سي نو چي دكمي ډلي تجويز سي امام ډير لائق وي هم هغه به راجح وي او كه ددواړو ډلو امام لائق وي نو دغتي ډلي امام به راجح وي. (فتاوى عالمكريمه ۸۸/۱)

(عدالت/محكمه امام مقررولي شي؟)

(سوال): آيا عدالت يو داسي امام په زوره مقررولي سي چي په هغه باندې قوم ناراضه وي په دي حكم كي عدالت/محكمي ته څه شرعي حق سته؟

(جواب): عدالت ته دا حق حاصل نه دي ځكه چي ددي نفع او نقصان قوم ته دي نو په دي وجه دي عدالت يا محكمه دخلفو دخوښي څخه پرته څوڪ نه امام كوي او محكمي يا عدالت ته په دي كي هيڅ حق نسته. (فتاوى دارالعلوم ۹۵/۳ بحواله ردالمختار ۳۲/۱ باب الامامت)

﴿دامامت دعوی او دمقتدیانو انکار﴾

﴿سوال﴾: که دیوی خانقاه سجاده بحیثیت سجاده نشین که دامامت دعوی وکری او باقی وارثان کم چی دده دوروری خلق دی او مقتدیان نی دده امامت منظوره کری نو دامامت دعوی صحیح ده او که نه؟

﴿جواب﴾: دفتھی په کتابو کی راخی چی دمسجدبانی او واقف ته دامام په مقررولو کی ډیر حق دی او که هغه نه وی نو دهغه اولاد اورشته داران ډیر حقدار دی. ددی خنجه وروسته بیاد محلی دخلقوزیات حق دی. چی امام مقرر کری او هغه به امام وی. نو که دخانقاه یا سجاده نشین اولاد دواقف (یعنی دمسجدوقف کونکی) خنجه وی نویابی له شکه هغه ته دامام مقرر وولو حق حاصل دی خونور خپلو خپلوانو ته دواقف هم داحق سته. سجاده نشین ته خا ترجیح او خصوصیت نسته. (فتاوی دارالعلوم ۲/۹۵ بحواله ردالمختار ۱/۲۲ صلب امامت)

﴿که دامام دمقررولو گنجائش نه وی نویا خه حکم دی؟﴾

﴿سوال﴾: که په یو ښار کی مسجدونه ډیروی اولمونخ گزار کم وی او په هر مسجد کی دامام دمقرر وولوس او طاقت نه وی نو که دنژدی نژدی محلو خلق سره را ټول سی او یو امام مقرر کری اونور مسجدونه پریږدی او په یو مسجد کی دجمعې لپاره سره رایو خای سی او په یو امام پسی لمونخ کری نو

ددی خه حکم دی؟

﴿جواب﴾: ښه خبره داده چی حتی الوسع چی تر څو کیدای سی ټول مسجدونه دی آباد سی او لیر لیر لمونخ گزار دی په ټولو مسجدونو کی لمنځونه وکری. اود مجبوری په حالت کی څرنګه چی موقع وی هغه رقم دی وکری (فتاوی دارالعلوم ۲/۶۷ بحواله ردالمختار ۱/۲۱۷ باب احکام المساجد)

﴿دامام فرائض منصبی﴾

امام دخپل منصب (عهدی) په لحاظ سره صرف دلمانځه ورکولو ذمه واری. البته که دهغه (امام) سره دنصیحت کولو او طالبانوته دسبق ویلو شرط ولګول سی او امام هغه (امام) نی قبول کری نویاددی کارونو ذمه واری هم پرده باندی راخی. داضروری خبره ده چی دامام سره دی دداسی کارونو شرط ونه لګول سی. کم چی دهغه دامامتی د حیثیت اود وخت خنجه خلاف وی. (بحقیة المفتی ۲/۴۶)

که دی (امام) په امامت او بوتودولو باندی ملازم وی اودده په مزدوری کی د محلی خنجه ډوډی راوړل هم شامل وی نویه دی دده په امامت کښې خه تاوان نه راخی. که د محلی خنجه ډوډی راوړل په مزدوری کی شامل نه وی. بلکه دی نی هم داسی د خپله خانه غواړی او راوړی اود دی باوجود چه په خه مشروع طریقه نی دکټی طاقت سته اوبیانی هم دا

پیشه گر خولی وی نو بیاداپیشه ناجائزه ده داسی شوک امام جوړول مکرره
تحریمی دی چی بل شوک دامامت اهل موجود وی. (فتاویٰ محمودیه ۱۱/۷)
کله چی قوم یو سری امام مقررولو او ټولو دهغه په ذمه دمسجد
جارو کول اوبه حمام کښې اوبه ډکول شرط لگولی وی نو دامامت په شان به
داهم دامام ذمه واری کی وی او که تقررنی صرف په امامتی کی سوی ری
نو دایا دامام ضروری ذمه نه ده. (فتاویٰ محمودیه ج ۷/ص: ۶۱)

﴿دپیش امام مرتبه﴾

دپیش امام عزت او توقیر کول پکار دی. دامام بی عزتی او اهانت کول
سخته گناه ده. (کفایة المفتی ۹۳/۳)

﴿آیا امام خپل نائب ټاکلی سی؟﴾

- (۱) که دمسجد یوه کمیټی وی نو هغه د امام یا دنائب ټاکلو حقداره ده. خو که
کمیټی نه وی نو بیادلمونځ گزارو حق دی
- (۲) نائب امام به هم هغه وی شوک چی دمسجد کمیټی یا دلمونځ گزار
لخواو ټاکل سی. یوازی امام ته دا اختیار نه چی دی نائب ودروی. خصوصاً
چی کله امام پخپله هم دامامت تنخواه داره ملازم وی. (کفایت المفتی ۸۲/۲)

﴿دامام دلری کولو یاد ټاکلو حق﴾

فقهاؤ لیکلی دی چی امام ساتل یا لری کول دمسجد بانی حق دی
او دهغه د اولاد. که متولی دواقف لخوا څخه دشرطو نوسره برابر وی نو هغه هم
قائم مقام دی. او که دلمونځ گزارو او اکثریت لخوا یو نیک صالح سری امام
وټاکل سی نو دی به امام ټاکل کیږی. (فتاویٰ دارالعلوم ۲۸/۲ وردالختار و کتاب
الوقف ۵۲۳/۱)

﴿دمسجدونو دامامانو تنخواه او شرعی ذمه واری﴾

﴿سوال﴾: دمسجد دامام څخه دامامت نه علاوه جارو وهل، نالی صبا کول
اذان کول اود دی څخه علاوه نور واره غټ کارونه اخیستل کیږی اوننخواه
ورته صرف دامامت ورکول کیږی نو په دومره لږ تنخواه دهغه نه دومره ډیر
کارونه اخیستل جائز دی؟ شرعاً دامام ذمه واری څه شی دی؟ دمسجد د
امامانو تنخواه څو پکار ده؟ که تنخواه دمعیار څخه کمه ورکړه کیږی نو متولی او
محلی والا به گناه کاره وی او که نه؟ مفصل جواب ورکړی؟

﴿جواب﴾: په حدیث شریف کی راغلی دی "چی د مزدور مزدوری دی د
هغه دخوړی دوجیلو څخه تر مخه ورکوی". (مشکوٰۃ المصابیح ۲۵۸)

حضور ﷺ فرمائیلي دي "دقیامت په ورځ چی به د کمو درو
کسانو خلاف دعوی وی په هغوی کی یو هغه سری دی چی دیو مزدور

څخه پوره کارواخلي خو مزدوري بيا پوره نه ورکوي "مغري بحوثه مشکوٰۃ ص ۴۸۸
 د مزدوري د پوره نه ورکولو مطلب صرف داندې چي دهغه
 مزدوري مالک و خوري بلکه ددی څخه مراد داهم دی چي خومره
 مزدوري ددی کار و مزدورته ورکول پکار و دهغه څخه ئي کمه ورکړه.
 فقهاء کرام رحمهم الله ددی خبري تصديق کړي دي چي د مسجد لمړي
 او د مدرسې پر ناظم باندې لازم دی چي د مسجد او د مدرسې خادمانو ته د
 مغري د علمي قابليت او تقوي او صلاح سره مناسبه تنخواه او وظيفه ور
 کړي. د گنجائش بار جو د کمه تنخواه ورکول بده خبره ده او د متولي
 څخه به د الله په نزيو بڼه کيږي. (مرمختلر ۲/۲۸۹ و الشامي ۲/۷۸)

وامام ته صرف د امامت تنخواه ورکوي او بيا په امام باندې دا ځان ذمه
 واري هم اچوي او جاړو هم په وهي او نالي هم په پاکوي او په نورو امورو کي
 هم خلعتونه په اخلي نو دا ډير غټ ظلم او د امام توهين دی. د نبی کریم ﷺ
 فرمان دی "د قرآن د حاملينو (حافظانو، قاريانو او علماؤ کرامو) تعظيم او عزت
 کوي بيشکه چا چه د دوی عزت او اکرام و کړي نو هغه زمانه کريم او عزت
 و کړي". (الجامع الصغير للإمام الحافظ السيوطي ۱/۱۱۵)

په يوبل حديث شريف کي راغلي دي چي د قرآن حاملين د اسلام
 علمبرداره دي (بيرغ پورته کونکي دي) چا چي د دوی تذليل و کړي نو په هغه

به د الله پاک لعنت وي. (فتاوی رحيميه ۴/۳۵۵)

که تنخواه معقول نه وي او د امام او مؤذن لپاره په مسجد کي چنده
 رسي او لمونځ کونکي حضرات په خپله خوښه هغه ته چنده ورکړي او د
 تنخواه کمی په پوره کړي خو چي چنده په جبر نسي ټوله. که داسي د امام او
 مؤذن املاد ونسي نو بيا به د دوی گزاره څنگه کيږي او څنگه به دوی ژوند
 تيروي؟ خو بهتره خبره داده چي د امام او مؤذن تنخواه د وخت سره سمه
 و ټاکل سي (فتاوی رحيميه ۴/۲۷)

﴿دامامت اجرت﴾

﴿سوال﴾: زيلوا ئي چي د مسجد امام نه اجير دي او نه نو کر ځکه چي هغه ته د
 وقف مال څخه تنخواه ورکول کيږي او غمپروا ئي چي امام اجير هم دي او
 نو کر هم دي نو د چاقول صحيح سو؟

﴿جواب﴾: کم امام چي د امامت تنخواه اخلي نو دهغه په مزدوري کي هيڅ
 شک نسته. پر امامت باندې مزدوري متاخرينو فقهاؤ جائز کړي دي. او د وقف
 د مال څخه تنخواه ورکول ددی دليل نه دی چي دادي مزدوري نه وي او
 تنخواه اخيستونکي دي اجير يا مزدور نه وي. که د وقف تعمير لپاره د وقف مال
 څخه د تعمير عاملين مقرر سي نو آيا هغوی به اجير يا مزدور نه وي؟ په دی کي د
 غمپرو خبره صحيح ده. (فتاوی دارالعلوم ۲/۸۷) پر امامت باندې تنخواه

اخيستل روادی. (ردالمحتار ۱/۲۷۴، مکتب شروط الصلوة)

په تنخواه داره امام پسي لمونځ کول هيڅ پيرواه نلری او هيڅ کراهيت نسته. په دی کی څه شک کول هم ندي پکار (فتاویٰ دارالعلوم ۳۲۰/۳)

﴿امام ته درختی کولو حق سته او که نه؟﴾

﴿سوال﴾ که یو امام د امامت تنخواه هم اخلي او بیا هم کله کله غیر حاضری کوی نوددی څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: امام امام لره دخپل ضرورتونو یا دراحت لپاره دیوی جمعی یادی ته نژدی یعنی پنځلسو ورځو څخه کم عادتاً غیر حاضری شرعاً واده (شامی ۳/۲۲ کتاب الوقف) ددی خبری تصریح داده چی که په ټوله کال کی هفته یادی هفته امام غیر حاضری نوخیر دی معاف دی. نو د صورت مسئله حکم هم ددی څخه کنترول پکاری دی. چی دامام کله کله غیر حاضری به معاف وی. (فتاویٰ دارالعلوم ۸۳/۳ بحواله رد المحتار ۵۶۳/۳ کتاب الوقف)

﴿غیر حاضری دوخت تنخواه اخيستی سی او که نه؟﴾

﴿سوال﴾: که د څه غلره یا بغیره غلره څخه د نیم میاشتی کم که امام صاحب امامت کارونکری نو شرعاً هغه د ټولی میاشتی د تنخواه اخيستو حقداره دی او که نه؟

﴿جواب﴾: حاصل جواب دادی چی الْمَعْرُوفُ كَالْمَشْرُوطِ. نو چی څومره

غیر حاضری معروفه وی نو د هغی تنخواه اخيستل به هم صحيح وی. او امامت به ئی هم صحيح وی (فتاویٰ دارالعلوم ۲۷۱/۲ بحواله ردالمحتار ۴۴۷/۲) او دامام تنخواه کا ټول جائز ندي. او دا کار د شرع او د عرف څخه خلاف دی (فتاویٰ دارالعلوم ۲۷۴/۲ بحواله ردالمحتار ۵۲۵/۲)

﴿دامام د غیر حاضری حکم﴾

﴿سوال﴾: د چاد کار په وجه امام په هفته یا جمعه کی پنځه یا شپږ واره غیر حاضری کوی نوددی څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: بڼه خبره داده چی د مقتدیانو په رضامندی دی داسی وکی. د مقتدیانو د رضامندی بغیر داسی کول بڼه کار ندي. (فتاویٰ دارالعلوم ۱۳۳/۲)

﴿دامام د حجاب یا پردی په احاطه کی د اوسیدلو حکم﴾

که د مسجد په احاطه کی دننه دامام یا مؤذن لپاره علیحده کمره وی نو په هغه کی دامام او مؤذن لپاره اوسیدل صحیح دی خو د بال بچیانو سره په اوسیدلو کی عموماً بی پرد کی کیری نو د استنجا خای خانه نه وی او د کوچنیانو شور او برغ به لمونځ گزارو ته تکلیف او حرج پیدا کی. نو په دی وجه دابه ممنوع وی که دا خبرا بیانی نه وی نو بیا جائز دی. (فتاویٰ رحیمه ۹۵/۶)

﴿دامام د مسجد په احاطه کی خپل کار کول﴾

که د کمری دروازه د مسجد و هغه حصی ته نه خلاصیری کم چی د

لما نځه لپاره خاص ده یعنی چی داخیستلو او خر خولو و الا په مسجد کی نه
تیریری نو دامام داسی کار کول مباح دی. (فتاویٰ رحیمه ۱۴۳/۳)

په مسجد کی یعنی په هغه حصه کی کمه چی دلما نځه لپاره
استعمالیری په هغه کی اخیستل او خر خول یا بل داسی کار کول کم چی د
لمونځ گزارو لپاره د تکلیف باعث گرځی یا د مسجد د احترام څخه مخالف وی
نو دا جائز او روانه دی. د مسجد په نور و حصو کی کمی چی دلما نځه لپاره نه
استعمالیری په هغه کی اخیستل او خر خول جائز او روانه دی خود متولی اجازت
پکښی لازمی دی. (کفایت المفتی ۱۶۷/۳)

﴿آیا امام خلور و یشت ساعته پابند دی؟﴾

﴿سوال﴾: امام یا مؤذن مقید کول چی خلور و یشت ساعته به په مسجد کی
حاضری دا حکمرانی تر کمه حده جائز دی؟

﴿جواب﴾: که دامام یا مؤذن د متولی سره د معاهده وی نو بیا به ددی مطابق
عمل کوی. او که معاهده نی نه وی نو بیا داسی پابندی لکول ظلم او زیادتی
ده. او نا جائز دی. (فتاویٰ رحیمه ۳۶۲/۴)

﴿په یو وخت کی دوه ځایه امامت﴾

هر کله چی دیو سړی لپاره معاوضه یا مزدوری مقرره کړی وی او دیو

مسجد د امامت لپاره مقرر سوی وی نو د دغه مسجد د امامت ذمه واری پر هغه
باندی لازمی ده. که چیری دی دغه مسجد پر پردی اوبل مسجد ته د امامت
لپاره ځی نو دا خبره د دغه امام لپاره نا جائزه ده. که دی د امامت پر پردی اوبل
مسجد لره ځی نو دی به د هغه مزدوری لائق او حقداره نه وی کمه چی دده
لپاره مقرره سوی ده. که دا امام هم یو لمونځ په دوو مسجدونو کی دوه واره
ور کوی نو دا دواړو لمونځ به جائز نه وی. ددی دوئم مسجد د مقتدیانو لمونځ نه
صحیح کیږی. یعنی ددوی غاری د فرضیت څخه نه خلاصیری. بلکه د
هغوی پر ذمه به فرض هم هغه رقم پاته وی

چونکه دامام اولنی لمونځ فرض ادا کیږی او په دوئم واریانفل لمونځ
وی. او حال دا چی په دوئم مسجد کی د مقتدیانو لمونځ فرض دی او دامام دا
نفل. نو د فرضیت په نفل و الا پسې نه صحیح کیږی. نو پدی وجه د نا جائزه ده.
(ناری محمود ۷۹/۷)

﴿دیوه امام دوه ځایه امامت کول﴾

﴿سوال﴾: کم امام چی دری وخته لمونځ په یوه مسجد کی ور کوی او دوه
وخته په بل مسجد کی نو آیا دا جائزه ده او که نه؟

﴿جواب﴾: په دی کی د ممانعت څه وجه نسته. (فتاویٰ دارالعلوم ۱۶۹/۳)

په يوه مسجد کې د دوامانوانو امامت

که دوه امامان په دې وجه وی چې یو امام یو څو خلکو ته لمونځ ورکوي او اوبل امام ونور ورته نو دامکروه ده. او که دامنشائی وی چې دوه امامان به وساتو کله به یو لمونځ را کوي او کله به بل د ضرورت لپاره. نو بیا پخواه نکړی. دوه امامان دې وساتل سی کله دې یو لمونځ ورکوي او کله دې د ضرورت په وخت کې بل. (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۶۹ بحواله علمکری ۵۱/ باب فی الاذان)

یوسری امامت او اذان ورکولی سی او که نه؟

سوال که امامت او اذان هم یوسری ورکړی نو آیا د اجازت ده که نه؟

جواب یوسری دې اذان هم کوي او امامت دې هم کوي داپه شرع کې صحیح دی او په دې کې ثواب ډیر دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۹۵ بحواله رد المختار ۱/۳۷۲ باب الاذان)

د وفات سوی امام د بیچیانو کمک کول

سوال امام صاحب وفات سویو څو کوچنیان ئی پر یښول نو اوس چې کمه وظیفه و دته دبیت المال یاد محلی والاخوا ورکول کیده ددغې وظیفې شرعاً حقداره دغه یتیمان بیچیان دې او که نه؟

جواب دبیت المال هم هغه حکم دی کم چې پورته تیر سو. ددغې

وظیفې څخه دې و دغه بیچیانو ته دامام صاحب کمک و کره سی. او د محلی خلکو چې دامام لپاره د چاندې څخه یو څه ورکول هغه دې و دغه یتیمانو ته هم ورکوي. او د ضرورت په اندازه د دوی امداد او کمک کوي او د دوی پالنه دې کوي. اگر چه دوی ته به د دوی امام ضرورت هم وی او دغه دتنخواه انتظام هم پکاردی. او که یو امام ورته بغیر دتنخواه څخه ورته ملازمته سو نو بیادې هم د یتیمانو د بیچیانو امداد او کمک پر ځان باندې لازم و کتړی او د آخرت ثواب دې حاصل کړی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۹۵ بحواله مشکوة شریف ۳/۳۷۲ باب الشفقه)

په امامت کې د ذات لحاظ کول

په امامت کې د ذات پات یا قوم هیڅ لحاظ نسته صرف د افضلیت لحاظ ئی کول کیږي. او د دې خبرې لحاظ دې هم وساتل سی چې په جمعه کې دې هم کمی نسی راو لمونځ کونکی هم سره متشر نسی.

نوپه لمونځ گزارو کې چې کم غوره وی هغه دامامت حقداره دې چې لمونځ صحیح او کامل اداء سی. او مقتدیان په ډیر تعداد کې په لمانځه کې شریک سی. نو د داسې یو قوم یا قبیلې سرې چې خلق ئی ذلیل او رذیل کتړی او په علم او تقوی کې تر ټولو ښه وی او په دې دنیا کې نور خلق دده ادب او احترام کوي نو بلا شبهه په هغه پسي لمونځ کول بهتره دی. هیڅ کراهت نسته پکښې. البته که د هغه افعال داسې وی چې دهغو پر بناء باندې دې په

خلقو کی دلیل اوبی وځته وی نو بیا دداسی امام جو ډول نلری پکار او داکار کول مکروه دی. چی هر کله خلقو دهغه عزت او احترام نکوی نو په هغه پسی به لمونځ کول هم نه خو بنوی او جمعه به کمه سی. چی افضله سړی امام جوړ کی نو په دی کی دامصلحت دی چی خلق به دده سره مینه کوی او په جمعه کی به شرکت کوی او دغه رقم به جمعه هم درنیری. (فتاوی عالمگیریه ۱/۸۴) افضل امام هغه څوک دی چی په شرعی احکامو د ټول څخه زیات خبروی او قرآن مجید په تجوید سره سم او صحیح وائی. هم دارنگه پرهیزگاری وی صحیح عقیده او دلو رحسب او نسب والاوی بڼه ښائسته او معمره وی. نسبی شرافت پکښی وی (خوش الحانه وی) بڼه اخلاق ولری پاکی جامی اغوندی. نو داسی امام دامامت حقداره اولائق دی. خلق به په رغبته سره دده اقتداء کوی او بڼه درنه جمعه به درپری. په حدیث شریف کی راځی چی که ستاسی داخو بڼه وی چی ستاسی لمنځونه دی دالله په دربار کی قبول سی پکار ده چی علماء تاسی ته لمونځ درکړی. او په بل حدیث شریف کی راځی چی په تاسو کی تر ټولو زیات نیک او پرهیزگار سړی دی ستاسی امام وکړی ولی چی دی ستاسی او دالله په مابین کی استازی دی. (شرح نقلیه ۱/۱۰۱) په ننی عصر کی باید یو امام د علم زهد او تقوی سره باید ددی شیطان سیاست څخه ځان وژغوری اوبی خایه دی پر ځای باندی غلطه اوبی

فوی نه لکوی. دی باید دالله دین پخپل ځان کی جاری ولری او خپلو مقتدیانو ته حق خبری وکړی اگر که حق ویل یو څه تر څه دی. دی به ددی لحاظ نکوی چی ما به دامامت څخه جواب کړی. ولی چی رزق دالله په لاس کی دی. که دامعیار غوره سی نو اُمیدلسته چی غیر خلق به ددین وخوا ته رغبته وکړی. او یو امام یا عالم دی دقرآن مجید مشقال ذره حساب کول په خپل ذهن کی ولری. او دا احساس دی په ځان کی پیدا کړی چی صبا په قیامت باندی زما څخه د مشقال ذره حساب کیږی آیا ددی جواب زه ورکولای سم او که نه؟ که دا آخرت دغه فکر په یو چا کی وی نو هغه هیڅ کله بیایي خایه نه د چاسیره اختلاف کوی اونه پر بل چا باندی غلط او د ځانه څخه جوړسوی حکم کوی (فتوای جهم)

﴿دیو داسی سړی امامت چی دهغه لاس پری سوی وی﴾

﴿سوال﴾: که یو داسی سړی امام وی چی یو لاس نی نه وی او نابینای

زوند هم وی نو دداسی امام امت جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: په داسی سړی پسی لمونځ کول جائز او صحیح دی خو که بل

امام چی په ستر گویناوی او دواړه لاسونه نی جوړوی او دلما څخه دمسائلو

څخه خبروی او نیک سړی وی نو ددغسی سړی امامت بهتره دی. (فتاوی

دارالعلوم ۲/۱۶۵ بحواله ردالمحتار ۱/۵۲۳ باب الامامت)

﴿داسی سری امامت چی لاس ئی کو چنی وی﴾

﴿سوال﴾ زمانبئی لاس دغور نرمی ته نه رسیری په داسی حالت کی زما امامت کول (په پنځه وخته لمونځ او د جمعې دورځی دلمانځه) لپاره جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾ په دی صورت کی دسائل پنځه وخته لمونځ او د جمعې دورځی لمونځ ورکول بغیر دڅه کراهیت څخه جائز دی. دامامت د کراهیت پکښې هیڅ وجه نسته. ولی چی فقهاؤ چی کم دایکلی دی چی گوتی به د تکبیر تحریمه په وخت کی دغور نور نرمی سره مېنلې نوهغه په اصل کی د محاذاتو (یورقم کولو) د حاصلولو لپاره دی لکه څنگه چی فقهاؤ د تحقیق څخه او د روایاتو څخه معلومیری.

نو که دیو غلر دوجهی څخه لاس غور و ته نسی ورور لای اونه رسیری او د گوتو دغور سره محاذات حاصل سی نو داسنت به اداء سی. (فتاوی دارالعلوم ۱۵/۲ بحواله هدایه ۹۱/۱)

﴿د لاس پری سوی سری امامت﴾

﴿سوال﴾ دمقطوع الید (لاس پری سوی) سری امامت څه حکم لری؟

﴿سوال ۲﴾ تردیره وخته ورپسی لمونځ کړو، بیار وروسته یو څو خود غرضه خلقو په مقطوع الید باندی الزام و لگاوی او په خپله هم لمونځ نه پسی کوی او

نور خلق ئی هم دلمانځه څخه منع کول. نو دا خبره تر کومه خایه پوری صحیح ده؟

﴿جواب﴾ نمبر ۱: که داسری طهارت او پاکی په ښه ډول سره کولای سی او د دی اهتمام لری نو دده امامت شرعاً صحیح دی. کئی پیامکروه دی. د صحیح او سالم امامت په هر حال کی اولی او بهتر دی.

نمبر ۲: دا اختلاف څخه ځان ساتل پکار دی. که په ده پسی دلمونځ کولو څخه یو څه شرعی غلر مانع وی نو پکار ده چی په اتفاق سره بل څوک امام کړی صرف د خود غرضی پر بناء باندی اختلاف پیدا کول گناه ده. (فتاوی محمودیه ۱۰۲/۲ بحواله ردالمختار ۵۸۷/۱)

﴿د چاچی پښې پری سوی وی دهغوی امامت﴾

﴿سوال﴾ دیو سری دواړه پښې تر گونډو پوری پری سوی وی او ددی په وجه سره رکوع او جلسه کماحقه نسی ادا کولای البته قرآن مجید سم ویلای سی. دلمانځه او روزی پابنده دی. نو دده امامت لمونځ صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾ په داسی سری پسی لمونځ کول صحیح دی خو غوره خبره دا ده چی بل امام مقرر کړی. د چاچی لاس او پښې جوړه سالمی وی. او دامامت په صفاتو باندی متصف وی. ردالمختار لیکي چی دمقطوع الرجلین (هغه څوک چی دواړی پښې ئی پری سوی وی) امامت په درجه اولی سره

﴿دبرص والا (فس) امامت﴾

﴿سوال﴾ یو امام صاحب داسی دی چي دینیات نی ویلی دی بعضی حضراتو په ده پسی لمونځ کول په دی وجه پرینول چي دهغه په بدن کی دبرص مرض دی هغه نی علاج کوي په ده پسی لمونځ جائز دی او که مکروه؟

﴿جواب﴾: په دی امام صاحب پسی لمونځ بغیر دڅه کراهیت څخه صحیح دی. ځکه چي فقهاوپه دی حالت کی په ابرص پسی لمونځ کول مکروه په کراهیت تنزیهی لیکلی دی. کله چي برص دده په ظاهر بدن وی یعنی دبرص پری ډیری علامی وی چي دهغه په وجه مقتدیان متفره کیره او که برص ظاهر نه وی او نه مقتدیان متفره وی نو بیادده په امامت کښې هیڅ کراهیت نسته. (فتاوی دارالعلوم ۲۵۶/۲ بحواله ردالمختلر ۵۲۵/۱ باب امامت)

په مبروص پسی لمونځ کیری البته که برص والا دمره ښکاره وی چي مقتدیان ترینه نفرت کوي نو بیادهغه امامت مکروه دی. دی په حوض کی اودس کولای سی ځکه چي په برص کی څه ظاهری نجاست نسته. صرف په بدن داغونه وی اودی دمسجدلو ښې هم داودس لپاره استعمالولای سی (کفایت المفتی ۸۶/۳)

﴿په ناستی دلمونځ ور کونکی امامت﴾

دولار سړی لمونځ په ناست سړی پسی جائز دی لکه څرنگه چي ښی

مکروه دی (ردالمختلر ۵۲۵/۱ باب امامت) اگرچه لمونځ ورپسی صحیح کیږی. خو ښه خبره داده چي بل امام مقرر کړی (فتاوی دارالعلوم ۳۰۸/۳)

﴿کم سړی چي په سُجده کولو باندی قلرت نلری دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾ کم سړی چي دسجده څخه عاجزه وی اوباقی ټول ارک رکوع او قومه اونور په ښه شان سره ادا کوي اویه ولاړه سره لمونځ کوي داسی سړی لمونځ صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: په داسی سړی پسی دهغه خلقو کم چي سُجده کولای سی صحیح نه دی (فتاوی دارالعلوم ۱۵۷/۳)

﴿دکانړه، شل، چغلخور او دبرگ سړی امامت﴾

په یوه ستر که باندی روندسړی پسی لمونځ کول مکروه نه دی روند که د مُرداری څخه ځان نسو ساتلای او احتیاط نکړی. اود ټولو څخه غټ عالم هم نه وی. نویه ده پسی لمونځ کول مکروه دی او که دی په ځان کی دټولو څخه غټ عالم وی نو بیاپه ده پسی لمونځ کول مکروه نه دی په جذامی، برکی والا، شل او چغلخور پسی لمونځ کول مکروه دی او که دی خپل کوروالادبی پرد کی څخه منع کوي اودابد گنډی نویاپه پسی لمونځ بغیر دڅه کراهیت نه صحیح دی. او څوک چي درواغ رانی

په پسی لمونځ مکروه دی. (فتاوی دارالعلوم ۱۹۵/۳ بحواله ردالمختلر ۵۲۳/۱)

کریم ﷺ په مرض الوفا کی په ناستی لمونځ ورکړی.

نوبیا که چیری امام په دومره اندازه معلومه وی چی نسی ولاړیدلای نورهغه دی په ناستی لمونځ وکړی نودده لمونځ صحیح دی. او په ده پسی د شالخوا لمونځ کول صحیح کیږی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۱۰۳)

﴿د پک امامت﴾

﴿سوال﴾ په پک پسی لمونځ کول صحیح دی او که نه. او په پک پسی دلمانځه د مکروه والی کم حدیث شریف سته او که نه؟

﴿جواب﴾ په پک پسی لمونځ کول جائز دی کله چی دی ښه سوی وی او په سر کی هېڅ زخم نه وی. نو لمونځ په ده پسی بغیر دڅه کراهیت څخه صحیح دی. په پک پسی دلمانځه د مکروه والی کم حدیث شریف نسته. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۰۱)

﴿د نابینا پراڼده دامامت حکم﴾

فقهاء کرام د داسی نابینا پراڼده امامت چی غیر محتاط وی او د نجاست څخه نه بچاویږی مکروه تنزیهی ئی بللی دی. خود احکم عام نه دی بلکه دا د غیر محتاط سره خاص دی. نو چی کم روند احتیاط کوی او د نجاست څخه د خان ساتلو ښه پوره اهتمام کوی او خان پاک او صفاساتی دهغه امامت بی له دڅه کراهیت څخه جائز بللی دی.

د حضرت عائشة صدیقه رضی الله تعالی عنهابیان دی چی نبی کریم صلی الله علیه وسلم چی کله غزوه تبوک له تلی نو حضرت عبدالله بن أم مکتوم رضی الله تعالی عنه چی په ستر کور و نلور په مسجد نبوی ﷺ کی نی دلمانځه دور کولو لپاره خپل قائم مقام یا نائب مقرر کړی. دغه رقم حضرت عبدالله بن عمر رضی الله ر و نلور خود خپلی قبیلی امام و و. دغه فرماتی چی زه در رسول الله ﷺ په مبارکه زمانه کی د بنی حطمه امام وم حالانکه زه نابینا وم. (فتاوی رحیمیه ۴/۳۶۲)

د پراڼده اقتداء مکروه تنزیهی ده. البته که روند د ټولو څخه افضل وی او د مسائلو څخه زیات خبر وی نوبیا هېڅ کراهیت پکښی نسته. بلکه دی امام جرړول افضل دی. (احسن الفتاوی ۲/۴۶۰)

دهدائی کتاب مصنف د پراڼده سړی دامامت د مکروه والی دوی وجهی لیکلی دی (۱) یوه خور داده چی دی د نجاست او مرداری څخه خان نسی ساتلای. (۲) دوئم دا چی خلق نفرت ځنی کوی. نو که دا دواړه وجهی نه وی نو د پراڼده امامت بی له څه کراهیت څخه صحیح دی. عبدالله بن أم مکتوم او عثمان رضی الله تعالی عنهمابنی کریم صلی الله علیه وسلم امامان مقرر کړی و و. (فتاوی دارالعلوم ۲/۱۴۷)

﴿د ږیری کونلې کونکې امامت﴾

﴿سوال﴾ په دغه سړي پسي لمونځ څنگه دی چې ږیره ئې کونلې کړې وي یا ئې خړیلی وي؟

﴿جواب﴾: د یوه مټ څخه ږیره کمول حرام دی. بلکه دا دنورو گناهو څخه هم بلتره گناه ده. ځکه چې دایو علایه کاردی نویه دی وجه دابنکاره ددین توهین دی. اودالله اودرسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د بغاوت اعلان دی. نویه دی وجه فقهاؤ فیصله کړې ده چې کم سړي په روزه مبارکه کی بنکاره خورک کوي یعنی په قصد سره روزه خوري بی له څه غلږه نو هغه واجب القتل دی. ځکه چې دی په بنکاره طریقه د شریعت مخالفت کوي. د حضور صلی الله علیه وسلم ارشاد گرامی دی "زما امت د بخښنې لائق دی خو په بنکاره گناه کونکي د بخښنې لائق نه دی".

نو لم فرق دادی چې نوري گناوی په څه خاص وخت کی کيږي خو ږیری کونلې کولو گناه هر وخت ورسره مېنې وي. دا که دی بیده وي او که وین او که ولاړ وي او که ناست روان وي که ساکن هر وخت دده سره دا گناه موجوده وي اودی په دی گناه کی اخته وي. اودلما نځه او نور وعبادتونه وخت کی هم ورسره دا گناه موجوده وي. اودقوم لوط د عذاب یوه وجه د ږیرې پرېکول هم وو. (فرمشور)

مقصدا د چي ږیره کونلې کونکي او خړونکي فاسق دی اود فاسق امام امامت مکروه تحریمی دی. نویه دی سبب داسی سړي امام جوړول جائز نه دی. که یو داسی سړي جبراً امام جوړ سو یا د مسجد متظمینو جوړ کړي او په لري کولو کی ئې قنوت نه وو نو چیري بل مسجد کی چې نیک امام وي هلته دی ولاړسی. که بل ځای هم نیک امام نه و نو بیا دی په دغه فاسق پسي مجبوراً لمونځ کوي. د جمعې لمونځ دی نه پرېږدي. چې ددی وېال او عذاب به د مسجد په منظمینو باندی وي. (احسن الفتاوی ۲/۳۱۰)

که بل امام دده څخه بڼه نه پیدا کیدی نو داسی سړي دی نه امام کوي. ده ته دی وویل سی چې یو مټ ږیره پرېږده نو که ئې ږیره غټه کړه نو بیا صحیح ده. (کفایت للمفتی ۳/۸۷)

په امداد المفتین کی د ږیری په متعلق لیکلی دی چې د ږیری کونلې کولو وایا ږیری خړیونکي فاسق او گناه کاردی. د داسی سړي امام جوړول پکار ندي. ځکه چې په ده پسي لمونځ کول مکروه تحریمی دی. او که دی امام جوړسی نو دی به واجب العظیم وي. نویه دی وجه دده امام جوړول جائز نه دی. (امداد المفتین ۱/۳۱۱ بحواله شامی ۱/۲۷۶ بلب الامامت)

چې څوک ږیره خړوي دهغه امامت مکروه دی البته که ټول مقتدیان ږیر خړیلي و نو بیا دی ږیر خړیلي امام سی. (کتابت المفتی ۳/۵۷)

﴿درېری کونلې کولو څخه توبه کښونکي امام صاحب﴾

﴿سوال﴾: یو سړی دی چې پرېه کونلې کوی یا نې خړوی. اوس هغه په رښتونی توګه توبه وکښل درېری کونلې کولو څخه او د خړیلو څخه او درېری پرېښو لوقصدنی کړی دی نو په دې حالت کې هغه توبه کړی ده خو پرېه لا اوس نه ده غټه سوی او نه پرېه راختل دده په وس کې ده. نو یاددی په امام جوړویدو کې څه کراهیت سته او که نه؟

﴿جواب﴾: دتوبې کښلو باوجود دداسې سړي امام جوړولو کې به به دوو جهو کراهیت وي. یو دا چې پرېه باندې لاتراوسه داصلاح اثر ندي ښکاره سوی. دا فیصله نسي کیدلای چې په آنده کې به دی ددغه کبیره ګناه څخه پرېز کوی او که نه؟ دویمه وجه ئې داده چې کمو خلکو ته ددغه امام دتوبې علم نسته هغوی به په مغالطه کې ولوېږي او هم به دا وکړي چې فاسق لګیادی لمونځ ورکوي. (احسن الفتاوی ۲/۳۶۲)

دداسې امام جوړول مکروه دی. البته که دی پنځله امام سی او څنډه ورکوي نو لمونځ پسي کيږي اگرچه هغه ثواب به نه ورکول کيږي. (فتاویٰ محمودیه ۲/۱۲)

﴿دجوړسړي اقتداء په ناجوړه (معذور) پسي﴾

﴿سوال﴾: دصحت منداقتداء په معذوره یا ناجوړه پسي صحیح ده او که نه؟

﴿جواب﴾: صحیح نه دی. (احسن الفتاوی ۲/۳۶۴ بحواله ردالمحتار ۱/۵۴۲) ولی چې دابناء دطاقورده پر کمزوري باندی.

﴿څوک چې مسح کوي دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: یو سړی دیو غلر په وجه پرېوه اندام باندې مسح کوي او نور خلق داسې غلر نلري نو دهغوی لمونځ په دغه معذور امام پسي صحیح کيږي او که نه؟

﴿جواب﴾: په داسې امام پسي لمونځ کول صحیح دی. (احسن الفتاوی ۲/۳۶۴) څکه چې دی دمعذور شرعي په حکم کې نه دی. وَصَحَّ الْإِقْتِدَاءُ مُتَرَضِيًا بِمُتِمِّمٍ وَغَاسِلٍ بِمَاسِحٍ وَلَوْ عَلَى جَبْرَةِ الْخ (ردمختار ۱/۳۹۶ باب الامامت)

﴿دهغه سړي امامت کم چې په بواسيرو اخته وي﴾

﴿سوال﴾: یو سړی داسې دی چې دخونی بواسيرو په مرض باندې اخته دی. هر وخت دده څخه دویښی دجاری کیلو پرېه وي دداسې سړي امامت باوجود ددی چې صحت مندا امام هم موجود دی صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: صرف دویښی دجاری کیلوله ویری څخه دغه سړی شرعاً معذوره نه بلل کيږي. شرعاً دی هغه وخت معذوره بلل کيږي چې د لمانځه په تېولو وختو کې وده ته وینی راځي. او ده ته دومره موقع په لاس نه

دی لاتراوسه معنوره سوی نه وی دده امامت صحیح دی. اوڅه کړیږي
نستېکېږي. کم وخت چی دی معنوره سی نوهغه وخت بیا دی دجوړ وخت
امام سی جوړیدلای. اوس به نودده امامت دغلریه وجه سره بالکل
وی. (فتاوی دارالعلوم ۲۰۳/ بحواله شامی ۱/۲۰۳/۳۸۹)

دهغه سړی امامت څوک چی سلسل بول
شک کی اخته وی

(سوال) یوسړی دسلسل البول په مرض اخته ندی خوچی اندام لری
ورکړی نو دیولو څاڅکی ځنی راځی. اوبعضی وختونه داسی خیال
چی دمچارو څاڅکی دخپل ځایه څخه راوتلی دی. خو په نظر کی نه راځی
داسی سړی امامت څه حکم لری؟

(جواب) په کم حال کی چی څاڅکی نه راوړی نودی امام کیدای
وهم ارشک ته اعتبار نسته. (فتاوی دارالعلوم ۲۰۳/ بحواله الاشباه والنظائر)

دگوزن وهلی امامت

بلاکراهیت له یو

ی دهغه امامت

(سوال) یوسړی دخلو پښتو کالوراهسی امامت ورکوی خودری څلورو
کالوراهسی دهغه په نظر کی فرق راغلی دی. خویاکی اونایاکی په خپله لیدلای
ی سی لیکن خلق اعتراض پرکوی چی په ده پسی لمونځ کول مکروه دی.
صحیح حکم ئی څه دی؟

(جواب) په دغسی امام پسی بلاکراهیت له یو نخ صحیح دی. (فتاوی
دارالعلوم ۱۹۴/۳)

دنائی یا حجام امامت

نائی یا حجام (سرجوړونکی اوبیستان پریکونکی) که ددین په مسئلو
بانندی خبر وی اودینداره هم وی نوامام کیدای سی. خو که دی دخلقو پیری
خبری نوبیا به فاسق وی په ده پسی بیالمونځ کول مکروه دی. او که دی جاهل
وی اودینداره هم نه وی اودنائی توب پیشه کوی نوبیاد ده لپاره امامت
ورکول افضل نه دی. مجبورآیه ده پسی جمعه کول دیوازی لمانځه څخه
بهره ده ځکه چی دجمعی دلما نځه تاکیلسوی دی. او دجمعی اهمیت
دیرزیات دی. (فتاوی رحیمیه ۴/۲۵۷)

دچاپه ژبه کی چی لکنت وی دهغه امامت

(سوال) زه احقر دیوه مسجد امام یم دڅه مودی راهسی می په ژبه کی
لکنت راځی اوهغه هم صرف دالحَمْلُ لِلَّهِ په الف لام بانندی. کله چی سورة

الفتاحه شروع کم نوا آا و کرم. اودهمزه تکرار را خنجه و سی. اولو ساعت ورر
سته بیا دال حَمْدُ لِلّٰهِ تلفظ اداسی. ددی وروسته بیاباته تلاوت صفاء وی. ددی
شرعی حکم څه دی؟

(جواب): په دی باره کی بهتره خبره داده چی ستا امامت نه صحیح کیږي
اولمونځ د اعدای قابل به وی. اولفاظ آا دیو قبیح او دقرأت په قانون کی لحن
جلی دی. تاسو باید دلما نڅه ور کولو جرأت ونه کړی. (فتاوی رحیمیه ۲۵۲/۴ بجوړ
شماره ۱۱۱/۱) ددی مسئلې تفصیل په "الفقه علی المذاهب الاربعه" تومی کتاب
کی داسی دی.

"د امامت د صحت په شرائطو کی یو شرط د اهام دی چی د امام ژبه
(تلفظ) دی صحیح وی. دیو حرف پر ځای دی بل حرف نه ادا کیږي مثلاً د
ر پر ځای "غ" "س" او د "ت" "ذ" پر ځای "ز" یا د "ش" پر ځای "س" او
نور. په دی وجه داسی سړی ته الڅ وائی ځکه چی د "الڅ" لغوی معنی ده د
ژبی دیو حرف څخه وبل حرف ته اوړیدل هم د داسی کیفیت را تګ دی.
په داسی سړی واجب دی چی خپل الفاظ سم کړی او چی تر څو
کیدای سی نو د حرف تلفظ دی په صحیح طریقه د اداء کولو کوشش و کړی.
که بیا هم ددی څخه نیمګړی وی نوده ته دخپل ځان په رقم کسانو څخه بغير
دبل چا امام کیدل نه دی پکار. که په چا کښې دا خامی یا کمزوری وی او هغه

دخپلی ژبی د اصلاح کوشش ونه کړی نو د هغه لمونځ به له سره باطل وی او
امام کیدل ځوئی لاڅه کوی؟

په دی مسئله کی چی کم بیان دلکنت (ترب ژبی) والا وسو هم هغه
حکم دهغه سړی دی څوک چی په غلطه طریقه یو حرف په بل حرف کی
مدغم کړی مثلاً "س" په "ت" بدلوی او د "س" څخه وروسته چی کم
"ت" حرف وی په هغی کی ئی ګلوی لکه لفظ "مُسْتَقِیم" په صحیح طریقه د
اداء کولو پر ځای "مُسْتَقِیم" وائی داسی لمونځ گزاروته واجب دی چی دخپلی
ژبی په اصلاح کی کوشش و کړی که په اصلاح کی ناکامه سی لودی به
بیادخپل ځان په رقم د کسانو امام خو جوړیدلای سی لیکن د نورو مخلوقو امام
نسی جوړیدلای. او که ئی په اصلاح کی غفلت و کړی نوده لمونځ به هم
باطل وی او امام کیدل به ئی هم.

په دی کی یوه بله خامی داده چی هغی ته (فاناً) وائی یعنی په خبرو کی
ځنی بار بار د "ف" آواز ووزی او یا "تمت" وی یعنی بار بار د "ت" تلفظ کوی
نو د داسی سړی د امامت هم هغه حکم دی کم چی دلکنت والا پورته تیرسو
یعنی په دی سړی کی که مذکوره بالا شرطونه نه وی نو امام کیدل ئی مکروه
دی. (کتاب الفقه علی المذاهب الاربعه ۱/۶۵۸)

﴿دملا تپتي امامت﴾

دامامت دصحت لپاره دضروري ده چي دامام ملا دی دومره ټيټه نه وي څومره چي درکوع په حالت کي وي که دامام ملا دومره ټيټه وي چي خلق وائي کښي رکوع له تللي دی نودسم سړي به په ده پسي لمونځ صحيح نه وي. البته که کم امام او مقتدي دواړه بورقم وړنو بيا خير دي دده امامت صحيح دي. (کتاب الفقه على المذاهب الاربعه ١/٢٤٣)

﴿دترتري امامت﴾

﴿سوال﴾: يوترتري ژبي والا امام چي علم ئي هم نه و، مقتديانوته ئي لمونځ کولو ديور کفت کولو وروسته يو عالم صاحب لمانځه ته راغلي نو هغه به په جمعه کي شريکيږي او که نه؟

﴿جواب﴾: هغه عالم کم چي وروسته راغلي که هغه خپل لمونځ ځانه وکړي نو دهغه لمونځ به هم صحيح وي او کم امي چي د مخکښي څخه په لمانځه کي اخته وړاولمو نځني کاروي نو دهغه لمونځ به هم صحيح وي. که دغه عالم په دي ترترتي پسي اقتداء وکړي نو بيا به هيچا لمونځ هم نه صحيح کيږي نوددي عالم اونه دهغه اميانو کمو چي مخکښي لمونځ کولو. (فتاوي دارالعلوم ١١٢/٣ بحواله ردالمختار ٥٣٥/١ باب الامامت)

ترترتي دبعضي حروفو په اداء کولو قادر نه وي نو په دي وجه دهغه

امامت جائز نه دي. خودخپل ځان په رقم دخلقو امامتي هغه وخت کولي سي کله چي په قوم کي داسي يو سړي موجود نه وي چي هغه داحروف صحيح اداء کولي سي که په قوم کي يوداسي سړي موجود وي نو دترتري امام اړدټول قوم لمونځ به فاسد وي. (فتاوي هندي ١/١٣٣)

﴿دگود امامت﴾

دگود سړي امامت جائز دي خودداسي سړي څخه عموماً طبعي انقباض وي. نو په دي وجه دداسي سړي امامت مکروه تنزيهي دي. البته که هغه صاحب علم او تقوي والا وي او خلق ځني انقباض نه کوي نو بيا تنزيهي کراهيت هم نسته. (احسن الفتاوي ٣/٣١٨ بحواله ردالمختار ٥٢٥/١)

يوداسي گود چي ښه سم نسي دريدلای دهغه امامت مکروه تنزيهي دي که يوجور او سالم سړي چي دلمانځه دمسئلو څخه واقف وي او هلته موجودي نو بيا هم دي اولي دي. که داسي يوبل سړي موجود نه و چي هغه دلمانځه دمسئلو څخه خبر وي او گود دلمانځه دمسئلو څخه خبر وي نو بيا دده امامت افضل دي. (فتاوي دارالعلوم ١٤٤/٣)

﴿دکون امامت﴾

﴿سوال﴾: کم سړي چي کون وي او بالکل نه اوري دهغه امامت څنگه دي؟

﴿جواب﴾: دکون امامت صحيح دي. (فتاوي دارالعلوم ١٤٤/٣)

﴿دهغه سړی امامت چی په لمانځه کی ییلیری (خوب کوی)﴾

په لمانځه کی په بیلوباندی لمونځ نه فاسد یوی او په لمانځه کی چی څه خلل نه راځی البته که په قرآن ویلوی یعنی قرأت کی څه داسی غلطی وکړی چی معنی ئی بدلیری اودهغه غلطی په وجه سره په لمانځه کی فساد راځی نولمونځ به فاسدسی خو په دی کی بیده او ویش دواړه برابر دی.

﴿چی تعویذ گنهی دهغه امامت﴾

چی په قرآنی آیاتونو او په مأثورہ دعاگانو ساخت او تعویذ کول صحیح دی نویه دی وجه دداسی کار کولو والا په امامت کی څه کراهیت نسته البته په دی ددرو اغوا وافتراء خلصت دفسق او معصیت موجب دی او په داسی سړی پسی لمونځ مکروه دی. (فتاوی دارالعلوم ۱۸۷/۳ بحواله ردالمحتار ۵۲۳/۱)

﴿دغیر مختون (ناسته) امامت﴾

﴿سوال﴾ په ناسته سړی پسی لمونځ کول شرعاً څنگه دی؟

﴿جواب﴾ سنت کول دپیغمبر علیه الصلاة والسلام طریقه ده څوک چی دضرورت بغیر دا پریودی نوهغه تارک السنة دی. که دقلرت او وسعت با وجود څوک بدن په غسل او استنجایاک نه ساتی نویادی دی هیڅکله نه امام کوی او که ئی پاک ساتی نویادده امامت صحیح دی. لمونځ پسی

کیری. اگرچه د دی تارک السنة په مقابله کی دعامل سنت په مقابله کی د عامل سنت امامت مقدم دی. (فتاوی محمودیه ۹۸/۲) په دی شرط چی دی اتفاقی طور غیر مختون پاته سوی وی او دست قاتل وی (کتابت فنی ۳۳/۳)

﴿دمعذور امامت﴾

طاهر (پاک سړی) ته په معذورسی اقتداء کول چیری هم جائزه نه دی. البته معذوریه طاهرسی اقتداء کولای سی. او دیو معذور اقتداء په بل معذور پسی جائزه ده. په دی شرط چی دواړه معذوری. او که چیری د دواړو غنرونه سره جلا جلا وی نویاهم دیو په هغه بل پسی اقتداء نه ده جائزه.

که امام په شرعی طور باندی معذوره وی بلکه اتفاقی طور ورته یو غنر کله کله ورپیش سی نویادده امامت صحیح دی. (فتاوی محمودیه ۱۰۰/۲)

﴿دنامرده امامت﴾

﴿سوال﴾ (۱) که څوک په څه وجه نامر دسی نودده اقتداء جائزه ده او که نه؟
(۲) که دپیدائش څخه څوک نامر ده وی نودده اقتداء جائزه ده او که نه؟

﴿جواب﴾ (۱) که څه مانع نه وی نویا صحیح دی. (۲) جائزه خوده خو چی نرینځی نه وی. دنرینځی امامت دینځولپاره جائز دی دنراڼو لپاره نه دی جائزه. (فتاوی محمودیه ۱۰۱/۲)

﴿د زنا کاري د زوی امامت﴾

﴿سوال﴾: یو حافظ صاحب دی دیرینه آوازنی دی دلما نڅه او زوی دی اوښه اخلاق هم لری. قرآن شریف ئی هم دیرینه یاده دی. ولدا لرنایعنی حرمنی دی. نو آیا دی امام جوړیدلای سی. په ده پسی لمونځ او تراویح کیدلای سی؟

﴿جواب﴾: که دا حافظ صاحب صالح او نیک وی او د معاشرت پاره سره محفوظ وی نو بیا په ده پسی لمونځ کول جائز دی. ولدا لرنایکلی دی کی مرجب کراهیت نه دی. (کفایت المفتی ۶۳/۳)

﴿د حمل ساقطونکی و الا امامت﴾

﴿سوال﴾: یو سړی دیغلی انجلی سره نکاح وکړه دوی میاشتی ۱۰۰۰ تشخیص وکړی نو معلومه سوه چی منکوحی ته د پنځو میاشتو حمل څخه لری. نوده دا حمل د رسوائی باعث و گڼی او قصدا ئی حمل نه وایستی ورسره دوباره نکاح وکړه نو اوس په ده پسی لمونځ صحیح کی نه؟

﴿جواب﴾: په دی مسئله صورت کی نکاح صحیح و گڼی نو د دوباره نکاح کولو حاجت نه و.

صحبت کول بڼه کار نه دی. خو که دا

وی نوده له دوضع حمل څخه مخکینې همبستری صحیح ده. قصداً حمل ساقطول په دی صورت کی ښه گناه ده. که د علم باوجود ئی داسی کار وکړی نو توبه ایستل ورته لازمی ده د زړه ده اخلاص. که دی توبه ونه باسی نوده ده امامت کول جائز نه دی. په دی شرط چی بل اهل اولاد امام نه وی. او کله چی د زړه داخلاص توبه وکړی نو بیا دده په امامت کی هیڅ مضائقه نسته. (فتاوی محمودیه ۹۲/۲)

﴿د پینځی لمونځ کونکی امامت﴾

﴿سوال﴾: زید اکثره دلما نڅه کولو عادت نلری او چی پر پینځی بیانی کوی. خویه ده کی د امامت کولو لیاقت سته. نو که د محلی یا کلی خلق ورته تنخواه مقرره کړه او امام ئی کړی او هغه ددی لالچ په وجه امام جوړی او دلما نڅه پر کولو باندی مجبور سی نو په ده پسی لمونځ کول جائز دی او که نه؟ که دی پنځله بی له تنخواه نه دی لپاره چی خلق به زما عزت و نه منی او نه نڅ جائز دی او

تنخواه په دواړو حالاتو کې دده امامت صحیح دی.

پاته سو دده د نیت سوال. نوهغه خوالله تعالیٰ ته معلوم دی. یوازې په قیاس باندې دهغه و نیت ته که څوک فاسلو وائی نو دا خبره به نه وی جائزه. (فتاویٰ محمودیه ۲/۹۳)

﴿ دنوی مسلمانی سوی بنځی دزوی امامت ﴾

﴿سوال﴾ که یو هلک چی نری مسلمان سوی دی او په شرعی احکامو باندې خبر دی نو آیا ده امامت صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: دده امامت بلا کراهیت صحیح دی. او کم څوک چی وائی چی دده امامت صحیح نه دی نوهغه پر غلطی باندې دی او دهغه په مسئله سم سر نه دی خلاص سوی. (فتاویٰ دارالعلوم ۳/۲۰۳ بحواله ردالمختار ۱/۵۳۰)

﴿ دهغه سړی امامت چی لاس یاپښه ئی پری سوی وی ﴾

﴿سوال﴾: دزید چه لاس په متی کی پری سوی دی. دی دقرآن مجید قاری دی او د سنت مطابق دی ادعلم فقهی څخه خبر دی. آیا په ده پسی لمونځ کول کیږی؟ که کیږی نو په لمانځه کی ئی کراهیت سته او که نه؟

﴿جواب﴾: چونکه ددارقم معنوره څخه طبعاً خلق نفرت کوی او بله داچی دهغه لپاره طهارت کامله ممکنه نه ده په دی وجه به دبل جوړ امام په موجودگی کی دده امامت مکروه تنزیهی وی. که دده څخه بل څوک زیات د امامت مستحق

موجود نه وی نو بیا څه کراهیت نسته. (احسن الفتاویٰ ۳/۲۶۹ بحواله ردالمختار ۱/۵۲۵)

﴿ دنر بنځی امامت ﴾

﴿سوال﴾: دنر بنځی امامت ښه دی او که نه؟ د مقتلیانو به وریسی لمونځ کیږی او که نه؟ او نر بنځی د سنت او شریعت تابع داری کونکی دی. لمونځ تکراره او دینداره وی او پریه ئی هم پری ایښی وی

﴿جواب﴾: که په دی نر بنځی کی دنارینزو علامتونه زیات وی نو بیادده امامت صحیح دی او که دزنانه وو علامی زیاتی پکښی وی یادواړی علامی کی برابری وی نو بیادده امامت صحیح نه دی. بلکه بیادی د همجنسو امام هم نسی جوړیدلای. البته په ده پسی د بنځر اقتداء صحیح ده (احسن الفتاویٰ ۳/۲۷۶ بحواله ردالمختار ۱/۵۳۰)

﴿ دهغه سړی امامت څوک چی دنامه څخه لاندی

یښتان نه خروی ﴾

﴿سوال﴾: که یو سړی دنامه څخه لاندی یښتان دڅه کمزوری په وجه نه خروی نو په ده پسی لمونځ کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: دده لمونځ صحیح دی او په ده پسی لمونځ کیږی. (فتاویٰ دارالعلوم ۳/۴۴۱) که معقول غلر نه وو نو هره جمعه ئی صفا کول پکار ده او د څلو یښتو

ورخو څخه زيات مسائل مکروه تحریمي دي. (ردالمحتار کتاب الخطر والاباحه ۳۵۸/۵)

﴿دهغه چا امامت چي په خوله کي ئي يو غاښ هم نه وي﴾

﴿سوال﴾: د چا چي په خوله کي يو غاښ هم نه وي او ددي په وجه سره د

حروف واداء سم نسي کولای ياد چاد پښو گوټي آخوا او دي خواته وي او دده څخه ښه سري پيل کيږي نو يادده امامت صحيح دي او که؟

﴿جواب﴾: په دي دواړو صورتو کي ئي امامت صحيح دي خو بهتره خبره

داده چي امام يوداسي سري جوړسي چي دهغه څخه مقتديان نفرت نه کوي

او دغه صالح امام د لمانځه د مسائلو څخه خبر وي. او قرآن مجيل هم ښه وياري

سي. (فتاوي دارالعلوم ۱/۲۲ ابحواله ردالمختار ۱/۵۲۰ باب الامامت)

﴿دمصنوعي غاښو والامامت﴾

کم سري چي مصنوعي غاښونه ايښي وي نو فقهاؤ دهغه امامت

صحيح بللي دي. که غاښونه د سپنوزرو وه. بلکه امام محمدرحمة الله تعالی

عليه خود سرورزو غاښونه لگول هم صحيح بللي دي. (فتاوي دارالعلوم ۳/۲۰۶ ابحواله

ردالمختار ۳۸/۵ کتاب الخطن)

﴿د قاتل امامت﴾

﴿سوال﴾: د قاتل څخه قصاص نه دي اخيستل سوي او نه دمقتول ورثاء ده؟

بخښنه کړي ده قاتل فقط توبه کښلې ده. او حقوق العباد ذمه واري اوس هم

دده په ذمه باندې باقي پاته ده. نو آيادي په دي وجه سره فاسق بلل کيږي او که

نه او په ده پسي لمونځ مکروه کيږي او که نه؟

﴿جواب﴾: په دژمختار کي راغلي دي چي د قاتل صرف توبه او استغفار کافي

اوبس نه دي تر څو چي دمقتول ميراث خورو و دته بخښنه نه وي کړي.

(ردالمختار ۱/۳۸۳ باب الجنایات)

ددې خبري څخه د اښکاره سوه چي د قتل گناه به نه بخښل کيږي

او دي به فاسق وي او لمونځ ورپسي مکروه وي. (فتاوي دارالعلوم ۳/۱۱۲)

﴿د ښځو امام جوړيدل﴾

دامامت د صحت لپاره يو شرط دامام په حقيقي معني کي سرپتوب

دي. په دي وجه د ښځو د خشي مشکل (يعني د داسي تر ښځې چي دهغه جنس

نه معين کيږي) امام جوړيدل چي په هغوي پسي دي سري مقتديان ولاړوي نه

دي صحيح. خو که ښځي ئي مقتديان وي نو دهغوي دامامت لپاره سرپتوب

شرط نه دي بلکه که يوه ښځه هم د خان په رقم دنورو ښځو ياد تر ښځيانو امامه

جزړه سي نو صحيح ده. (کتاب الفقه ۱/۲۵۳)

﴿دامام دعاقل کيدو شرط﴾

دامامت د صحت په شرائطو کي يو شرط عقل هم دي. نو په دي وجه

به دفاتر العقل امامت چي که دهغه دجنون څخه افاقه کيږي نو صحيح به نه وي البته که دده حالت داسي وي چي کله افاقه کيږي او کله ورته جنون لاحق کيږي نو دافاقي په حالت کي به دده امامت صحيح وي او دجنون په وخت کي به دده امامت بالاتفاق سره باطل وي. (کتاب الفقه ۱/ ۲۵۳)

﴿دخوانده سړي اقتداء په ناخوانده پسي﴾

دامامت دصحيح کيلويو شرط دادی چي که مقتدي تعليم يافته وي نو يککارده چي امام هم تعليم يافته وي. دناخوانده سړي خواننده لره لمونځ ورکول نه دی صحيح. او دخواند کيلويو شرط دادی چيپ امام دی ددومره قرأت څخه خبروي چي دهغه څخه بغير لمونځ نه صحيح کيږي. نو که ديوه کلی امام ددومره قرأت څخه خبروي چي دهغه څخه بغير لمونځ نه کيږي نو تعليم يافته له جائزه چي په ده پسي لمونځ وکړي خو که هغه اُمي وړاو قطعاً ناخوانده و نو دهغه ته دخپل ځان په رقم دناخواندو د امامت څخه ماسوي وبل چاته امامت نه سي ورکولای. ددی څخه قطع نظر چي څوک خوانده سړي ددوي سره په جمع کي شريک سته او که نه. (کتاب الفقه ۱/ ۲۵۳)

﴿دامامت لپاره دروغتيا شرط﴾

دامامت دصحت لپاره يو شرط دادی چي امام به په څه مرض يا معنوري کي مبتلا نه وي (يعني يو داسي مرض نه وي ورته پيښ چي دهغه

شمار په شرعي معنوي کي راځي) مثلاً سلسل البول (يعني دمچا ږو څاڅکي تلل) په دائمی پيچش باندی اخته کيدل، دهواء مسلسل خارجيدل او د پزي څخه هميشه وينی تلل. نو که امام په دی امراضو کي په يوه باندی اخته وي نو هغه ته د داسي کسانو امامت ورکول صحيح نه دی په چا کي چي د دغو امراضو څخه يو مرض نه وي ورپيښ. البته دده په رقم په يو مرض باندی اخته وي نو د داسي معنورانو امامت ورته صحيح دی.

او که مرضونه مختلف وي مثلاً يو دمچا ږو مريض وي او دبل پزه وينی کيږي نو په دوي کي ديوبل لپاره امام جوړيدل ښه کار نه دی. (کتاب الفقه ۱/ ۲۵۵)

﴿دعدت په دوران کي چي نکاح ترې دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: يو سړي دعدت په ورځو کي نکاح و ترله نو دده امامت څرنگه دی؟

﴿جواب﴾: که دعلم باوجود دنی داسي نکاح ترلي وي نو دنکاح ترلو والا ټول خلق گناه ګاره دی دټولو پر ذمه علی الاعلان توبه ايستل لازمی ده. که د دهغه سړي څخه بهر بل څوک دامامت لائق بل سړي موجود وي نو بيا ددهغه سړي امامت مکروه دی. بل سړي امام جوړول پکاردی ترهغه وخته پوري چي ترخوډه توبه نه وي کښلې. (فتاوی محموديه ۲/ ۱۱۳)

﴿په گرو مخکه ور کول اوبیا پر هغه باندی فائده اخیستل د

داسی سری امامت﴾

دشامی نومی کتاب داتحقیق دی چی په گرو باندی مخکه ور کونکی اوبیا پر هغه باندی فائده اخیستل په سود کی راخی. ولی چی داپه **كُلِّ قَرْضٍ جَرَّ نَفْعًا فَهُوَ رِبَا** کی داخل دی. نو کم سری چی ددی حرام فعل مرتکب وی نو هغه عاصی او فاسق دی او په فاسق پسی لمونځ مکروه دی (فتاوی دارالعلوم ۱۱/۳ بحواله ردالمختار ۱/۵۳۳)

مرتهن ته دمرهون د مخکی څخه فائده اخیستل صحیح نه ده. او دا کار په سود کی راخی او داسی کار کونکی سری امام جوړول ممنوع دی. په داسی سری پسی اگر چه لمونځ صحیح دی سره د کراهیت خودی باید مستقل امام نسی جوړ. (فتاوی دارالعلوم ۳/۲۹۱ بحواله ردالمختار ۱/۵۲۳ باب الامامت)

﴿دعاق سوی امامت﴾

په حدیث شریف کی راخی **صَلُّوا خَلْفَ كُلِّ بَرٍّ وَفَاجِرٍ** نو دعاق هم مسلمان دی کافر نه دی په دی وجه په ده پسی لمونځ صحیح دی خو مکروه دی ځکه چی دی دموړ او پلار یا استاد څخه عاق سوی دی او عاق سوی سری فاسق دی. او د فاسق امامت مکروه دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۲۲۲ بحواله ردالمختار ۱/۵۲۳)

﴿دعاق ترجمه داسی کیدلای سی. **ع**: معنی عیب ویونکی. **ب**: اذی یا تکلیف رسونکی. **ن**: قهر کونکی. داندی شیان پر خپل پلار او مور یا استاد باندی کول حرام دی او کونکی نی فاسق بلل کیږی. الله پاک دی مو نږد داسی کار و څخه وساتی چی دهغه په وجه دالله بندکان راڅخه ناراضه کیږی. آمین (مترجم)﴾

﴿دکم وزن تلونکی (په ترازو کی کمونکی) امامت﴾

داسی سری د امام جوړول ولایت نه دی. دکم وزن په وخت کی دده امامت او په ده پسی لمونځ کول مکروه دی. کلی یا محلی والاله پکاردی چی دی ژر تر ژره لری کړی او دده پر ځای باندی یو لائق سری ودروی (فتاوی دارالعلوم ۳/۱۷۱ بحواله ردالمختار ۱/۵۲۵)

﴿څوک چی سپین پیښته کاری دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب دخپلی ږیری څخه سپین پیښتان کاری نو په ده پسی لمونځ صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: دا کار ښه نه دی مکروه دی او لمونځ په ده پسی صحیح دی. خودا کار ده له نه دی پکار (فتاوی دارالعلوم ۳/۱۲۲ بحواله ابوداؤد کتاب الترغیب ص ۱۹۶)

﴿دگناه کیره کونکی امامت﴾

﴿سوال﴾: یو امام صاحب دی هغه اکثره د خلقو سره کښینی او غیبت کوی دغه رنگ په ډیر و خبرو کی دده څخه درواغ هم ثابت سوی دی. په پاکه بنځه پوری ئی د زناتو ته هم لگولی دی او نوزی هم ناقابل ذکر خبری پکښی وی نو داسی سړی فاسق ویلای سو او که نه؟ دده لپاره شرعی حکم څه دی؟

﴿جواب﴾: غیبت کول په پاک دامنه بنځه باندی تهمت لگول وغیره ګناه کیره دی د داسی کار ووالا فاسق دی او د فاسق امامت مکروه تحریمی دی که بل څوک دده څخه بهتره سړی موجود وی نو ددی پورته ذکر سوی امور و مرتکب سړی ته امامت ورکول پکار نه دی. بلکه بل څوک دی امام جوړ کړی. که دا سړی په رشتیانو به و کښله او دخپلو داسی حرکتو څخه ځان وساتی نو بیا به دده امامت مکروه نه وی. بهتره او غوره خبره داده چی دامذکور شخص په مسئله باندی پوه سی او دفتی اندیښنه ورته په ګوته سی او توبه پر وکاری که دی ئی نه منی او دفتی اندیښنه وی نو دی دی د امامت څخه معزول کړی او بل څوک بهتره سړی دی امام مقرر سی.

او که دده په ایستلو کی فتنه او مشکلات وی نو بیادی په بل مسجد کی لمونځ وکړی (فتاوی محمودیه ۲/۱۰۶ بحواله ردالمختار ۱/۸۸۳)

﴿چی خولی یا لنگوټه نه پرسر کوی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: یو امام صاحب دی چی پرسر باندی ئی نه خولی سته او نه لنگوټه

صرف یو پتو پرسر باندی اچوی. نو یو مقتدی و امام صاحب ته وویل چی په داسی حالت کی لمونځ کول مکروه دی. امام صاحب ورته وویل چی زه خبر داسی کم که د چا خوښه وی نو لمونځ دی و کړی او که ئی نه وی خوښه نو نه دی کوی. ددی په باره کی شرعی حکم څه دی؟

﴿جواب﴾: که خولی یا لنگوټه موجوده وی نو سرتور سر لمونځ ورکوی نو دا کار مکروه دی. په معززه کالو کی لمونځ ورکول پکار دی. البته په دی مذکوره مسئله کی فرض ادا کړی. (فتاوی محمودیه ۲/۱۱۳)

﴿دجنب امامت﴾

﴿سوال﴾: که څوک دنیا پاکي یعنی دجنابت په وخت کی امامت وکړی نو دهغه لپاره څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: داسړی د ګناه کیره مرتکب دی او د ټولو لمونځ گزارو لمونځ ورباه کوی. که په داسی کولو دلمانځه سپکاوی کول غواړی نو بیا خودا کار کول کفردی. (فتاوی محمودیه ۲/۷۶ بحواله شامی ۱/۵۵)

﴿دجاهل او غله امامت﴾

﴿سوال﴾: زید امام دی. او دی صرف حافظ دی او هغه هم غلط وائی او که برفع ورته پیدا سی نو غلام کوی. غسالی ئی پیشه ده، په نکاح سابقه باندی له نکاح کوی که په مسجد کی وی نو لمونځ کوی ورنه بیائی قضا را

گرځوی. د قوم بدځنی کیری دده په باره کی شرعی حکم څه دی؟

﴿جواب﴾: که په ده کی د امور موجودی او دده څخه بهتره دامامت اهل سړی موجودی نویادی امام جوړول مکروه تحریمی دی که داسړی ددی کارو څخه توبه وکاری او آئنده داسی ممنوعات نه کوی او قرآن منجید صحیح وائی نویادده امامت منع نه دی. (فتاوی محمودیه ۱۰۵/۲)

﴿د فیشن پرسته امامت﴾

﴿سوال﴾: یو داسی سړی چی دسر بیښتان ئی انگریزی ماډل جوړ کړې وی پریره ئی خشخشی وی کالی ئی د نیکانو په رقم نه وی نو د داسی سړی د خپله خانه دامامت لپاره پر مصلی باندی دریدل څنگه دی؟

﴿جواب﴾: د کم سړی جامه، و یښته، پریره او نور کارونه د شرعیت څخه خلاف وی نودی دی نه پخپله مصلی ته درمنځه کیری او نه دی نور دی امام کوی. چونکه داسړی فاسق دی نو فاسق په مکمل طور باندی امام جوړول مکروه تحریمی دی.

که حافظ (امام) د خپلو قبیحو حرکونو د پریښولو عهد وکړی نو دی د تر اویو امام جوړیدلای سی او که انکار وکړی نو بیاداسی سړی دامامت د منصب لائق نه دی. او هم د دغه اعمالو په وجه خلق دده څخه ناراضه کیری نو د هغوی ناراضگی په حقه ده. په حلیث شریف کی راځی که "په شرعی

سبب لمونځ گزاره دامام څخه ناراضه سی نویه داسی امام پسې مقبول لمونځ نه کیری" (یعنی د لمانځه فرضیت خو به اداسی خو افضلیت به ئی نه وی)

که حافظ صاحب دخپل ژوند د بدلولو لپاره تیاری نویادی امام جوړیدای سی. کنی داسی نه چی دامامت دغه مقلده منصب به پاته وی. (فتاوی رحیمیه ص ۲۱۷ بحواله د ژمنخار مع شامی ۵۲۲/۱)

﴿د فاسق امامت﴾

﴿سوال﴾: زیږد په یو ځای کی امامت کوی. دی په قبیحه افعالو کی شرکت کوی مثلاً ناچ کتل، غزلی، سینماته تلل، گنده او فحش مسخری کول په دین او دینداره پوری خنډل او نور داسی کارونه کوی. آیا داسی سړی امام جوړیدلای سی او په ده پسې اقتداء کول جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: داسی سړی امام جوړول جائز نه دی (فتاوی محمودیه ۷۷/۲ بحواله شامی ۳۷۶/۱)

﴿د کوچنی هلک امامت﴾

صحیح قول دادی چی په نابالغه پسې د بالغ اقتداء نه ده صحیح. په نقل لمنځو کی هم. که ئی داسی وکړه نو احتیاطاً دی نقل بیرته راوگرځوی. (فتاوی محمودیه ۷۷/۲)

د حنفیه و صحیح مذهب دادی چی د نابالغه د بالغانو لپاره په فرض او

نفلو په هېڅ يوه کي هم نه صحيح کيږي. (فتاوی دارالعلوم ۱۱۵/۳) نو تر اويح هم په نابالغه پسي نه صحيح کيږي هم دغه د حنفیه و صحيح مذهب دی. او بالغ د پنځلسو کالو و الا شمارل کيږي. په دی شرط چي ددی څخه دمنځه پرده باندی د بلوغ څه نښانه يا علامه نه وي ښکاره سوی. نو په دی وجه چي تر څو هلک بالغ سوی نه وي نو امام ئی مه جوړوي.

هسي په نفلو کي د کوچني څخه دی قرآن اوري. يعنی دغه هلک دی دنفلونيت و تړي او و دی دريږي او اوریدونکی دی هم داسي کښيني قرآن کریم دی اوري. او کله چي د پنځلسو کالو سونو بيا دی د تر اويح امام جوړ کړي. (رد المختار ۵/۵۳۹)

د کوچني تر اويح صرف نفل دی او د بالغ داسنت مؤکده دی. بله دا چي د کوچني په نفل شروع کولو سره پر هغه باندی نه واجبيږي او پر بالغ باندی دنفلو شروع کيدو ورسته پوره کيدل ئی پرواجب دی او که ئی ونکړه نو بيا ئی قضا او ړل واجبه ده. نو د کوچني لمونځ ضعیف دی او د بالغ لمونځ قوي دی. نو د قانون دی چي دقوی بناء پر کمزوری يا ضعیف باندی نه کيږي. نو ځکه دا جائز نه ده. (امداد الفتاوی ۱/۳۶۱)

نابالغه د تر اويح لپاره امام جوړول صحيح نه دی. البته که دی دنا بالغو امامت وکړي نو بيا جائز دی. (فتاوی محموديه ۲/۳۵۰)

﴿د امامت مستحق﴾

﴿سوال﴾: داختر د لمانځه په باره کي په مسلمانانو کي اختلاف پیدا سو بعضی وائی چي داختر لمونځ به هم دا امام ورکوي او بعضی بيا وائی چي داختر لمونځ به حافظ صاحب ورکوي. داختر لمونځ امام صاحب ورکړي او حافظ صاحب نيت مات کړي او ولاړي. په دی صورت کي څه پکار دی؟

﴿جواب﴾: په مسلمانانو کي تفرقه بدشي دی. لمونځ په حافظ پسي هم کيږي او په امام صاحب پسي هم کيږي. انانیت ښه شی نه دی. کم څوک چي د نفسانیت په وجه د جماعت څخه جلا کيږي اونيت ماتوي. او د لمانځه څخه ځي نو دا کار ښه نه دی او گناه کاره سو. توبه دی و کار دی. او ټولو خلکو ته به خپل مابین کي په اتفاق سره پاته کيدل پکار دی او په اتفاق سره امام درول پکار دی. (فتاوی دارالعلوم ۹۲/۳) (په قاعده کي عالم د امامت لپاره حقداره دی او بهتره خبره خوداده چي په متفقه طور د امام انتخاب رسي. چي څه اختلاف پی داسي درای د کثرت طرف ته فیصله کول پکار دی. او بيا ټولو ته دا کثريت رایه منل پکار دی)

﴿په امامت کي د شیخ او د سید تخصیص﴾

لمونځ په هر چا پسي کيږي د شیخ او د سید په دی کي څه تخصیص نسته. د شیخ او د سید لمونځ په غیر د شیخ او د سید پسي کيږي. په امامت کي

صرف دامام لياقت پكاري دى. دنسب په دى كى څه قيد نسته. كم سړى چى دلمانځه دمسلو څخه خبروى او متقى وي هم هغه دامامت لائق دى. ارزيات حقداره نى دى. داكه سيلوى او كه پير دكانداروى او كه رپرهمى والا. ځوان وي او كه سپين ږيرى غرض چى دهرى پيشى والاوى هغه لائق دامامت دى خو تقوى او علم نى شرط دى. (فتاوى دارالعلوم ٢١٩/٣ بحواله رد مختار)

﴿ديو امام څخه چى بعضى مقتديان ناراضه وي دهغه

امامت

دفعهى په كتابو كى راغلى دى چى كه چيرى په امام كى يو څه نقص او توان و نو دمقتديانو دنارا ضكى اثر په لمانځه كى هيڅ شى نه دى. دامام لمونځ بى له څه كراهيت څخه صحيح دى او نگاه ټوله پر مقتديانو باندې ده. او كه چيرى په امام كى يو څه شرعى نقص وي او مقتديان دهغه نقص په وجه ناخوبه وي نو بيا پر امام باندې مواخله سته او دده امام جوړيدل مكروه دى.

كه په امام كى څه خلل يا نقص نه وي او مقتديان بى له څه وجهى څخه دده څخه ناراضه وي نو ددى نگاه به پر مقتديانو باندې وي. (فتاوى دارالعلوم ١٠٢/٣)

﴿دناصالح اولاد والا پلار امامت

كه يو سړى په خپله صالح وي او دامامت لائق وي نو دهغه په امامت

كى څه كراهيت نسته بلكه دى احق بالامامة دى. (داو لاد په ناصالحى سره دده په تقوى كى هيڅ فرق نه راځي) (فتاوى دارالعلوم ١٠٢/٣)

﴿دكم امام بنځه چى لنگ وهى دهغه امامت

ديش امام په امامت كى په دى باندې څه كراهيت نسته. (فتاوى دارالعلوم ٣٠٣/٣)

﴿دلور دو او ده پر سر باندې دپيسواخيستونكى امامت

دانجلنى مور او پلار ته دانجلنى دځاوندياننى دځاوندمور او پلار څخه روپى اخيستل فقهاؤ رشوت او حرام كړخولى دى نو داروپى واپسول ضرورى دى. او توبه ددى داده چى روپى واپس كړى. كه نى روپى واپس نه كړى نو دى فاسق پاته كيږي او د فاسق امامت مكروه دى. او فاسق لائق د امامت نه دى. په ده پسي او دده په معاوينو پسي لمونځ اكر چه صحيح كيږي خو مكروه دى. (فتاوى دارالعلوم ٢٦٠/٣ بحواله رد المختار ٥٢٣/١ باب الامامت)

﴿دمسجد مال چى پر خپل ځان باندې مصرف كوى د

داسى سړى امامت

(دمسجد مال پر خپل ځان باندې مصرف ول) داصريح خيانت دى

او دده په ذمه باندې ضمان لازم دى. او كه دا امام توبه ونه كړى نو بيا ددى امام

مسائل نه دى پكار. دى دامامت لائق نه دى. (فتاوى دارالعلوم ٤٨/٣ بحواله

﴿دشيعه امامت﴾

په شيعه پسې دسني لمونځ نه كيږي. چونكه ددوي بعض عقائد داسي دي چي هغه د كفر موجب گرځي. نو په دې وجه په دې صورت كي د لمانځه نه صحيح كيدل يقيني امر دي. او كه شيعه غالي نه وي نو بيا هم احتياط په كاردې ځكه چي عقیده خو مخني امر دي او شيخينو ته بنسټ خپل او پر عائشة رضي الله تعالى عنها باندي د تهمت لگولو څخه يو شيعه هم ندي خلاص. سبب شيخين د بعضو علماؤ په نيز كفر دي. او قذف عائشة رضي الله تعالى عنها بالاتفاق كفر دي. (فتاوى دارالعلوم ۳/۳۰۲)

﴿دموچي، دغسل او دنوي مسلمان سوي امامت﴾

په موچي، غسال او په نوي مسلمان سوي پسې لمونځ كول صحيح دي. او صرف په دې وجه ددوي په امامت كي څه كراهيت نسته. البته كه څه بله وجه د كراهيت وه نو بيا لمونځ مكروه دي. او دامامت لپاره غوره هغه سړي دي څوك چي د لمانځه د مسائلو څخه خبر وي. او قرآن مجيد صحيح ويلاي سي او صالح وي (فتاوى دارالعلوم ۳/۱۳۸ بحواله ردالمحتار ۱/۵۳۱ باب الامامت)

مړي ته غسل وركول او تجهيز او تكفين په امامت كي څه خرابي نه

راولي. خود اهل محله والا لپاره دا ډيره دشرم ځاي او بده خبره ده چي هغوي دامام څخه داسي كار اخلي. كم چي دوي ئي پخپله نه خوښوي. بلكه د ذلت كار ئي بولي. دوي ته پكاردې چي دمړي په غسل او نورو امورو كي په خپله هم كار واخلې كه نه په پوهيږي نو دامام څخه دې زده كړي. دا كاردې د ذلت كار نه بولي. ځكه چي مړي ته غسل وركول فرض كفائي دي. او د ثواب كاردې. (فتاوى محموديه ۷/۳۲)

﴿دغير مقلد امامت﴾

﴿سوال﴾: په غير مقلد پسې دمقلد مقتدي لمونځ كيږي او كه نه؟

﴿جواب﴾: كه غير مقلد امام ددې امر برعايت كوي چي دغې خبرې د لمانځه په معامله كي نه داخلوي په كموچي د حنفي لمونځ مكروه كيږي يا فاسد پري او متعصب نه وي نو بيا دده اقتداء صحيح ده. (فتاوى دارالعلوم ۳/۸۰۸ بحواله ردالمحتار ۱/۵۲۶)

﴿دمنكرين حديث امامت﴾

قادياني فرقه چي د حديثو څخه منكره ده كافره ده. په هغوي پسې لمونځ كول صحيح نه دي. او دغير مقلدو فرقه كمه چي ځان ته اهل حديث وائي هغوي هم په حقيقت كي اهل حديث نه دي په دوي پسې هم لمونځ مكروه دي. امام يو عالم او حنفي سړي مقررول پكاردې (د منكرينو د حديث

امامت هم صحيح نه دی علماؤ ددوی د کافر کیدو فتوی ورکړی ده (فتاوی دارالعلوم ۳/ ۱۲۸ بحواله عالمگیری باب الامامت ج ۱ / صفحه ۸۳)

﴿د غزل و یونکی بنڅی د خاوند امامت﴾

که امام دخپلو بنڅوپه منع کولو قادر وی او بیانی هم نه منع کوی نو دغه خلق گنہگار دی د دوی په ذمه واجب دی چی بنڅی دناسائشته او ناجائز و افعالو څخه منع کړی. که چیری دی پر منع کولو باندي قادر نه وی او یانی منع کوی خو بنڅی ئی نه منی نوبیا په ده د بنڅو ددی افعالو گناه نسته او په دی صورت کی د ده په امامت کی هم په دی خبره کراهیت نه راځی البته که بدقت باوجود ئی نه منع کوی بلکه د بنڅو دغه ذکر کړی سوی افعال (اتن، غزلی او نور) خوښوی نوبیا دده امامت منع دی په دی شرط چی څوک بل سړی دده څخه بهتره وی که په مقاطعه کولو ئی دده د اصلاح توقع وی نو مقاطعه کول مناسب دی. (فتاوی محمودیه ۵۹/۷)

﴿د نامحرمو څخه پرده نه کوی دهغه بنڅی دمیره امامت﴾

﴿سوال﴾ (۱) دزید بنڅه دخپل ماما او د اکا د زوی څخه پرده نکوی بلکه مخ ته ورله راځی خو زید ئی منع کوی لیکن تشدد نه پر کوی نو پر زید باندي د بنڅی د پردی دنه کولو گناه کیږی او که نه؟ او په زید پسې لمونځ کول څنگه ملته څومره تشدد پکار دی او که تشدد وکړی نو د فساد اندیښنه وی

نوبیا تشدد وکړی او که نه؟

(۲) که دزید بنڅه او دزید ورور عمر دواړه په یوه کور کی اوسیدی او په بل کور کی ئی اوسیدو امکان نه وی نو په داسی صورت کی به د پردی څه صورت وی که دزید بنڅی د عمر څخه پرده ونکړه نو ددی گناه به پر عمر باندي وی او که نه؟

﴿جواب ۱﴾: دا کاذبوی او د ماما د زوی څخه شرعاً پرده کول ضروری ده. که دزید بنڅه پرده نه ځنی کوی نوبیا دهغه گناه گاره ده او زید لږه پکار دی چی دا منع کړی که ئی نه کړی منع نوبیا به زید گنہگار دی. زید ته په تشدد کولو او په پرده نه کولو خپله بنڅه وهل شرعاً صحیح دی. که دنا قابل برداشت فساد خیال وی ورته او په دغه وجه زید دخپلی بنڅی باندي تشدد نه کوی او حال دا چی د تشدد بغیر دهغه ئی نه منی نو شرعاً پر زید باندي څه گناه نسته. په اول صورت کی دزید امامت مکروه دی کله چی دهغه څخه بل څوک بهتره امامت والا موجود وی او په دوئم صورت کی دزید امامت مکروه نه دی.

﴿جواب ۲﴾: پرده په هر حال کی ضروری ده که د فساد اندیښنه وی او که نه خو شریعت چی کمی موقعی مسشی کړی دی صرف دهغه مسشی دی.

که ئی وس کیدی نو دزید پر ذمه باندي دخپلی بنڅی لپاره دیو قو

مستقبل مکان انتظام کول لازمی دی چی هلته پکښې دده ورور او نور هیڅوک نه اوسی. که دی ورته دپردی کولو لپاره ووائی او دزید بنځه و کوشش او فهم باوجود پرده نکوی نودهغی گناه به پرزید باندی نه وی. (فتاوی محمودیه ۹۹/۲ بحواله خیریه ص: ۱۱۸)

﴿ دچا بنځه چی بی پرده وی دهغه امامت ﴾

که امام خپله بنځه دبی پردگی څخه منع کوی او دهغی ددی بی پردگی دکاره څخه راضی نه وی خو بنځه دخاوند خبره نه اوری نو په امام ددی مؤاخذه نسته او دهغه امامت جائز دی. (کفایت المفتی ۸۰/۳)

که ددگی امام بنځه په شرعی طور باندی پرده نکوی او دبی پردگی څخه نه منع کیری بلکه دهغی ددغه کاره څخه راضی دی او دهغه بهتره یو بل سړی دامامت لپاره موجود دی نو په داسی حال کی بیادغه امام ته امامت ورکول مکروه دی ځکه چی داسی سړی شرعاً فاسق دی که دامام ئی دبی پردگی څخه منع کوی او بنځه ئی نه منی نو امامت ئی بیانیه دی مکروه. (فتاوی محمودیه ۴۵/۷)

﴿ دکم امام لونړی چی بی پردی وی دهغه امامت ﴾

﴿سوال﴾: چاچی خپلی خوانی لونړی دنامحرمه سره پری ایښی وی نو که دغه خلق وای چی دالونړی دی منع کړه لیکن دی دخولی څخه دگمراهی

الفاظ ادا کوی دداسی سړی امامت څرنگه دی؟

﴿جواب﴾: دنامحرمه کسانو څخه پرده کول فرض ده او دنامحرمه سره خلوت حرام دی نو که دغه سړی په دی قادروی چی خپلی لونړی دنامحرمه کسانو څخه په پرده کولو مجبوره کړی خوبیا هم داسی نه کوی نو دی گنهکاره دی. ده ته ددی کار څخه منع کیدل پکار دی. او که دی ددغه کار څخه منع نه سړاو دده څخه ماسوی بل څوک موجود و نو دده امامت بیامکروه دی. او بل څوک چی اهل وی امام جوړول پکار دی. او خاص کر کله چی دی دخلقود پوهیلو وروسته دگمراهی الفاظ هم اداء کوی په داسی حالت کی دده د امامت څخه زیات احتراز کول پکار دی. گویا چی تر خودغه الفاظ متعین نه وی نو څه حکم نسی پر کیدلای. (فتاوی محمودیه ۱۰۱/۲)

﴿ په ضدکی دطلاق ورکولو والا امامت ﴾

﴿سوال﴾: یو سړی دی ډیر ښه ملا او عالم دی خو بنځی ته ئی صرف په دی وجه طلاق ورکړی دی چی دهغه اخښې دهغه وخورته طلاق ورکړی. یعنی دده خور دهغه سره وه او دهغه خور دده سره وه. نو چی اول هغه ددی عالم خور ته طلاق ورکړی نومولوی صاحب هم په ضد دخپل اخښې خورته چی د ده مایندینه ده طلاق ورکړی. او بیا ددی څخه علاوه مهر او خرڅ هم نه ور کوی نو په دی ظالم پسی لمونځ کول او دسلام طعام معامله ساتل ور سره

څنگه دی؟

دامامت دی؟

﴿جواب﴾: کم خلق چی په داسی ظلم کی یاد دی څنگه په غټ ظلم کی حقوق الله یا حقوق العباد په تلف کولو کی اخته نه وی هغوی لره پکار ده چی داسی سړی دخپل لمانځه لپاره نه خوښوی. دسلام او طعام او نور وشیاتو پر یښو لو څنگه ښه داده چی هغه پر اصلاح باندی آماده سی. کښی نن صباخو د سلام او طعام دپر یښو لو څنگه دچا اصلاح نه کیږی بلکه ډیر وخت په طبیعت کی ضد پیدا کیږی په خاص ډول بیا اهل علم حضرات د کم چاچی دپر صاحب نسبت بزرگ سره اصلاحی تعلق نه وی او هغه داصلاح د فکر څنډه خارج وی. (فتاوی محمودیه ۲/۲۸)

﴿دهغه سړی امامت چی رکوع او سجده ژر کوی﴾

﴿سوال﴾: یو امام چی دومره چابکی کوی چی مقتدی دری واره تسبیح هم نسی پسی ویلای نویه داسی امام پسی لمونځ کول څرنگه دی؟

﴿جواب﴾: دومره ژر کول مکروه دی. امام ته دمقتدیانو رعایت کول هم پکار دی. چی هغوی هم کم از کم دری واره تسبیح په سجده او رکوع کړي وواښی. (فتاوی محمودیه ج ۱/۳۵)

﴿دبدعتی امامت﴾

﴿سوال﴾: آیا په بدعتی پسی لمونځ کول جائز دی او که نه؟ آیا داسی سړی

﴿جواب﴾: دنن صبا امتدعیه فرقه عقائد دشرک و حلقه رسیدلی دی په دی وجه په دری پسی لمونځ نه کیږی. البته که یو بدعتی مشر کانه عقائد نه لری بلکه موحدوی صرف ددریمی څلو پښتمې په رقم عقائدو کی مبتلاوی دهغه امامت مکروه تحریمی دی.

که چاته صحیح العقیده امام پیداسی نویه بدعتی پسی دی لمونځ نه کوی. او که نه زونو هم په ده پسی دی اقتداء کوی. جمعه دی نه پر یږدی. دبدعتی په اقتداء کی اگرچه لمونځ مکروه تحریمی دی خو واجب الاعاده نه دی (یعنی دسره بیرته راگرځول نه غواړی) دا دداسی بدعتی حکم دی څوک چی مشرک نه وی. (احسن الفتاوی ۳/۲۹۰)

﴿دمودودی عقیده لرونکی امامت﴾

﴿سوال﴾: دجماعت اسلامی سره تعلق لرونکی حافظ صاحب دشالخوا قرآن اوریدل جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: دداسی سړی امامت مکروه تحریمی دی که چیری په فرائضو کی صحیح العقیده امام بېر نسی نویا په ده پسی لمونځ وکړی. لیکن تراویح په هر حال کی دده په اقتداء کی مه کوی. که صحیح امام نسی پیدانویائی یوازی وکړی. (احسن الفتاوی ج (۳) ص: ۲۹۱)

﴿دخضاب لگونکی امامت﴾

﴿سوال﴾: کم حافظ چی پر ډیره باندی خضاب لگوی آیا هغه دتراویح لمونځ ورکولای سی؟

﴿جواب﴾: څوک چی توره خضاب لگوی هغه فاسق دی نویه دی وجه په داسی امام پسی تراویح کول مکروه دی تحریمی دی (صحیح قول دا دی چی مکروه تنزیهی دی) که صالح امام پیدانسی نو تراویح ځانه باید وکړی (احسن الفتاوی ۳/۲۹۳)

چې سینما ته څی دهغه امامت

سوال: یو حافظ صاحب یا مولوی صاحب یا امام صاحب دی چې سینما او ډرامو کتو ډیر شوقین دی او اتڼ (ناچ) او غزلی هم په شوق کوي نه؟ ده پسی لمونځ کول څنگه دی؟

جواب: کم سړی چې سینما کوي او د اتڼ (ناچ) او غزلو په محفلونو شرکت کوي داسې سړی د امامت لائق او وړ نه دی او په ده پسی لږ مکروه دی.

که توبه و نکړي او امامت هم نه پرېږدي نو بیا په بل مسجد کې لږ کول پکاردی. که بل مسجد نه وي نو دیوازی کولو پر ځای دی په ډېر لمونځ و کړي ځکه چې د جمعې اهمیت او تاکید ډیر دی. (فتاوی رجب ۳۳۸ بحواله شامی ۱/ ۵۲۵ باب الامامت)

د ټی وی (تلویزون) کتونکی امامت

سوال: آیاد داسې امام اقتداء کول جائز دی څوک چې تلویزون (ټی وی) کوي؟

جواب: تلویزون کتل ناجائز دی او د داسې امام اقتداء کول مکروه تحریمي ده خو لمونځ پسی کيږي. راځو څول ئی ضروري نه دی. (فتاوی ۲۸۸/۳)

د چاکره چې شرعي پرده نه وي دهغه امامت

سوال: که د امام صاحب بنځه پرده نکوي نو دهغه امامت جائز دی او که نه؟

جواب: د چاکره چې د شرعي پردي اهتمام نه وي نو دهغه فاسق دی. دده امام جوړېدل جائز نه دی. دده امامت مکروه تحریمي دی. (احسن الفتاوی ۳/ ۳۸۹) که امام خپله بنځه ډېرې پردې څخه منع کوي او ددی کاره څخه راضي نه وي خو بنځه ئی خبره نه مني نو پر امام باندی ددی خبری مؤاخذه نسته او دده امامت جائز دی. (کفایت المفتی ۳/ ۸۰)

د خښی امامت

سوال: کم سړی چې خښی سوی وي دهغه امامت جائز دی او که نه؟

جواب: د خښی څخه طبعاً لږ غوندی انقباض محسوسېږي په دی وجه دده امامت مکروه تنزیهې دی. که چیري دده څخه بهتره سړی نه سی پیلانویي دده امامت مکروه نه دی. (احسن الفتاوی ۳/ ۲۸۶)

دهیجرا امامت

هیجرا که عالم باعمل وي او نور ټول جاهلان پسی ولاړ وي نو دده امامت جائز دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/ ۷۳ بحواله ردالمختار ۱/ ۵۲۳ باب الامامت)

﴿دهغه سړی امامت چاچی نسل بندی کړی وی﴾

مکرم و محترم جناب مفتیان کرام دارالعلوم بعد اسلام مسنون ددی

لاندینیو سوالونو جوابونه مدلل را کړې!

﴿سوال ۱﴾ په هغه امام پسی لمونځ کول مکروه تنزیهی دی که تحریمی

چاچی نسل بندی کړی وی؟

﴿سوال ۲﴾ که دده نسل بندی په زور سره کړه سوی وی نویا دده څه حکم

دی؟

﴿سوال ۳﴾ امام پخپله خونسل بندی نه ده کړی خودده بنځی کړی ده نو

په دی امام پسی لمونځ صحیح کیږی او که نه؟

﴿الجواب (۱)﴾ دتوبی څخه دمخه مکروه تحریمی دی اودتوبی څخه

وروسته بی له څه کراهیته صحیح دی. (۲) صحیح کیږی (۳) په دواړو

صورتونو کی دتوبی اود استغفار څخه وروسته دده امامت بی له څه کراهیته

صحیح دی. والله اعلم

﴿الجواب (المعجم)﴾

مصدق فی الدین غفر له

کفیل الرحمن نشاط عثمانی

مفتی دارالعلوم دیوبند

نائب مفتی دارالعلوم دیوبند

۱۴۰۸/۱/۹ هج

دنسبندی باوجود سړی بیا هم سړی باقی پاته وی. دی دبنځی منځ

په حکم کی نه دا خلیوری نویه دی وجه امامت په مسئله کی هم دده احکام

دعامو خلقو په رقم دی. دده امامت جائز دی. که دده نسبندی جبراً کړی سوی

وه نویا خودده هیڅ قصور هم نسته پکښې. او که ده پخپله په رضایه رغبت

باندی کړی وی نویا خوده موجب دفسق دی.

دتوبی اوندامت وروسته به ئی کراهیت ختم سی تر خوچی توبه

کار سوی نه وی نو چونکه نسبندی ناجائزه ده اویه خلق الله کی تغیر اوستل

دی نویه دی وجه به دی فاسق شی نو ځکه به ئی امامت مکروه وی.

﴿جدید فقهی مسائل ص: ۵۹﴾

﴿دلیونی امامت﴾

یو سړی داسی لیونی یادیاونه وی چی یو وخت هم ورته هوش نه

راځی اویه داسی حالت کی جمعه ورکوی نویا په ده پسی لمونځ جائز ندی

او که دلما نځه ورکولویه وخت کی په هوش کی وی نویا په ده پسی لمونځ

صحیح دی. (فتاوی دارالعلوم ۳۰۱/۳ بحواله شامی ۶۰۳/۱)

﴿چی په جماع باندی قادر نه وی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: منځت امام کیدلای نیسی خو که یو سړی دمرضو نویه وجه نا قابل

جماع نیسی نو داسی امام کیدلای سی او که نه؟ او چی هم دغه سړی په ډله کی

د صاحب کمال او فضل والاوی؟

﴿جواب﴾: دعین یعنی نامرده امامت صحیح دی. د نامرده حکم د خشنی پد

رقم ندی نویه دی وجه د داسی معلوم امامت صحیح دی (فتاوی دارالعلوم ۳/۲۰۰)

هم پردغه خای په حاشیه کی د عبارت هم موجود دی چی د خشنی

امامت خویه دی وجه نه دی صحیح چی په هغه کی د بنخی کیلو احتمال

وی او په عنین (نامرده) کی د اقسامه احتمال نه وی.

﴿دوهم په وجه به امامت پریردی او که نه﴾

﴿سوال﴾: زه د پیره وخته راهی امامت کوم اوس داسی وهم غوندی کم

چی کیدای سی اودس به می مات سوی وی په دی وجه می په زړه کی دا

تقاضه چی امامت پریردم ددی شرعاً څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: په وهم باندی هیڅ شی بنیدل نه دی پکار. اوداسی وسوسی

دفع کول پکار دی. او هر وخت ولاحول ولاقوة الا بالله اکثر ویل پکار دی او تر

خوچی دی داودس د ماتیلو یقین نه وی تر هغو پوری څه توجه نه ده پکار

خیل امامت کول پکار دی.

په حدیث شریف کی داسی راغلی دی چی تر خود حدث (دهواء)

خارجیلو) آوازنه وی راغلی او بیا په بدبوئی نه وی پوه سوی نو تر هغو پوره

اودس نه ماتیری (فتاوی دارالعلوم ۳/۲۸ بحواله مشکوة (باب مایجب الوضوء) کم لمنخونه چی

ده ورکړی دی که په هغه کښی نی دهواء خارجیلو یقین نه وی نو لمنخونه

دېرلو ادا رسول. (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۳۲)

﴿د سوزاک و الا سړی امامت﴾

﴿سوال﴾: یو امام صاحب ته د سوزاک مرض ورلویدلی دی داغونه هر وقت

پر بنکاری په داسی امام پسی لمونځ کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: که داسی سړی د غلږ و حلقه رسیدلی وی او معنوره سوی وی

چی هر رخت داغونه پر بنکاره کیږی یو رخت هم دده لمونځ خالی نه وی نو

به ده پسی به د جوړو خلقو لمونځ صحیح نه وی دی دی د امامت څخه لری

کره سی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۰۹ بحواله ردالمختار ۱/۵۴۱ باب الامامت)

﴿د مسافر امامت﴾

﴿سوال﴾: که مسافر امام خلور رکعت پوره کړی نو هغه مقتدی چی مسافر نه

وی دهغه لمونځ به په ده پسی صحیح وی او که نه؟

﴿جواب﴾: د امام آخری دوه رکعت نفل دی او د مقتدی آخری دوه رکعت

فرض دی او د فرض کولو و الا اقتداء په نفل کولو و الا پسی نه صحیح کیږی په

دی وجه د مقتدیانو لمونځ نه دی صحیح. البته که مقتدی آخر دوه رکعت د خپله

خانه څخه وکړی او د امام و اقتداء ته ونه گوری نو بیا ددی مقتدی لمونځ

صحیح دی. (احسن الفتاوی ۳/۳۶۳)

﴿چی انعامی بانلونه ساتی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: آیاداسی سری د امامت لائق دی څوک چی پرائل بانلونه ساتی او پردهغه باندی د انعام رقم اخلی او انعام د سود د پیسو څخه تقسیمیری؟

﴿جواب﴾: انعامی بانلونه په دی وجه حرام دی چی دا د سود او د خمار مجموعه ده نویه دی وجه انعامی بانلونه چی څوک ساتی هغه فاسق دی او دده امامت مکروه تحریمی دی. (احسن الفتاوی ۳/۲۹۷)

﴿چی د نامحرمو بنځوسره لاس ملاووی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: کم سری چی نامحرمو بنځوسره لاس ملاووی دهغه امامت څرنگه دی؟

﴿جواب﴾: د نامحرمو بنځوسره لاس ملاوولوو لافاسق دی نویه دی وجه دده امامت مکروه تحریمی دی. (احسن الفتاوی ۳/۲۹۹)

﴿د بینک د ملازم امامت﴾

﴿سوال﴾: داوقاف د امامانو د چاچی ریره دیوه موت څخه کمه وی او د بینک د ملازم حفاظو او قاریانو چی ریره کوچی نو د دوی په امامت کی لمونځ کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: د ریره خور په بینک کی د ملازم په وجه سود خور هم دی په

دی وجه دده دوو کتاوه څخه هریوه کتاو فاسق موجب گرخی نویه دی وجه دده امامت مکروه تحریمی دی. (احسن الفتاوی ۳/۳۰۳)

﴿د ابرص (فس) والا او د جزامی امامت﴾

په چاچی ابرص وی او ابرص هم معمولی نه وی بلکه په ټول بدن کی نی خپور سوی وی او خلق نفرت ځنی کوی نو دی امام جوړول مکروه دی.

د جذامی درجه خویه دی معامله کی د ابرص څخه هم زیاته ده چی جذام که خپور سوی وی په بدن کی او هر وخت راخاڅی نویا د داسی سری و مسجد ته حاضریدل منع دی. دده څخه جمعه هم ساقطه ده او دی امام هم نسی کیدای. (فتاوی محمودیه ۲/۸۲ ردالمختار ۱/۳۷۸ فتاوی هندیه ۱/۳۳۱)

﴿د سود خور امامت﴾

﴿سوال﴾: په سود خور پسی او په ریره خریونکی پسی لمونځ کیږی او که نه؟ او د دوی امام جوړیدل بڼه دی او که نه؟

﴿جواب﴾: داسی سری امام جوړول مکروه تحریمی دی په ده پسی لمونځ مکروه دی. (فتاوی محمودیه ۲/۸۲ ردالمختار ۱/۳۸۶)

﴿چی مکروهات کوی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: د مکروهاتو په مرتکب پسی او چی دستر او مستحباتو پابندی نه

ساتی نویه هغه پسی لمونځ کول څنگه دی؟

﴿جواب﴾: مکروه دی. (فتاویٰ محمودیه ۸۳/۲ طحاوی علی مراقی الفلاح ص: ۲۲۵ طبع مصر)

﴿چی قوالی اوری دهغه امامت﴾

که بل څوک دامامت لائق وی نو هغه سړی چی قوالی اوری اوبه

عُرس کی شراکت کوی دهغه امام جوړیدل نه دی پکار (فتاویٰ محمودیه ۲/

۸۳ طحاوی علی مراقی الفلاح ص: ۲۲۵ طبع مصر)

﴿چی پخوانی نسل ئی خراب وی دهغه امامت﴾

دداسی سړی که اولاد نیک وی اود امامت قابل وی مثلاً داکه عالم

وی اود شریعت د مسائلو څخه خبر وی نویه ده پسی بلا کراهیت له مونځ کول

جائز دی بلکه افضل دی. (فتاویٰ دارالعلوم ۳/ ۱۳۰ غنیة المستملی ص: ۳۵۱)

﴿دمتهم بالزنا امامت﴾

﴿سوال﴾: یوه بڼځه ده او هغه پنځپله خوله اقرار کوی چی فلانکی امام زما

سره زنا کړی ده او هغه امام انکار کوی په دی کی شرعاً څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: د بڼځی په وینا په سړی باندی د زنا ثبوت نسی راتلای اود ده په

امامت کی څه کراهیت نسته (فتاویٰ دارالعلوم ۱۱۸۷) (ترڅو چی څلور شاهدان

(نوی تیر سوی)

﴿دولدالزنا یا حرام زاده امامت﴾

دولدالزنا یا حرام زاده چونکه پلار نه وی نویه دی وجه ده ته صحیح

نریست نه وی حاصل سوی دده څخه طبعاً خلق انقباض کوی په دی وجه دده

امامت مکروه تنزیهیی دی.

او که په ده کی داد کراهیت علت نه وی بلکه دی عالم اومتی انسان

وی نویا کراهیت هم باقی نه پاته کیږی. بلکه تر نور و دده امامت افضل دی که

جبری ترده په علم کی بالانه وو. او هم دا حکم د نور و دینی منصب و هم دی.

(احسن الفتاویٰ ۳/ ۲۹۵ ردالمخار ۱/ ۵۲۲)

﴿چی دهمی کره ئی پرورش سوی وی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: دیو کوچنی مور او پلار په کوچنی والی کی وفات سوه دی دیو

جت یا دم (دم یاجت هغه څوک دی چی ډول ډنگوی) کره لوی سواو دغه

هملک قرآن شریف و والی آبادی امامت کولی سی او که نه؟

﴿جواب﴾: هغه هملک چی دم یاجت کره لوی سوی وی اودده قرآن

مجید زده وی او دلما نځه په مسائلو باندی خبر وی نو دده امامت بلا کراهیت

صحیح دی. (فتاویٰ دارالعلوم ۳/ ۱۹۱)

﴿دتوبه کښونکي زنا کاره امامت﴾

که زانی توبه و کاري او د تيرو بلو افعالو څخه توبه و کړي او اکړه لمونځ گزاره دده دامامت څخه خوشحاله وي نو دده امام جوړيدل ښه دي او دده په امامت کښې څه کراهيت نسته (فتاوی دارالعلوم ۹۳/۳ بحواله مشکو: شريف باب التوبه ص: ۲۰۶)

﴿دغیر شادی شده امامت﴾

﴿سوال﴾: بعض خلق وائي چي د چانکاح نه وي سوي دهغه امامت جائزه دي او امام صاحب وائي چي زه د دين علم حاصلوم چي فارغ سم نو نکاح به کوم د چا خبره صحيح ده، آيا چي واده ئي نه وي کړي دهغه امامت کولی سي که نه؟

﴿جواب﴾: دامامت د صحت لپاره دامام واده کول شرط نه دي د کبازي ژوند تيروي او د دين په علم حاصلولو کي مشغول وي او د تعليم د پوره کولو څخه وروسته وائي واده به وکړم نو بده خبره خونده. کم خلق چي د پسي سوي دي او امامت ئي ناجائزه گنړلي دي دهغه خلق زياد تي کوي که اوس ئي واده وکړي او تعليم ځني پاته سونو دهغه ته به څومره غټ نقصان د سيري البته که د تعليم پوره کيلو تر وخته دده په گناه کي داخه کيلو اندېښ وي نو مقتديانوته پکاردی چي دده د واده انتظام ورته وکړي. (فتاوی رحيمه ۲/۲۵۱)

که پرده باندي دشهوت غلبه نه وي نو دده په دمه واده ضروري نه دي او په دي دده په امامت کښې خلل نه راځي البته که پرده باندي دشهوت غلبه وي او خيالات ئي پراکنده وي نو دده پر خای دي بيا يوداسي سړي امام جوړول افضل دي د چا چي ښځه وي او خيالات ئي پراکنده نه وي بلکه دهغه ته اطمینان حاصل وي او دامامت اهليت هم لري. (فتاوی محموديه جلد ۷/۲۰۰)

﴿دهغه امام چي واده ئي کړي وي خو يو کال کورته نه وي تللي دهغه حکم﴾

﴿سوال﴾: زموږ امام صاحب د دوه نيمو کالو راهسي امامت کړی او د واده ئي دري کاله کيږي يو کال ئي وسو چي کورته نه دي تللي. يو څو جاهل ناخوړا نده کسان وائي چي کم امام صاحب چي واده ئي کړي وي او تر يوه کاله پوري کورته ولاړ نسي نو دهغه امامت جائزه وي، دلته په دي وجه خلق په جنگ کي سره لويږي صحيح خبره څرنگه ده؟

﴿جواب﴾: چا چي واده کړي وي دهغه دي دخپلي ښځي درضا يا خوښي او اجازت څخه بغير دخلور و مياشتو څخه زياته موده لري نه تيروي. (شامي ۳۵۷/۷) دده امام صاحب ښځي به ورته اجازه کړي وي او دنو کړي په وجه په ده پسي په لمانځه کولو کښې څه شبه کول نه ده پکار. (فتاوی رحيمه ۳/۳۵۷)

﴿چی پائښخی ئی تربجلکو لاندی وی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: دامام صاحب دپرتا که پائښخی تربجلکو لاندی وی چی کله سُجدی له خی نو پائښخی په دواړو لاسو باندی پورته کوی او بیاسجدی له خی داکار کول په لمانځه کی په هر رکعت کی جاری وی موږ لمونځ پسی وکړو او که نه؟

﴿جواب﴾: دغه امام صاحب ته داسی کار نه دی کول پکار ځکه چی اول خود لمانځه څخه دباندی هم دبجلکو څخه لاندی پرتوگ را کښته کول حرام او منع دی. دامام دفسق موجب دی. او په فاسق پسی لمونځ مکروه دی او دتوبی څخه بغیر داسی فاسق امام کول مکروه دی.

اوبل په لمانځه کی داسی حرکت بار بار نه دی کول پکار. ځکه چی په دی کی هم کراهیت دی او په بعضو صورتونو کی دلمانځه د فاسدیدلو بیر ه هم ده. ښه حال دغه امام صاحب له دغه کار څخه منع کول پکار دی. او که منع نه سی نودی معزول کول پکار دی. او که په دی موقلرت نه وی نویه ده پسی لمونځ کول جائز دی او دجمععی ثواب حاصلیری. (فتاوی دارالعلوم ۱۴/۳ بحواله ردالمختار باب الامامت ۱/۵۲۳)

﴿چی پتلون اغوندی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: یو سړی دی چی پتلون اغوندی او لمونځ ورکوی نو دده څه حکم

دی؟ لمونځ ئی کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: لمونځ ئی کیږی. (احسن الفتاوی ۳/۳۱۸)

﴿چی پراخ پرتوگ اغوندی دهغه امامت﴾

په ده پسی لمونځ صحیح دی ځکه چی دپراخی پائجامی اغوستل ښه دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۱۳۰)

﴿چی لنگ اغوندی او امامت کوی﴾

﴿سوال﴾: لنگ وهل، دوه پریزی خولی او پورته پائجامه اغوستل او امامت کول ښه دی او که نه؟

﴿جواب﴾: که دعورت ستر (پرده پوشی) ئی پوره وی نو لمونځ کیږی خو بهتره خبره داده چی لنگوته وتری او په شرعی جامه کی لمونځ ورکړی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۶۶ بحواله ردالمختار ۱/۴۴ باب الشروط الصلوة).

﴿په قمیص پرتوگ کی امامت کول﴾

په لمانځه کی چی بجلکی یا پښې په اکثره اوقاتو کی پرتیری. سړی ته ددومره اوږد پرتوگ اغوستل ناجائز دی دکم څخه چی دهغه دپا ئیڅوپه وجه دده بجلکی پرتیری. او په دی باندی لمونځ مکروه کیږی. په لمانځه کی پښې یا بجلکی مه پرتوی. قمیص اغوستل جائز دی خو کرته افضله ده. هر

خای چی د صلحاؤ جامه وی دهغه اختیارول پکار دی. خصوصاً دلما نڅه اود امامت په وخت کی. (فتاوی محمودیه ۷/۷۲)

﴿چی قرأت صحیح نه ادا کوی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: کم سړی چی په صفا صحت سره نسی ویلای یعنی "الف" از "ع"، "ت" او "ط"، "س" او "ج" او "ه" او "ض" او "ز"، او "ظ" فرق نسبی کولای. نودداسی امام اقتداء کول ښه دی او که نه؟ او که دکلی بعض خلق داسی امام وستی نوددی ګناه به پر امام وی او که پر کلی والاباندی؟

﴿جواب﴾: که دده څخه بل څوک بهترووی او په مسائلو باندی خبروی، قرآن صحیح ویلای سی دستوراتبع وی نودی امام نه دی جوړول پکار اود امام دامامتی څخه لری کول پکار دی. په دی شرط چی فتنه نه وی پکښی. که دده څخه بل څوک بهتر نه وی بلکه ټول خلق دده په رقم ویونکی وی نوبیادده په امامت کی څه نقصان نسته. خود حروفو تصحیح بهر حال لازمه ده. اوددی تارک کنهګاردی (فتاوی محمودیه ۷/۲ بحواله درمختار مع ردالمحتار ۱/۳۷۷)

﴿درشوت خور امامت﴾

که د ده څخه بل څوک بهتر امام موجود وی نور شوت خوردی نه امام کوی. دده امامت مکروه دی. (فتاوی محمودیه ۷/۲ بحواله درمختار مع ردالمحتار ۱/۳۷۷)

﴿دتارک جماعت امامت﴾

﴿سوال﴾: دتارک جماعت امامت په جُمعه او اخترونو کی ښه دی او که نه؟

﴿جواب﴾: کم سړی چی بغیر د څه غلږ څخه د جُمعی لمونځ پر یښولو عادی وی دهغه امام جوړول مکروه تحریمی دی. دمجبوری په حالت کی چی په ده پسی کم لمونځ وسی دهغه اعاده به لازمه نه وی. (فتاوی محمودیه ۷/۳ بحواله درمختار مع ردالمحتار ۱/۳۷۱ او په حواله دشامی ۱/۳۸۶)

﴿داهل حدیث امامت﴾

﴿سوال﴾: په اهل حدیث پسی لمونځ کیری او که نه؟ آیادی په اهل سنت والجماعت کی شامل دی او که نه؟

﴿جواب﴾: که دغه (په نامه) اهل حدیث ائمه مجتهدینو ته ښکښل اړید وړ د نه وائی او په فرائضو او واجباتو کی دامام ابوحنیفه رحمه الله تعالی علیه د مسلک رعایت کوی او لمونځ ورکوی نو په ده پسی لمونځ صحیح دی. او دارقم اهل حدیث هم داهل السنه والجماعت څخه جلانه دی کم چی په دیا ننداری سره په احادیثو باندی عمل کوی او د فقهاؤ سره بغض او عناد نه ساتی. (فتاوی محمودیه ۷/۲)

﴿در ضاخنای امامت﴾

﴿سوال﴾: یوسری دی چی دبریلوی خیالاتو والا دی دده داعقیده ده چی رسول الله ﷺ په غیو عالم دی او مختار کل دی. دغه رنگ هغه یعنی نبی کریم ﷺ هر خای حاضر او ناظروی. داسری په مسجدونو کی امامت هم ورکوی. نو په دی سړی پسی لمونځ کول بڼه دی او که نه؟

﴿جواب﴾: داصفت دالله تعالی لپاره خاص دی. داصفت دحضور صلی الله علیه وسلم لپاره منل هسی بی دلیل خبره ده. بلکه دنص هم خلاف ده. نو په دی وجه داسی سړی امام جوړول پکار نه دی. ټولو لمونځ کونکو ته پکار ده چی داسی سړی له امامت څخه لری کړی او بل څوک صحیح العقیده او د طهارت او دلما نخه په مسئلو باندی خبر متبع سنت سړی امام جوړ کړی. که داسی ونکړی نو داتول کسان به گنهکاران وی. (فتاوی محمودیه ۹/۲ بحواله در مختار مع ردالمختار ۱/۳۷۶)

﴿چی کمونست گوند ته رایه ورکوی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: (۱) د کمونست گوند غړی جوړیدل او ددی گوند د کامیابولو لپاره رایه ورکول جائز دی او که نه؟ او په رایه ورکولو والا پسی لمونځ کول څنگه دی؟

(۲) زیدد کمونست گوند له خوا د بنار کوتی د ممبر لپاره په ټاکنو کی

امیلوار ټاکل سوی دی دده حمایت کونکی هم سته په ده پسی لمونځ کول څرنگه دی؟

(۳) بکر حافظ قرآن دی ده د کمونست گوند امیلوار د کامیابی لپاره رایه هم ورکړی ده په ده پسی تراویح کول څرنگه دی؟

﴿جواب﴾: کمونست یا دهری دخپل اصل په اعتبار سره داسلام دمنه

څخه خلاف دی او د دوی ددی بنیادی نظریی په پابندی د دوی د گوند

ممبر جوړیدل دمنه اسلام مخالفت کول دی. دوی ته رایه ورکول داسلام

دمنه مخالف ته رایه ورکول دی. چی څوک په دی خبره باندی پوښی

او عقیده پر لری او ممبرنی جوړ پیری او دوی ته رایه ورکوی نو دده امام جوړول

صحیح نه دی. بعض کسان داسلام د معتقو او پابندو خلقو څخه وی او د

بعضو سیاسي او وقتی مصلحتونو په وجه باندی کمونست او یا دیوبل اسلام

مخالفه گوند پر تکت باندی ممبر جوړ پیری او دهغوی ددی مصلحت په

وړاندی ریشتوننی او یا څه مسلمانان دوی ته رایه ورکوی دداسی کسانو بیا دا

حکم نه دی. خو په دی عادت یوه مخالف گوند ته ترقی ملاو پیری او اقتدار ورته

په لاس راخی نو په دی وجه به ډیر خلقو ته غلط فهمی پیدا سی او کمونست

گوند به داسلام خلاف نه بلکه موافق گوند به نی وبلای. او چی کله دامبران

سی نوهغه کمونست ټ چاچی دوی واقعی کمونست کنترول او رایه نی

ورکړې وه په دوی به خپلې مطالبې او غوښتنې پوره کوي کم چې د اسلام څخه خلاف وي.

او که چیرې دوی په دې کې کوشش نه کوي نورایه چې څوک ورکړې هغوی به دوی غدار او مکار و گنځي او دا غداری او مکاری به ټوله د اسلام پر سر باندې وتپل سي او آئنده به نه په داسې ممبر څوک اعتماد وکړي او نه به په داسې رایه ورکونکي باندې کم چې د کمونیست گوند په آسره باندې یو مسلمان ممبر کوي.

دا عمل یو شریف ریشتونې سرې هیچیرې هم نسي کولای ولي چې په خپله مسلمان وي او نوري دنیاته د هو که ورکوي او خپل ځان کمونیست ښکاره کوي او رایه حاصلوي داسې سرې به خپل ضمیر ډیر زیات ملامت کوي په اسلام کې د داسې کار کولو هیڅ اجازت نسته.

دنبی کریم ﷺ په خدمت کې چې به کم خلق حاضریدل او د ضمیر خلاف به کول دهغوی ډیر سخت مذمت په قرآن او حدیث کې راغلي دي په داسې خلقو دنبی کریم ﷺ اعتماد نه وړاونه دخپل گوند اعتماد وړ. د دوی دا حال وړ چې ﴿مُذَبِّذِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ﴾ (فتاوی محمودیه ۸/۲)

﴿د غیر معززه سړي امامت﴾

﴿سوال﴾: آیا د امامت حق دمعزز قوم څخه بغیر بل قوم ته کیدای سي او که نه؟ بعض خلق وائي چې صرف ددی لاندې قومونو سړي لمونځ ورو کولای سي یعنی سید، شیخ، مغل، پښتون او نور قومونو ته د امامت حق نه دی حاصل. ددی شرعاً څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: د امامت حق و هر هغه مسلمان ته دی څوک چې د امام کیدو اهلیت لري بیا چې څومره د امامت لوازمات مثلاً د علم مسائل، تجوید او قرأت او صلاح او تقوی په چا کېنې زیاته وي نو هغه به هغومره اولی او الیق بِالْإِمَامَتِ تصور کړي (یعنی څوک چې په ټولو کې زیات مستحق وي) په دې مختار او نورو کتابونو کې دی چې په چا کې د امامت اهلیت وي هغه امام کیدی سي. په دې حکم کې ټول قومونه او هنرمند خلق برابر دي. (ددې څخه ټول پېشه وړ خلق او دهرې برادرې والا خلق مراد دي. البته که په شرافت علمی وغیره سره پکښې شرافت نسبي (خانداني) هم وي مثلاً هغه قریشي وي، سید وي یا شیخ وي، یا انصاري وي نودی به افضل وي دنورو حضراتو په مقابله کې نو دابه دُثْمُ الْأَشْرَفِ نَسْباً حامل وي.

ددې خلقو دا قول چې د سید او شیخ او نورو څخه بغیر به بل چاپسی لمونځ نه کړي بالکل غلط دی. که هر قوم وي که سید وي که شیخ وي که

پښتون وی او که نور څه بلاوی او که کنړی باف وی یا حجام (سلمانې) او غیر وی، خو چي دامامت لائق وی نو لمونځ ورپسی کيږي او په دوی کی به د زیار علم او تقوی او قرأت والا ته ترجیح ورکولی سی او که چیری ټول په علم او تقوی او قرأت کی برابر وی نو کم چي د نسب په اعتبار سره ډیر اشرف وی هغه به دامامت زیات مستحق وی.

دالله تعالی په نیز زیات بزرگ هغه څوک دی څوک چي زیات متقی وی لکه څرنګه چي په قرآن کریم کی دی. "إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ" خو که د سعادت او تقوی سره سره پکښې شرافت نسبي هم وی نو بیا خو نور علی نور دی. لیکن هیڅ مسلمان او پیشه ور ته په سپکه سترګه کی صحیح نه دی. "إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ" (عام مسلمانان وروڼه دی) دی پر دغه موقع باندی ضروریه یادولری. (فتاوی دارالعلوم ۸۱/۳ بحواله ردالمختار ۱/۲۱۱ باب الامت)

﴿چي په صحیح مخارجو قادر نه وی دهغه امامت﴾

سوال: یو امام صاحب دی چي ښه ویونکی نه دی او ډیر حرفونه نې داسی دی چي سړی نه په پوهیږي. د څو کسانو خیال دی چي دی دامامت څخه لری کړی. دی وائی چي مانوي غاښونه ایښي دی په دی وجه د تارونو څخه، آواز دروند غوند وی.

اوپاته سو په حروف درنده پوهیدلو سوال نو امام صاحب وائی چي په ټولو حروفو پوهیږم نو آیاده امامت صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: که دا امام حروف په صحیح طریقه دخپلو مخارجو څخه ادا کوی او نژدی خلق کم چي د قرأت اوری په دی حروفو ښه پوهیږي نو دا امام د امامت زیات حقداری هم دغه امام برقراره ساتل پکاردی. او که د حروفو په صحیح طریقه د مخارجو د ادا کولو قدرت نه لری. که د طاقت نه درلودل دنوی غاښو په وجه سره وی او که څه بله وجه وی او نژدی اوریدونکی په ټولو حروفو ښه صفانه پوهیږي او واضح نی نه اوری نو دده امامت صحیح نه دی. (احسن الفتاوی ۳۰۲/۳)

که قرآن مجید داسی غلط وائی چي معنی نی خبرابیری نویه ده پسی د بالکل ناخوانده کسانو د چا چي دری آیتونه هم نه وی یاد لمونځ صحیح دی او که د چادری آیه صحیح په یادوی نو بیا دهغوی لمونځ صحیح نه دی. یو بل صحیح ویونکی امام جوړول پکاردی چي د ټولو لمونځ سم سی. (فتاوی محمودیه ۳۹/۴)

﴿چي فرض نی کړی وی او بیا د فرضو جمعۀ ورکوی﴾

مسئله داده چي چا فرض کړی وی هغوی بیا د فرض کونکو امام کیدای نسی که چا خپل فرض لمونځ یوازی وکړی نو دهغه فرض اداء سو

اوس ئی دی نفل نسی کولای بلکه که دغه لمونځ په دویم وارو کړی نو دا به نفل وی او په نفل کونکړیسی د فرض لمونځ کونکولمونځ نه صحیح کیږی (فتاوی دارالعلوم ۸/۳۰۸ بحواله ردالمحتار ۱/۵۴۲)

﴿د داسی سری امامت چی د چاپه ذمه د قضا لمونځ وی﴾

﴿سوال﴾: زید صاحب ترتیب دی او په یو جومات کی امام دی اتفاقاً یو لمونځ ځنی قضا سو د بل لمونځ د جمعې وخت سو خورده د دغی څخه مخکی هغه قضا لمونځ ونه کړی نړیه دی وجه زید د دغه وخت وقتی لمونځ ور کړی او چې نور څلور لمنځونه تیر سول هغه قضا ئی راوگرځاوه په دی صورت کی به د مقتدیا نو په لمانځه کی څه فساد راځی او که نه؟

﴿جواب﴾: په دی صورت کی مقتدیانو لږه پکار ده چی هغه امام ته اول د قضا لمونځ د کولو موقع ور کړی پر امام باندی لازم دی چی امامت دی نه کوی بلکه بل څوک دی جمعه ور کړی او دی چی کله قضائی لمونځ را وگرځوی نو بیا دی هلته په جمعه کی شریک سی دغه رنگ که زید جمعه ور کړه نو دده د لمانځه په رقم د مقتدیانو لمونځ هم موقوف سو که د قضا سو ی لمانځه څخه مخکی د داسی پنځو لمنځو وخت تیر سو چی ددی داده کولو په وخت کی ورته قضا لمونځ هم په یاد وو نو د ټولو لمنځونه صحیح سول. در دالمحتار (۱/۵۶۹) د عبارت څخه معلومیږی چی امام ته به

یادیدلو د مقتدیانو د لمانځه یو ځانته حکم نه دی بیان سوی. ددی څخه دا ثابته سوه چی دامام په رقم به بالآخره د مقتدیانو لمونځ هم صحیح سی. د قانون تبعیت تقاضا هم داده

خو امام ته داسی کول هیڅکله نه دی پکار ځکه چی که په دی دوران کی دامام یا په مقتدیانو کی یو څوک مرسو نو د قضا سو ی لمنځو عذاب به د امام په غاړه وی. (احسن الفتاوی ۳/۳۰۴)

﴿د کم امام په ذمه چی د وترو قضا وی﴾

﴿سوال﴾: زید په یو مسجد کی امام دی د شبی په آخره کی نه را کښینی و وتر ځنی قضا سول او په داسی وخت کی را کښینی چی د سهار د جمعې وخت وو. نو هغه د وتر قضا راونه گرځوله او د سهار جمعې ئی ور کړه نو د مقتدیانو لمنځونه به صحیح وی او که نه؟

﴿جواب﴾: دامام په رقم د مقتدیانو لمنځونه هم موقوف وو. د وتر و د قضا څخه راوسته چی د شپږو لمنځو وخت تیر سی نو د ټولو لمنځونه به صحیح سی. په دی شرط چی ددی لمنځو په وخت به ورته قضا لمونځ ور پیادوی. که بله اړخ ئی د لمر ختر څخه دمنځه دوتر و قضا راوړی وه نو دامام او د مقتدی د ټولو مابینی لمنځونه به باطل سوی وی.

﴿خبر داری﴾: امام ته داسی کول روانه دی که په دی دوران کی امام مرسو یا

يو مقتدى وفات سو نو د پاته سړى لمنځو عذاب په دامام په غاړه وي. (احسن الفتاوى ۳/۳۰۵)

﴿چې سنت مؤكده نه كوي دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾ كه د جمعې څخه مخكې ده سنت مؤكده ونه كړه نو دې اړ كيدای سي او كه نه؟ او د مقتديانو په لمانځه كې به څه فرق راسي او كه نه؟

﴿جواب﴾ دغه سړى امام كيدای سي او د مقتديانو په لمانځه كې هېڅ فرق او خلل نه راځي. (فتاوى دارالعلوم ۳/۹۶)

په احسن الفتاوى كې د مسئله داسې ده: "امام ته د معين وخت رعایت كړل لازم دی نو پكار ده چې د جمعې د لمانځه څخه له مخه د سنتو څخه ځان خلاص كړي. كه چيرې د يو غلځېدو وجه تاخير راسي نو مقتديانو ته پكار ده چې امام ته د سنتو د ادا كولو موقع ور كړي. او كه داسې نې ونه كړه او د سنتو څخه بغير نې لمونځ و كړي نو هم صحيح دی" (احسن الفتاوى ۳/۲۸۶)

﴿د مستقل امام حق﴾

﴿سوال﴾ يو امام صاحب يو ځای په امامت باندي متعين دی، دغه ځای يا څوك چې دهغه څخه په علم كې زيات وي جمعه ور كولى سي كه نه؟ كه نې نشي كولى نو بيا دې بغير اجازه نكاح ولې تړي؟

﴿جواب﴾ دا احاديثو او دقيقې درواياتو څخه دا خبره ثابته ده چې كم سړى چې په يوه محله يا كلي كې امام وي نو دهغه په حضور كې دې دهغه د مرضي څخه خلاف بل څوك امام نه كيږي. او دنكاح خواني لپاره شارع عليه السلام قاضى نكاح خوان نه دی معلوم كړى او نه ئې مقرر كړى دی، بلكه دا كار ئې اولياوته ور سپارلى دی چې دقيقې په كتابونو كې موجود دي. نو نكاح خواني پر امامت باندي قياس كول صحيح نه دی. (فتاوى دارالعلوم ۳/۸۱ بحواله ردالمختار ۱/۵۲۲ باب الامامة)

﴿د موجوده امام اجازت ضرورى دی﴾

﴿سوال﴾ په يوه مسجد كې امام مقرر دی كه دده په موجودگي كې دده څخه بل څوك افضل سړى راسي نو مقتدى دامام صاحب د اجازت څخه بغير دې امام كړي نو دا فعل جائز دی او كه نه؟

﴿جواب﴾ د مسجد چې كم امام مقرر وي او په دهغه كې د امامت اهليت وي نو هم دغه مقرر امام ډېل سړى په نسبت د امامت زيات حقدار دی. اكر كه بل سړى افضل او اعلم او اقرانه وي خو كه يو څو مقتديانو دغه بل سړى امام كړي نو په دې كېنې هم څه باك نسته.

په ردالمختار (۱/۵۲۲) كې راغلى دی چې كه يو زيات فضيلت والا يو مقتدى امام كړي وي نو څه پيروا ئې نسته. خو بهتره داده چې دامام معين د

اجازت څخه بغير دى امامت نه كوى. (فتاوى دارالعلوم ۸۶/۳)

﴿د نائب امام په موجودگى كى د بل چا امامت﴾

﴿سوال﴾: د كلى امام صاحب موجود نه دى خو هغه يو مقتدى خپل نائب جوړ كړى دى د دى نائب په موجودگى كى د بل چا امامت كول څنگه دى؟

﴿جواب﴾: چى نائب امام وى نو بل چا سرى ته په خپله د امامت لپاره وړ وړاندې كيدل نه دى پكار. (فتاوى محموديه ۷۷/۲)

﴿د ضرورت په وخت كى بغير اجازه امام جوړول﴾

﴿سوال﴾: د سهار يادماز يگر د لمانځه وخت ختميدلو ته نژدې دى او پيش از صاحب نسته نو كه په دى حال كى مقتدى څوك تعليم يافته سړى په كى كړو نودده د امام د اجازت څخه بغير امامت كول څنگه دى؟

﴿جواب﴾: سمه ده. (فتاوى محموديه ۸۲/۲)

﴿د امام اجازت مقتدى ته شرط نه دى﴾

﴿سوال﴾: زید د مسجد امام دی، بکر ته وائی چي ته په ماپسي لمونځ مه كړ، نو بکر په زیدپسي لمونځ كولى سى او كه نه؟

﴿جواب﴾: په زیدپسي بکر لمونځ كولى سى او لمونځ ئى صحيح دى. زید د اجازت او د حكم ضرورت نسته پكښې. بکر پر هر حال كى په هغه پسي

لمونځ كولى سى او زید د اوښايي خايه ده او د شريعت خلاف ده. (فتاوى دارالعلوم ۱۳۸/۲ بحواله ردالمختار ۳۹۳/۱ باب شروط الصلوة)

﴿كه په آخره قعده كى امام وفات سو نو څه حكم به ئى وي﴾
په دى صورت كى به لمونځ باطل سى. دوئم وار به ئى بيرته راگرځوى. (فتاوى رحيميه ۳۸/۳ بحواله شامى ۵۸۸/۱)

﴿د امام شافعى اتباع په اختلافى مسائلو كى﴾

﴿سوال﴾: (۱) په شافعى المنهبه امام پسي د حنفى المنهبه مقتدى په سورة الحج كى د دوئيمى سجده په وخت د تلاوت سجده كول پكار دى او كه نه او په سورة (ص) كى خو امام (شافعى) سجده نه كوى نو مقتدى به ئى هغه وخت كوى كه به ئى وروسته كوى او يا خنى ساقط سول؟

(۲) او د سهار په وخت كى په لمانځه كى دعاء قنوت ووائى او كه نه؟ كه ئى ووائى نو لمونځ خوبه ئى نه فاسد يږي؟

(۳) په اختر كى زائد تكبيرونه په شافعى المسلك امام پسي به شپړ ووائى يا به د امام د متابعت په وجه به نه (۹) ووائى؟ كه چيرى نه (۹) تكبيرونه ووائى نو لمونځ ئى وسواو كه نه؟

(۴) كه دماز يگر وخت د حنيفه مسلك والوپه نژد لانه وړوداځل سړى او شافعى المسلك والا خلق دماز يگر لمونځ په اول وخت كى و كړى نو حنفى ورپسي

اقتداء کولای سی او که نه که اقتداء نی و کړه نو اعاده به نی واجبه وی او که نه؟

(جواب ۱) دامام په اقتداء کی دسورة الحج دوئیمه سُجده مقتدی ته کول پکار دی (شامی ۸۰۱/۱) او که دسورة (ص) سُجده امام و نکړی نو مقتدی ته هم نه دی کول پکار ځکه چی دسورة (ص) سُجده مختلف فیه ده او دامام د اتباع و جوب متفق علیه دی (شامی ۴۹۰/۱) او کله چی نی په لمانځه کی سُجده و نکړه نو بیادی وروسته هم نکړی.

(جواب ۲) مقتدی ته په داسی حالت کی چپ دریدل پکار دی که دُعاء قنوت و وائی نو دمکروه مرتکب به سی. (دُر مختار ۷۰۰/۱)

(جواب ۳) که دامام په متابعت که نه (۹) تکبیرونه و کړی نو په لمانځه کښې نی څه خرابی نه راځی. (شامی ۴۹۲/۱)

(جواب ۴) بهتره خبره داده چی دماز یکر لمونځ دمشینو څخه دمخه و نکړی او که نی و کړی نو صحیح دی. (فتاوی محمودیه ۹۵/۲)

که دامام شافعی ملحدی په باره کی وثوق وی چی دی دحنفی ملحد رعایت کوی نو دحنفی المسلم مقتدی ته دده اقتداء جائزه ده.

که په وثوق سره ورته معلومه وی چی شافعی المذهب امام دحنفی ملحد رعایت نکوی نو دحنفی اقتداء سمه نه ده. او که درعایت اونه رعایت

دهیڅ حال نی نه معلومیری نو بیادده اقتداء مکروه ده. (فتاوی محمودیه ۹۵/۲)

دشافعی او داهل حدیث امامت

(سوال) دحنفی مسلک والا لمونځ په اهل حدیث یا شافعی المسلمک امام پسی کیدای سی او که نه؟

(جواب) که ددی خبری یقین وی چی امام دلمانځه په ارکانو او شرائطو کی دنورو مذاهبور رعایت کوی نو دده اقتداء بلا کراهیته جائزه ده او که درعایت دنه کولو یقین وی نو کم لمونځ چی په ده پسی سوی وی هغه به صحیح نه وی.

او دکم امام چی دارقم حال معلوم نه وی نو په هغه پسی اقتداء کول مکروه ده. نن صبا دغیر مقلدینو اکثریت دانه دی چی دمنهبر نور رعایت خیال نه ساتی بلکه داغلط بولی او په قصده ددی څخه خلاف کار کوی. او دمنهبر خلاف کار کول ثواب بولی. نویه دی وجه ددوی د اقتداء څخه چی تر څو ممکنه وی خان سائل پکار دی خود ضرورت په وخت کی ورپسی لمونځ کیری جمعه مه پریردی.

داتفصیل هغه وخت دی چی کله دامام صحیح العقیده وی که دده عقیده فاسده وی او مقلدینو ته مشرکان وائی او سلفو صالحینو ته بنکځل کوی نو بهر حال دده امامت مکروه تحریمی دی. (احسن الفتاوی)

﴿دشافعی المسلک په اقتداء کی رفع الیدین (لا سونه

پورته کول)﴾

﴿سوال﴾: زیلمسلکاً حنفی دی. دئی دجَمعی لمونخ په یو داسی امام پسی

کوی څوک چی شافعی یا حنبلی المسلک دی. نو په دی وجه زیږدیه دغه

امام پسی په زوره آمین نه ووائی اورفع یدین (یعنی دلاس پورته کولو عمل) هم

نکړی. چونکه دا دامام اتباع یا تقلید نه سونویه داسی صورت کی دزید لمونخ

صحیح سواو که نه؟

دغه رقم که شافعی المسلک یا حنبلی المسلک په حنفی

المسلک امام پسی لمونخ وکړی اودی دامام داتباع څخه خلاف رفع

الیدین وکړی او آمین په زوره ووائی نو ددی به څه صورت وی؟

﴿جواب﴾: په دی کارو کی دامام اتباع لازمه نه ده. نو په دی وجه دحنفی

المسلک اقتداء په شافعی امام پسی او دشافعی المسلک اقتداء په حنفی

المسلک پسی صحیح ده. احناف دی رفع الیدین نه کوی. (احسن الفتاوی

که حنفی مقتدی په شافعی امام پسی داختر لمونخ وکړی نو ده

داختر په تکبیرونو کی دی دشافعی امام اتباع وکړی. دشافعی المسلک

و غیره امامان چی دسهار په لمانځه کی کم دُعاء قنوت مستقل وائی یا رفع

الیدین کوی او یاد جنبازی په لمانځه کی چی کم دخلوړو څخه زیات

تکبیرونه کوی دهغه اتباع به نه کوی ځکه چی دامنسوخ دی. (فتاوی رحیمیه

﴿حنفی امام به دشافعی مقتدیانو امامت څنګه کوی؟﴾

﴿سوال﴾: زه حنفی المسلک یم، دشافعی المنصب په مکتب کی سبق

وايم، کله کله جهري لمونخ ورکم نو که زه دشافعی المنصب مقتدیانو لحاظ

وساتم او دسورة فاتحه څخه وروسته دومره وخت خاموشه ودریرم چی

هغوی څومره وخت کی سورة فاتحه ژر ژر ووائی، اوزه بیابل سورت

شروع کړم نو په دی کی څه حرج دی؟

﴿جواب﴾: حنفی امام ته داسی تأخیر کول جائز نه دی. او دا کار ممنوع

دی. دالمونخ به ناقص او واجب الاعاده وی، یعنی په دویم وار به دالمونخ

راگرځوی.

سُجده سهوه هم کافی نه ده. ځکه چی په صورت مسئله کی خوده

قصداً تأخیر وکړی چی دا کار سهوه نه ده ځکه چی دا ده په قصد باندی کړی

دی (فتاوی رحیمیه ۱/۱۶۶)

حنفی امام شوافعوته داختر جَمعه ورکولی سی څوپه خپله طریقه دی

کړی. مقتديان به دده اتباع کوي او که مقتديان رضامند نه وي نو بيا دې دهغوی څخه امام جوړېسي او حنفی دی دده په اقتداء کې لمونځ وکړي او دې به ددغه شافعی المذهب امام په اقتداء کې داخل تر تکيرونه بيا ډيروائسي يعنې نه (۹) تکيرونه به وائی. (فتاوی رحيميه ۲۵۹/۱ بحواله فرمختلر مع شامی ۷۳/۱)

﴿که دنيا پاکي په حالت کې ئی جمعه ورکړه نو څه حکم به ئی وي؟﴾

﴿سوال﴾: که يو امام صاحب په حالت کې دې اودسی يادجنابت په حال کې جمعه ورکړي نو ددغه لمونځ گزاروبه څه حکم وي او چي داهم ورته يادنه وي چي دغه وخت څوک څوک راپسي ولاړ و او چا چاته به څنگه څنگه اطلاع ورکوي؟

﴿جواب﴾: په فرمختلر نومي کتاب کې راغلي دي چي که امام صاحب د جنابت په حالت کې يادسي اودسي په حالت کې جمعه ورکړي نو دده ته پکار ده چي مقتديانوته خبر ورکړي.

نو دغه امام صاحب ته پکار دي چي تر کومه ځای کيدای سي چي کم يو مقتدي ورپيادېږي نو هغه ته دي خبر ورکوي چي دفلاتکي وخت لمونځ را وگرځوي ځکه چي هغه لمونځ نه وړ صحيح سوي. او چي کم نه ورپيادېږي

نو دهغوی لمونځ صحيح سو. که دهغوی ته خبر نه و ورسيدلی نو بيا په دې کې څه حرج نسته. او که بيا چيري امام ته هغه مقتديان ورپيادسي نو پکار دي چي هغه ته هم خبر ورکړي. او امام مذکور دي په خپله هم ددغه لمونځ اعاده وکړي او ددغی گناه استغفار دي دالله څخه وغواړي. (فتاوی دارالعلوم ۷۴/۲ بحواله ردالمختار ۵۵۳/۱ باب الامامت)

﴿چي ډيروخت ئی امامت کړي وي او د هغه څخه وروسته د کفر اقرار وکړي﴾

﴿سوال﴾: يو سړی تر ډيره وخته خلقوته جمعه ورکوله خواوس په خپله د خپل کفر اقرار کوي او وائی چي مابه د کفر په حالت کې امامت کولونو آيا پر مقتديانو ددغی اوږدي مودی د لمنخوا عاده لازمه ده؟

﴿جواب﴾: که دهغه په کفر کې د اقرار څخه بغير بل څه دليل نه وي نو دي د اقرار دوخت څخه مرتد گرځول کيږي. په تيره زمانه کې چي په ده پسي کم لمنځونه سوي دي هغه صحيح دي. (احسن الفتاوی ۲۷۹/۳ بحواله ردالمختار ۵۵۳/۱)

﴿چي ډيروخت وروسته د امام د کفر حالت معلوم سي﴾

﴿سوال﴾: يو سړی تر ډيره وخته پوري خلقوته امامت ورکاوي او س دقرائتو

څخه معلومه سوه چي دي کافر دي خو په خپله دغه سړي د کفر اقرار نه کوي بلکه خپل ځان ته مسلمان وائي خو خلقو ته ددغه په خبره باندې باور نسته بلکه د خلقو خيال دي چي دي منافق دي خو د هسي ځان مسلمان ښکاره کوي. نو کم لمنځونه چي دده په اقتداء کي سړي دي آيا ددغه اعاده واجب ده؟

جواب: که په شواهد او قرائنو دده د کفر ظن او گمان غالب سي نو کم لمنځونه چي په ده پسي سړي دي ددغه اعاده فرجه ده. (احسن الفتاوى ۲۷۹/۳ بحواله ردالمختار ۱/۵۵۳)

آيا تراويح ورکول د امام ذمه واري ده؟

سوال: امام صاحب پنځه وخته ښه په پابندي سره جمعه ورکوي خو تراويح نه ورکوي. بعض خلق وائي چي تراويح ورکول د امام مه واري ده. د شريعت څه حکم دي؟

جواب: که امام صاحب په تراويحو کي د قرآن شريف د اورولو څخه عاجز او قاصر وي نو په "اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ" دي تراويح کوي. ددده ذمه واري ده که مقتديان حضرات په تراويحو کي د قرآن د اوريدلو سعادت حاصلول غواړي نو ددغه امام انتظام دي مقتديان پخپله وکړي. امام صاحب دي نه مجبور وي. که لَوْ جَه الله (دالله لپاره) تراويح ورکونکي پيدانه سي نو يو حافظ صاحب دي دروژي لپاره نائب امام مقرر کړي. دماخوستن او دنورو

يو يادوړ (۲) لمنځو ذمه واري دي ورپه اړه کړي. اوس که دي په تراويحو کي قرآن مجيد ووائي نو بيا د اجرت ورکولو کتباتش پيدا کيږي (فتاوى رحيمه ۳۴۱/۲)

په تراويحو کي د امامت حق

سوال: بکر په مسجد کي امام مقرر سړي دي او دي حافظ قرآن هم دي او زيلم هم حافظ قرآن دي. او ده به د پخوا راهسي په دي مسجد کي تراويح ورکولي. اوس بکرو وائي چي زه امام مقرر سړي يم د تراويح ورکولو حق زمادي. زبل وائي چي زما پخواني حق دي نو دا د چا حق جوړيږي؟

جواب: په دي مسئله کي کله چي بکر امام جوړ سړي دي تراويح د امامت حق هم دده دي. (فتاوى دارالعلوم ۲۸۲/۳ بحواله د مختار ۱/۲۲۳ باب الامامت)

په تراويحو کي د معاوضي شرعي حيثيت

سوال: په روژه مبارکه کي د قرآن شريف د ختم کولو لپاره د حافظ د اخيستلو او د (مقتديانو) ورکولو په نيت د قرآن اوريدل او اورول او وروسته اخيستل ورکول څرنگه دي؟ د دواړو نيت دور کولو او اخيستلو وي. د دي څخه بغير اوريدل او نه اورول کيږي. که چيري په يوه مسجد کي قرآن مجيد نه وويل سي (په تراويحو کي) او صرف د تراويحو په کولو سره اکفاء وسي نو بيا به دغه خلق دروژي د قيام د فضيلت څخه محروم سي او که نه؟

جواب: په مزدوري قرآن شريف ويل بند کار نه دي. په داسي کولو کي

ثواب هم نه وی. او په حکم سره د "المعروف کالمشروط" د چاچی دور کول او اخیستلو نیت وی هغه هم د اجرت په حکم کی دی او ناجائز دی. (ددی مطلب دادی چی که چیری یو حافظ داونه وائی چی زه پیسی غواړم او نه کلیوال ورته د پیسو وړ کولو برغ وکړی لیکن په آخر کی دروژی وهننه پیسی ورکړی نو دا کار هم هغسی دی لکه شرط چی ایښی وی د پیسو په وړ کولو باندی. (مترجم)

په داسی حالت کی دی صرف په "أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ" باندی تراویح کول او په مزدوری باندی قرآن مجید نه اوریدل ښه دی. او صرف د تراویح وړ ادا کولو سره د قیام رمضان فضیلت ورته حاصلیږی. (فتاوی دارالعلوم ۳۶/۳ بحواله ردالمختار بحث التراویح ۶۱۰/۱)

﴿د تراویح د امامت لپاره بلوغ شرط دی﴾

مسئله داده چی که چیری په هلك کی د بلوغت كمه نښانه نه وی مثلاً احتلام، انزال نوبیا پر پوره ۱۵ كاله باندی شرعاً هغه بالغه بلل کیږی. نو که چیری دروژی پر اوله د هلك عمر پوره (۱۴) كاله (۱۱) میاشتی وونوده امامت په تراویح وړ و تړو کی سم نه دی ولی چی دامام ابو حنیفه رحمه الله تعالی علیه منجیح منصب دادی چی دنا بالغه امامت په فرائضو، نوافلو و واجباتو کی صحیح نه دی. البته که چیری په ده کی یوه علامه د بلوغ

معلومیدل نوبیا پروا نه لری.

او دارقم د خورلسو کالو په هلك پیسی فرض او تراویح کول هیڅ هم صحیح نه دی. تر كمه چی پوره د پنځلسو کالونوی سوی. البته که چیری په خورلسم كال کی د بالغیدویوه علامه کی ښکاره سوه اودی هم ووائی چی زه بالغه سوی یم نوبیا په ده پیسی لمونځ صحیح دی. (فتاوی دارالعلوم ۲۲۶/۳ بحواله ردالمختار باب الامامت ۵۳۹/۱)

﴿دمعذور حافظ امامت﴾

حافظ صاحب که چیری د غلږ په وجه سره په ناستی تراویح ورکړی او مقتدیان ولاړوی نو بعض فقها وویلی دی چی د ټولو لمونځ صحیح کیږی. او بعض بیا وائی چی مقتدیان دی هم کښینی ددی لپاره چی د امام متابعت وسی. او د مخالفت صورت پیدانسی. (دواړه صورتونه جائز دی) (ترجمه عالمگیری ۱۸۹/۱)

﴿چاچی دماخوستن لمونځ نه وی کړی دهغه امامت﴾

﴿سوال﴾: دماخوستن لمونځ وسو. دلما نځه وروسته تراویح شروع سوی. كم حافظ صاحب چی تراویح ورکوی دهغه تراوسه دماخوستن فرض نه دی کړی دی د تراویح وړ کولو لپاره دریدی او دوه رکعت تراویح نی ورکړی. بعضی مقتدیانو اعتراض وکړی او حافظ صاحب نی لری کړی دهغه وروسته

امام صاحب پاته تراویح ورکړي.

دامعلوم دی چی دمقتدیانو اول دوه رکعتو وسوه او که نه؟ که چیری هغه نه وی صحیح سوی نو آیادهغه راگر خول ضروری دی؟

﴿جواب﴾: په صورت مسؤله کی دتراویحو دوه رکعتونه دراکر خول ور دی. ولی چی تراویح دماخوستن دلمانځه څخه وروسته دی نه اول.

په هم دغه وخت کی اعاده ضروری وه، که چیری ئی نه راوگرځول ل نریا وروسته تر صبح صادق پوری یوازی کولای سوی. که چیری ئی تر سهاره هم قضاء نه راوگرځاوه او وخت وواتی نو بیاددی قضائسته. استغفاری وغوړی او په دغه دوه رکعتو کی ئی چی څومره قرآن مجید ویلی وو که ئی نه وورا گرځولی نو بیادی دویمه ورځ راوگرځوی. (فتاوی رحیمیه ص: ۲۳۵ بحواله کپړی ص: ۳۸۵)

﴿دوتر و امامت﴾

دوتر و جماعت دهغه امام چی فرض ئی ورکړی وی څخه علاوه بل څوک هم ورکولای سی. (فتاوی دارالعلوم ۱۵۸/۳) او داچی په خلقو کی مشهوره ده چی کم سړی فرض لمونځ ورکړی نو وتر دی هم هغه سړی ورکړی. که چیری دوئم سړی دوتر و جماعت ورکړی نو هغه جائز نه دی. دا خبره غلطه ده بل دوئم سړی دوتر و جماعت ورکولای سی. او دا صحیح ده (فتاوی رشیدیہ کامل

ص: ۳۲۸

دا صورت جائز دی، چی دتراویح ورکونکی وتر هم ورکولای سی که چیری دغه تراویح ورکونکی بالغ وو. ځکه چی په نابالغ پسی نه تراویح صحیح دی او نه وتر. (فتاوی دارالعلوم ۱۹۲/۳)

﴿امام صرف د فرضو جمعیه ورکړی او حافظ وتر﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب که چیری دماخوستن فرض او وتر ورکړی یا یوازی فرض ورکړی او حافظ صاحب تراویح ورکړی نو ددی څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: داهیڅ فرق نه کوی، حضرت عمر فاروق رضی الله تعالی عنه به د فرضو او دوتر و جمعیه ورکوله او حضرت اُبی بن کعب رضی الله تعالی عنه به تراویح ورکولی. هم دارقم که چیزی امام صاحب صرف فرض لمونځ ورکړی او حافظ صاحب تراویح او وتر ورکړی نو په دی کی هم څه فرق نه راځی. (فتاوی رحیمیه ۲۹۴/۴ بحواله عالمگیری ۸۴/۱) یادونه: دتراویح دمسائلو دتفصیل لپاره دی دمصنف صاحب "مکمل و مسائل تراویح" نامی کتاب وکتل سی.

﴿دتلویژن څخه امامت﴾

لمونځ کم ماشیني عمل نه دی، بلکه دایر عبادت دی په کم چی انسان خپل ټول وجود که ظاهری وی او که باطنی، قلب روح، زړه او دماغ، ژبه، اعضاء (جوارح) حرکات او سکاناتو سره دالله په حضور کی حاضر پوی. د

ادالله سره دهم کلامی او دزره دبیری او عاجزی خنجه دد کیلو اظهار او نینانه وی. امام چی هر خه وائی گواکی هغه په دبیر احترام، ادب، خشوع او خضوع سره دخپلو مقتدیانو خبره والله پاک ته در سولو کار کوی.

پرتلویزون باندی چی کم امامت ورکول کیری هغه صرف یو مشینی حرکت وی. په داسی صورت کی هغه خوف او خشیت، تواضع او انکساری، ادب او شائستگی او خوف ورجا کله راتلای سی. ددی وجیبی خنجه دفتقی نقطه نظر خنجه ماسوی دعبادت او بندگی روح هم ددی دشان او کیفیت خنجه مغایردی چی انسان دداسی مصنوعی پرزوپه اقتداء کی لمونځ ادا کړی. اود فتنی اعتبار په لحاظ دضروری ده چی دامام او مقتدی په مابین کی دومره فاصله نه وی لکه والیه برود، سرک او پل. که چیری دومره فاصله وی نو بیا اقتداء نه صحیح کیری. (فتاوی هندیه ۱/ ۳۵)

اودغه حکم دتلویزون هم دی چی که چیری داصل امام اود مقتدیانو په مابین کی دصغرونو دتسلسل خنجه بغیر دومره فاصله وی نو بیا اقتداء نه صحیح کیری. او که چیری لویه مجمعه وی او دصغرونو دتسلسل هم وی البته دلما نڅه په خای کی دآسانی او دنقل و حرکت داندازی لپاره په مختلفو خایو باندی تلویزون نه ولگول سی نو بیا خو لمونځ ادا کیری. لیکن دا کار کول بیا هم دکراهیته خنجه نه دی خالی. ولی چی دتلویزون دفتقی حیثیت خنجه قطع

نظر دلما نڅه و منځ ته دداسی عکسوراتگ پر خپل خای باندی مکروه دی او ددی خنجه خشوع و خضوع متأثره کیری. تر کمه خایه چی دنقل و حرکت دخبر تیا مسنله ده نو هغه خود لاؤ دسپیکر په ذریعه سره هم کیدلای سی. (جدید فتقی مسائل ص: ۵۸)

﴿دتیپ په ذریعه باندی امامت﴾

پرتیپ ریکار د باندی نه لمونځ صحیح دی اونه اذان. خنجه چی امام او مؤذن هم هغه کیدای سی کم چی ناطق خبری کونکی وی او په تیپ ریکار د رکنی په خپله گزیانی نسته. بلکه دایوه بی اختیاره آله ده کمه چی دیو آواز نقل کوی. آذان او لمونځ عبادت دی کم چی دزره دکیفیت سره سرته رسولی سی. او تیپ ریکار د رخیو جامد او غیر حساس شی دی. ددی آواز ته عبادت نسی ویل کیدلای. ددی د آوز حیثیت دمستقل "وینا" نه وی بلکه دا تابع محض دی.

هم دا وجه ده که یو سری په تیپ ریکار د باندی طلاق ورکوی او ورائی چی ماطلاق در کړی دی او وروسته بیا دغه تیپ دری واره پر دغه خای باندی واورول سی نو هم یو طلاق واقع کیری. ددی دتکرار په وجه سره په اصل طلاق کی تکرار نه راخی. او هم دارقم که څوک داسی پرتیپ باندی دزره روپو اقرار وکړی او د ریکار دنگ وروسته دغه اقرار په واورو غبرول

سی نو هغه دزرو روپو اقرار دی په کی زیاتوب نه راځي. څوک چې ددې
آواز حبشیت دنابع دی.

نوله دی امله په داسې طریقه باندې ورکول سوی آذان او امانت
صحیح کړی. بلکه دامحض یو صوتی اولفظی تکرار دی. ددی مثال شته
ورکړی دی لکه څوک چې ویه مرغه ته تلاوت ورزده کړی. نو دغه تلاوت
فقهاء اصل نه بولی. او په دی سبب سجده تلاوة هم نه واجبېږي. (جلیدفتی مسر
ص: ۵۹ بحواله فتاوی هندیه ص: ۶۸)

د امامت لپاره تر ټولو زیات حق داره سړی

د حنفیانو په نیز د امامت زیات حق داره هغه څوک دی کم چې د
لمانځه د صحیح یا ناصحیح کیدو په مسائلو باندې زیات پوهیږي او د ښکاره
گناو څخه ځان ژغوري.

ددې څخه وروسته هغه سړی دی چې د قرآن مجید په تلاوت
او تجوید کې تر نورو ډیر ښه وي. دهغه وروسته هغه څوک چې ایمان لري
پر نورو باندې مقلم وي. او بیا هغه څوک دی چې په عمر کې تر ټولو زیات
وي. او مقتدی او امام باید د اول څخه مسلمانان وي. بیا هغه څوک چې دغه
بدنی ساخت جوړښت ښه وي. او بیا هغه چې د هغه صورت تر ټولو ښه وي.
بیا هغه چې په خاندان کې تر نورو ښه وي. او بیا هغه چې د چال باس تر نورو ښه وي.

او صفای. که چیرې په دغه ټولو امورو کې ټول سره برابر وي او په خپل مابین
کې د امامت پر سر باندې سره په جنگ وي نو بیادې د قرعه اندازی (پېچي)
څخه کار واخلي. که داسې نه وي نو بیا چې ددوی خوښه وي نو هغه سړی دی
د امامت لپاره مخ ته کړی.

که چیرې خلق پر قرعه اندازی باندې نه وي سره خو شحاله نو بیادې
هغه څوک ودرول سي کم چې تر ټولو زیاته رايه یوسي. که چیرې اکثریت
خوا یو غیر مستحق امام وټاکي نو دا خوئی بد کار وکړي. لیکن گناه نده. دا ټول
مسائل په هغه صورت کې راځي په کم ځای کې چې د قوم باچا یا د هغه ځای
په کم ځای کې چې خلق سره را ټول سوی دی مالک یا د وظیفی اخیستو
نکې نه وي. که نې د امامت لپاره خو تر ټولو مقدم باچا دی بیا د کور خاوند او دا
رقم دیو مسجد مقرر سوی امام بیالاتق دی.

که چیرې په کور کې مالک او کرایه دار دواړه وي نو بیا زیات حق د
کرایه دار دی. که چیرې هغه کور دیوی ښځې وي نو بیا حق د امامت د هغه
ښځې دی لیکن پر ښځې باندې واجب دی چې هغه د امامت لپاره یو نائب
و دروي ولی چې د ښځې امامت جوړیدل صحیح نه دی. (کتاب الفقه ۱/ ۲۸۳)
د امامت مسئله ډیره غټه او اهمه ده ددی لپاره د امام دلوری درجي
متقی او پرهیز کار، عالم عامل، عاقل او داخلاق حمیده څخه متصف وي. د

حسن قرأت څخه ښه خبروی، صحیح العقیده، تندرسته، وجیهه الصورت، لمانځه په مسائلو باندې پوره او د ظاهري عیو څخه پاک وی. (دمسلمانانو د امام حیثیت د فوج د مشر څخه زیات دی او د فوجی افسر ظاهري عیب والا نه وی یعنی وړاند، په لاس ګوډ، په پښه ګوډ، چغره په یوه سترګه وړاند، ناجوړه از ابلیج وهلی نه وی) او دارقم دا هم ضروری ده چې لمونځ کونکو امام په خپله مرضی او خوشحالی سره د امامت لپاره مقرر کړی وی او دده امامت د زړه له کمی قبلوی.

﴿دامامت دمکروهاتو بیان﴾

(۱) د فاسق امامت مکروه دی. هو که چیری مقتدیان دده په رقم وه بیا پروا نه کوی.

(۲) د بدعتی امامت مکروه دی. که چیری ئی بدعت د کفر و درجی ته نه وړ رسېدلی.

(۳) دامام اوږد لمونځ کول مکروه تحریمی دی. ددی څخه علاوه که چیری یو سړی دیو څو محلو د وخلقو امام وی او هغه خلق په اوږده لمانځه باندې خوشحاله وی. ولی چې نبی کریم ﷺ فرمائی "مَنْ أَمَّ فَلْيُخَفِّفْ" (یعنی چې کم څوک امام وی هغه دی لمونځ مختصر کوی)

یادونه: (دمختصر څخه مراد دانه دی چې سړی دی در کوع سجدی

جلسی او قومی خیال نه ساتی. بلکه مراد ددی څخه د سنت په اندازه باندې قرآن شریف ویل دی. ولی چې نبی کریم ﷺ په یو سړی باندې څو واره لمونځ راوگرځاوی. هغه سپک لمونځ کاوی یعنی سجده او رکوع ئی سمه نه کول. نو ددی څخه مراد دا وړدو سورتونو ویل دی ددی ثبوت دادی چې معاذ رضی الله تعالی عنه په یوه کلی امامت وړ کاوی نوده به د ماخوستن په لمانځه کې اوږده سورتونه ویل نو خلق دده شکایت ونبی کریم ﷺ ته وکړی نبی کریم ﷺ ورته وفرمایل اَنْتَ اَقْتَانُ اَنْتَ يَامَعَاذِ اَنْتَ يَامَعَاذِ یعنی ای معاذه ته خلق په فتنه کې اچوی چې اوږد لمونځ وړ کوی. دا وړده لمانځه څخه خلق د جمعې څخه متغره کیږی. (مترجم)

(۴) درانده سړی امام جوړول مکروه تنزیهی دی. لیکن که چیری هغه په ټولو کې افضله وو (نوبیا مکروه نه دی) او دغه حکم د ولد الزنا یعنی حرمی هم دی. (۵) د عالم په موجودګی کې دیوبی علمه امام جوړېدل مکروه دی. خوا هغه د بناروی او که د کلی (یعنی صحراء)

(۶) د ښائسته سپین مخی بی ږیری هلک امام جوړېدل مکروه تنزیهی دی، که څه هم هغه لوی عالم وی. دا کراهیت په هغه صورت کې دی که چیری دده دامامت څخه څه خرابی پیدا کیدله. که چیری د خرابی اند یښه نه وه نو بیا مکروه نه دی.

نخای بانندی دریدل مکروه دی. ددی شخه کم لور نخای وونوبیانه مکروه کیری او دارقم دمقتدیانو دامام شخه پر لور نخای بانندی دریدل مکروه دی.

په دادوار و صورتونو کی کراهیت په داسی حالت کی راخی چی د امام سره دده ددریدلو پر نخای بانندی بل سړی نه وی ولاړ. او که یو یادوه کسان دامام سره پر هغه نخای بانندی چی امام پر ولاړ دی ولاړ وونوبیا کراهیت نه راخی.

(۱۱) دهغه سړی امام جوړیدل مکروه دی چی خلق بدخنی وړی. او دده دیو دینی خرابی په سبب په ده پسی دلمونخ کولو شخه احتراز کوی.

(۱۲) دجنازی دلما نڅه شخه ماسوای دبنخو جماعت کول مکروه تحریمی دی. که چیری دجنازی لمونخ بنخه ورکوی نو بنخه امام دی دبنخو په مابین (دصف په مابین) کی دی ودریری. داسی لکه دهغه نارینهو جماعت دکم چی سترلخ وی. دبنخو په جماعت کی حاضریدل مکروه دی خواه هغه دجُمعی لمونخ وی او که داختر و نو یادشپی نصیحت وی. لیکن دورخی دضرورت په وجه په پرده کی تلای راتلای سی. په دی شرط چی ددوی د وتو شخه دیو شخه خرابی دپیدا کیلو اندیبنه نه وی.

(۱۳) او دارقم ددریدلو لپاره امام جوړیدل مکروه دی. او حال داچی جماعت په یو داسی کور کی وی چیری چی دده سره نر مقتدیان نه وی. یا بنخی دامام

(۷) دداسی سړی امام جوړیدل چی هغه بی عقل وی اوبی کاره وی یا فالج وهلی وی یا دفس مرض وهلی وی او دفس داغونه بڼکاره پر معلو میوی. اویا جزام مرض نیولی وی او یا فالج وهلی وی او پر یو بنوسم نسی دریدلای. او دم دارقم دکم چا چی لاس پری سوی وی دهغه سړی امام جوړیدل مکروه دی (۸) او دهغه چا امامت هم مکروه دی کم چی پر امامت بانندی اجرت یعنی مزدوری اخلی (متاخرینو فقهاؤ پر امامت بانندی اجرت یعنی مزدوری اخیستل جائز بللی دی. نویه موجوده عصر کی په داسی سړی پسی لمونخ کول بلاکرا هیته صحیح دی) البته که دوقف خلقو دامامت لپاره داجرت شرط ایښی وی نو بیانه دی مکروه. ولی چی په دی صورت کی هغه اجرت یا مزدوری یو قسم صدقه یا کمک دی.

(۹) او دهغه سړی امامت مکروه دی کم چی په فروعی مسائلو کی دمقتدی د مسلک شخه اختلاف لری. او داپه دی شرط چی ددی کاربیره وی چی هغه دداسی اختلاف پرواه نکوی دکم شخه چی او دس یا لمونخ دماینه خی. لیکن که چیری په دی کار کی دده شک نه راتلی په داسی رقم چی هغه ته دا اختلاف پرواه سته یا داچی هغه ته دداسی اختلاف هیڅ علم نسته نویائی امامت نه مکروه کیری.

(۱۰) دامام دنورو ټولو مقتدیانو شخه یو لاس اندازه یا دهغه شخه زیات پر لور

محرمی لکه مور، خورنه وی. (کتاب الفقه علی المذاهب الاربعه ج ۱ ص: ۲۸۸)

(۱۴) دخصى، نر بنځی یا نامرده سړی پر امامت باندی مقررول مکروه دی، او دارقم دهغه چا امامت هم مکروه دی دچاچی دخبرو انداز داسی وی لکه دبنځو، او دهغه امامت مکروه دی کم چی دی دبل چانا جائزه اولاد وی یعنی حرمی وی. داسی خلق که (مستقل) مقرر سوی نه وونو بیا ددوی امامت مکروه نه دی. ﴿یعنی یو خای ئی مؤقتی لمونځ ورکاوی﴾ (مترجم).

(۱۵) دیو مرئی یا غلام امام مقرر کول مکروه دی.

(۱۶) دناسته امامت مکروه تنزیهی دی. او دارقم دهغه سړی امامت هم مکروه تنزیهی دی دکم چاچی حال نه وی معلوم چی بدسړی دی او که ښه. او دهغه سړی امامت چی نسب ئی نه وی معلوم.

(۱۷) دامام دمسجدپه محراب کی نفل کول یا په محراب کی محض دلمانځه په رقم کښیستل مکروه دی.

(۱۸) درانده امام جو ریدل جائز دی خودلیلونکی امامت افضل دی. (کتاب الفقه ص: ۲۹۰)

﴿پر لاؤ دسپیکر (گویا) باندی امامت﴾

دلاؤ دسپیکر په ذریعه باندی لمونځ کول صحیح دی یا نه؟ په اول کی

موسان او دهنلوستان څخه دباندی دعلماؤ پردی مسئله باندی اختلاف

زو بعض حضرتانو داویل چی دلاؤ دسپیکر آواز بعینه دامام آواز نه دی، بلکه دهغه د آواز بازگشت دی. دارقم دمقتدیانو دامام پردغه آواز باندی نقل و حرکت گواکی پر یوبل آواز پر بنیاد باندی دی. او دا خبره جائزه ده. چی مقتدی دامام پر خای باندی دیوبل پر آواز باندی نقل و حرکت وکړی.

ددوی په مقابله کی بیاد نور و داخیال و وچی ددی باوجود دلما نځه لپاره دلاؤ دسپیکر استعمال جائز دی. او په شریعت کی ددی مثال موجود دی. چی دلما نځه څخه دباندی دیو سړی پر تلقین باندی لمونځ کونکونقل و حرکت کاوی. چنانچه کله چی دبیت المقدس پر خای باندی کعبه شریفه قبله جوړه سوه او دمدینی په شاوخوا کی په بعض مسجدو کی دبیت المقدس وخوانه لمونځ کیدی، دقبلی داو ښو خبریوه سړی دوز، ته ورکړی دوی ټولو خپل منځان دکعبی شریفی وخوانه پرلمانځه ولاړ و وواړه وی. ښکاره خبره ده چی دا نقل و حرکت دیو داسی سړی پر آواز باندی وسو کم چی ددوی سره په لمانځه کی شریک نه و او دلما نځه څخه دباندی و.

اوس دا خبره په تحقیق باندی رسیدلی ده چی دلاؤ دسپیکر آواز دامام دآواز نقل نه دی بلکه دا بعینه دامام آواز دی کم چی دده دخولی څخه راوړی دارقم اوس دلاؤ دسپیکر څخه دلما نځه او امامت پر جواز باندی دعلماؤ اتفاق سوی دی.

بعض علماء ددی په استعمال کی یوڅه کراهیت وینی. اود مجبوری په حالت کی ئی استعمال صحیح دی. ددی دلیل دادی چی فقهاؤ بی له ضرورت نه دامام و آواز ته تقویت ور کونکی "مُکَبِّرین" د تقرر مکروه اوبدعت بللی دی. ددی جهته دلاؤ د سپیکر هم دی. مگر دادلیل د غورو ردی چی د مُکَبِّرینو آواز بعینه دامام آواز ته دی اوحال دادی چی دلاؤ د سپیکر (مائک) آواز دامام آواز بعینه آواز ثابت سوی دی. نویادی دواړو ته ولسی یوه درجه ور کول کیری. لیکن د ضروری ده چی لاؤ د سپیکر دی د ضرورت په اندازه استعمال سی چی آوازی په مناسبه اندازه وی اود مسجد په حدودو کی وی لکه نن صباچی دا خبره ممکنه ده. (جدید فقهی مسائل ص: ۵۷)

﴿امام د جُمعی لما نخه ته دباندی ولاړسی او که دما

پښین امامت ورکړی﴾

﴿سوال﴾: د کلی امام صاحب د جُمعی په ورځ وبل ښار گوټی یا ښار ته د جُمعی د لما نخه دادا کولو لپاره ځی. امام ته په خپل کلی دما پښین لمونځ ور کول ښه دی او که بل ځای د جُمعی لمونځ کول؟ ددی حدیث مطلب څه دی؟ چه "چادر ی یا څلور جُمعی د جُمعی لمونځ ونکړی کویا هغه و اسلام ته ښاور وگرځول".

﴿جواب﴾: په دی حدیث مبارک کی چی کمه وعید پر نه کولو د جُمعی

لما نخه راغلی ده دهغه مطلب دادی چی په کم ځای کی د جُمعی لمونځ فرض وی اویا یو سړی په قصده سره د جُمعی لمونځ پریردی نو دهغه موعود عذاب دهغه چالپاره دی. او په کوچنی کلی یا ښار کی د جُمعی لمونځ نه دی فرض. اود جُمعی لمونځ هلته نه کیری هلته دغه وعید پر نه کولو باندی د جُمعی نه راځی بلکه ددوی لپاره حکم دادی چی دوی دی دما پښین لمونځ هلته په جماعت سره ادا کړی.

لیکن که چیری یو سړی و ښار گوټی یا ښار ته د جُمعی د لما نخه د ادا کولو لپاره ولاړسی نو داد ثواب خبره ده. او کم څوک چی د جُمعی د لما نخه لپاره دباندی ولاړسی او په خپل کلی کی دما پښین لمونځ ادا کړی نو پر دهغه باندی هیڅ ګناه نسته. (فتاوی دارالعلوم ۹۳/۵ بحواله عالمگیری مصری باب فی الجمعة ۱۳۶/۱)

﴿امام په جُمعه کی قرأت اُور د کړی او که خطبه﴾

خطبه باید مختصره او لنډه وی. او قرأت د سنت موافق وی لکه سوره

"سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى" او نور داسی. (فتاوی دارالعلوم ۹۳ بحواله رد المحتار باب الجمعة ۷۵۸)

﴿دامام د خطبی په وخت کی دیو چا تعظیم کول﴾

﴿سوال﴾: امام د خطبی په حالت کی خطبه پر ښول دیو چا د تعظیم لپاره او هغه

نی پر منبر باندی کښیناوی او خطبه ئی پر نیمائی باندی پر ښوول او پاته خطبه ئی ونکړه نو لمونځ ادا کړی او که نه؟

﴿جواب﴾: لمونځ ئی صحیح کړی خو په آئنده کی دی داسی نکړی. (فتاوی دارالعلوم ۹۳/۵ بحواله ردالمختار باب الجمعة ۱/۵۸۸)

﴿دامام او د خطیب دنه موجودگی حکم﴾

﴿سوال﴾: (۱) دلمانځه او د خطیبی پر ټاکلی وخت باندی خطیب اونه نائب خطیب راغلی نو آیا دنیم ساعت انتظار وروسته متولی صاحب یو بل څوک امام درولای سی؟

(۲) بل سړی لمونځ ورکولای سی او که نه هغه لمونځ صحیح کړی او که نه؟
(۳) خطیب صاحب اکثره وخت غیر حاضروی او تجارت کوی په ده پسی لمونځ کول صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: (۱) متولی بل امام درولای سی. (۲) بل سړی لمونځ ورکولای سی (۳) په داسی خطیب پسی لمونځ صحیح دی. (فتاوی دارالعلوم ۱۳۱/۵)

﴿د منبر د درجو تعداد﴾

د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم د منبر درې درجی وی. دهغه مطابق اولی دی. کمی اوزیاتوب هم جائز دی. (احسن الفتاوی ج: ۳ ص: ۱۲۰)

﴿آیا دامام پر منبر باندی په ولاری دریدل ضروری دی﴾

پر منبر باندی په ولاری خطبه ویل سنت دی. حضرت محمد صلی الله علیه وسلم او د خلفاء راشدینو هم دغه عادت او معمول وړ. (احسن الفتاوی ۳/۱۳۵ بحواله ردالمختار ۱/۷۷۰)

﴿د منبر پر کومه زینه باندی خطبه ورکول کړی؟﴾

په دی کی شرعاً کم حد یا اندازه نسته. پر کومه درجه یا زینه باندی چی ودرېری زوادی او د منبر د ختو سنت پر ځای کړی.

پس ددی څخه زیات نور څه شرعاً کم قید نسته. پر دریمه یا دویمه پر هره درجه چی ودرېری صحیح دی. په دی کی هیڅ بی ادبی نه راځی. (فتاوی دارالعلوم ۱۶/۵ بحواله ردالمختار باب الجمعة ۱/ص: ۷۷۰)

﴿په خطبه کی د خلقو شرط﴾

﴿سوال﴾: (۱) که چیری امام صاحب خطبه صرف د کورچیانو او ښځو و منځ ته وویل بل څوک نه و ویا دغه جائز دی او که نه؟

(۲) که چیری دیوه او یا د دو کسانو و منځ ته خطبه وویل سی او د درو (۳) یا درو څخه زیات خلقو سره لمونځ و سی لمونځ صحیح کړی او که نه؟

﴿جواب﴾: جائز نه دی. ولی چی د جمعی د خطیبی لپاره دامام څخه ماسوی

کم تر کمه ددري کسانو شتوالی لازمی او ضروری دی. په کم سره چې جماعت و درول سي. (احسن الفتاوی ۱۲۳/۳)

﴿دامام لکړه په لاس کی اخیستل او خطبه ورکول﴾

ددی متعلق د فقهی عبارتونه مختلف دی. تطبیقی صورت نی دای چې دافی نفسه سُنَّتِ غیر مؤکده دی. منکر ددی لازمول او پردی باندی همیشروب مکروه او بدعت دی. (احسن الفتاوی ۱۲۲/۳)

د تطبیق بل صورت نی دای چې که ضرورت وونوبیادی لکړه په لاس کی نیسی او که تکلیف نه وی او ضرورت نه وی نویادی نی نه رااخلی. (فتاوی دارالعلوم ۶۶/۵ بحواله ردالمختار باب الجمعة ۷۷۳/۱)

لکړه په لاس کی نیول خطبه ورکول خو ثابت دی اوبیله لکړی اخیستلو خطبه ویل زیاته ثابته ده. نویس حکم دای چې لکړه په لاس کی اخیستل جائزه ده اونه اخیستل نی بهتره ده. حنفیانو د نه اخیستلو خبره اختیار کړی ده. نو دلکړی اخیستل ضروری بلل او د نه اخیستلو و الا په خلال بلور د ویل صحیح خبره نه ده. او دارقم کم څوک چې نی اخلی پر دهغه باندی هم ملامتی ویل صحیح نه دی. (کفایت المفتی ۲۱۳/۳)

﴿د خطبی دا اذان حکم﴾

دا ول صفت قید هیڅ خای نسته. البته د فقهی د کتابو په الفاظو کی

اَسْمَنْبُرٌ عِنْدَ الْمَنْبَرِ اَوْ بَيْنَ يَدَيِ الْمَنْبَرِ څخه دا ثابتیږي چې دا اذان د منبر و مخ ته او د منبر ته نژدی بایلو وی. د منبر سره د نژدی والی د مطلب نه دی چې په اول صف کی دی وی. (احسن الفتاوی ۲۶/۳ بحواله جامع الرمز جلد ۱/ص: ۱۸)

﴿آیا امام د اقامت څخه تر مخه مسئله بیان ولای سی﴾

﴿سوال﴾: د اقامت څخه تر مخه د امام لپاره څه مسئله بیانول یا نصیحت کول جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: په مختصر ډول باندی یوه مسئله بیانول او امر بالمعروف او نهی عن المنکر (د بلو څخه منع کول او وینو کارو ته رابلل) جائز دی او اوږد نصیحت کول نه دی جائز. (احسن الفتاوی ۲۱۳/۳ بحواله ردالمختار ۷۷۰/۱)

﴿په خطبه او جمعه کی جلاوالی﴾

﴿سوال﴾: په جمعه او خطبه کی که چیری زیات جلاوالی راسی نو بیا خطبه راگر خول لازمی دی او که نه؟

﴿جواب﴾: د خطبی او د جمعی په مابین کی تو حلیزیات جلاوالی (فصل) راسی نو بیا د خطبی اعاده ضروری ده. (احسن الفتاوی ۱۱۲/۳ بحواله ردالمختار ۷۷۱/۱)

﴿دخطیب خنجه علاوه دبل سری لمونځ ور کول﴾

دجمعی دخطیبی ور کونکی خنجه علاوه دبل سری امامت کول جائز دی په دی شرط چی لمونځ ور کونکی سری به په خطبه کی حاضر سوی وی خواه هغه په ټوله خطبه کی وی او که په لږ کی. (احسن الفتاوی ج ۲ ص: ۱۱۸)

﴿آیا دجمعی امام به سنت کونکو ته انتظار کوی؟﴾

خطیب ته دسنت کونکی ته ددسنت خنجه دفارغیو پوری انتظار کول لازمی نه دی. کله چی مقرر وخت راوړ سیری، خطیب دخطیبی ویلو لپاره ولاړیدلای سی، پرده باندی هیڅ مؤاخذه او گناه نسته. ولی چی امام متبوع دی (یعنی چی دده به متابعت کیږی) تابع نه دی، مقتدیانو ته خود احکم دی چی کله خطیب دخطیبی ویلو لپاره پر منبر باندی و خیری نویادی نقل او ستونه پریردی لیکن خطیب صاحب ته داحکم نسته چی هغه به ددوی د فراغت انتظار کوی، که چیری دوی (۲) یادری دقیقی امام انتظار وکړی نو په دی کی هیڅ نقصان نسته، لیکن دامام دانتظار نه کولو خنجه امام نه گنهاره کیږی. (فتاوی دارالعلوم ۶/۵ بحواله مشکوة شریف ۱۰۱/۱ باب الجمعة ردالمختار ۱/۷۶۷)

﴿دخطیبی ویلو طریقه﴾

په حدیث شریف کی راخی چی نبی کریم صلی الله علیه وسلم چه کله خطبه ور کول نو ستر کی مبارکی به نی سری سوی آوازه نی لوړ او خبرو په انداز کی به نی سختوالی راغلی. او دارقم معلومیدل چی لکه یو لښکر چی اوس حمله کوی او نبی ﷺ مخاطبین دده غټ خطر خنجه خبروی. (مسلم شریف ۱/۲۸۳)

دجوشی تقریر کونکو پر رقم نبی کریم ﷺ لاسونه نه غور خول البته دخلقو دپوها وی لپاره به نی پر موقع باندی دشهادت په گوته باندی اشاره کوله دی لپاره که چیری یو عالم خطیب دموقع په مناسبت وحاضرینو ته د خطاب په دوران کی او خطبه دترغیب اوترتیب په انداز کی وواځی نو بیا جائز اومستون دی لیکن چپه اوراسته خواته مخ گر خول دنبی کریم ﷺ خنجه نه دی ثابت. په بدائع نومی کتاب کی راغلی دی چی نبی کریم ﷺ به کله خطبه ور کوله نو دقبلی وخواته به نی شاوه او دخلقو وخواته به نی مخ وړیدلای به. (ج ۱ ص: ۲۶۳) دی لپاره علامه ابن حجر عسقلانی او نورو محققینو چپه اوراسته خواته مخ گر خول بدعت بللی دی. (شمی ۱/۷۵۹) البته که مخ مخامخ وی چپه او راسته خواته وگوری نو په دی کی هیڅ تاوان نسته. (ردالمحتار ۱/۷۶۷) او داهم ښکاره خبره ده چی دترغیب اوترغیب مضامین هغه

خوک ادا کولای سی کم چی په معنی او مضمون باندی ښه پوهیږی. نابله
سړی یو داسی غلطی کولای سی چی دیو پوه په نظر کی هغه یو مضحکه انگیز
وی. ددی لپاره چی په خطبه کی کم انداز غوره کیږی نو باید په ډیره پوه او
زیرک والی سره هغه غوره کړل سی. (فتاوی رحیمه ۱/۱۳۴)

﴿آیا په خطبه کی په زور والی شرط دی﴾

په خطبه کی دومره په زور ویل شرط دی چی تږدی ناست سړی نی
واوری. (احسن الفتاوی ۳/۲۶۳)

﴿د خطیب په غلطی کولو باندی فتحه ور کول﴾

چونکه په خطبه کی دیو خاص مضمون ویل ضروری نه دی. نو که
چیری په یوه مضمون کی خطیب ودریږی (او مخ ته نسی ولاړ) نو بیان ورڅه
ویلای سی. له دی وجهی و خطیب ته فتحه ور کول ضروری نه ده، او د خطیب
په حالت کی هر رقم خبری کول ناجائزه دی، له دی امله فتحه ور کول هم نا
جائزه دی. (احسن الفتاوی ج: ۲ ص: ۱۴۱)

﴿آیا د مکبر (تکبیر و یونکی) لپاره دامام اجازت ضروری دی﴾

﴿سوال﴾: په جمعی او اختر نو کی دامام دا اجازت څخه بغیر تکبیر (الله اکبر)
په زوره ویل ددی لپاره چی د مقتدیانو لپاره آسانی سی جائز دی او که نه؟ یو عالم

وایی چی بی له اجازته دامام څخه تکبیر کول د مکبر لمونځ نه کیږی. صحیح
څه دی؟

﴿جواب﴾: د لمونځ کونکی د آسانی لپاره او خبرتیا لپاره الله اکبر ویل صحیح
دی، ددی لپاره دامام اجازت ضروری نه دی. ددی عالم قول صحیح نه دی.
(فتاوی دارالعلوم ج: ۵ ص: ۱۵۰)

﴿داختر خطبه یو چاور کړه او لمونځ بل چاور کړی﴾

دارقم لمونځ صحیح کیږی. مگر مناسبه او ښه خبره داده چی خطبه او
لمونځ یو سړی ور کړی. (فتاوی دارالعلوم ۵/۱۸۳ بحواله ردالمحتار باب الجمعة ۱/۷۷۱)

﴿آیا امام دوه ځایه داختر لمونځ ور کولای سی﴾

دوه ځایه او دوه واره داختر او د جمعی لمونځ نسی ور کولای. که ئی
چیری داسی و کړه نو د دویم وار د مقتدیانو لمونځ نه صحیح کیږی. ولی چی د
امام دویم لمونځ نفل دی او په نفل کونکی پسی د فرض او واجب و الا لمونځ نه
صحیح کیږی. (فتاوی دارالعلوم ۵/۲۲۳)

﴿په مزدوری د جمعی او اختر و لمنځونه ور کول﴾

پر امامت باندی فقهاؤ مزدوری اخیستل جائز بللی دی. (فتاوی دارالعلوم
۵/۲۲۲) البته متأخرینو فقهاؤ جائز بللی دی (مترجم)

﴿وېلو غ ته نژدی (مراعت) خطبه ووائی او بالغ لمونځ ورکړی﴾
 افضله خبره داده چی ددواړه کار و لپاره امام او خطیب یو وی. پیام د
 چیری مراعت دشعور خاوندی هغه خطبه ووائی او بالغه سړی لمونځ ورکړی
 نو صحیح دی. (فتاویٰ محمودیه ج: ۲ ص: ۳۳۲)

﴿د امام په خطبه کی د حضرت معاویه ذکر کول﴾

﴿سوال﴾: حضرت مولانا دوست محمد او حضرت مولانا عبدالستار چی
 کمی خطبی شائع کړی دی په هغه کی د سیده فاطمه څخه علاوه د نبی کریم
 ﷺ پاتی دری لوړو نومونه شامل دی او د صحابه کرامو څخه دنورو صحابه
 سره سره د حضرت سیدنا معاویه نوم هم پکښې دی.

دا خطبی په جمعه کی ویل جائز دی او که نه؟ که چیری جائز وی نو
 صرف د مباح تر حده پوری او یا د اوسنی حالاتو په نظر کی نیولو سره افضله او
 مؤکده دی؟ که چیری دا جائزه او افضله دی نو زموږ د متقدمینو او متأخرینو په
 زمانه کی چی کمی خطبی ویل کیدی په هغوی کی دغه نومونه ولی نه را
 شامل؟ او دارقم ددی خطبه په وجه سره خود اکابر سلف صالحین لکه حضرت
 تهانوی د مسلکه څخه خو به انحراف نه راځی؟

﴿جواب﴾: په هره زمانه کی د خطبی د مضمون په ترتیب کی په اسلام کی
 د پیدا سو فتو څخه د اهل السنّت د مسلک د حفاظت کولو غم خور دنی سړی

ده. له دی وجهی د صحابه کرامو رضی الله تعالی عنهم اجمعین نمونه مبارکان
 او دوی ته دعا او ددوی مناقب په خطبه کی در او رو څخه دروافضو (شیعه گانو)
 او خوار جو تر دید یار د اهل السنّت د مسلک اعلان مقصد دی.

په تیره زمانه کی چی کمی فتی وی دهغری د تر دید لپاره هم ددی
 صحابه کرامو ذکر کافی وو. او داپه دغه خطبو کی ذکر سوی دی.

دموجوده دوریو په نوی فتنه دیوی داسی ډلی ښکاره کیدل دی که
 چی خان تڼه د اهل سنّت دعوی کوی خور پونه نی د صحابه کرامو د بغض
 څخه لکه د زهرویه رقم. خاص کربیا د حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه او د
 حضرت معاویه رضی الله تعالی عنه سره متعلق ددوی د زړو نجاست ددوی د
 ژبو او قلمو څخه راوړی.

د اهل السنّت په مسلک کی دیو صحابی څخه ادنی څخه ادنی بد
 گمانی ځای نسته. دیو صحابی په حقله ډیره لږ بد گمانی هم د الله پاک د
 غضب او د جهنم موجب گرځی. په دی وجه داخلق د اهل السنّت څخه خارج
 دی او په الحاد کی دروافضو پر لاره روان دی. او دروافضو د حضرت فاطمه
 څخه ماسوی د حضرت محمد ﷺ دنورو لوړو سره بغض لری. نو په دی
 وجه ددی فتنو د تر دید تر مخی په خطبو کی د حضرت فاطمه او د بنات
 مکرمات رضی الله تعالی عنهن اجمعین مناقب او د فضائلو ذکر او د دوی لپاره د

امام چي کم وخت دلما نځه څخه خلاص سويه هغه وخت کي دي دمقتديانوسره يو ځای کډه دعوو کړه سي. بيادي ستونه اونفلونه وکړي او هريو دي په خپل کارپسي ولاړسي. دويم اودريم وار دعوو بڼل ثابت نه دي. اولمونځ گزار مقيد کول تردونيمي اودريمي دعوو جانونه دي (خبري دعوو ۱۳۰/۳)

﴿په امامت کي دخپل مسلک رعايت کول﴾

﴿سوال﴾: داختر وپه لمنځو کي امام حنفي المسلک دي اوترنيماني زيات مقتديان ئي شافعي المسلک دي. او حنفي مقتديان ترنيماني کم دي. نو امام د چاپر مذهب باندی برابر لمونځ ورکړي؟

﴿جواب﴾: په اختر وکي دي حنفي امام دخپل مذهب برابر تکبيرات زواند وواني يعني په هر رکعت کي دي دري تکبيرات دتکبير افتاح اوشرکوع څخه علاوه وواني.

مقتديان کم چي شافعي المذهب دي هغه دي دخپل مذهب برابر خپل تکبيرونه پوره کړي. که چيري ددوي په نيز دا جائزوي چي په حنفي امام پسي دي تکبيرات پوره کړل سي. مقصد دادي چي حنفي امام لره ددوي د مذهب اتباع ضروري نده. ليکن که چيري امام ددوي درعايت لپاره ددوي د مذهب په مطابق تکبيرات وواني نو هيڅ پرواه نلري. (فتاوی دارالعلوم ۲۰۵/۲ بحواله رد المحتار باب العي ۱۱۳/۱)

رضي الله عنهم معمول جوړول پکار دي. په دي سره دحضرت تهاڼوي فلس سره دمسلك څخه انحراف نه راځي. بلكه دهغوي دمسلك به تائيد وسي. نو په دي وجه چي ددوي خطبات په كمه نظريه مبني دي په دي کي دا اضافه هم ددي نظريي لاندی كړه سوي دي دكم تفصيل چي پررتبه وښوول سو. (احسن الفتاوى ۱۳۶/۳)

﴿دجمعي دلما نځه څخه وروسته به دعوو پرده وي يا مختصره﴾

دعادي ډيره نه اوږده وي. (فتاوی دارالعلوم ۱۰۹/۵ بحواله رد المحتار باب صفة الصلوة ۱۰۱/۱) دامسئله په كفايت المفتي ۲۸۹۶/۳ كي داسي ليكلي ده "دعادي داسي وغوښتل سي چي پرمقتديانوباندی بوجه نسي او هغوي ته اوږدوالي بلنه ښکاره کيږي"

﴿دامام دجمعي دوئيمه دعا کول﴾

دجمعي دلما نځه څخه وروسته دستود کولو څخه وروسته چي هر سړي خلاصيږي خپله دعادي کوي. دا کار ښه او مستحب دي. ليکن داچي د سنت کولو څخه خوا. او بيا امام صاحب او مقتديان به ځای ته په بعض ځايو کي دايورسم اورواج نځنځل. او ردلغن او طعن رڼا. يدپريښول سي. (فتاوی دارالعلوم ۲۰۵/۲ بحواله رد المحتار باب العي ۱۱۳/۱)

﴿چی دامام خنجه داختر و تکبیر و نه هیر سی﴾

﴿سوال﴾: که چیری دامام خنجه داختر په لمانخه کی تکبیرات زواندول هیر سواور رکوع ته ورسیدی په یادنی سوه نو آبیائی په رکوع کی ووانی اور رکوع تسبیحات پر پردی یا در رکوع خنجه پورته سی او تکبیر و نه ووانی یا رکوع را وگرخوی؟

﴿جواب﴾: په داسی صورت کی دی نه په رکوع کی وانی او نه دی یی په ولاړی وانی او نه دی سجده سهو کوی ولی چی په داتولو صورتو کی ولمونخ کونکوته پریشانی جوړ پیری او ددوی دلمانخه دخرابیلو قوی امکان سته په داسی حالاتو کی سجده سهو ساقطیری او دلمانخه راگرخول هم ندی واجب په دی مسئله کی دفتهاونور و قولونه هم سته. کم چی په بحر بدائع، فتح القلیر او نور و کتابو کی ذکر سوی دی. لیکن در المختار ۱/۵۶۱ کی علامه شامی دغه خبره خوښه کړی ده کم چی دلته ذکر سوه. (فتاوی محمودیه ۲/۳۰۷)

﴿په جُمعه او اختر و نو کی سجده سهو کول﴾

﴿سوال﴾: که چیری په جُمعه یا اختر و کی کم واجب خنی هیر سی او یا خنی پاته سی نو امام به بیا سجده سهو کوی او که نه؟

﴿جواب﴾: که چیری مجمع کمه وی او مقتدیان ټول پوه سی چی امام

سجده سهو و کره بیاخودی سجده سهو و کړی او که چیری مجمع زیاته وی او مقتدیانوته دا حال نه معلوم پیری چی داخه لپاره داسی و سواوردی دا خیال کوی چی لمونخ ختم سوی. نویادی سجده سهو نکوی. (فتاوی محمودیه ۲/۳۰۸ بحواله طحطاوی ص: ۲۵۳)

﴿په اختر و نو کی به دُعا خه وخت کوی﴾

﴿سوال﴾: په اختر و نو کی امام دُعا خه وخت و کړی دلمانخه وروسته او یا د خطبی وروسته؟

﴿جواب﴾: په اختر و نو کی دی دُعا دنور و لمنخو په رقم دلمانخه وروسته دی دُعا و کړی. دخطبی وروسته دُعا کول مستحب والی دهیخ یوه روایت خنجه ثابت سوی نه دی. او داختر و د لمنخو خنجه وروسته دُعا کول هم دهغه احادیثو خنجه ثابت سوی دی کم چی دنور و لمنخو وروسته دُعا کول په باره کی ثابت دی. او دلمانخه وروسته دُعا قبیری. په حصن حصین کی هغه احادیث ذکر سوی دی اوزمو نیردا کابرو هم دغه معمول دی. (فتاوی در المعلوم ۲۲۱/۵ بحواله رد المختار ۱/۴۹۵)

﴿دنقش او نگار پر مصلی باندی لمونخ ور کول﴾

پر مصلو باندی چی کم دکعبی شریفی او دنور و نقشونه سوی وی چونکه هغه اصلی نه وی بلکه دادهغه یو مصنوعی نقشه وی. له دی جهته ددی

احترام لازمی نه دی. او د مسلمانانو په زړونو کې د دې عظمت موجود دی. د دې د سپکو الی خیال د دوی په ذهن کې هم نه راځي. د دې لپاره که چیرې تا پامه پښه پر کښینوول سې نو ګناه نسته. او بهتره خبره داده چې پر داسې مصلی باندې دی لمونځ نه کوي دکم څخه چې په لمانځه کې پر خشوع او خضوع باندې اثر لوی وي. او د لمانځه روح خشوع او خضوع ده. او د دې څخه بغير لمونځ بې روحه دی. د لمونځ کونکي و منځ ته چې نقش او نگاروي نو بیا د هغه توجه او پام هغه خواته اوړي.

آنحضرت ﷺ د بې بی عائشي رضي الله تعالى عنها پر دروازه باندې بنائسته پر دده وليدل و فرمايل چې داليري کړه د دې ډاګلان زمانه لمانځه کې خلل راولي. (صحيح بخاري شريف جلد: ۱ صفحه: ۵۳)

نبي کریم ﷺ کل داره پتوهم دخان لپاره نه و خوېش کړي او داني و فرمايل چې داپتو ما په لمانځه کې غافله وي. (صحيح مسلم ۲۰۸/۱)

د دې حديث شريف په باره کې امام نووي فرمائي چې د مسجد محراب او د قبلي خوادديوال نقش و نگار په دې وجه مکروه دی چې دا شيان د لمونځ کونکي خيالات او توجه و خپلي خواته اړه وي. او نبي کریم ﷺ د ګلاتو د پتو دليري کولو علت هم داسې وې چې د دې نقش او نگار زمانه توجه په لمانځه کې واړول. (نووي شرح مسلم) فتاوی رحيمه ۲/۲۷۳

د کعبې شريفې د عکس لرونکي مصلی باندې لمونځ کولو کې څه شرعي ممانعت نسته. او د دې عکس څخه د کعبې شريفې په تعظيم کې هېڅ فرق نه راځي. (فتاوی محموديه ۱/۱۱۱)

﴿امام پرچو کې باندې او مقتدي پر فرش باندې﴾

﴿سوال﴾: په گرمي او باران کې دلرمانو او دسارانوله بيري که چيري د ماخوستن او دسهار لمونځ امام صاحب دمسجد پر فرش باندې پرچو کې باندې لمونځ ورکړي او مقتديان پر فرش باندې وي نو د دې څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: که چيري هغه چوکي د فراع (لاس قنر ۲۳ سينتي ميتې) په اندازه لوړه وه نو بيا مکروه ده که نه بيا جائز دی. په هر حال دا کار نه کول بهتر دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۳۳ بحواله رد المحتار باب ما يفسد الصلوة ۱/۲۰۲)

﴿امام پر فرش باندې او مقتدي پر مصلی باندې﴾

که چيري تر امام لاندې جاني نماز وړ او د مقتديانو لاندې نه وي. يا برعکس وي نو بيا په دواړو صورتو کې لمونځ صحيح کيږي. (فتاوی دارالعلوم ۳/۱۱۱) داله دې وجهې چې د دې څخه هېڅ خرابي نه پيدا کيږي. صرف د دې چې خای به پاک وي. هغه که هلته فرش او اړوي او که نه. (حاشیه فتاوی دارالعلوم دیوبند ۳/۱۱۱)

﴿دامام دمسجد په منځنی منزل کی دریدل﴾

﴿سوال﴾: یو مسجد د نړۍ منزل له دی، د مابین په منزل کی امام ولاړ دی، او په لاندی منزل کی او په لوړ منزل کی مقتدیان درېږی، نو د لاندی مقتدیانو لمونځ صحیح کیږی او که نه؟ په ذکر سوی طریقہ باندی لمونځ کول جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: اقتداء صحیح کیږی لیکن امام باید په لاندنی منزل کی ودرېږی پر پورتنی منزل باندی دی بی له ضرورت نه درېږی. او دامسجد د اصله وضعی څخه او دامت د تواتر عمل خلاف خبره ده. (احسن الفتاوی ۲۸۱/۳)

﴿دمسجد په لوړ منزل کی جماعت کول﴾

د گرمی له وجهی دمسجد غولی (صحن) پرینودل او پر بام باندی د ماخوستن لمونځ او د تر او یو څو جمعه کول مکروه دی.

هو! که چیری یو سړی ته دمسجد په غولی ځای نسی پیدا او هغه بام ته وځیږی لمونځ ادا کی نو بیا بلا کراهیته جائز دی. ولی دا څو مجبوری ده.

پر کعبه شریفه باندی لوړ لمونځ کول (دبی ادبی او بی عزتی له جهته) مکروه دی لیکن که چیری د تعمیر او د مرمت په وجه سره ختلی وی نویانه دی مکروه. دارقم هر مسجد چي وی دهغه پر بام باندی ختل مکروه دی. او د دی پر بناء باندی دامکروه دی.

د گرمی د سختوالي څخه دی پر بام باندی جمعه نه کوی. البته که په

مسجد کی ځای نه وونو بیاد دی مجبوری په سبب دمسجد پر بام باندی ختل مکروه نه دی.

په هر حال د گرمی تیزوالی ضرورت او مجبوری نه پیدا کوی ولی چي دی څخه دا کیږی چي مشقت زیاتیری. او اجر و ثواب هم زیاتیری. دی ته مجبوری نسو ویلای. په فتاوی عالمگیریه (۳۲۲/۵) کی راغلی دی چي د ټولو مسجد پر بامو باندی ختل مکروه دی. په دی وجه د سختی گرمی په وجه د مسجد پر بام باندی ختل او جمعه کول مکروه دی. هو! که چیری مسجد تنگ وړاو د لمونځ کونکو لپاره ځای نه وونو د ضرورت په اساس باندی پر لوړ بام ختل مکروه نه دی.

په گرمی کی دمسجد په غولی باجماعت لمونځ کول بلا حرجه صحیح دی. که چیری غولی دمسجد په حلقه کی نه وی د باندی وی او د مسجد بانی او ډلی نه وی نو د ډلی خلق دی سره مشق سی او دمسجد دننه نیت دی وکړی (نویسابه هغه ځای په مسجد کی داخل سی) او پردی باندی د مسجد ټول احکام جاری کیږی. (فتاوی رحیمیه ۳۱/۳ بحواله کیری ص: ۳۹۲ او مجموعه فتاوی سعیدیه ص: ۱۳۸)

که چیری پر مسجد باندی لوړ مستقل بام لرونکی منزل نه وی نویه داسی حالت کی بی له ضرورت نه پر مسجد باندی لوړ ختل او د لاندی منزل د

هر حال کی به امام دمحراب په مابین کی درپیری.

په زیاتو مسجلو کی دالیدل سوی دی چی امام منبری پریدی دنور
محراب په مابین کی ودرپیری. داکار مکروه دی. ددی اصلاح لازمه ده. اود
دی مسئلې خپرول ضروری دی. بلکه ددی څخه زیات کله چی مسجد
جوړپیری هلته ددی اصلاح لازمی ده چی دممبر خای وراسته خواته پرپړدی
اود مسجد په عین مابین کی جوړ کړی چیری چی امام درپیری. اود دغه خای
څخه د مسجد فاصله چپه اوراسته خوا دواړی سره برابری وی. (احسن
الفتاوی ۳/ ۲۹۳ بحواله ردالمختار ۱/ ۵۳۱)

﴿دامام په محراب کی دننه دریدل﴾

﴿سوال﴾ دامام په محراب کی ددنه دریدلو څخه لمونځ مکروه کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: امام دی خپلی پښې دمحراب څخه دباندی ایږدی، بی له غنره
په محراب کی دننه پښې ایښوول مکروه تنزیهی دی. د کراهیت ئی دوی
رجهی ویل سوی دی.

(۱) په محراب کی ددنه دریدلو څخه دامام حالت پر مقتدیانو باندی مشته
کیږی. البته که اشتباه دمقتدیانو پر امام باندی نه راتله نویانه دی مکروه.

(۲) داهل کتاب (نصاری) سره مشابعت راخی. په دی سبب دمقتدیانو پر امام

گرمی په سبب اویانورو وجوهاتو په سبب ولور منزل ته ختل او جماعت کرل
مکروه دی البته که په مسجد کی دننه خای نه وواو څه مقتدیان پر امام باندی
وخیږی نویامکروه نه دی. (احسن الفتاوی ۳/ ۲۸۷)

﴿که په مسجد کی دامام څخه لاندی منزل خالی وړو﴾

﴿سوال﴾: تر مسجد لاندی یو دوه منزله مکان دی دامام ددریدلو خای کلک
نه دی بلکه کالی دی په دی کی څه خرج سته او که نه؟

﴿جواب﴾: که دامام ددریدلو د خای څخه لاندی خالی وی نویا څه خرج
نسته ددغه خای کلک والی ضروری نه دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/ ۱۶۶)

﴿دامام دمحراب د مابین څخه وهغه خواته دریدل﴾

﴿سوال﴾: که امام دمحراب نیمائی خوا پرپړدی او چپه یاراسته خواته
درپیری اولمونځ ورکوی نو دا څنگه دی؟ که ممبر په محراب کی دننه جوړ
سوی وی لکه چی په اکثره مسجلو کی وی نو په دی صورت کی امام ته په
کم خای کی دریدل پکار دی؟

﴿جواب﴾: دمحراب څخه مطلب دادی چی امام دی دصف په عین مابین
کی ودرپیری. اودا سئست دی. نو که محراب په بڼه صحیح تو که دصف په مابین
کی وی نویا دمحراب عین مابین پر یښودل اود محراب په چپه یاراسته خوا
کی دریدل مکروه دی. خواه منبر په محراب کی دننه وی او که دباندی. خو په

﴿دځای دتنګوالی په سبب دامام په مابین کی دریدل﴾

﴿سوال﴾: درش پنه وجه سره دصفو برابر والی نسی پاته نو امام او مقتدی یو ځای سره ودریوی یعنی دیو کوچنی مسجدتوسیع وسوه دکم چی دپخوانی مسجد صرف چپه خواراغله، او موجوده مسجدته عین مخامخ امام صاحب خپل چپه خواته دوه کسان ودرول او امامت نی وکړی او دغه زور مسجدپه اوس وخت کی په خارجي ځای دمسجد دزیږدختلولاړه ده په داسی صورت کی دجماعت څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: بی له ضرورت داسی کول مکروه دی. مګر دځای دتنګیدوله وجهی څخه بلاکراهیته جائز دی. (احسن الفتاوی ۵۱۳/۳)

امام باید په مابین کی ودریوی، ددواړو خواؤ څخه دی مقتدیان برابر کړی هو! ویوه خواته دمقتدیانو دریدل دسنت خلاف خبره ده. چی کله جماعت دریری دواړو خواؤ ته مقتدیان برابر وی. بیاچی وروسته څوک راغله او په لمانځه کی شریک سول هغوی هم باید دالحاظ رساتی چی حتی الوسع په دواړو خواؤ کی شریک سی. او دامام دحد څخه زیات په زوره ویل او یا ډیر کرا وویل دواړه دسنت خلاف دی. (فتاوی دارالعلوم ۳۷۴/۳ بحواله ردالمختار ۸۳/۱)

﴿په کم مسجد کی چی محراب نه وی هلته به امام څرنګه دریری﴾

﴿سوال﴾: په یوه مسجد کی دامام صاحب لپاره ددریدو هیڅ ځای هم نسته

باتدی داشتباه نه کیلوسره سره په محراب کی دننه دریدل مکروه تزییوی دی. که چیری نی قدم دباندی وونویا کراهیت نه را ځی. (احسن الفتاوی ۱۱۱۳/۱ بحواله ردالمختار ۲۰۳/۱)

﴿دلمونځ کونکو دپیروالی په وجه سره دامام په دروازه

کی دریدل﴾

﴿سوال﴾: په روژه مبارکه کی دلمونځ کونکو زیاتوالی راغلی او دمسجد لږه کوچنی دی نو په دی سبب امام په دروازه کی ودریدی لمونځ نی وکړی نو آیا دا جائزه او که نه؟

﴿جواب﴾: دامام په دروازه کی ددریدو شامی مکروه لیکلی دی. او دامام اعظم امام ابو حنیفه رحمه الله تعالی علیه داقول نی رانقل کړی دی. له دی جبهه امام ته پکار ده چی که چیری ضرورت په دروازه کی ددریدو راغلی دلمونځ کونکو دپیروالی په سبب نویادی قدم ددروازی څخه دباندی ایږدی او سجد دی په دننه خوا کی کوی چی دا کار بهتره دی. که نه نو دضرورت په وخت کی په دروازه کی ددریدو څخه لمونځ خو صحیح کیږی لیکن باید ځان ځن و ساتی. او دا خبره بهتره خبره ده. (فتاوی دارالعلوم ۲۹۹/۳ بحواله ردالمختار ۱۰۴/۱)

امام صاحب دمقتدیانو شخه یوقلم تر مخه در پیری نیمی صف دده و چپه خوانه
اونیمی دده و راسته خوانه اوپه مابین کی خالی خای پاته سونو آیادالمونخ
صحیح کیری او که نه؟

﴿جواب﴾: چي کله مسجد دمره تنگ وی نوییاد امام صاحب په مابین
کی دریدل صحیح دی. لکه یو مقتدی چي وی نو هغه خوراسته خوانه ولاړ
وی. او دارقم توله خلق دی راسته او چپه خوانه دی و در پیری. (فتاوی محمودیه ۲/۸۶)

﴿دامام و چپه یاراسته خوانه دریدل﴾

﴿سوال﴾: دمسجد دتنگی په وجه دره صفونه نشی کیدای نوپه دی وجه په
امام پسی خای خالی پر پردی او خلق راسته او چپه خوانه در پیری نو داسی
لمونخ کیری او که نه؟ داسی: اول صف، مقتدی، امام، مقتدی

﴿جواب﴾: دصف دد کولو او دخالی خای د کولو دپیرزیات تاکید راغلی دی.
له دی امله دی دصف په مابین کی خالی خای نه پر پردی که چیری غلروی
اوبل هېڅ صورت نه وی نویادی امام دپیرزیات مخ ته نه خي بلکه دونی دی
مخ ته سی چي دامام پښې دمقتدیانو دپښو شخه مخ ته وی. یعنی بجلگی.
(فتاوی محمودیه ۲/۲۴۳)

﴿دمقتدی په وینا باندی دامام و مخ ته کیدل﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب دشرعی قواعد و مطابق دیوه مقتدی سره لمونخ

کاری. ددوئم رکعت د ختم کیدو شخه دمخه یو بل مقتدی راغلی اوپه
جماعت کی نی خان شاملول غوښتل چونکه و اول مقتدی ته دشاتک موقع
نه ره له دی وجهی دوئم مقتدی و امام صاحب ته وویل چي ته یوقدم مخ ته
سه. امام صاحب مخ ته سواو قرات نی هغسی جاری وواو بیاتی لمونخ ختم
کړی. "زید وائی چي دتولولمونخ فاسد سو. ولی چي مقتدی باید دپرتاپر خای
په لاس سره اشاره کړی وای" آیادلمانخه دراکر خولو ضرورت سه او که نه؟

﴿جواب﴾: په دی صورت کی دبعضو فقهاو قول دی چي لمونخ نی فاسد
سو. مگر صحیح خبره داده چي لمونخ نی صحیح سو. لیکن په حقیقت کی
خوداوو چي امام صاحب باید په اشاره باندی مخ ته تلای و و. لیکن په هر حال
کی لمونخ نی و سو. دلمانخه دراکر خولو ضرورت نسته. (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۸)
۳۸ بحواله ردالمحتار باب الامامت ۱/۵۳۳

﴿که چیری دامام سره یوسری و و﴾

﴿سوال﴾: که چیری دامام سره صرف یو مقتدی لمونخ کوی او بیادوئم راسی
یاد جماعت توله صف دک سواو بیایو بل لمونخ کونکی راغلی نو ددغه
مخکینی صف شخه دمقتدی راییستل ضروری دی او که نه؟

﴿جواب﴾: که چیری دامام سره یو مقتدی وواو بیادوئم راسی نو ښه خبره
داده چي اول مقتدی شاته سی او دواړه دامام و شاته و در پیری اوپه دی کی نی

داشرط لیکن دی چي که چیری دمقتدی دلما نخه دفاصلیدلر بیره نه وه نویا
دی هغه شاپوری وهل سی که چیری بیره وه نویادی داسی نه کوی. ددی
خنه دامعلومه سوه چي وشاته کولو ضرورت هغه وخت دی چي کله دا
معلومه وی چي هغه (مقتدی) شاته خنی اوده ته دامسئله معلومه ده.

اودارقم په صف کی دیوازی دریلو حکم دادی چي که چیری د
صف خننه یوسری دهغه وشاته کیلوسره بی تکلفه شاته سی نویادی داسی
وکری او که نه ونویادی داسی نه کوی او یوازی دی ودریری. ددی تفصیل
په شامی کی موجود دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۵۸ بحواله ردالمختار ۱/۵۳۱)
(مطلب دادی چي که چیری وشاته دراتنگ خای وی نویاخودی مقتدی
شاته راسی او که چیری وشاته دتلو خای نه وی نویادی امام مخ ته سی او که چیری
داسی هم نسوکیدای نویادی دونیم مقتدی دامام وچه خوانه ودریری لودی ونا
ته ودریری لکه خرنکه چي اول مقتدی ولاری)

که یوازی بنخه یا کوچنی وی نویابه امام چیری ودریری
(سوال): زیدپه خیل کورپه جماعت بانندی لمونخ ورکوی، که چیری
مقتدی یوازی یونابالغ هلک یایوه بنخه وی یا کوچنی او بنخه دواړه اقتداء
وکری نو دابه چیری ودریری؟ دمحرّم او دغیرمحرّم په مابین کی خه فرق ست
او که نه؟

(جواب): کوچنی دی دامام وراسته خوانه ودریری او بنخه دی دامام وشا
خوانه ودریری. بنخه محرمه وی او که غیرمحرمه ددوی دواړو یو حکم دی.
(احسن الفتاوی ۳/۹۹ بحواله ردالمختار ۱/۵۳۰)

(مقتدی یوسری یایو کوچنی وی نو خنکه به ودریری)

(سوال): په مسجد کی دجمنی په وخت کی دامام خننه ماسوی یوسری اویو
نابالغ هلک ونوددوی صف جوړول به خرنکه کیږی؟

(جواب): سړی او نابالغ کوچنی دی دواړه یو خای سره ودریری. (احسن
الفتاوی ۳/۳۰۰ بحواله ردالمختار ۱/۵۳۲)

(داقتداء شرعی حدود)

(سوال): داققتداء لپاره شرعی حدود خه مقرر سوی دی؟ په لاندی صورتو
کی کم یو جائز او ناجائز دی؟

(۱) امام پر لور خای بانندی دی او مقتدی لاندی دی. خواه هغه راسته خوانه وی
او که چه خوانه یا وشاخوانه. اویاپه دی کی دوه صورتونه دی یو داچی و امام ته
نژدی وی هغه که دیوال نی په مابین کی وی او که نه. اودونیم صورت نی دا
دی چي دامام خننه لری وی هغه که ددوی په مابین کی دیوال یا بل شی پرده
وی او که نه.

(۲) امام لاندی دی او مقتدی لوړدی ددی هم لوړ ذکر سوی خلور صورتونه

(۳) په افریقه کی دزیاتو مکاناتو لاندی حصه فرش د لرگی وی او ددی څخه لاندی تر مخکی پوری دانسان دقلبه اندازه باندی خای خالی وی په داسی صورتو کی دجماعت خانی څخه لاندی په خالی خای مقتدیان دریدلای سی او که نه؟

(۴) دمسجد سره متصل اوسیدونکی یالری اوسیدونکی لیکن داسی چی تکیرات انتقال کیدلای سی داسی سړی په خپل مکان کی قتداء کولای سی او که نه؟

جواب: (۱) او (۲) که چیری امام یوازی پر لور خای باندی وړو نوبیا مکرره دی او که چیری امام سره نور مقتدیان هم وړو نوبیا په یوه حالت کی هم کرامت نه راخی لری او نژدی چی کله صفونه سره متصل وی دواړه صورتونه صحیح دی. (۳) په دی که هم هغه جواب دی چی که چیری امام سره څه مقتدیان وی نوبیا په لاندی حصه کی ودریوی نوبیا قتداء صحیح ده. (۴) په خپل کور کی دمسجد په امام پسی اقتداء نسی کیدای. خو که دمقتدیانو صفونه دومره راوړده سی چی دده دکوره سره یو خای سی نو هغه وخت بیایه خپل کور کی دمسجد په امام پسی اقتداء کول جائزه ده. (فتاوی دارالعلوم ۳/ ۳۵۶)

دمقتدی دامام څخه دمنځ کیدو حکم

سوال: په مسجد کی دجمعی په وخت کی ددو نیم چت څخه لمونځ گزاره دامام څخه ترمنځه سوه (یعنی پښې ئی تیری سوی) نوددوی لمونځ فاسد سو او که نه؟

جواب: که دمقتدی پونده دامام دپوندی څخه مخکی سوه نودده لمونځ نه کیږی او که ئی پونده ورسره برابره سوه نوبیائی لمونځ صحیح دی. که څه هم دمقتدی کوتی دامام دگوتو څخه مخکی وی.

البته که دمقتدی او دامام دپښو په مابین کی دمره فرق ووجی ددواړو د پوندو دبرابروالی باوجود دمقتدی دپښې زیاته خوا دامام دپښې څخه مخکی ولاړه نولمونځ ئی نه کیږی. (احسن الفتاوی ۳/ ۹۸ بحواله ردالمختار ۱/ ۵۲۳)

دلمانځه وختونه به څوک ټاکي

بڼه خبره خوداده چی دامام اودمقتدیانو په متفقه رایه سره دشریعت مطابق وخت و ټاکل سی. که مقتدی نه په پوهیږی او په شرعی وخت نه پوهیږی نو بیادی امام وخت ټاکي. او اعلان دی و کړی او ټول دی ددی پابندی کوی (فتاوی محمودیه ۷/ ۶۸)

﴿دېا کلي وخت څخه مخکې لمونځ ورکول﴾

که دلما نڅه وخت لا پوره داخل سوی نه وی نو لمونځ کول یا لمونځ ورکول ناجائز دی. او که وخت پوره داخل سوی وی خود څخه عارض په وجه دوی دری دقیقې له مخه لمونځ ورکړی او د جمعې پابنده لمونځ کونکي هم راغلي وونوپه دی کی څه مضائقه نسته. که د جمعې پابنده لمونځ گزاره ندوزو راغلي نو دېا کلي وخت پوری دی انتظار وساتي. (فتاوی محمودیه ۱۳۷/۷)

﴿آیا پر امام باندې د معلوم سوی وخت اهتمام ضروری دی؟﴾

عموماً کله چی مسجلونو ته امام صاحب دلما نڅه پر صحیح وخت باندې نسی راټولمونځ گزاره اعتراض کوی هغوی ته دوه دری دقیقې انتظار کول گران ښکاري. حالانکه دلما نڅه لپاره انتظار کولوپه باره کی حلیت مبارک سته. او داډان څخه ورسته په پوره وخت کی هروخت د جمعې کولو اجازت سته او دوخت تعین صرف د آسانی لپاره دی چی لمونځ کونکي په دغه وخت کی سره رابوځای سی سوال دادی چی

(۱) دامام انتظار کول پکار دی که نه او څومره انتظار به کوی؟

(۲) آیا پر امام باندې د گهری (ساعت) دوخت پابندی چی دوه څلور دقیقې دی

هم تأخیر کوی د شرعیت له مخه ضروری دی؟

(۳) کم امام چی اکثره وخت دوه یا دری دقیقې ناوخته مسجلته راځي او

جمعته ورکوی هغه ته د کمی خبری احتیاط ضروری دی؟

(۴) کم لمونځ گزار چی په ناوخته کیلو په مسجد کی شور او شرکوی او آواز لوړه وی هغه څه حکم دی؟

(۵) د نبی کریم صلی الله علیه وسلم په زمانه کی او په قرون اولی کی به څنگه عمل کیدی؟

(۶) فتهاؤ کراموپه دی مسئله کی څه تفصیل بیان کړی دی؟

﴿جواب﴾: د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم په زمانه کی او په قرون اولی

کی او دغه رقم د فتهاؤ حضراتو رحمهم الله تعالی په زمانه کی نه دنیاوی مصروفیا ت زیات وراونه گهری (ساعت) ورو په دی وجه د جمعې به دا اصول ووجی کله به وخت داخل سونواډان به نی وکړی اویا به لمونځ گزاره سره راټول سره او جمعته به وسوه.

په دی زمانه کی یوی خواته د خلقوپه دنیاوی مشاغلو کی مصروفیت،

انهماک اوبلی خواته د دین څخه د غفلت او دلا پرواهی له مخه د آسانیا څخه

استفاده کول ضروری سوی دی. نو په دی وجه دنن صباد حالاتو له مخه په

گهری (ساعت) دوخت معلومول او دامام لپاره د معلوم وخت پابندی ضروری

ده. د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم او د صحابه کراموپه زمانه کی به نی د

خلقوا اجتماع ته کتل. اوس چونکه د گهری (ساعت) په برابر باندی خلق سره را

يوځای کېږي. نو په دې وجه دا امر هم ددې مقتضی دی چې په معلوم وخت کې دې نه ناوخته کوي. ددې څخه علاوه په قرون اولی کې ائمه کرام (پرو) لمانځه باندې د خلو څخه) تنخواه نه اخیستل. او داوس زمانې امام خو تنخواه دار ملازم دی په دې وجه هم پرده باندې دوخت پابندی کول لازمی دی. البته ولمونځ کونکو ته دلاندې امو روخیال ساتل ضروری دی.

(۱) که چیرې کله دبشریت د تقاضا په مطابق امام یو دوه دری دقیقې وخت یو نودنی صبری او دشورش پر ځای دی د صبر او تحمل څخه کار واخلي. او دغه خنډې پریوه غلږ باندې جمل سی. او پر امام باندې دې زبان درازی او لعن طعن نه وائی.

(۲) که امام همیشه په ناوخته راتگ باندې عادت وی نو پکار ده چې بڼه په نرمه ئی پوه کړي.

(۳) د پوهولو سره سره ئی که چیرې خپل دا عادت نه کړی بدل نو انتظامیه دغه امام بدلولای سی خو په دې صورت کې هم امام ته بد کلامی او دده غیث کول هیڅکله جائز نه دی.

که امام په صبح وخت باندې تیاری او مسجد ته راسی نو په دې کې څه مضائقه نسته. که دوخت دمخه څوک مسجد ته راسی نو لمونځ نه پر مکروه کېږي. البته چې آذان واورې نو پکار ده چې د لمانځه تیاری شروع کړي

چې په عین وخت مقتدیان انتظار نه وکړي. (فتاوی محمودیه ۹۱/۲)

﴿د لمانځه په شروع کولو کې امام د متولی پابنده نه دی﴾

د لمانځه وختونه د شریعت لخوا مقرر سوی دی خو په دې کې وسعت سته نو په داسې وخت دی لمونځ وکړي چې هغه د شریعت په نیز مستحب وی. او د جَمْعِي پابند لمونځ کونکي هم اکثره پر دغه وخت باندې راځي. که متولی د جَمْعِي په شروع کولو کې ددې رعایت ساتي نو په دې کې څه مضائقه نسته که ددې رعایت نه ساتي بلکه په خپل راتگ نی موقوف ساتي هغه که وخت مستحب وی او که نه وی که د جَمْعِي اکثره خلق راغلي وی او که نه بلکه کله چې دی (متولی) په خپله راغلی نو لمونځ فوراً شروع کړي او تر څو چې دی په خپله نه وی راغلی نو امام دده لپاره انتظار کوي اکر که مستحب وخت وزی او په مکروه کې داخل سی او یا تر اوسه لا مستحب وخت نه وی داخل سوی. نو په داسې حالت کې ددې رعایت ساتل شرعاً نه خو بنیاد کېږي او امام ته دده اتباع هم نه ده پکار. په لمانځه شروع کولو کې امام مستقل دی داد متولی یا د بیل چا تابع نه دی بلکه ټول خلق دامام تابع دی بیا هم امام ته داسې رویه نه دی اختیارول پکار چې ټولو مقتدیانو ته تکلیف وی. (فتاوی محمودیه ۱۲۶/۲)

﴿دامام دیوه سړی لپاره دجمعی خنډول﴾

﴿سوال﴾: اکثره جاهلان متولیان په عالم امام باندی حکمت کوی. مثلاً چی کله دلما نخه په مقرر وخت باندی امام په لمانخه دشروع کولو اراده وکړی نومتولی وائی چی امام صاحب لږ ودریږه فلانکی لاندی راغلی نو آیادا انتظار کول جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: دلمونځ گزارو داجتماع څخه وروسته دچادرانک دانظار په وجه په جمعه کی تأخیر کول جائز نه دی. البته که یو څوک ډیر شریر انسان وی نودغه دشر څخه دخان ساتلو لپاره تأخیر کیدای سی. (احسن الفتاوی ۳/۳۰۶ بحواله ردالمختار ۱/۳۶۲)

کم سړی چی متولی وی او دخپل ځان لپاره داسی تاکید کوی چی تأخیروسی نوهغه گنهکاره دی او دداسی خلکو انتظار کول هم نه دی صحیح. البته دعامو مسلمانانو انتظار کول صحیح دی په دی شرط چی وحاضر و خلکو ته تکلیف نه وی او وخت هم مکروه نسی. مگر درئیسانو او دنیا دارانو انتظار به نه کوی. چی پرخپل وخت ټول خلق راسی او یا اکثره خلق راسی نولمونځ دی ورکړی. (فتاوی رشیدیہ کامل ص: ۲۸۷)

﴿آیادامام لپاره لنگوټه ضروری ده؟﴾

(۱) عمامه یا لنگوټه مستحب ده

- (۲) په لنگوټه کی لمونځ ورکول بطور عادت ثابت دی نه بطور عبادت
 - (۳) دلنگوټی سره لمونځ ورکول اولی او مستحب دی
 - (۴) دلنگوټی بغیر لمونځ ورکول هم مکروه نه دی.
 - (۵) دنبی کریم ﷺ څخه بیله لنگوټی لمونځ ورکول ثابت دی.
 - (۶) دامرو واجب په رقم معامله دمستحب امر سره ناجائز دی.
 - (۷) په کمو بنارو کی چی په معززو مجلسو کی بی لنگوټی تلل دشرم خبره وی هلته لمونځ هم بی لنگوټی ورکول مکروه دی.
 - (۸) کله کله دمستحبو په مقابله کی په رخصت یعنی په مباح باندی هم عمل کول پکار دی خاص کر په هغه ځای کی چی په مستحبو باندی زیات اصرار کیری چی په هغه منسوب دکراهیت حلتیه رسیږی ددی په وجه په فساد اماده کیدل خورږه دجهالت او دکاه خبره ده.
- (فتاوی محمودیه ۷/۵۶)
- دلنگوټی سره لمونځ ورکول مستحب دی خود دلنگوټی څخه بغیر هم دڅه کراهیت بغیر صحیح دی، البته په کم ځای کی چی دلنگوټی دومره راج وی چی بغیر دلنگوټی څخه ویوه معززه مجلس ته نه ځی بلکه دخپل کور څخه هم بغیر دلنگوټی نه وزی نویه داسی ځای کی دلنگوټی بغیر لمونځ ورکول او لمونځ کول مکروه دی. (فتاوی رحیمیه ۳/۳۵۷)

په دستمال کی لمونځ ورکول

سوال: که داسی دستمال وتری چی دسر مابین کی ښکاره کیری اوځنډ کی ورکوی نو لمونځ نی کیری او که نه؟

جواب: خولی په سر کول پکار دی. دلما نځه په وخت کی داسی دستمال پر سر باندی پیچل مکروه او منع دی. په فتاویٰ قاضی خان کتاب کی راغلی دی چی پر سر باندی داسی دستمال پیچل چی دسر مابین نی ښکاره وی نو دامکروه دی. (فتاویٰ رحیمیه ۱/۸۵ بحواله قاضی خان ۱/۵۷)

دلنگوتی او دشملی آوردوالی

سوال: خومره آورده لنگوته ترل سنت دی اوددی خومره وروسته پر ښوول سنت دی. که شمله دنری ملاپوری څوک آورده کړی نو په لمانځه کی نی نقصان راځی او که نه؟ یوسری وائی چی که نی شمله دپاؤ بالاوی لویشتی څخه زیاته کړی نو لمونځ نی مکروه تحریمی دی په دی باره کی شرعی حکم څه دی؟

جواب: په دُرْمَخَارَنامی کتاب کی راغلی دی چی دلنگوتی دشملی پر ښوول مستحب دی او دملاد مابین پوری دشملی آوردوالی مستحب دی او بعضی وائی چی دادی یو لویشت وی او پاته سوددغه سړی ویناچی وائی چی شمله دی دپاؤ بالاوی لویشتی څخه زیاته نه وی کئی لمونځ به نی مکروه

تحریمی وی نو دا خبره بالکل غلطه ده. دملاتر مابینه پوری یا یوه لویشت شمله دستحب امور و څخه ده. ددی څخه خلاف کول مکروه تحریمی نه دی او په لمانځه کی څه کراهیت نه راځی. دشملی په باره کی په دُرْمَخَار کی یو قول داسی هم دی چی دنری ملا څخه بیاتر لاندی پوری دشملی آوردوالی مستحب دی ددی څخه دامعلومه سوه چی دملاتر پایه هم دشملی آوردوالی مکروه نه دی. دلنډوالی په رقم دلنگوتی دآوردوالی شرعاً هم څه خاص حد نسته. دنبی کریم ﷺ لنگوته به کله لس لاسه وه او کله به اوه لاسه وه. او نور وخلقوته نبی کریم صلی الله علیه وسلم هیچری دمعلوم آوردوالی حکم نه دی فرمائیلی. نو چی خومره آورده لنگوته وی او دخومره لنگوتی تر لوعادت چی نی وی نو تری دی هیڅ وهم دی نه کوی. (فتاویٰ دارالعلوم ۳/۱۳۸ بحواله بحر الرائق ۲/۲۷)

پر امام باندی دمقتدیانو رعایت

سوال: یو امام چی کله قرأت ختم کړی اورکوع ته ولاړسی نو دالله اکبر لفظ دومره آورد ووائی چی اکثره لمونځ گزاره دده څخه مخکینی رکوع ته ځی. نو آیا په داسی صورت کی دمقتدیانو درعایت لپاره معمولی قرأت او دومره وخت نه اخیستل پر امام باندی واجب دی او که نه؟

جواب: بی له شکه دمقتدیانو رعایت په داسی موقع امام ته مناسب دی

او تکبیر دی ډیره اوږده وی بلکه مختصر دی و کړی چی دمقتدیانو تکبیر مخکښې ختم نسی. او مقتدیانو ته پکار دی چی لږ وروسته تکبیر شروع کړی چی دامام څخه مخکښې نسی. (فتاوی دارالعلوم ۹۳/۳ بحواله مشکوة شریف ص: ۱۰۱)

﴿دامام لپاره دتسبیحاتو تعداد﴾

چی سړی یوازی لمونځ کوی نو هغه ته اجازه سته چی که دری واره تسبیحات وائی که پنځه واره وائی او که اوه واره وائی او که زیات وائی چی څومره نی طاقت وی. البته امام دی ډیر تسبیحات نه وائی بلکه ددی لحاظ دی وسای چی مقتدیان به آرام سره دری واره تسبیحات ووائی او پوره نی کړی. (احسن الفتاوی ۲۹۶/۳ بحواله ردالمختار ۴۶۲/۱)

مستحب دادی چی امام دی تسبیحات پنځه واره ووائی او که نی دری واره ووائی نو داسی دی ووائی چی مقتدیانو ته ددری واره ویلوموقع به لاس ورسی. (فتاوی رحیمیه ۳۷۱/۳)

﴿امام صاحب به دسنت کونکو انتظار کوی او که نه؟﴾

﴿سوال﴾: دماپښین لمونځ پر دوی بجی کیری دوو بجو ته دری دقیقې پاته دی یو سړی راغلی او دستونیت نی وتری په دریم رکعت کی دوی بجی پوره سوی نو امام صاحب ته ددومره تأخیر اجازت سته او که نه، چی دغه سړی کښی دغه څلور رکعت پوره کړی؟

﴿جواب﴾: هوادومره اجازت ورته

ستته فتاوی دارالعلوم ۹۳/۳ بحواله فتاوی عالمگیری ۵۳/۱

﴿که مقتدیان رانسی نو امام یوازی لمونځ کولی سی او که نه؟﴾

﴿سوال﴾: یو مسجد لری دی نو په دی وجه اکثره جمعه نه کیږی، کم امام چی هلته مقرر دی که هغه دمقتدیانو په نه راتگ یوازی لمونځ وکړی نو دترک جماعت (دجمعی ډیر پښوولو) گناه خوره نه وی باندی؟

﴿جواب﴾: په دی صورت کی دجمعی ډیر پښوولو گناه پر امام صاحب باندی نسته بلکه چی کله نور څوک رانسی نو امام دی اذان او اقامت وکړی او بیادی یوازی لمونځ وکړی په دی رقم به دته دجمعی ثواب هم ورکول سی او مسجد حق به هم اداء سی (فتاوی دارالعلوم ۵۳/۳ بحواله ردالمختار ۶۱۷/۱)

﴿دامام لپاره دیو معلوم سړی انتظار کول﴾

﴿سوال﴾: آیا دیو سړی په وجه په جمعه کی تأخیر کول جائز دی خو چی مستقل امام موجود وی که دغه سړی نه راځی نو دیوی بجی پر خای یوه نیمه بجه او دوی بجی لمونځ کیږی او دده درابلولو لپاره لپاره په منځه سړی لیږلی کیږی دا کار دشریعت په نظر کی مذموم دی که مملوح؟

﴿جواب﴾: که په معلوم وخت نور مقتدیان راسی نو دیو خاص سړی انتظار کول جائز نه دی. خو کله چی په معلوم وخت کی کښجائش وی او په قوم دکرانه هم نه وی یا داسړی شریراوخته پرواز وی نو په څه لږ انتظار کولو کی څه

پښتو مسائل امامت
لږ انتظار کولو کی څه مضائقه نسته. که دی په دینی کارونو کی مصروف و سی
نوده ته دلمانځه په اطلاع ور کولو کی څه پرواه نسته. (فتاویٰ محمودیه ۲/۲۲۰)
۲۲۲ بحواله طحطاوی ۱/۲۲۰

امام که دیو دنیا داره او درئیس انتظار کوی او د حاضرینو رعایت نه کوی
نو امام او مکبر دواړه گنهکاره دی. خو لمونځ پسی کیږی. (فتاویٰ رشیدیہ کامل ص ۲۲۸)

﴿دیور اتلونکی لپاره دقرأت یار کوع اوردول﴾

﴿سوال﴾: که امام در اتلونکی لمونځ گزار په وجه قرأت یار کوع اوردی کوی
چی لمونځ گزار یکښې شامل سی نودی به گنهکاره وی او که نه؟

﴿جواب﴾: که امام صاحب یو لمونځ گزاره وپیژنی او دهغه په خاطر نی
قرأت یار کوع اوردی کړه نو دا کار کول مکروه تحریمی دی. البته دپیژندلو بفر
که اوردوالی وکړی نویامیځ پرواه نلری. (احسن الفتاویٰ ۳/۳۱۲)

﴿چی امام سلام گرځوی په دی وخت کی په ده پسی اقتداء﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب لمونځ ختم کړی او چی اول سلام نی گرځاری نول
نی لفظ دسلام نه ورویلی چی یو مقتدی پسی اقتداء وکړه نو دا اقتداء صحیح
ده او که نه؟

﴿جواب﴾: دا اقتداء صحیح نه ده. دوئیم واردی تکیر تحریمه ووائی او
لمونځ دی شروع کړی. (فتاویٰ رحیمیه ۲/۲۰۵ بحواله شامی ۱/۳۳۶)

﴿ذذاتی اختلاف په وجه سره دجماعت څخه پرهیز کول﴾

﴿سوال﴾: بعض خلق ذذاتی اختلاف په وجه په امام صاحب پسی دجمعی
لمونځ نه کوی او نور لمونځ گزار هم لموسی چی زموږ زړونه صفانه دی
نور مونږ لمنځونه هم نه کیږی نو ددری دا خبره صحیح ده او که نه؟

﴿جواب﴾: دامام سره زړه صفانه لرل اگر چه بددی لیکن لمونځ صحیح
دی. (فتاویٰ محمودیه ۲/۸۲)

﴿دشرعی علت څخه ماسوی په امام پسی لمونځ نه کول﴾

دفقهي په کتابو کی نی لیکلی دی چی که امام بی قصور دی او خلق
دهغه دافتداء څخه کراحت کوی نو گناه په لمونځ پریښوونکو باندی ده او که
په امام کی قصور وی نودی امام ته دداسی خلقو امامت چه هغوی ځنی خو
شحاله نه وی مکروه دی. (فتاویٰ دارالعلوم ۳/۷۷ بحواله ردالمختار ۱/۲۲۲ باب الامامت)

﴿امام او مقتدیانو ته کله دریدل پکار دی؟﴾

که امام مخکښې و مصلی ته نژدی وی نو کله چی تکبیر ویرنکی حی
عَلَى الصَّلَاةِ ووائی نو امام او مقتدیان دی قبول ودریږی او که امام صاحب
دصفو لخوا راځی نو چی کم صف ته امام صاحب راوړسیري نو دهغه صف
مقتدیان دی ولاړسی ترداسی حال چی امام خپل ځای ته رسیږی نو قبول خلق

او پوهی ځاوندان نژدی در پری. دابنه خبره ده. خو که په امام پسی مُصل نور لمونځ کونکی ودریدل نو ددوی دلری کولو ضرورت نسته. ولی چی لمونځ هر رقم کیری. (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۵۷)

د فتاوی دارالعلوم دیوبندیه حاشیه کی لیکلی دی چی "په امام پسی د نژدی دریلو حق خو هم هغه چاته سته څوک چی اول راغلی وی څکه چی دامام په مابین کی ددریلو حکم دی اویا که چیری صف پوره سی نوبل صف هم دامام څخه شروع کیری". (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۵۷)

خو که اهل علم ته تر نور وخلقو ترجیح ور کړی او پر خپل ځای نی په امام پسی ودری نو داسی کول هم صحیح دی بلکه مطلوب دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۳۵۷ بحواله ردالمختار ۱/۵۳۲ باب جواز الایثار بالقرب)

هر کله چی یو سړی په امام پسی ودری نو بل لمونځ کونکی اویا امام ته دا اجازت نسته چی ددغه ځایه څخه دی لری کړی خو که دی په خپله په لیری کیلو باندی خوشحاله وی نو یا څه نقصان نلری. (فتاوی محمودیه ۲/۹۶ بحواله طحطاوی ص: ۳۰۴)

﴿په امام پسی نژدی دمؤذن ځای معلومول﴾

په مسجد کی دهیچا لپاره د ځای معلومول روانه دی. که مؤذن دامام سره نژدی دریدل غواړی نو دنور و لمونځ گزارو څخه دی دمنځه راځی. کي

به دریدلی وی. که امام صاحب دمنځ لخوا راځی نو چی څنگه نی په امام نظرو لکیری نو ټول لمونځ گزار دی ودری. و مصلی ته دامام درسیلوی انتظار نه کوی.

په اولنی صورت کی نی په حیّ عَلَى الصَّلَاة باندی ددریلو لیکلی دی. نو ددی مطلب دادی چی ددی وروسته دی نوره کښېنې (مثلاً څوک څه وی تسبیح وائی او د ختمیلو څخه مخکښې تکبیر شروع سی نو دی که نی د مُکَبِّر د حَى عَلَى الصَّلَاة پوری درسیلو مخکی پوره کړی نو پرواه نه کوی خو د دی څخه وروسته بیاناست وی) خو که هم د اقامت په ابتداء کی راو لاړ سی نو بیا هم څه پرواه نلری. (فتاوی محمودیه ۲/۱۸۱)

اصله خبره داده چی کم وخت مُکَبِّر حَى عَلَى الصَّلَاة ووائی دغه وخت دریدل پکار دی خو په احادیثو شریفانو کی د صفو نو د سمولو او دغه رقم په مابین کی د ځای دنه پرینوولو ډیر تاکید راغلی دی. او عام طور خلق د مسائلو څخه نا اشنادی نو په دی وجه د تکبیر د شروع کیلو څخه مخکی دی صفونه بسم سی چی تکبیر هم ټول په آرام سره واورى او دغه وخت څه څه هم نه وی. (فتاوی محمودیه ۲/۳۴۴)

﴿په امام پسی به نژدی کم خلق در پری؟﴾

په امام پسی به اهل علم یعنی د علم ځاوندان او د اهل عقل یعنی د عقل

پیشرو
چی کم خای ورته پیداسی هلته دی اقامت و کبری. داقامت لپاره اول صفیا
په امام پسی مُبنتی خه قیلنسته. (احسن الفتاوی ۹۵/۳)

﴿دامام دتکبیر په وخت پر مصلی باندی دریدل﴾

دا ضروری نه ده چی کله امام په مصلی باندی ودریوی نومؤذن دی
تکبیر وواښی بلکه چی کله امام په مسجد کی موجودی نو تکبیر ویل صحیح
دی. امام چی تکبیر واورى نو په خپله دی مُصلی ته راسی. لکه څنگی چی د
دُرْمَخْتار ددی عبارت څخه ښکاره کیږی چی وائی: "وَيَقُومُ الْإِمَامُ وَالْمُؤْتِمِرُ
جُنَّ حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ إِذَا كَانَ الْإِمَامُ يَقْرُبُ الْمُحَرَّابَ وَالْأَقِيمُ كُلُّ صَفٍّ
يَتَهَيَّئُ إِلَيْهِ الْإِمَامُ عَلَى الْأَظْهَرِ الْخ". (فتاوی دارالعلوم ۱۲/۲ بحواله
ردالمختار ۱/۳۳۷)

﴿دتکبیر څخه وروسته دامام تر ډیره ساعته دنیت تر لږ لپاره پاته کیدل﴾

﴿سوال﴾: یوسری دماپښین دسُتونیت وتری صرف دوه رکعتی کړی و
چی تکبیر و سوتر کمه وخته چی ددی سړی څلور رکعت پوره کیدل تر دغو
پوری لا امام مصلی ته نه وژور غلی کله چی ده څلور رکعت پوره کړه نو امام
صاحب مصلی ته راوړ سیدی او داوونی تکبیر سره ئی لمونځ ادا کړی. دالمونځ

پښتو
﴿۱۹۷﴾ مسائل امامت
رسواو که نه؟

﴿جواب﴾: په دی صورت کی لمونځ ورسواو دتکبیر داعادی یارا کړ خو لږ
ضرورت نسته. (فتاوی دارالعلوم ۱۷/۳ بحواله ردالمختار ۳/۱ باب الاذان)

﴿که امام بغیر دتکبیر څخه جَمعه شروع کړه نو څه حکم به ئی وی؟﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب پر مصلی باندی ودریدی او مقتدیانو ته ئی دتکبیر لپاره
رویل په تکبیر کی په څه وجه تاخیر راغلی امام دتکبیر په اندازه تاخیر وکړی او
دکونړ والی په وجه ئی وانه ودریدی او نیت ئی وتری نو په لمانځه کی یاد جَمعی
په ثواب کی خوبه څه حرج نه راخی؟

﴿جواب﴾: په دی صورت کی لمونځ ورسواو د جَمعی ثواب هم ورته ور
کول کیږی او اقامت چی سُنّت دی پاته سوځور دنه اوریږی په سبب داسی ورسو
نویه دی وجه پرده باندی څه ګناه نسته. (فتاوی دارالعلوم ۹۲/۲ بحواله
عالمگیری ۵۰/۱ باب الاذان)

﴿امام لنکو ته تر لږه او اقامت و سونو ددی څه حکم دی؟﴾

﴿سوال﴾: امام پر مصلی باندی ولاړ وولنکو ته یادستمال ئی تری مؤذن تکبیر
ختم کړی امام وویل چی بیتکبیر ووايه نو ددو نیم وار لپاره دتکبیر ضرورت وړ؟

﴿جواب﴾ په دې صورت کې ددویم وار لپاره تکبیر ضروری نه وؤ. (فتاویٰ دارالعلوم ۱۶/۲ بحواله ردالمختار ۱/۱ تا ۳۷۲ باب الاذان)

﴿امام د قدامت الصلوة سره د لاسونو د تړلو حکم﴾

﴿سوال﴾ که چیرې یو امام مؤذن وپوره تکبیر یلو ته نه پرېږدي او همیشه پر قدامت الصلوة باندې نیت تړي نو څنګه دي؟

﴿جواب﴾ ښه خبره داده چې د تکبیر د ختم کولو څخه وروسته نیت و تړي او که پر قدامت الصلوة باندې نیت وکړي نو د اهرم جائز او روا دي. خو اولي صورت اولي دي. (فتاویٰ دارالعلوم ۱۱۳/۲)

اصح او معتدل مذهب دادی چې تر څو تکبیر خلاص سوی نه وي تر هغو پوري دي امام لمونځ نه شروع کوي ځکه چې په دې صورت کې به د ټول تکبیر جواب به ټول خلق ورکړي او دامستخب او مسنون دي.

په حدیث شریف کې راغلي دي چې کم وخت مکبر قدامت الصلوة وویل نو حضور ﷺ به أقامها لله وأدامها وویل. (فتاویٰ دارالعلوم ۲/۱۳ بحواله حدیث ابو داؤد مشکوة باب الامامت)

﴿امام به څنګه نیت کوي﴾

داسې نیت به کوي (۱) څه خالص د الله لپاره لمونځ کم (۲) فرض کوم (که واجب او یا نور لمونځ وي نو د هغه خيال دي ساتي) (۳) دکم

وخت لمونځ چې وي د هغه تصوري وکړي.

وَكَفَى مُطْلَقُ نِيَّةِ الصَّلَاةِ لِنَفْلٍ وَسُنَّةٍ وَتَرَاوِيحٍ وَلَا بَلَمِينَ التَّعْيِينَ عِنْدَ النِّيَّةِ
إِفْرَاضٍ وَلَوْ قَضَاءً وَوَاجِبٌ دُونَ غَدَرِ كَعَاتِهِ وَيَتَوَيَّ الْمُقْتَدِي الْمُتَابِعَةَ. (توضیح ابصار)
امام ته دامامت نیت کول ضروري نه دي خو که یوازې سري پسي نیت تړي نو د هغه دامامت نیت کول پکار دي. چې هغه ته دامامت ثواب حاصل سي البته مقتدي ته د اقتداء نیت کول ضروري دي. (فتاویٰ رحیمیه ۱۶۷/۱ بحواله ردالمختار مع شامی ۳۹۴/۱)

﴿دلمانځه نیت په کمه ژبه کې ضروري دي؟﴾

نیت د زړه ارادي ته وائي په ژبه نې ویناته ضرورت نسته. او که نې وروا نې ټوښه خبره ده. او که په هره ژبه هغه که پښتو، فارسي، اردو، انګلیش او نور داسې ژبي چې وي وروا نې نو هیڅ حرج نسته. (فتاویٰ دارالعلوم ۱۲۹/۲ بحواله عالمگیری ۶۱/۱ طبع مصري)

﴿امام ته دمقتدي بنځي نیت کول﴾

که بنځه د سري سره یو رقم نه وي ولاړه نو امام ته د دې دامامت د نیت کولو ضرورت نسته. (فتاویٰ دارالعلوم ۱۲۹/۲ بحواله ردالمختار ۱/۳۹۴ باب فی النية)

د حنفیانو په نیز دلما نځه د صحت لپاره دامامت نیت کول په

لمانځه د شروع کولو څخه وروسته په زړه کې نیت بدل کړی نو دا اعتبار نلري. (احسن الفتاویٰ ۳/ ۱۶-۱۷ بحواله ثرمخار/ ۳۹۰)

﴿دتکبیر تحریمه څخه وروسته نیت وکړی لمونځ ئی نه صحیح کیږي﴾

﴿سوال﴾: زیلتکبیر تحریمه ووائی اولاس ئی پرنامه و تړل اوبیانی په ژبه پوره نیت ووائی او اَعُوذُ بِاللّٰهِ بِسْمِ اللّٰهِ، او فاتحه او قرأت ئی ووائی او لمونځ ئی پوره کړی نو لمونځ ئی وسواو که نه؟

﴿جواب﴾: د تکبیر تحریمه د ختمیدو څخه مخکې نیت ضروری دی په دی وجه د زید لمونځ نه وسواو که د تکبیر تحریمه د ختمیدو څخه ئی دمخه په زړه کې نیت کړی و نو اکر چه د قلبی نیت په وجه د لمونځ ابتداء صحیح سوه خوبیا وروسته دنیت د الفاظو دوینا په وجه لمونځ فاسد سو. (احسن الفتاویٰ ۳/ ۱۲ بحواله ردالمختار ۱/ ۳۳۸)

﴿په تکبیر تحریمه کې د کوتو حالت﴾

دتکبیر تحریمه په وخت کې د کوتو د نه خلاصولو کوشش کوی او نه ئی دیوځای کولو بلکه داپه اصلی حالت کې پریږدی. لویه کوته د غوږو د نرمی سره و مو بڼلوی او ورغوی د قلبی و خواته مخامخ کړی. (احسن الفتاویٰ ۳/ ۱۹)

داسی حال کی شرط دی کله چی امام و ښخو ته امامت ورکوی. که امام د ښخو د امامت نیت نه و کړی نو د ښخو لمونځ فاسد سو. البته د امام لمونځ به صحیح وی (کتاب الفقه ۱/ ۲۲۲)

حنفیان وائی چی د امامت نیت صرف په یوه صورت کی لازم راځی کله چی یو سړی د ښخو امامت کوی چی په محاذاتو یعنی ښخو د سړو سره د برابر دریدلو په مسئله کی خرابی پیدانه سی. (کتاب الفقه علی المذاهب الاربعه ۱/ ۳۳۶)

﴿د ژبی او د زړه دنیت په مابین کی دا اختلاف حکم﴾

(نیت ارادی ته وائی) نیت صرف په اراده کیږی په ژبه د الفاظو د ویلو ضرورت نسته بلکه که په ژبه د قلبی نیت څخه خلاف هم وسی نو لمونځ به صحیح وی. د زړه دنیت ادنی درجه داده چی د چاپه پو ښتلو ورته سملستی وویل سی چی څه ویل غواړی. په قلبی نیت کی د سنت او د تر او یحو او نورو هیڅ رقم د معلومولو ضرورت نسته مطلق دلما نځه نیت کافی دی. البته په فرض او واجبو کی صرف دومره معلومول ضروری دی چی دادما پښتین فرض دی او که دماز یگر. او په واجبو کی داچی داوتر دی او که نذر. او په دی کی د ورځنواو د رکعتونو د تعداد دنیت ضرورت نسته. بلکه په دی کې هم د قلبی نیت غلطی نقصانی نه ده. که د لمانځه څخه دمخه په ژبه اوزړه کی اختلاف پیدا سی نو د زړه نیت ته اعتبار ور کول کیږی د ژبی غلطی اعتبار نلري. او که د

﴿امام دی په تکبیر تحریمه کی تلوار نه کوی﴾

درالمختار عبارت "وَيَصِفُ الْإِمَامَ..... الخ" (ردالمختار ۱/۵۳۱)

(امامت) څخه ښکاره کیږي چې امام ته د ضروري دی چې دی مقتدیانو ته د سم درېلو او د صفونو د سمولو حکم وکړي. نو امام ته پکار دی چې په تکبیر تحریمه کی دی داسې نه کوی چې صف پوره سوی وي که نه او صف سم دی او که نه او ټول لمونځ گزار که برابر ولاړ وي او که نه خو بس سمدستي نیت وتری داسې دی هیڅکله نه کوی.

یعنی امام ته پکار دی چې کم وخت پر لمانځه باندې ودریږي نو ځان پسي دی مقتدیان وگوري چې ټول سم ولاړ دي او که نه، او صفونه سم دي او که نه. او د مقتدیانو په مابین کی خو خالی ځای نه دی پاته یعنې اوږه په اوږه ولاړه پکار ده. ددی په حدیث شریف کی زیات تاکید راغلی دی.

﴿د تکبیر تحریمه طریقه﴾

﴿سوال﴾: تکبیر تحریمه به کله وائی د لاس د تړلو څخه مخکې که نه چې کله لاس وتری؟ (۱) که امام غوږ ونوټه د لاس پورته کولو څخه وروسته که چې نامه ته لاس وړي او په دغه وخت کی تکبیر تحریمه ووائی نو لمونځ به نې ۷ وی او که نه. (۲) که امام غوږ ونوټه کوتی یو وړي او نامه ته درسیلوسه

د تکبیر یو لفظ "الله" او دویم لفظ "اکبر" چې کله پر نامه باندې لاس کنښیږي او ووائی نو لمونځ به نې صحیح وي او که نه؟ (۳) تکبیر تحریمه کله شروع کړي او کله نې ختم کړي. (۴) در کوع او د سجدي صحیح طریقه څه شی ده. (۵) که امام په لمانځه کی تکبیر ونه د سنت څخه خلاف وکړي نو شرعی حکم نې څه شی دی؟

﴿جواب﴾: (۱) د تکبیر تحریمه یا تکبیر اولی او درفع الیدین یعنی د لاس د پورته کولو په حلقه ذری قولونه دی.

(۱) اول دی لاسونه پورته کړي یعنې دواړه لاسونه دی تر غوږو پورې پورته کړي او تکبیر "الله اکبر" دی ووائی او څرنګه چې تکبیر ختم سی نو بیادې لاس پر نامه باندې وتری.

(۲) تکبیر او درفع الیدین دی دواړه یو ځای شروع کړي او یو ځای دی ختم کړي.

(۳) اول دی تکبیر تحریمه شروع کړي او سمدستي دی لاس پورته کړي او یو ځای دی ختم کړي. (بحر الرائق ۱/۳۰۵ اثر مختار مع شامی ۱/۳۶۵)

په دی ذکر سړی دری صورتو کی اولی او دویم صورت افضل دی او دریم صورت نې هم جائز دی. خو معمول بهانه دی. (هدایه ۱/۸۲)

او په جوهره نامی کتاب کی راغلی دی چې "اصح دادی چې اول دی

لمونځ گزاره دواړه لاسونه پورته کړي کله چې دواړه لاسونه د غوړ ورسره برابر سي یوځای سي او ورسپړي نو بیادی تکبیر شروع کړي. (جوهره ۱/۱۹۱)
 په مسئوله صورت کې ئی لمونځ وسوځو د لاس تړل او د تکبیر تر نیمه د ځنډولو عادت ئی غلط دی دادثناء یعنی د سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ دریلوځای دی د تکبیر ویلوځای نه دی. تکبیر د لاسو د تړلو پورې ختمیدل پکار دی.

دلادس د تړلو پورې د ځنډولو یوه خرابی داهم ده چې لوړ او ریډلو والی او کونې مقتدی کم چې کله دامام و رفع یدین ته وگوري نو تکبیر تحریمه به وواځي نو دامام څخه مخکې د تکبیر دریلو په وجه به دده اقتداء او لمونځ صحیح نه وی ځکه چې که د تکبیر اولنی لفظ د "الله" په ویلو کې مقتدی وړاندېوالی وکړي یا لفظ "الله" دامام سره شروع کړي خو لفظ "اکبر" دامام د ختمولو څخه مخکې ختم کړي نو بیا به ئی هم اقتداء صحیح نه وی. (ترمذی مع شمس ۱/۲۳۸) بیا به دی وجه امام ته داعادت پر پښوول پکار دی.

﴿جواب﴾ (۲): در کوع او د سجدي د تکبیر اتو سنت طریقه داده چې څنگه رکوع ته را کښته کېږي نو الله اکبر دی شروع کړي او څنگه چې رکوع ورسپړي نو ختم دی ئی کړي. او کم خلق چې داسې کوي چې رکوع یا سجده ی ته ورسپړي بیا الله اکبر وواځي نو د ادسنت څخه خلاف خبره ده او دا د مکروه دی او دوه رقمه کراهیت را ځي. (۱) اول کراهیت ئی ترک د

موځکه چې دا تکبیرونه د انتقال دی. یعنی رکوع او سجدي ته دنقل کیدو. چې پکار وه چې دا رکوع او سجدي ته د انتقال په وخت کې ویل سوی وایي لیکن په پورته صورت کې داپاته سو. (۲) کراهیت ئی دبی محل ارادی یعنی کم وخت چې به ئی تکبیر ویلو هغه وخت د سبحان ربی الاعلی دریلو و زیاد سبحان ربی العظیم وو او د تکبیر اتو وخت نه وو. دغه وخت تکبیر ویل بی محله دی. (منیه المصلی ص: ۸۸ و ۹۳ کیری ص: ۳۳۵)

مختصر خبره داده چې دامام داعمل دسنت څخه خلاف دی نو ده ته دسنت مطابق عمل کول لازمی دی. (فتاوی رحیمیه ۱/۲۳۳)

د تکبیر تحریمه څخه وروسته او په وترو کې د دعاء قنوت څخه دمخه، دغه رقم داختریه اول رکعت کې د دریم تکبیر په وخت کې لاس پورته کولی سي او لاس ایله کول او بیا تړل چیرې هم نه دی ثابت.

اختلاف په دی خبره کې دی چې د قنات دکول په وخت کې به لاسونه تړي او که به ئی پر یږي دی. دامام ابو حنیفه رحمه الله تعالی علیه او دامام یوسف رحمه الله تعالی علیه په نیز د لاس د تړلو حکم دی. (ددوی په نیز د قنات په وخت کې لاس تړل د قنات د آدابو څخه دی) یعنی کله چې دلما څخه دشروع کولو اراده وکړي نو خپل لاسونه به دلستو نو څخه را بایسي او بیا به ئی د غوړ وروخوا ته سیده پورته کوي. او بیادی والله لفظ ته د ملور کولو څخه

بغير تكبير وواښي. نيت به ئي كړي وي. او راسته لاس دى پر چپه لاس باندې
د نامه لاندې كښيږدى. د تكبير تحریمه څخه وروسته دى بې له ځنډه ثناء يا
سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وواښي. (فتاوى رحيميه ۳/۳ بحواله نورالايضاح ص: ۵۰۱
الجوهره النيرة ۵۰/۱)

﴿امام ته تكبيرونه څرنگه ويل پكار دي؟﴾

اکثره امامان داسې وي چې کله د جمعې لمونځ ورکوي نو تکبيرات
انتقالیه د حرکت انتقالیه سره نه وائي. بلکه کله کله خود منتقل کیږي څخه
وروسته ئي هم وائي. او کله کله ئي دويم رکن ته درسيلو څخه مخکېني
مخکېني ختم کوي. مثلاً د قيام د حالت څخه په منتقل کيدو رکوع ته ځي نو
بعضی امامان درا کښته کيدو څخه وروسته الله اکبر وائي او بعضی امامان
دومره ژر الله اکبر طوائي چې رکوع ته په صحيح طريقه درسيلو مخکې د الله
اکبر آواز ختم سي. او دغه رقم سجدي ته د تلويه وخت او د سجدي څخه
دویم رکعت ته درا ولاړي تلويه وخت کې هم کوي.

دا خبره دی ښکاره وي چې په دی دواړو صورتو کې د تکبير پوره
سنت نه سوپوره. کامل او پوره سنت به هغه وخت اداء کيږي چې کله چې
د يوه رکن څخه دويم رکن ته د تلويه وخت کې يو ځای دار کانسره
تکبيرات شروع کړي او چې څنگه وبل رکن ته ورسې نو د تکبير آواز دی بل

کړي. او کله چې امام الله اکبر داسې وائي چې دويم رکن ته درسيلو
وروسته هم تر څه وخته پوري دده د تکبير آواز راځي. نو دومره تکبير اوږدول
مکروه دی. (مسائل سجده سهو ص: ۱ بحواله کبيري ص: ۳۱۳)

بعضی امامان د تکبير په ويلو کې ډيره بې احتياطي کوي او د الله اکبر ط
ويلو پر ځای باندې الله اکبر وائي. يعنی د با او دراپه مابين کې الف زياتوي.
دغه رقم بعضی امامان د الله اکبر په شروع کې ملپيدا کوي. او الله اکبر ط وائي.
دا دواړه صورتونه بالکل غلط دي. په دی دواړو صورتونه کې لمونځ بالکل
فاسديږي او که په تکبير تحریمه کې ئي داسې وويل نو د لمانځه شروع کول
به بالکل صحيح نه وي. (مسائل سجده سهو ص: ۱ بحواله کبيري ص: ۷۳)
علامه شامي د خليه او نورو کتابو څخه نقل کړي دي چې په تکبير کې
اسم ذات "الله" او د "اکبر" الف کشول لمونځ فاسدوي. او لاهم دومره اوږدول
چې بل "لام" کې پيداسي هم مکروه دی. ليکن مفسدنه دی. دغه رقم "ها"
کشول هم مکروه دی د با د ملپه فاسديلو کې اختلاف دی او په راياندي پيښ
کشول مفسدنه دی.

خو د جهل د غلبې په وجه د متأخرينو د افيصله ده چې دا غراب او دمد
غلطي مفسدنه دی البته که څوک د تنبيه باوجود د اصلاح کوشش نه کوي نو
دده لمونځ نه کيږي او چې داسې غلط ئي وائي نو دی امام جوړول په هر

صورت کی ناجائز دی. البتہ کہ شوک صحیح و یونکی موجود نہ وی تو بیا
پرواہ نہ کوی. (احسن الفتاویٰ ۳/۴۲۴)

﴿پہ تکبیر تحریمہ کی عامہ غلطی﴾

بعضی وخت مقتدی داسی غلطی کوی چی لمو نخئی فاسدسی. مثلاً
دا چی مقتدی دامام دتکبیر تحریمہ اللہ اکبر طویلو خنخہ دمخہ مقتدی اللہ
اکبر ط وواتی یا دامام د لفظ اللہ دو یلو خنخہ دمخہ مقتدی اللہ لفظ وواتی پہ دی
دوا و صورتو کی ہیخ د لمانخہ شروع کیدل صحیح نہ دی. داسی مقتدیانو
تہ پکاری دی چی دوی دسرہ اللہ اکبر ط وواتی او پہ امام پسی نیت و تری. (مسائل
سجدہ شہو ص: ۷۴ بحوالہ صغیری ص: ۱۲۳)

اکثرہ مقتدیان مولیدلی دی چی کہ امام رکوع تہ خئی نو دہغہ سرہ پہ
رکوع کی دشریکیدلو لپارہ سیدہ نہ درپری او اللہ اکبر ط وواتی اور رکوع تہ ولا
سی. او داسی خئی چی داللہ اکبر آوازئی چی رکوع تہ ورسیری ختم سی. دارقم
پہ لمانخہ کنی شریکیدل نہ دی صحیح. دتکبیر تحریمہ خنخہ دخلا صیلو
پوری دریدل فرض دی. یعنی پہ سیدہ ولا رہ کی دی داللہ اکبر ط آواز ختم
کری نو ددی وروستہ دی ورکوع تہ کبتہ سی. کہ دتحریمہ تکبیرات قیام
پہ حالت کی ختم نسی نو دده پہ لمانخہ کی شاملیدل نہ سو صحیح. (کتاب
المفتی ۳/۲۹۱)

سنت طریقہ داده چی پہ حالت قیام کی دی تکبیر تحریمہ وواتی او
بیادی فوراً دو نیم تکبیر وواتی او بیادی رکوع لہ دی خئی. دتکبیر تحریمہ خنخہ
وروستہ دی لاس نہ تری. پہ رکوع کی دامام سرہ لہ اندازہ شراکت ہم کافی
دی. حتیٰ ترداسی حالت پوری چی مقتدی پہ داسی حالت کی رکوع تہ
کبتہ سی چی امام لادر رکوع خنخہ نہ وی سم راپور تہ سوی او د مقتدی لاسو
نہ تر رکوع پوری ورسیدل نو دی پہ دارکعت کی شامل سو. خنخہ چی دیوی
تسیح پہ اندازہ باندی پہ رکوع کی پاتہ کیدل واجب دی ددی خنخہ ورو
بتہ دی باقی تسیحات پریردی او دامام اتباع دی و کری. (احسن الفتاویٰ ۳/۲۸۸)

﴿پہ تکبیر کی دجہر مقدار﴾

﴿سوال﴾: دامام بعضی تکبیر و نہ دومرہ پہ زورہ ویل چی دمسجد خنخہ
دباندی خلق نی پرسرک باندی ہم واری او بعضی تکبیر و نہ دومرہ قرار ویل
چی دفریم صف والا ئی ہم نہ واری. داخنکہ دی؟

﴿جواب﴾: امام تہ پکارده چی پہ قرأت او جہر کی دما بین لارہ اختیارہ کری
او د حاجت پہ اندازہ ور تہ پہ زورہ کول پکاری دی. او دتکبیر و نو ترما بین دافرق
او تفاوت چی بعضی جہر بنہ پہ داسی افراط باندی اداء کول او بعضی د
حاجت د اندازی خنخہ ہم کم اداء کول منہوم اوبی اصلہ دی پہ شریعت
کی ددی ہیخ اصل نستہ صرف پہ سلام کی فقہاؤ دالیکلی دی چی دو نیم

سلام دی داوونی سلام خنجه لږ په کښته آواز ووائی او ددی خنجه علاوه بل پر خای هم په جهر کی ددرجاتو فرق نسته. (فتاوی دارالعلوم ۲/۸۰ بحواله رد المختار ۱/۳۹۷، ۱/۳۳۳ فصل فی القراءة باب صفة الصلوة ۱/۳۳۳)

امام ته په زوره تکبیر ویل سنت دی. نو په دی وجه ددی په پر یښوولو خوبه سجده سهوه نه وی پر البته د سنت د پر یښوولو گناه به باندی وی. او د جهر حد دادی چی ټول صف ته آواز ورور سیری. (احسن الفتاوی ۳/۲۶۲ بحواله رد المختار ۱/۳۹۹) یعنی ﴿وَلَا تُجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُتُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا﴾ (سوره بنی اسرائیل ۱۲ رکوع) (مترجم)

﴿په قرأت کی د جهر مقدار﴾

﴿سوال﴾: امام به په تراویحو وغیره او جهری لمنخونه کی قرأت په خورمه اندازه کی په زوره وائی؟

﴿جواب﴾: افضله او بهترین خبره داده چی امام دی په جهری لمنخو کی بی له تکلف خنجه په دومره لوړ آواز باندی ووائی چی مقتدی ئی واورى. ددی خنجه زیات تکلف کول مکروه او منع دی. دالله جل شانہ ارشاد گرامی دی ﴿وَلَا تُجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُتُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا﴾ (سوره بنی اسرائیل ۱۲ رکوع) **ترجمہ**: او مه ته په خپلو لمنخو کی ډیر په زوره آواز باندی وایه اړه بالکل په قراره. ددی په مابین کی منحنی لاره اختیار کړه.

مفسرین فرمائی چی په لمانځه کی درمیانی قرأت کول پکار دی خنجه په دی سره پر زوره باندی اثر کیږی او دومره په زوره دی نی نه وائی چی قاری او سامع دواړو ته تکلیف وی خنجه چی په دی سره به د زوره په حضور کی خلل راسی. (خلاصة التفسیر ۳/۲۷۷ تفسیر فتح المنان ۵/۹۶)

فقهاؤ کرامو په زوره ویلو کی دوی خبری ضروری بولی. (۱) داده چی ویونکی دی په خپل ځان باندی غیر معمولی زور نه راوولی. (ولی چی دامکروه دی) (۲) دا چی نور وخلقوته به تکلیف نه وی. مثلاً که د تپه جلد په وخت کی څوک بیده وی یا څوک په خپلو خبرو کی اخته وی اوت ورسى ورسره ودریږی او دومره په زوره قرأت شروع کړی چی د مغوی په کار کی خلل راسی نو داهم مکروه دی. ددی دواړو خبرو خنجه وروسته دریمه خبره داده چی د جمعې د کمی او د زیاتوب لحاظ ساتل او ددی نطابق قرأت کول مثلاً د مقتدیانو دری صفونه دی نو ته دومره په لوړ آواز وایه چی تر دریم صف پوری آواز ور سیری.

د فقیه ابو جعفر د اقول دی چی خورمه ئی په لوړ آواز ئی ووائی ښه دی. خو په دی شرط چی پرویونکی باندی ستړی والی نه راوولی او بل چاته تکلیف نه راوولی. خو د نورو فقهاؤ د اقول دی او راجح هم دغه قول دی چی د ضرورت په اندازه دی آواز دی لوړ وی. یعنی صرف دومره دی آواز لوړ وی چی صرف

دریم صف ته رسیږی البته که صفونه زیات و ونو آواز نور هم لوړ ولای سی په
دی شرط چی په خان زیات زور نه راوولی. (فتاویٰ رحیمیہ ۱/۳۵۵ ج ۱)
طحطاوی علی مراقی الفلاح ص: ۱۳۷، مؤخر مختار ۱/۴۹۷ فصل فی واجب
الصلوٰۃ، مجمع الفهرست: ۱۰۲، عالمگیری ۱/۷۳

﴿امام دی قومه او جلسه په اطمینان سره کوی﴾

﴿سوال﴾: زمونږ امام صاحب در کوع خنجه وروسته قومی ته لاسیده در بدلی
نه وی سجدی ته ځی. او چی خنجه سمیع الله لمن حمده و وائی نوالله اکبر
و وائی په مابین کی لږ هم نه در یری. ساهم نه اخلی. دغه رقم د سجدی خنجه
وروسته د جلسی په حالت کی کوی او هم دا حالت نی د سجدی ته د تلواو
سجدی خنجه د واپس را تګ د تکبیر ونودی. په دی تکبیر ونو کی وقفه نه
کوی. مقتدیان چی ده ته څو ږی هغه هم داسی کوی. ددی شرعاً څه حکم دی؟

﴿جواب﴾: داسی حالت اختیارول غلط کاردی. لمونځ مکروه کوی. او
قابل در اګر څو لودی. قومه او جلسه په اطمینان سره ادا کول ضروری دی.
د دُرُ مختار د عبارتو دا حاصل دی چی در کوع خنجه وروسته سجدی

و در یری ځکه چی د قومه سنت ده او دی ته واجب او فرض هم وین سږی
دی. بیا چی کله مخکی ته کښته کیږی نوالله اکبر ط دی و وائی او دواړه زنګور
دی پر مخکه باندي کښیږدی. په عبارت کی لفظ "ثم" راغلی دی. نو ددی

مطلب دادی چی دوقتی سره دی ښه په قراره سره سجدی ته ځی. تکبیر دی
وائی او کښته کول دی شروع کړی. د تکبیر دی هغه وخت ختم سی کله چی
را کښته کیدل ختم سی او تندی پر مخکه باندي کښیږدی. بیادی ددراړو
سجدو تر مابین په آرام سره کښینی. یعنی دومره وخت دی کښینی چی
سُبْحَانَ اللَّهِ پکښی و وائی. د حضرت محمد ﷺ خنجه د قومی او جلسی
طریقه حضرت بی بی عائشی رضی الله تعالی عنها بیانوی او وائی چی کله به
نی در کوع خنجه خپل سر مبارک راپورته کړو نو سیده به ودریدی. بیا به
سجدی ته ولاړی. دغه رقم به نی د سجدی خنجه وروسته خپل سر مبارک
راپورته کړی. او ښه برابره سیده ودریدی. نو وروسته به نی بیا دویمه سجده
کوله. (مشکوٰۃ شریف ۱/۷۵)

دغه رقم حضرت ابو حمید ساعدی رضی الله تعالی عنه د حضرت
محمد ﷺ خنجه د قومی طریقه بیان کړی ده. او وائی چی کله به نی کریم
ﷺ در کوع خنجه سر مبارک راپورته کړی نو تر هغه وخته به نی انتظار کاوی
چی د ملا ښلونه به نی سره کښیوتل. (مشکوٰۃ شریف ۱/۷۵)

د حضور ﷺ دلما نخه سره سم خپل لمونځ برابرول پکاردی. هغه
ﷺ فرمائی چی خنجه تاسو په لمانځه کی ماوینی هم هغسی تاسو خپل
لمونځ هم کوی.

که مونږ په خپله د حضور ﷺ دلما نخه په رقم داداء کولو کوشش نه کوو او د سنت څخه خلاف لمونځ کوو نو لمنځونه به مونه قبلېږي. او راگر څو لږ به وغواړي. په حديث شريف کي راځي چي نبي کریم ﷺ د مسجد په يوه کچ کي ناست ؤو يو سړي راغلي او لمونځ ئي وکړي بيا حضرت محمد ﷺ ته راغلي او سلام ئي وکړي. حضور ﷺ و عليکم السلام ورته وويل او ورته ئي وويل چي ورسه بيرته دي لمونځ راوگرځوه. تالمونځ ندي کړي. هغه سړي بيرته ولاړي او بياني لمونځ وکړي. دلما نخه څخه وروسته بيا راغلي او پر نبي کریم ﷺ باندي ئي سلام وکړي. نبي کریم ﷺ ورته و عليکم السلام ورته وويل او بياني ورته وويل چي ورسه بيرته دي لمونځ وکړه تالمونځ ندي کړي. دغه سړي دري واره داسي وکړه. خوده نبي کریم ﷺ ته عرض وکړي چي اي دالله رسول ﷺ زه خوددي څخه زيات ښه لمونځ نسيم کولاي. تاسو ئي را وښوي. حضرت محمد ﷺ ورته وفرمايل چي کله ته لمانځه ته ولاړسي نو اول په ښه شان سره اودس وکړه بيا پر قبله باندي مخامخ ودرېږه بيا الله اکبر ووايه. بيا چي څومره قرآن دي زده وي په آساني ئي کي ووايه. دقرآن مجيد ويلو وروسته بيا رکوع ته کښته سه. او بيا په آرام سره رکوع وکړه بيا درکوع څخه راپورته سه تردي چي په آرام سره ودرېږه بيا سجدي ته ولاړسه او په آرام سره ودرېږه بيا سجدي ته ولاړسه او په آرام سره سجده وکړه بيا د

سجدي څخه راپورته سه. او ښه په آرام سره رکوع او هر يو رکع اداء کوه. (مشکوٰۃ شريف ص: ٨٣)

د فقهې او د حديثو مبارکو تصريحاتو ته چي وگوري نو په هغه کي په وار وار باندي د آرام لمونځ کولو هدايت شوي دي.

ستاسو امام صاحب که په آرام سره رکوع، سجده، قومه او جلسه نه کوي، سمع الله لمن حمده او الله اکبر يا ددو و سجده الله اکبر په يوه ساواني نودې ددغه احاديثو او فقهې خلاف کار کوي او دا کار کول سراسري ادبي ده او مکروه دي. په مشکوٰۃ شريف کي راغلي دي "چي بلترين او د ټولو څخه زيات غل هغه دي څوک چي دخپل لمانځه څخه غلا کوي، صحابو کرامو د نبي کریم ﷺ څخه پوښته وکړه چي يا رسول الله! په له انځه کي څنگه غلا کوي؟ حضرت محمد صلي الله عليه وسلم وفرمايل چي په لمانځه کي غلا دا ده چي رکوع او سجدي سمې نه اداء کوي. او بياني ارشاد وفرمائي، الله پاک هغه چا لمانځه ته نه گوري څوک چي رکوع او په سجده کي خپله ملاسمه اوسېده نه ساتي". (مشکوٰۃ شريف ص: ٨٣)

حضرت محمد ﷺ يو سړي په لمانځه کي وليدي چي رکوع او سجده ئي پوره نه اداء کوله نو ئي ورته وفرمايل ته دالله پاک څخه نه بيرېږي؟ که نه په دي عادت کي مړسوي نو پردين محمدی به ستامرگ نه وي سوي.

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی چی ستاسو لمونځ د یوه هم ترهغه وخته پوری نه صحیح کیږی ترڅو چی درکوع څخه وروسته سیده نه وی ولاړ او خپله ملاتی نه وی سیده کړی. او دده هر اندام پر خپل خپل ځای باندی قرار سوی نه وی.

دغه رقم حضرت محمد صلی الله علیه وسلم و فرمایل کم سړی چی د دوستجو په مابین کی خپله ملا سیده نه ساتی او نه ئی سیده کوی نودده لمونځ نه پوره کیږی.

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم دیوه لمونځ کونکی په څنګ کی تیر سو نو څه کوری چی دغه سړی ارکان او قومه او جلسه سم نه اداء کوی نو ئی ورته و فرمایل چی که ته په دی عادت کی مړ سوی نو د قیامت په ورځ به زما په اُمت کی نه را کښینی.

منقول دی چی کله یو مؤمن بنده لمونځ په ښه طریقه اداء کوی او دده رکوع او سجده په ښه طریقه اداء کیږی نو دده لمونځ تر و تازه او نورانی وی او ملائکه دغه لمونځ آسمان ته وړی. دغه لمونځ خپل لمونځ گزار ته د عاکوی او وائی چی الله تعالی دی ستا حفاظت و کړی لکه څرنګه چی تازما حفاظت و کړی او که چیری دی لمونځ په ښه طریقه نه اداء کوی او دی درکوع او سجده قومی او جلسی او نور وارا کاناو ادا کول پر خپل ځای نه کوی نو دغه

لمونځ تک توری څنی جوړ پوی او ملائکه نفرت څنی کوی. او دغه لمونځ آسمان ته نه وړی. او دغه لمونځ ده ته ښراکوی او وورته وائی چی الله پاک دی داسی خوار کړه لکه زه چی دی خوار کړم. (فتاوی رحیمه ۳/۲۵)

﴿امام صرف د ښائسته آواز پیدا کیږی لپاره غاړه تازه کول﴾

﴿سوال﴾: که په فرضو لمنځو کی امام بی له څه غنره غاړه تازه کوی کم چی صرف او صرف د آواز د ښائست لپاره وی او ددی تعداد د نری واره ته ور سیری نو ددی غاړی تازه کول په وجه سره دده لمونځ فاسد کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: د ثرمختاریه عبارت کی دی چی د آواز د ښائسته کولو لپاره په غاړه تازه کولو سره لمونځ نه فاسد کیږی. هغه که تردری واره زیات هم وی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۵ بحواله ثرمختار ۱/۲۸۸ باب ما یفسد الصلوة)

﴿د ثناء څخه بغیر د قرأت کولو حکم﴾

﴿سوال﴾: که یو امام د تکبیر تحریمه څخه فوراً د ثناء (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ الخ) ویلو

بغیر الحمد لله شروع کړی نو څه حکم ئی دی؟

﴿جواب﴾: د ثناء یعنی د (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ الخ) دنه ویلو عادت جوړ کړی وی نو د اذیر بد حرکت دی. باقی ددی څخه په لمانځه کی څه کراهیت نه راځی. له دی وجهی چی د ثناء یعنی (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ الخ) ویل محض

پستو
مستحب دی اود مستحبوترک خنخه په لمانځه کی څه قباحه نه راځی
(مکمل مدلل مسائل تراویح ص: ۷۰)

﴿آیا امام به دمقتدیانو دثناء انتظار کوی﴾

﴿سوال﴾: امام ثناء (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ الْخ) ووائی او قرأت شروع کړی او که دمقتدیانو (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ الْخ) ویلونه انتظار وکړی؟

﴿جواب﴾: انتظار دی نه کوی. (خپل قرأت دی شروع کړی) (فتاوی دارالعلوم ۲/۶۲ بحواله ردالمختار باب صفة الصلوة ۱/۴۷۱)

﴿په لمانځه کی دبسم الله حکم﴾

﴿سوال﴾: پر امام باندی په هر رکعت کی دبسم الله دیول دالحمد لله اوسورت سره واجب دی او که نه؟ اود امام اود منفرد لپاره دحنفی مذهب په مطابق مستحب صورت څه دی؟

﴿جواب﴾: ردالمختار باب صفة الصلوة ۱/۴۵۷ څخه دامعلومیری چی امام لره دالحمد لله څخه دمخه دبسم الله ویل سنت دی. اوبعض نی دوجوب قائل دی.

اودسورت څخه دمخه اکرچه سنت نه دی لیکن مکروه هم نه دی بلکه مستحب اوبهتره دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۱۸۳)

﴿په قرأت کی دترتیب لحاظ﴾

دسورتویه ترتیب سره ویل واجب دی. نویه اول رکعت کی تَبَّتْ يَدَا اَوِيه دویم رکعت کی إِذَا جَاءَ وَيْلَ صَحِيح نه دی. اویه فرضو کی دکوچنی سورت فاصله پرینوول دمثال په توگه په اول رکعت کی سوره إِذَا جَاءَ اَوِيه دویم رکعت کی قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحْلُوِيل مکروه دی. اویه نفلو کی داسی کول بیا پرواه نه کوی. اویه یوه رکعت کی دمثال په توگه سوره مزمل ووائی اوبیا سوره اخلاص قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحْذُ ملگری کړی داسی کول مکروه دی. اودارقم په دویم رکعت کی معوذتین یعنی په یوه رکعت کی دوه سورتونه ویل هم ښه نه دی. اکرچه لمونځ صحیح دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۲۳ بحواله ردالمختار فصل فی القراءة ۱/۵۱۰)

﴿دنیمائی آیت څخه دقرأت شروع کول څنگه دی؟﴾

دارقم خولمونځ صحیح دی لیکن باید داسی ونکړی. ولی چی دا کار یونامشروع اودقاعدی خلاف کار دی. بعضو علماؤ خودنیم سورت ویل هم مکروه بللی دی نو دآیت دنیمائی څخه ویل چیری مناسب کار دی؟ (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۴۰ بحواله غنیة المستملی ص: ۲۶۲)

﴿که امام په جهري لمونځ کی سر اوایل و کړل نو...﴾

﴿سوال﴾: که چیری په جهري لمونځ کی امام دوه یادری آیتونه قرار وویل، دفتحی ور کولو وروسته یاده ته پنځپله وریادسو. اوس نو ټول قرأت له سره جهراو وائی او که ئی دهغه ځای څخه شروع کړی د کم ځای څخه چي وده وریادسو. او سجده سهویه کوی او که نه؟

﴿جواب﴾: پر کم ځای چي ئی وریادسو دهغه ځای څخه دی په زوره شروع کړی. (فتاوی محمودیه ۱/۲۷۲) په جهري لمنځو کی دری آیتونه په خطا سره په قرار او اوایل سجده سهوا لازمی وی. او دارقم په سیری یعنی په قرار لمنځو کی دپزوره ویلو هم دغه حکم دی. الحمد لله شریف که ئی چیری قرار وویل نو په جهري لمونځ کی دی دویم واریه زوره ووائی او بیادی سجده سهو وکړی. که ئی چیری الحمد لله په زوره نه وویل صرف سورة ئی ووائی او سجده سهو ئی وکړه نو هم لمونځ صحیح کیږی. (فتاوی محمودیه ۲/۱۵۰)

﴿امام ته دفتحی ور کولو تفصیل﴾

که چیری امام ددومره قرأت کولو وروسته خطا وزی چي دهغه قرأت کولو وروسته رکوع کول مناسبه وه نو بیا خودی امام رکوع وکړی. که چیری دهغه اندازی څخه ترمنځ خطا وزی نو بیا امام ته داپکار ده چي بل هغه سورت ئی چي دده یادری هلته دی نه دریږی. امام ته دهغه ځای بار بار ویل مکروه

دی پر کم ځای چي دی دریدلی وو. او مقتدی ته پکار ده چي په فتحه ور کولو کی دی چابکی نه کوی. بلکه ورته ودي دریږی. چي امام به رکوع وکړی یا به بل سورت چي دده یادری ووائی او یا به هغه ځای چي دی کی دریدلی دی زده کړی او پر مخ به ئی ووائی. ژر فتح ور کول دمقتدی په حق کی مکروه ده.

کله چي امام نه رکوع وکړی او نه بل سورة ووائی او نه هغه ځای سم کړی په کم ځای کی چي دی دریدلی دی نو بیادی فتح ور کول سی. هغه کی ئی دری آیت ویلی وی او که نه. دیوه هم لمونځ نه فاسد کیږی. نه دامام او نه دمقتدی. (فتاوی محمودیه جلد ۲ صفحه ۱۸۵ بحواله طحاوی صفحه ۱۸۳)

﴿دامام سورتونه خلاف دترتیب څخه ویل﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب په اول رکعت کی سورة کافرون ووائی او په دویم رکعت کی ئی سورة کوثر او یا سورة قیش ووائی کم چي دقرآن دترتیب څخه خلاف دی نو آیا دالمونځ صحیح کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: دسورتو په ترتیب سره ویل دقرأت دواجباتو څخه دی. دلما څخه دواجباتو څخه نه دی. له دی وجهی داسی ویل سجده سهو نه لازم وی. هوایه فصل سره داسی ویل مکروه دی. که چیری ئی په هیږه داسی ووائی نو داپرواه نکوی او نه مکروه دی. (فتاوی رحیمیه ۱/۲۴۶ بحواله شامی ۱/۵۱۰)

﴿دمقتدی په فتحه ور کولو د امام د سجدي آیت ویل﴾

امام صاحب د سجدي آیت هیرسو او مقتدی ورته ووائی او فتحه ئی ورکړه او بیا امام هغه آیت ووائپ او سجده ئی وکړه نو دایوه سجده کافی ده او په دی صورت کی دوی سجده نه لازمیږی. (فتاوی رحیمیه ۳/۹۴)

﴿د واجب قرأت اندازه﴾

﴿سوال﴾: د قرآن مجید درې کوچنی آیتونه کم دی کم چی په یوه رکعت کی ئی ویل کافی دی؟ آیت په گردی ﴿دائرة باندی دی او که پر ج، ص، ز، ط او نور و نښانو باندی دی. دیو غټ آیت په مقابله کی کوچنی درې آیتونه کافی دی او که نه؟

﴿جواب﴾: د لمانځه د واجباتو څخه داهم دی چی د سورة فاتحی وروسته دی درې کوچنی آیتونه ووائی او یادی یو غټ آیت ووائی کم چی ددی کوچنی درې آیتوسره برابر وی.

کوچنی سورت چی په هغه کی درې کوچنی آیتونه دی هغه "اَنَا اَعْطَيْتُكَ الْكَوْثَرَ" سورة دی. دغه سورة او یا دی ددی په مثال سورت د الحمد لله څخه وروسته ووائی نو واجب ئی ادا کیږی. او آیت هغه بلل کیږی پر کم خای چی گردی نښان وی. او د لوی آیت مثال آیه الكرسي شریف ده او یا آیه المائدة. (بِأَيِّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ.... البقرة ۱۲۸۲) او نور داسی آیتونه دی. او

د کوچنی آیت مثال ﴿ثُمَّ نَظَرَ﴾ ﴿ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ﴾ ﴿ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ﴾ دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۲۵ بحواله ردالمحتار باب صفة الصلوة ۱/۴۲۷)

په لمانځه کی دیوه آیت په اندازه باندی قرأت کول فرض دی. لحمد لله او بل یو سورت یا درې آیتونه یا یو او یو د آیت ویل واجب دی. په کوریا د امامت په وخت کی طوال مفصل سورتونه ویل په لمانځه کی سنت دی. بنی دسهار او مایینین په لمنځو کی د سورة حجرات څخه بیا د سورة بروج تر آخر پوری هر یو سورة چی ووائی او د مازیګرو او ماخوستن په وختونو کی د سورة بروج څخه بیا تر لم یکن الذين پوری او د مابینام په وخت کی د لم یکن الذين څخه بیا تر والناس پوری. او ددی څخه علاوه کله کله د خاص سورتونو د ویلو ثبوت هم راغلی دی لیکن د مقتدیانو د حال او وقت رعایت ساتل لازمی دی. (فتاوی محمودیه ۲/۱۵۸ بحواله شامی ۱/۳۶۰)

﴿په لمانځه کی د مختلف سورتونو رکوع ګانی ویل﴾

﴿سوال﴾: که چیری یو امام داسی قرأت ووائی د مثال په توګه د امام په هره سوره کی یوه یوه رکوع یاده ده او په هر لمانځه کی یوه رکوع وائی. او د ارقم په ترتیب سره هغه ټولی رکوع ګانی ختم کوی. او بیا د ختم کیلو څخه وروسته بیرته ئی دسره شروع کوی. داسی کول جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: د داسی ویلو سره لمونځ صحیح کیږی. لیکن افضله او بهتره

بَيَاتِرْلَمْ يَكُنِ الَّذِينَ يَوْرِي اودما بښام په لمانځه کې دسورة زلزال څخه ترسورة الناس پوري اوپه وترو کې سبح اسم ربك سورة القلم سورة الكافرون ، سورة اخلاص ددی سورتو داسې ويل سنت دی او که مستحب؟

که چیرې يو امام دپورته ذکر سوي سورتو څخه علاوه بل کمه رکوع يا درې څلور آيتونه هسې ديوځای څخه وواي نو دغه امام تارک السنت دی او که نه؟ او ددی سورتو په نه ويلو کې دلمانځه په ثواب کې څه کمې کيږي او که نه؟

﴿جواب﴾: هوپه دغه ترتيب سره په لمانځه کې دغه سورتونه ويل سنت دی ليکن مؤکلسنت ندي. ددی پرځای بله رکوع ويل هيڅ پرواه نکوي. ليکن دا خلاف داوولي څخه دی. (کفايت المفتي ۳۰۷/۳)

﴿دقرأت آخری لفظ در کوع دتکبير سره يوځای کول﴾

﴿سوال﴾: دامام صاحب دسورة فاتحي څخه وروسته دسورة يادآيت په آخری لفظ باندي نه دريدل بلکه دالله اکبر سره وصل کول اور کوع ته تلل مثلاً وَاللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ الله اکبر دسنت مطابق دی او که نه؟

﴿جواب﴾: که آخری لفظ ئی په ثاباندي ختم سي نو دادر کوع سره يوځای وصل کول بهتر دی. او که داسې نه وي نو وقف کول او بيا الله اکبر ويل اولی او بهتر دی. (فتاوی محمودیه ۲/۱۲۶ بحواله شامي ۱/۳۳۱)

خبره داده چې په هر رکعت کې پوره سورة وواي. په داسې طريقه سره کم چې فقهاؤ ليکلي دي. چې په سهار او ماپښين کې طوال مفصل او دماز ديگرو ماخوستن په وخت کې اوساط مفصل او په ماښام کې دقصار مفصل څخه دی يو سورة وويل سي. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۶۱ بحواله عالمکبری مصري ۱/۷۳)

﴿دلمانځه په قرأت کې دنبی کریم ﷺ عادت﴾

د مختلفو وختو د لمنځو دنبی کریم ﷺ عادت دا و چې په دسهار په لمانځه کې ئی اوږدوالی په مازيگر کې ئی سپک والی او په ماښام کې لنډوالی يعنی قصار مفصل ويل او په ماخوستن کې اوساط مفصل ويل.

”مفصل“ دقرآن شريف دآخری منزل و سورتونو ته وائي يعنی دسورة حجر څخه ونيسي بيا دقرآن مجيد تر آخره پوري. بيا ددی هم درې حصي دي. دسورة حجات څخه بيا تر سورة بروج پوري سورتونو ته طوال مفصل وائي او دسورة بروج څخه بيا تر سورة لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ يَوْرِي سورتونو ته اوساط مفصل وائي او د لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ څخه بيا تر آخر پوري قصار مفصل ورته وائي (معارف الحلیث ص: ۲۵۷)

﴿دامام خلاف سنت قرأت کول﴾

﴿سوال﴾: دسهار او ماپښين په لمنځو کې دسورة حجات څخه بيا تر سورة بروج پوري او دمازيگر او ماخوستن په لمنځو کې دسورة الطارق څخه

﴿دَسْمَعُ اللَّهِ لِمَنْ حَمِدَهُ صَحِيحٌ اِذَا كُولٌ﴾

﴿سوال﴾: که امام صاحب سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ داسی ووائی چی هُوَ لِمَنْ رَقْمِ آواز راوړی نو آیا داصحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: دقرأت په لحاظ داسی ویل غلط دی او صحیح نه دی. دقرأت په قاعده کی دی چی په ضمه او کسره کی دی صرف دواو او د یاء یونی راسی خودپښ څخه دی صریح و او دزیر څخه صریح یاء نسی جوړه. یعنی که مُر لِمَنْ وویل سی نو دابالکل غلط دی. پکار دی چی امام سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ووائی. او دداسی قرأت څخه دی خان وستی. (فتاوی دارالعلوم ۸۸/۳)

﴿دامام دخبرولو طریقه﴾

﴿سوال﴾: که دامام څخه سهواً آخری قعله پاته سوه او امام قیام ته نژدی سو نو مقتدی ته سبحان الله ویل او اوریدل اولی دی که کښینتل او سبحان الله ویل؟

﴿جواب﴾: کښینستل او بیاسبحان الله ویل اولی دی. داسی جزئیه مود ستر گو څخه نه ده تیره سوی. لیکن دواړه رقم ویل صحیح دی (فتاوی دارالعلوم ۳۱۹/۳)

﴿دامام په دوئیم رکعت کی قرأت اوړدول﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب دسهار په لمانځه کی داول رکعت څخه په دویم رکعت کی قصد اوده دری آیتونه اوړده که (زیات ئی وویل) په دی صورت کی لمونځ بلا کراهیت صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: په دی صورت کی لمونځ صحیح دی بی له دڅه کراهیت. په شامی نومی کتاب کی راغلی دی چی په غټو سورتونو کی ددریو آیتو څخه زیاتوب ته څه اعتبار نسته. البته په کوچنی سورتونو کی ددریو آیتونو زیات والی مکروه تنزیهی دی. (فتاوی دارالعلوم ۲۲۸/۲ بحواله شامی ۵۰۷/۱)

﴿په دوئیم رکعت کی اوړدوالی ته دڅه شی اعتبار دی؟﴾

﴿سوال﴾: په لمانځه کی داول رکعت څخه په دویم رکعت کی زیات قرأت کول مکروه دی. دا دآیتونو په حساب سره دی او که دحرفونو په حساب او که د کلماتو په حساب سره؟

﴿جواب﴾: که آیتونه سره برابر وی یا برابر والی ته نژدی وی نو دآیتونو حساب ته به اعتبار وی چی ددویم رکعت قرأت ددریو آیتو څخه زیات نه وی او که آیتونه په طول او قصر (اوړدوالی او لنډوالی) کی فرق سره لری نو بیا حروف او کلماتو ته اعتبار دی. (فتاوی دارالعلوم ۲۵۵/۲ بحواله ردالمختار ۵۱۰/۱ فصل فی القرآن)

ددریو آیتونو په زیاتوب به کراهیت تنزیهی راسی. (طحطاوی ص:

۱۹۳) خودپه هغه کوچنی سورتو کی دی دکم چی آیتونه په کوچنی والی او لوی والی کی سره نژدی نژدی وی. خو په غټو سورتونو کی دکم چی په آیتونو کی دلووی والی او کوچنی والی بنکاره فرق وی بیا دحروفو حساب ته اعتبار نسته. ددی دا حاصل دی چی که په دوئیم رکعت کی کم یو سورة ویل سوی

وی اودهغه زیات حروف چی داوونی رکعت دسورة دنیمائی سره برابر وی
یادهغه څخه زیات وی نو کراهیت به وی کئی کراهیت بیانسته. کم سورتونه
چی دحضور ﷺ څخه ثابت سوی دی هغه په کراهیت کی نه دی
داخل. (فتاوی محمودیه ۲/۶۵ ابحواله شامی)

﴿په هر رکعت کی یو سورت ویل﴾

سنت طریقه داده چی یو سورت دی په اول او دویم رکعت کی
تکرارانه وائی بلکه مختلف سورتونه دی په هر رکعت کی دترتیب دخیال
ساتلوسره ووائی. دمثال په توګه په اول رکعت کی قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ او په
دویم رکعت کی قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ باید ویل سی. اودارقم کله کم سورة او کله
کم سورت ویل پکاردی. داسی دی نه کوی چی په اول رکعت کی قُلْ هُوَ اللَّهُ
أَحَدٌ ووائی او په دویم رکعت کی هم قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ووائی. داطریقه دغیر
مقلدینوده چی په هر رکعت کی سورة اخلاص یعنی قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ دی مکرر
ویل سی. البته دکم سری چی بل کم سورة نه وی پیادنو بیاخو مجبوری ده.
پرواه نکوی. نوهغه خلق چی حنفیان دی هغه دی دسنت طریقی په برابر خیال
قرأت وائی. په هر رکعت کی دی دسورة فاتحی الحمد لله وروسته دی
مختلف سورتونه دترتیب مطابق ووائی. آنحضرت محمد ﷺ همیشه
مختلف سورتونه په لمانځه کی ویل دی داسی ئی نه دی کړی چی صرف

سورة اخلاص یعنی قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ دی په هر رکعت کی ویل وی. (فتاوی
دارالعلوم ۲/۲۲۳ بحواله ردالمحتار ۱/۵۰۸)

﴿سنت قرأت﴾

تکرار؛

﴿سوال﴾: دلمانځه په کتابو کی دالیکلی دی چی دمثال په ډول دماښام په
لمانځه کی دَلَمْ يَكُنِ الَّذِينَ څخه ونیسی بیاترو الناس پوری قرأت کول سنت
دی. ددی دامطلب دی چی دقرآن حکیم څخه دی په دغه وخت کی دومره
اندازه قرأت ویل سی څومره اندازه چی ددغه سورتوده. او یاددغه سورتو
څخه قرأت کول زیات ثواب لری؟

﴿جواب﴾: سنت خوداده چی دغه سورتونه ووائی. او کله کله ددغه سورتو
څخه علاوه دنورو سورتو ویلو ثبوت هم راغلی دی. لیکن په عامو وختو کی دی
دغه سورتونه وائی. (فتاوی محمودیه ۲/۷۱ ابحواله شامی ۱/۳۶۲)

﴿په هر رکعت کی پوره سورت ویل﴾

﴿سوال﴾: یوه امام صاحب دسهاریه لمانځه کی په اول رکعت کی دسورة
یستین آخری رکوع ویل او بیا په دویم رکعت کی ورپسی دسورة والصافات
ت اوله رکوع پوره ویل نو آیا داسی کولو څخه لمونځ صحیح کیږی او که
نه؟

﴿جواب﴾: دداسی لمونځ کولو څخه لمونځ صحیح کیږی او لمونځ ئی نه

فاسد پیری بلکه صحیح دی. لیکن په یوه رکعت کی یو سورة ویل افضل دی.
(فتاوی محمودیه ۲۰۰/۲ بحواله فتاوی عالمگیری ۷۸/۱)

﴿دامام لپاره تحمید افضل دی﴾

﴿سوال﴾: امام دَسَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ خنخور وسته رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ هم وواڼی او که یوازی ئی مقتدی وواڼی؟

﴿جواب﴾: دامام دَرَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ویلو کی دواړه قولونه سته. ویل ئی افضل دی. (احسن الفتاوی ۱۲/۱ بحواله ردالمختار ۳۳۵/۱)

﴿دامام لپاره آمین ویل څنګه وی؟﴾

﴿سوال﴾: امام د سورة فاتحه ویلو څخه وروسته آمین وواڼی او که نه؟

﴿جواب﴾: دامام او مقتدی دواړو لپاره آمین ویل صحیح دی. (احسن الفتاوی ۱۲/۳ بحواله ردالمختار ۳۵۹/۱)

﴿په رموز او اوقافو باندی د دریدو اونه دریدو بحث﴾

﴿سوال﴾: "الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ" الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ "مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ" الَّذِي يُوَسْوِسُ "عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ" الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ" (الآية) که پر هغه آیت چی "لا" باندی وی ساو دریدل یا بنده سوه او وقف وسی او آخری لفظ دونیم واره وواڼی او منځته ولاړسی نویه لمانځه کی

به کم کم تاوان راخی؟ دغه رقم که په دریم مثال کی ئی وقف و کړی نومځته به الَّذِي وائی او که بِالَّذِي وائی؟

﴿جواب﴾: پر هغه آیت باندی چی "لا" علامه وی د ضرورت په وخت کی په وقف کولو کی څه نقصان نسته. او د مقابل لفظ دونیم ورویلو ضرورت نسته. او په لمانځه کی هیڅ خلل نه راخی.

او په دریم مثال کی الَّذِي اَوْ بِالَّذِي دواړه ویل صحیح دی. خود وقف په حالت کی الَّذِي ویل پکار دی. (فتاوی دارالعلوم ۲۲۷/۲)

اصله خبره داده چی په نَسْتَعِينُ وقف کول او کول دواړه روا دی. دغه رقم په قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ باندی آیت کول اونه کول دواړه ثابت دی. نو که آیت سی نَوَاهِدُنَا اَوْ اَللَّهُ الصَّمْتُ به ویل سی. او که وقف وڼه کړی نَوَاهِدُنَا اَوْ الصَّمْتُ به وویل سی. په معنی کی ئی څه فرق نه راخی. قرأت دواړه رقم کبر ی خوزیات په نَسْتَعِينُ او په أَحَدٌ باندی آیت جوړول پکار دی. اَوْ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ اَوْ اَللَّهُ الصَّمْتُ جلا جلا ویل ثابت دی. نویه دی وجه امام ته د څه شی ضرورت نسته چی هغه دی نَاهِدُنَا اَوْ اَللَّهُ الصَّمْتُ وواڼی بلکه څنګه ئی چی اکثره قاریان وائی هم هغه رقم دی ئی وواڼی. خو اتفاقاً که امام داسی وویل نویه دی به اعتراض نه کوی. او غلط مه ورته وایاست. (فتاوی دارالعلوم ۲۳۶/۲)

﴿که امام دتجویدر عایت نه کاوی نو...﴾

﴿سوال﴾: که امام تجویدلږده وی اویاهم قرأت په تجویدسره نه وائی مثلاً د آیت پر خای ونه دریدی اویا د آیت څخه بغیر ئی ساواخیسته، پروقفه یا سکه باندی ئی سااخیستله او دریدی، دوقف او وقف لازم او دوقف النبی ﷺ خیال نه ساتی اویا دمدير خای باندی قصرو کړی یائی دنون اظهار پر خای باندی ئی اخفاء وکړه نو لمونځ ئی صحیح کیږی او که نه؟

﴿جواب﴾: لمونځ ئی صحیح دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۳۱)

﴿دامام دبعضی الفاظو دوه واره قرأت کول﴾

﴿سوال﴾: په قرآن مجید کی بعض خایونه کوچنی حروف لیکلی وی. مثلاً "بَصَّطَةٌ، هُمْ الْمُصَيِّطُونَ، عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّطٍ" ددی څخه کم حرف دویم وار ویل کیږی. زموږ په علاقه کی دغه حروف دوه واره ویل کیږی آیا دا صحیح دی؟

﴿جواب﴾: لفظ بَصَّطَةٌ، هُمْ الْمُصَيِّطُونَ او عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّطٍ باندی لوړ

"س" دلیکلو څخه دامطلب دی چی دغه لفظ د"س" څخه ویل سوی دی او د"ص" څخه هم ویل سوی دی. یعنی که تلاوت کونکی ئی دصاد "ص" څخه ووائی هم ئی لمونځ صحیح دی او که ئی د"س" څخه ووائی هم صحیح دی

اوددی کلمو دامطلب نه دی چی دغه کلمی دی دوه واره ویل سی. بلکه چی دکم قاری اتباع و کړی دهغه په مطابق دی ووائی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۳۴ بحواله جلالین شریف سورة غاشية ص ۴۹۸)

﴿دوخت دتنکی له وجهی دسهار په لمانځه کی کوچنی﴾

﴿سورت ویل﴾

﴿سوال﴾: دسهار په لمانځه کی وخت تنګ ووله دی امله امام صاحب په اول رکعت کی سورة کافرون او په دویم رکعت کی سورة اخلاص (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) ووائی. وروسته یو صاحب اعتراض و کړی چی لمونځ مکروه سو. تا بایدلوی سورت ویلای وائی. صحیح خبره څه شی ده؟

﴿جواب﴾: هغه لمونځ بی له څه کراهیته صحیح سو. دا ویل چی دالمونځ مکروه تحریمی سو دا خبره غلطه ده. یو وار حضرت محمد ﷺ دسهار په لمانځه کی قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ او قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ویلی دی. نو ددی څخه معلومه سو ده چی کله وقت تنګ وی یا سفر او یا دبل کار له وجهی دچا تلواړوی نو بیا دسهار په لمانځه کی دکوچنی سورتونه ویل صحیح دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۳۴ بحواله ردالمحتار فصل فی القراءة ۱/۵۰۴)

﴿په اول رکعت کی سوره مزمل او په دویم کی الم ویل﴾

﴿سوال﴾: امام صاحب دما بنام په لمانځه کی دالحمد لله وروسته دسورة

مزمّل اوله رکوع وويل او په دويم رکعت کې ئی دآتم رکوع وويل او سجده سهو ئی هم ونه کړه، دالمونخ صحيح سواو که نه؟

﴿جواب﴾: په دې صورت کې لمونخ صحيح سو. او سجده سهو هم نه لازميږي. ليکن په راتلونکي کې داسي دقرآني ترتيب خلاف قرات نه کوي ولي چې داسي ويل په فرائضو کې مکروه دی.

﴿د کوچني سورت فاصله ساتل﴾

﴿سوال﴾: امام په اول رکعت کې اِذَا جَاءَ او په دويم رکعت کې ئی قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ووايي نو لمونخ ئی صحيح سواو که نه؟

﴿جواب﴾: په فرضو کې داسي کول قصداً چې ديوه کوچني سورت فاصله په مابين کې راوړي لکه څنگه چې په صورت مسؤله کې ذکر سو مکروه دی اولمونخ ئی صحيح دی. او که سهواً داسي وسو نو په هغه کې هيڅ کراهيت هم نسته. او په نوافلو کې مطلقاً کراهيت نسته. (فتاوی دارالعلوم ۲۳۰/۲ بحواله ردالمحتار فصل في القراءة ۱/۴۹۸)

﴿د کوچني سورت اندازه﴾

﴿سوال﴾: هغه کوچني سورتونه کم دی چې په اول رکعت او په دويم رکعت کې دقرات کولو په مابين کې پريښول سي نو بيا لمونخ مکروه کيږي؟

﴿جواب﴾: هغه سورتونه قصار مفصل دي. چې دلم یکن الذين څخه ونيسي

بياد قرآن مجيد تر آخره پوري دی. (فتاوی دارالعلوم ۲۳۳/۲ بحواله ردالمحتار فصل في القراءة ۱/۵۰۳)

﴿په يوه رکعت کې دوه سورتونه ويل﴾

﴿سوال﴾: دماخوستن اوسپاره په لمانځه کې امام صاحب په يوه رکعت کې دوه سورتونه ووايي نو په لمانځه کې خوبه څه کراهيت نه راځي؟

﴿جواب﴾: په يوه رکعت کې دوه سورتونه ويل خلاف اولي دی. لمونخ کيږي او د خلاف اولي څخه مراد مکروه تنزيهي دی. (فتاوی دارالعلوم ۲۵۵/۲ بحواله ردالمحتار فصل في القراءة ۱/۵۱۰)

﴿يو سورت په دوو رکعتو کې ويل﴾

﴿سوال﴾: ديوه سورت رکوع په اول رکعت کې ويل او ددغه سورت يابل سورت رکوع په دويم رکعت کې ويل او يا پوره يو سورت ويل په دويم رکعت کې يا يو سورت په دوو رکعتو کې ويل جائز دی او که خلاف داوولي څخه دی؟

﴿جواب﴾: اول جواب خودادی چې دا ټول داستحباب څخه خلاف دی دحنفیانو په نيز سنت او مستحب دادی چې په يوه رکعت کې ټول سورت په فصل کې دفتهاؤ د ترتيب موافق دی ووايي دامعروف دی او دفتهي په کتابو کې مذکور دی.

نودسورت یو جزء ویل خلاف افضل او خلاف مستحب دی دکم
چی حاصل کراهیت تنزیهی راخی نه کراهیت تحریمی. (فتاوی دارالعلوم
۲۳۳/۲ بحواله ردالمحتار فصل فی القراءة ۵۰۴/۱)

﴿دآیت شروع پر یښوول او نور ویل﴾

﴿سوال﴾: امام دسورة فاتحی وروسته دسورة انافتحناد آخری رکوع دآخری
آیت څخه مُحَمَّلَرَسُوْلُ الله پر یښوی او دَوَالَّذِيْنَ مَعَهُ څخه ئی ووائی لمونځ
وسو او که نه؟

﴿جواب﴾: لمونځ وسو مگر دآیت شروع پر یښوول ښه کار نه دی. (فتاوی
دارالعلوم ۲۶۳/۲ بحواله ردالمحتار فصل فی القراءة ۵۱۰/۱)

﴿دضالین پر ځای باندي دالین ویل﴾

د"د، ظ، ض" حروف دجلا حیثیت او جلا مخارجو کی خوشک نسته
اوپه دی کی هم شک نسته چی په قصده سره سړی یو حرف دبل حرف په
مخرج کی دا کړی نو دا ډیره سخته بی ادبی ده او ډیر ځله دلما نځه د
فساد باعث کړخی. لیکن کم خلق چی معنوره وی او دغه حروف صحیح نی
ادا کولای او سره له دی خپل کوشش کوی، نو د نوی لمونځ هم صحیح دی.
او حرف 'دال' دک ویل ښکاره خبره ده چی پنخپله یو حرف نه دی
بلکه هغه 'ضاد' دی، چی دخپل مخرج څخه پوره نسی ادا نو کم سړی چی به

قصده سره خالص دال یا خالص ظاء ووائی نویه هغه سړی پسی لمونځ مه
کوی. مگر هغه سړی چی دال دک وائی تاسویه هغه سړی پسی لمونځ کوی
او کم سړی چی دطاقت او وس لرلو سره سره 'ضاد' د'ضاد' په مخرج کی نه
ادا کوی هغه گنهگاره هم دی او که چیری دبل لفظ دبدلیدو څخه معنی بدله
سی نو لمونځ هم نه صحیح کیږی. او که چیری دکوشش اوسعی باوجود 'ضاد'
دخپل اصل مخرج څخه نسی ادا نو بیا هغه معنوره دی او دده لمونځ صحیح دی.
او کم سړی چی پنخپله پرسم ویلو باندي قادر وی نویه داسی معنوره
پسی لمونځ کولای سی مگر کم سړی چی قصد اخالص "د" او یا خالص
"ظ" ووائی نویه هغه پسی لمونځ نه کیږی. (فتاوی رشیدییه کامل ص:
۲۷۳ و ص: ۲۸۴)

﴿دضاد په باره کی دمولانا محمد شفیع صاحب فتوی﴾

دعوا مو لمونځ خوی له څه تفصیله او تنقیح څخه صحیح کیږی هغه
که "ظاء" ووائی او یا "دال" یا "زاء" او نور داسی. ولی چی هغه پردی باندي نه دی
قادر. او دوی گنری هم دا چی مو تر صحیح حرف ادا کړی. او دقرآء موجودینو او
د علماء کرامو دلما نځه په باره کی تفصیل دی. که چیری غلطی په قصده
یادبی پرواهی په وجه سره وی نو بیا خولمو نځ فاسد کیږی. او که چیری دسبقت
اللسان او یادنه تمیز له وجهی وی نو بیا جائز دی. (جواهر الفقه ۳۳۸/۱)

خبر داری لیکن دجواز او علم فساد شخه دانه تا بتیری چسی بی فکره
دی همیشه غلط ویل جائزوی او ویونکی نی هم گنهکاره نه وی. بلکه دخیل
قدرت او گنجانش په مطابق دصحيح ویلو کوشش اودهغه لپاره کوشش
کول ضروری دی. کتی بیابه گنهکاره وی. که خه هم لمونخ به نه وی فاسد.
لکه خرنگه چسی د مصری چاپ عالمگیری خلورم باب جلد ۱ ص: ۷۴ کی
تصریح موجوده ده. ﴿احقر محمد شفیع الدیوبندی غفرله، خادم دارالافتاء
دارالعلوم دیوبند ۲۰ جمادی الاولی ۱۳۵۱هـ﴾

﴿لمونخ فاسدونکی غلطی﴾

دغلط ویلو شخه چسی کم لفظ پیدا کیری دهغه په باره کی امام اعظم
ابوحنیفه رحمه الله تعالی علیه او امام محمد رحمه الله تعالی علیه په دی کی
بحث نه کوی چسی هغه لفظ دقرآن شخه دی او که نه. ددوی په نیز ضابطه او
قانون دادی چسی دویلو په مابین کی په یوه کلمه کی زیاتوب او یا کمی په وجه
په دی شرط چسی معنی بالکل بدله سی لمونخ فاسد پیری. او که چیری داسی نه
وی نوبیانه فاسد پیری. لکه "فَمَالَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ" کی چسی "لَا" حرف پیری دی. یا "وَعَمِلَ صَالِحًا كُفْرًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ"
روائی نولمونخ نی فاسد پیری. او د کمو حروفو چسی امتیاز کول په مشکل سره
کیری که چیری هغه دیوه بل پر خای باندی وویل سی نوبیالمونخ نه فاسد

پیری. لکه 'سین'، 'صاد' او 'ضاد'، 'ظ' او 'ذال' او نور داسی. او په کمو کی چسی امتیاز
آسان وی هغه که چیری دیوه بل پر خای باندی وویل سی او معنی نی بالکل
بدله سی نولمونخ فاسد پیری. لکه چسی د طالحات پر خای چسی صالحات وویل
سی نولمونخ فاسد پیری.

او که چیری دالفاظو دبدلیدو شخه معنی بالکل بدله سی نو دلما نڅه
فاسد والی یقنی دی. او که بالکل نه وی بدله سوی نوبیالمونخ نه فاسد پیری.
لکه چسی د عَلَیْهِمْ پر خای باندی خَیْرٌ وَحَفِیْظٌ اوداسی نور القاط وروائی نو
لمونخ صحیح دی.

او دَوَعْدَا عَلَيْنَا اَنَا كَمَا فَعَلْتَنِ پر خای باندی د غَافِلَیْنِ ویلو شخه لمونخ
فاسد پیری. او که چیری ددو جملو القاط بدل سی او معنی نی هم بدله سی نو
لمونخ نی فاسد دی. لکه اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِیْ نَعِیْمٍ وَاِنَّ الْفَجَّارَ لَفِیْ جَحِیْمٍ
پر خای باندی نعیم او دنعیم پر خای باندی جحیم دریلو شخه لمونخ فاسد پیری.
او که چیری معنی نسی بدله لکه دَلَهُمْ فِیْهَا زَفِیْرٌ وَشَهِیْقٌ پر خای باندی شَهِیْقٌ
وَزَفِیْرٌ وروائی. نوبیالمونخ صحیح دی. (فضائل الایام والشهور ص: ۱۲۷) اشرف الایضاح
ص: ۱۳۲ و امداد المفتین ص: ۲۸۵۶

﴿که دآیت یوه حصه پاته سی او معنی بدله نسی

نولمونخ به صحیح وی﴾

مذهب مکروه تنزیهی هم راتلی نویادی رعایت نه کوی. پس بناء علیه امام حنفی دی دسهارپه لمانځه کی در کوع خنجه وروسته دومره توقف نه کوی چی پوره دعاء قنوت کی وویل سی ولی چی دومره وخت دریدل مکروه دی اوپه شامی کی ئی دغه مثال ور کړی دی چی در کوع وروسته دریدل پرینورول واجب دی (یعنی کم دی در پری) په دی توقف کی ترک د واجوراخی. کم چی مکروه تحریمی دی. له دی جهته په داسی امام پسی لمونځ کول مکروه دی. او دارقم دسلام خنجه له منځه سنجده سهر کول حنفی د مقتدی درعایت کولو پر سربانندی کول نه دی صحیح. ولی چی دامکروه تر یهی دی. لکه خرنګه چی دشامی په جلد (۱) ص: ۵۹۵ کی راغلی دی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۱۰ بحواله ردالمحارکاب الطهارة مطلب فی ندب مراعات الخلاف ۱/۱۳۶)

﴿دامام قنوت نازل وویل﴾

دحنفیانوپه نیزدیو حادثی یا واقعی پروخت صرف دسهارپه لمانځه کی در کوع خنجه وروسته ددوئیم رکعت بی له لاسو پورته کیدو دعاء قنوت (نازله) ویل جائز دی. اوپه باقی لمنځو کی نه دی جائز. او بی له دڅه واقعی د راتګ خنجه دمیخ وخت په لمانځه کی ویل نه دی جائز.

لاسونه به ئی ایله وی. ولی چی پردغه موقع بانندی دلاس تر لور وایت

ندی راغلی. او دعاء قنوت ویلو لپاره لاس پورته کیدل هم دحنفی قواعدو سره نه دی راغلی. له دی امله هوط او بهتره خبره داده چی لاسونه ایله پر پری دی او مقتدیان دی قرار آمین ووائی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۱۸۹ او ۳/۱۹۲ بحواله ردالمحتار باب الوتر والنوافل ۱/۲۲۸)

کله چی دکفار و لخوا پر عامو مسلمانانو بانندی دهر قسم ظلم او تشدد کیږی چی دهغه عام مسلمانان پریشانه وی، په داسی وخت کی که چیری یو امام دسهارپه لمانځه کی دعاء قنوت نازل ددوئیم رکعت در کوع خنجه وروسته کله کله ووائی نو کنجانش سته. استحباب هم ثابتیږی. مکر د او ویل اتفاقاً کیږی. داسی نه چی ددی معمول جوړ سی. او دارقم که چیری یو سړی یوازی په نوافلو کی ووائی نو ددی کنجانش سته. او مقتدی دی دامام پروختو بانندی آمین وائی. (فتاوی محمودیه ۲/۱۳۸ بحواله شامی ۱/۳۵۱)

﴿دعاء قنوت نازل﴾

اللَّهُمَّ اهْدِنَا فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنَا فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلَّنَا فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ وَبَارِكْ لَنَا فِيمَا عَطَيْتَ وَقِنَا شَرَّ مَا قَضَيْتَ إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا تَقْضِي عَلَيْكَ وَإِنَّهُ لَا يَذُلُّ مَنْ وَالَيْتَ وَلَا يَعْزُزُّ مَنْ عَادَيْتَ تَبَارَكَ رَبُّنَا وَتَعَالَيْتَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُتُوبُ إِلَيْكَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ الْكَرِيمِ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْفَرِّ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَأَصْلَحْ ذَاتَ بَيْنِهِمْ وَأَنْصُرْنَا عَلَى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. اللَّهُمَّ أَلِّعْ الْكَفَرَةَ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِكَ وَيَكْذِبُونَ رُسُلَكَ وَيُقَاتِلُونَ أَوْلِيَاءَكَ. اللَّهُمَّ خَالَفْ بَيْنَ كَلِمَتِهِمْ وَزَلْزِلْ أَقْدَامَهُمْ وَأَنْزِلْ بِهِمْ نَارَكَ الَّتِي لَا تُرَدُّ عَنْ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ.

﴿دامام ستره دمقتديانو لپاره کافی ده﴾

ستره هغه شی ته وائی چی لمونځ کونکی نی و خپل منځ ته دروی. هغه که د لږکی وی دیوال وی او که نور. او ددی ستری دریلو څخه دا مقصد دی چی ددی په ذریعه د سجدی ځای په معلوم سی. او کم سړی چی د لمونځ کونکی تر منځه تیر پوی نو هغه په نه گنهکاره کیږی.

د ستری ضرورت هلته په کار راځی چیری چی لمونځ کونکی په خلاص اوبی پردی ځای کی لمونځ کوی. که چیری په مسجد کی لمونځ کیږی بابه هغه ځای کی لمونځ کیږی چیری چی د جاد تیریلو خطر نه وی نو بیا هلته د ستری ضرورت نسته.

د ستری او ردوالی دی دیوه لاس څخه کم نه وی. او ددی پناوالی دی کم تر کم دیوی کوتی په اندازه باندي وی. او د جماعت په صورت کی د امام ستره د تیر لو مقتدیانو له طرف څخه کافی ده. یعنی که چیری دامام و منځ ته ستره وی نو د مقتدیانو د منځه څخه د تیریلو هیڅ گناه نسته. هغه که د هغوی و منځ ته یوشی پروت وی او که نه. لیکن د ستری ددی خوا څخه تیریدل جائز نه

دی. هو! که چیری یو سړی په جماعت کی دشر کیلو لپاره په اول صف کی و خالی ځای ته راتیرسی نو بیا پرواه نکوی. په دی صورت کی گناه ددویم صف والادی ولی چی هغوی و منځ ته راغله چی د منځ صف نی ډک کړای وائی. (مظاهر حق جدید ۱/ ۶۴۵)

﴿چی یوی خواته نی سلام گرځولی وی او یو څوک نی﴾

﴿منځ ته تیرسی﴾

﴿سوال﴾: زید د لمانځه څخه یوی خواته سلام گرځولی وو چی بکرنی د منځه څخه تیر سو، نو آیا بکر گنهکاره سو او که نه؟ یر عالم دین وائی چی و دواړو خواؤنه سلام گرځول واجب دی. له دی امله بکر گنهکاره دی دده وینا صحیح ده؟

﴿جواب﴾: په دی صورت کی بکر نه دی گنهکار. ولی چی لمونځ داوړ سلام سره ختم کیږی. بلکه د لفظ السلام علیکم دریلو څخه اول لال لمونځ پوره کیږی. دواړه سلامونه ویل واجب دی. مگر دویم سلام د لمانځه څخه د باندي واجب دی. له دی امله که چیری یو څوک د السلام لفظ څخه وروسته او د علیکم لفظ څخه تر منځه اقتداء و کړی نو د اقتداء نی نه صحیح کیږی.

(احسن الفتاوی ۱/ ۲۰۶ بحواله ردالمحتار ۱/ ۴۳۶)

پښتو
په څومره فاصله کې تيريدل پکار دی؟

سوال: د لمونځ کونکي ترمنځه درې يا څلور صفونه پرېږدي او بيا تيرسي دا جائز دی او که نه؟

جواب: که چيرې په دومره کوچني مسجد، څو نه يا غولي کې لمونځ کوي چې دهغه ټوله رقبه (۴۰) لاسه (۸×۳۶ مربع ميټر) څنځه کمه وي نو بيا د لمونځ کونکي ترمنځ تيريدل مطلقاً جائز نه دی. هغه که نژدې تيرسي او که ليرې په هر حال کې گناه سته. البته که چيرې خلاصه علاقه وي يا د (۸×۳۶ مربع ميټر) علاقه وي او ياد دې اندازې څنځه زيات مسجد لوی يا لويه څو نه وي او يا لوی غولي وي او هلته لمونځ کيږي نو د سجدي د ځای څنځه ونيسي بيا تر دهغه ځايه پورې تر کمه ځايه چې طبعاً نظر سيري په هغه ځای کې تيريدل جائز نه دی. د دهغه څنځه هغه ځوانه تيريدل جائز دی.

ما (مصنف) د دې اندازه و لگول دا د سجدي د ځای څنځه وي و صف ته نژدې ژو. له دې جهته د لمونځ کونکي دو لاري د ځای څنځه د دو (۲) صفو په اندازه باندې تقريباً اته فټه (۲×۳۳ متره) هغه ځوانه تيريدل جائز دی.

ليکن د عامو عبارتو څنځه د فقهاؤ متبادر مفهوم دادی چې څلوېښت ۲۰ مربع لاسونه (۹۰ مربع فټ يا ۸×۳۶ مربع ميټر) مراد دی. (احسن الفتاویٰ ۱۰/۳ بحواله ردالمحتار ۱/۵۹۳)

پښتو
مسائل امامت
(۲۳۷)

لوی مسجد يا لوی مکان يا ميدان وي نو د دونی اندازې څنځه ليرې تيريدل جائز دی چې که لمونځ کونکي خپل نظر د سجدي پر ځای وکړي او تيريدونکي دی ونه ويني. (کفايت المفتی ۳/۲۳۷)

پس که چيرې يو سړی د باندې پر فرش باندې لمونځ کوي نو په دننه درجه کې و منځ ته تيريدلای سي. (فتاویٰ دارالعلوم ۱۰۱/۳ بحواله ردالمحتار باب ما يفسد الصلوة وما يکفره فيها ۱/۵۹۳)

د ستري مختلف صورتونه

سوال: که چيرې يو لمونځ کونکي و خپل منځ ته دستي بسته او يا کالی کښيږدي، نو د ده د منځه څنځه تيريدل جائز دی او که نه؟

جواب: ستره بايد کم از کم ديوه لاس په اندازه باندې جگه وي. د دې څنځه په کمه ستره کې اختلاف سته. راجح قول دادی چې ديوه ذراع په اندازه باندې دی وي. که چيرې يو لاس ستره نيسره نه وي نو بيا د دې څنځه په کمه باندې هم صحيح کيږي. او د ضرورت په وخت کې د ستري څو صورتونه دی. مثلاً:

(۱) داسی يوشی چې ديوه ذراع څنځه کم وي.

(۲) لکړه او داسی نور پر مخکه باندې اچول چې ولاړيدلای نسي.

(۳) و منځ ځوانه ليکه کښول. لکړه يا ليکه طولا يعنی د قبلي پر منځ باندې اچول

زیات بهتره ده. که خه هم عرضاهم جائز دی.

(۴) جاء نماز با کالی و اچوی او پر هغه باندی لمونخ و کړی.

(۵) که چیری دوه کسان دلمونخ کونکی تر مخه تیر پوری نو یو دی خپل شاد لمونخ کونکی و خواته و کړی او هغه بل دو نیم دی تیر سی. او دار قم دی هغه تیر سوی سړی داسی چم و کړی. او اول سړی دی تیر سی.

(۶) یو صحیح قول داهم دی چی خلوینت لاسه (۲۵×۶۰ مربع میتره) یاد دی خخه زیات غټ مسجد او په صحراء کی دی د سجدی د خایه خخه هغه خواته تیریدل بی له ستري هم جائز دی. (احسن الفتاویٰ ۳/۱۱۱ بحواله ردالمحتار ۱/۵۹۳)

﴿بیده سړی ته مخ کول او لمونخ کول﴾

﴿سوال﴾: یو سړی بیده دی که چیری سړی دده و مخ ته بی له ستري لمونخ و کړی نو دا جائز دی او که نه؟ که چیری داسی پروت وی او یانه وی نو بیاد دی خه حکم دی؟

﴿جواب﴾: په دراپو صورتو کی جائز دی. په دی شرط چی دپروت سړی مخ به دلمونخ کونکی و خواته نه وی. بلکه د بام یا د قبلی و خواته وی. البته که چیری پر پروت سړی باندی کالی پروت وی نو بیا په هر صورت کی جائز دی. (احسن الفتاویٰ ۳/۴۳۵)

﴿د باران په وجه لمونخ ماتول﴾

﴿سوال﴾: د مسجد په غوالی کی باجماعته لمونخ ادا کیدی. باران په زوره شروع سونو آیا لمونخ مات کړی او په مسجد کی دننه نی ادا کول جائز دی او که نه؟

﴿جواب﴾: د باران په وجه سره لمونخ ماتول جائز نه دی. البته د باران خخه و یو چاته د ناجوړی خطر و ی یاد لندیلو خخه دری نیمې ماشی (۳×۳۲ کرام) د سپین زرو د قیمت په اندازه مالی تاوان ورسیدی نو داسی سړی بیا لمونخ پر پښو لای سی. (احسن الفتاویٰ ۳/۴۳۸)

﴿د امام صاحب په تیاره کی لمونخ ور کول﴾

﴿سوال﴾: د فرضو لمنخو په وخت امام صاحب رو نیا مړه کړی او که لمونخ ور کوی. بلکه تر اویح هم ور کوی. پر یو بنسټه کولو باندی نی وویل چی حضرت محمد ﷺ اکثره خپل لمنخونه په تیاره کی کړی دی. صحیح مسئله خه رقم ده؟

﴿جواب﴾: دا شرعی مسئله نه ده. بټی مړه کول او په تیاره کی د لمانخه د کولو هیڅ تاکید نه ستی. د ضرورت په وخت د ضرورت په اندازه باندی رُ نیا استعمالول او بیا په هغه کی لمونخ کول بلا کراهیته صحیح او ثابت دی. د ضرورت او د ضرورت خخه زیاته رُ نیا استعمالول په اسراف کی داخل دی

اوردا کار ممنوع دی. (فتاویٰ محمودیه ۲۰۸/۲)

﴿په لمانځه کې یو څوک خلیفه کول﴾

دفتحاو په اصطلاح کې استخلاف و دی ته وائی چې دامام یا دمقتدیانو څخه یو داسې نیک سړی دامام نائب جوړ کړي چې دامام پر ځای باندی هغه سړی دلمانځه تکمیل وکړي. داصورت دیو سبب په وجه منځ ته راځي. مثلاً دامام دجماعت سره یو یادوه رکعت یاددی څخه زیات لمونځ پوره کړي او بیا په مابین کې داسې یو کار پېښ سی چې هغه دمقتدیانو سره دلمانځه دپوره کیدو څخه منع کوي. لکه یو نا کفانه مرض یابی اودسی ور پېښ سی یا داسې یو بل کاز مانع صلوٰه ور پېښ سی نو په داسې صورت کې دا روادی چې امام خپل دشال لمونځ کونکو څخه یا دمو جوړو خلقو څخه یو سړی دامام په طور باندی را منځ ته کړي ددی لپاره چې پاته لمونځ دمقتدیانو سره پوره کړي.

که چیرې امام داسې ونکړي او مقتدیان پخپله دخپل مابین څخه یو سړی انتخاب کړي اوددی امام قائم مقام نی کړي. ددی کار لپاره دشرط دی چې نه به منځ اړه وی او نه به کمه خبره کوي.

ممکنه ده چې څوک دا ووائی چې آخر دامام دقائم مقامه دجوړېدو ضرورت څه شی دی؟ آیا آسانه طریقه نسته چې داسې کم ځنډراسی چې دامام ته دلمانځه پر منځ یو لومانع وی نو هغه لمونځ مات کړي او بل یونیک

سړی امام جوړ کړي او په جماعت سره لمونځ ادا کړي.

ددی جواب دادی چې دشریعت اسلامیه په نظر کې لمونځ دپرد احترام وړ عمل دی. له دی امله کله چې کم انسان په لمانځه کې مشغول سو او دخضوع او خشوع سره دخپل رب په حضور په دعاباندی مصروف سونو ده ته دابتائی چې دی په دغه حالت کې واوسی ترڅو چې دلمانځه څخه خلاصیږي. چنانچه کله په دی حالت کې یو عمل هیروسی نو دالازمه ده چې هغه بیرته پوره سی اودتلافی لپاره نی سجده سهو وسی. اودا رقم که چیرې کمه خبره راسی نو جماعت یا لمونځ دی باطل کړي نو هغه دی دلمانځه څخه لری سی او بل څوک دی ددی دپوره کیدو لپاره خپل نائب وټاکي.

ددی ټولو امور وڅخه مقصد دادی چې یو وار شروع سی نو بیادې هغه په پوره ډول سره ادا کړه سی. ولی چې دشریعت اسلامیه په نظر کې دهغه پوره کول ضروری دی. دکم څخه چې په هیڅ حالت کې باید غفلت ونسی.

(کتاب الفقه ۱/۷۱۱، ۷۱۲)

﴿دخلیفه دجوړولو اسباب﴾

دخلیفه دجوړولو اسباب څه کیدلای سی؟ په دی باره کې امام اعظم ابوحنیفه رحمه الله تعالیٰ علیه فرمائی چې دخلیفه جوړولو سبب دا کیدای سی چې دامام دبی اختیاری په حالت کې یو حدث ور پېښ سی. مثلاً دلما څخه په

وخت کی هوا (ریح) خارج سی یا چیری وینی یا بله مُرداری کم چنی دانسان د بدن خنجه رارزی راو بهیری (نوبیا امام خلیفه جو رولای سی) لیکن که چیری نجاست ورو لگییری چی دلما نجه دجاری کیلو خنجه مانع گر خنی یاداچی د امام ستر (عبورت) خلاص سی. یاداسی یوه بله خبره ور پینه سی نو په داسی حالاتو کی دامام لمونخ فاسدییری او ددی سره سره دمقتدیانو لمونخ هم خنی. په دی صورت کی یو خوک نائب جو رول نه دی صحیح. او دارقم چی امام په زوره و خاندی یا لیونوب یابی هو بنی او نور داسی حالتونه پر راسی د کم تفصیل چی به د خلیفه دجو رولو به شرائطو کی راسی. نوبیا هم دی خوک خلیفه نسی جو رولای.

خوک خلیفه کول هغه وخت جائز دی کله چی امام د فرض قرأت د اندازی داداء کولو خنجه هم عاجزه وی. دغه رقم که امام ته پنخپله د خه تاوان یا دمال دضائع کیلو اندیبنه راپینه سی نو هغه ته داجائز دی چی خوک خلیفه کړی بلکه پکار ده چی دی لمونخ مات کړی او دمقتدیانو چی هر خرمره وس ورسیری نو دغه لمونخ دی دسره خنجه بیا وکړی. (کتاب الفقه ۱/۷۱۲)

په لمانخه کی د خلیفه د جوړولو مسئلې

د حنفیانو په نیز (دامام) یو خوک خپل خلیفه جوړول افضل دی. که امام یو خوک خپل خلیفه (نائب) جوړ نه کړی او نه په مقتدیانو کی چا خلیفه

جوړ کړی او نه په مقتدیانو کی خوک پنخپله بغیر د خلیفه جوړیدلو خنجه په منځ کی ودریری نو لمونخ به نسی باطل وی. نو که په وخت کی گنجاش زونو دالمونخ دی بیرته دو نیم وار راوگر خوی. که وخت تنگ وونو خلیفه جوړول به واجب وی. په دی مسئله کی د حنفیانو په نیز په جمعه او په نورو لمنخو کی فرق نسته.

که امام خوک خپل خلیفه کړی او مقتدیانو خوک بل سړی انتخاب کړی نو امام چی خوک خلیفه کړی دی دهغه خنجه علاوه به په بل سړی پسې لمونخ صحیح نه وی. که په مقتدیانو کی یو سړی چا خلیفه کړی نه وی او پنخپله رامخ ته سی او ټول لمونخ نسی ور کړی نو لمونخ به نسی صحیح سی. خو که امام یا په مقتدیانو کی چانه وی خلیفه کړی او خوک پنخپله بی له د خلیفه جوړیدلو خنجه رامخ کی سی او خلقو خائنه خائنه لمونخ وکړی نو د ټولو لمنخونه باطل دی. (کتاب الفقه ۱/۷۱۳)

که دامام او دس مات سی نو خه حکم نسی دی؟

سوال: که چیری دامام او دس مات سی او هغه په لمانخه کی یو خوک خلیفه جوړیدل وغوړی نو ددی به خه صورت وی؟

جواب: د استخلاف (خلیفه جوړولو) د تصحیح دری شرطونه دی.

(۱) د خلیفه د معین کیلو وروسته پاته شرطونه صرف دامام لپاره دی. د خلیفه

او دمقتديانو دلمانځه لپاره ندی. که چیری ددی وروسته امام یو منافعی فعل وکړی نو دخلیفه او مقتديانو لمونځ صحیح کیږی.

(۲) که چیری څلویښت لاسه (۲۰ مربع فټ 20×25 مربع میټره) څنځه په کوچنی مسجد کی یاددی څنځه په کوچنی غولی کی جماعت وی نو دامام د دی ځایه څنځه دوټولو څنځه دمنځه اول باید خلیفه متعین وی. او که چیری په پراخه علاقه کی وی او یاد ذکر سوی مقدار په اندازه یاد دهغه څنځه زیات لویه خونه او یا لوی غولی وی نو د قبلی و خواته د ستری څنځه او که بستره نه وی نو بیا د سجدی د ځایه څنځه د تیریدلو له منځه دی خلیفه معلوم کړی.

(۳) په خلیفه کی به دامامت صلاحیت وی یعنی بڼه یا نابالغه به نه وی.

د خلیفه لپاره دانه دی شرط چی دی دی امام معلوم کړی. بلکه که مقتديانو یو څوک دمنځه کړی او یا یو سړی پخپله ځان خلیفه جوړ کړی او یو مخ ته سوهم جائز دی.

بڼه خبره داده چی امام خپل خلیفه جوړ کړی. مسبوق هم خلیفه جوړ پندلای سی. که چیری خلیفه ته د پاته رکعتو علم نه و نو امام دی د کونړ په اشاره بانندی و دهغه ته ورو بښي. او که قرأت پاته و نو یو ځوله دی لاس کښیږد ی او اشاره دی ورته وکړی. سورة فاتحه پاته وی نو پر کم ځای چی ده پری ایښی وی دهغه ځایه څنځه دی دوی کلمی په زوره ورته ووانی. در کوع

لپاره دی پر گوناو باندی لاسونه ونیسی او د سجدی لپاره دی پر تندی بانندی لاس ونیسی. د سجده تلاوت لپاره دی پر تندی او ژبه بانندی لاس ونیسی او د سجده سهو لپاره دی پر سینه بانندی لاس کښیږدی او د خلیفه سردی وړ خلاص کړی. بیادی داو داسه څنځه دخلاصی پوری که چیری جماعت نه و و ختم سوی نو بیادی دخلیفه اقتداء وکړی او که جماعت ختم سوی و نو بیادی یوازی لمونځ وکړی.

د اقتداء په صورت کی دی پاته سوی ارکان اول ادا کړی او دامام سره دی شامل سی. که چیری امام دخلیفه دیوړ کن دادا کیلو څنځه دمنځه او دس وکړی راغلی نو خلیفه دی شاته سی او اصل امام دی امامت وړ کړی په دی شرط که امام د مسجد څنځه نه و ووتلی. که چیری اوبه د مسجد څنځه دباندی وی نو افضل دادی چی یو څوک خلیفه جوړ کړی خپله دسره څنځه لمونځ راوگرځوی. البته کی چیری وخت تنگ و نو بیا خلیفه جوړول واجب دی. (احسن الفتاوی ۳/۱۰)

﴿د خلیفه د جوړولو شرطونه او دهغه طریقې﴾

اول شرط دادی چی امام په مسجد کی لمونځ کوی دخپل خلیفه جوړولو څنځه دمنځه دی دهغه ځایه څنځه نه وزی. که چیری امام دباندی ولاړی نو بیا خلیفه جوړول نه دامام لپاره صحیح دی اونه دخلکو لپاره ولی

چې دده دمسجدڅخه دوتلو سره دټولو لمنځونه باطلېږي.

دوئيم شرط دادی چې څوک خليفه جوړېسي هغه به دامامت اهل وي. له دې جهته که چيرې يونانخوانده يا نابالغه خليفه جوړېسي نو بيا دټولو لمنځ باطلېږي.

دخليفه جوړولو طريقه داده چې امام پر خپله پزه باندې لاس کښيږي کور کورې وښاته سي. داسې دی ځان ظاهر کړي گواکې دده پزې څخه وينې پخپله راووتې. دا کار که څه هم خلاف واقعې وي ليکن په دې کې مصلحت ښکاره دی چې په دارقم دلما نځه نظم او ددې د عمومي آدابو لحاظ وساتل سي.

درېم شرط ئی دادی چې د موجوده لمانځه د جاري کيدو شرائط به پوره وي. که چيرې دا شرطونه نه وي نو بيا لمنځ باطلېږي. او ددې لپاره خليفه جوړول هم نه دی صحيح. هغه شرطونه يولس (۱۱) دي.

(۱) دادی چې هغه بي اودسي به بي اختياره وي. (۲) داچې هغه بي اودسي به د امام د بدن سره تعلق لري. که چيرې ددباندي څخه مُردارې راغلي وي چې هغه مانع لمنځ وي نو بيا دغه لمنځ جاري نسي ساتلای. (۳) دادی چې هغه بي اودسي به داسې نه وي چې غسل واجبوي. مثلاً داسې فکر کول چې دهغه څخه انزال وسي. (۴) داچې هغه بي اودسي نابنده نه وي. مثلاً په زوره خنډل يا

بي هوښي راتلل او يا ليو تنوب راتگ. (۵) داچې د بي اودسي وروسته به امام يو رکن نه وي ادا کړي يا تللي نه وي. (۶) داچې داسې يو حرکت به ئی قصدانه وي کړي چې هغه دلما نځه سره منافي وي. مثلاً په بي اختاري کې چې کمه بي اودسي ورپيښه سوي ده دهغه وروسته ئی په قصده خبرې نه وي کړي. (۷) داچې غير ضروري عمل به ئی نه وي کړي. مثلاً داچې و او بوته نژدې وي خودی ليري په اوبو پسي ولاړ سي. (۸) داچې بي له څه مجبوري يادرس له وجهې درمره خنډ دخليفه په جوړولو کې وکړي چې په هغه وخت کې يو رکن اداسي. (۹) داچې په لمانځه کې دې وده دا انکشاف نه وي سوي چې دی خودلما نځه له مخه بي اودسه وړ (۱۰) داچې امام صاحب به په ترتيب کې وي او ده ته به قضا سوي لمنځ نه وي ورياد سوي. (۱۱) داچې پاته لمنځ دی ددغه ځايه علاوه بل ځای نه ادا کوي.

له دې امله که چيرې امام يا مقتدي ته بي اودسي ورپيښه سي او هغه د اوداسه لپاره ولاړ سي نو داوداسه وروسته بيرته راسي دامام صاحب سره لمنځ کول واجب دی. ليکن ويوازي لمنځ کونکي ته دا اختيارسته چې هغه د اوداسه وروسته هلته راسي لمنځ پوره کړي او که بل ځای. (کتاب الفقه علي المذاهب الاربعة ۱/ ۷۱۹)

دبناء دصحت لپاره شرطونه

(سوال): که چیری دمانبام په لمانځه کی یابل لمونځ کی کوی هغه دوه یا دری رکعونه کړی وی، اوس دده اودس مات سی او دوئیم وار داو داسه لپاره ولاړی. نوبیا به دی هغه دوه رکعته یا یو رکعت کوی او که به ئی دسره را گرځوی؟ په کمو صورتو کی بناء جائزه ده؟ په تفصیل ئی راته بیان کړی.

(جواب): دبناء دجواز لپاره (۱۳) شرطونه دی.

(۱) په بی اودسی یاددی په سبب کی دهیڅ انسان دخل نه وی. که چیری ئی په قصده سره اودس مات کړی او یابل چا زخم کی جوړ کړی وینی ئی خنی وکښي نوبناء نسی کولای. له دی وجهی چی په اول صورت کی نفس حدث او په دوئیم صورت کی دحدث سبب یعنی زخم دانسان لخوا څخه دی. دتو خولو دو جهی چی ریح یا باد خارج سی هغه هم دبناء څخه مانع گرځی. او دپړ چولو څخه چی ریح ووزی دهغه په بناء کی اختلاف دی.

(۲) بی اودسی به دلمونځ کونکی بدن څخه وی. که چیری د خارج څخه وی مانع صلوٰه حدث وی نو هغه بیا دبناء څخه ممانرت راولی.

(۳) بی اودسی به موجب غسل نه وی. که چیری په لمانځه کی خوب ورغلی او احتلام سو نوبیا بناء نه صحیح کیږی.

(۴) بی اودسی به نادر الوجود نه وی. یعنی لکه په زوره خندل یا بی

هوبنه کیدل.

(۵) دبی اودسی (حدث) سره به ئی یوړکن نه وی اداء کړی. که چیری ئی په سُجده کی اودس مات سو اوسر ئی د سُجده دپوره کیلو په نیت راپورته کړی او یا داو داسه لپاره تسلی او پسر لاره ئی قرأت وائی نوبیا بناء نسی کولای.

(۶) دروا نیلو په حالت کی به یوړکن نه ادا کوی. مثلاً داو داسه وروسته دراکر خیلو په حال کی قرأت ویل، هو په تگ اورا تگ کی تسبیحات ویل منع نه دی.

(۷) دلما نځه ضدیو کار به نه کوی. مثلاً دقلرتی بی اودسی (حدث) وروسته په قصده سره بی اودسی (حدث) یا خبری (کلام) یاد څاه څخه اوبه را کښل او نور داسی.

(۸) بی ضرورت به کار نه کوی. مثلاً داچی داو داسه لپاره ځای پریردی او ددرو (۲) صفو څخه زیات لیری ولاړ سی. هو! که دتږدی ځای سره رش زیات ووبیا به هیره لیری ولاړی بیا پرواه نکوی.

(۹) بی له ضرورت به ددری واره سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى په اندازه بانندی تأخیر نه کوی. که دپوزی وینی نه دریدی او یا دبل اندام څخه وینی نه دریدی نو له دی امله څنډه پرواه نکوی. داو داسه سُتونه دی هم پر ځای کړی. که چیری

نی صرف د اوداسه پر څلور و فرائضو باندې اکتفاء وکړه. نویاتې بناء نه ده جائزه.

(۱۰) پخوانی بی اودسی (حدث) به نه وی ښکاره سوی. مثلاً پرموزه باندې د مسحی د ختم کیلو وخت. دمقیم اوبه لیدل او یاد مستحاضه څخه د وخت وتل.

(۱۱) د ترتیب و لاخاوندته به قضاء لمونځ نه وی وریاد سوی. البته که نی پیادور غلی او قضاء نی نه وکړه بلکه دوقتی بناء نی وکړه اوبیانی نور زیات څلور رکعاته یعنی ټول نی شپږ (۶) فرض لمنځونه دده پر دمه باندې سوه نویاد بناء و الا لمنځ صحیح کیږی.

(۱۲) که چیری مقتدی ته بی اودسی (حدث) وریښه سوی او یا امام ته اودوی یو خلیفه و درای او دا داسه څخه د ختم کیلو وروسته هم جماعت نه وړختم سوی او ځای هم داسی وړچی پر هغه ځای باندې اقتداء نه صحیح کیږی نو دا شرط دی چی دا امام یا مقتدی دی پر داسی ځای باندې راسی بناء دی وکړی دکمه ځایه څخه چی بناء صحیح کیږی. که چیری دا داسه پر ځای باندې اقتداء کولای سی، یا د اوداسه د ختم کیلو له منځه جماعت ختم سوی وی، یا منفرد ته بی اودسی وریښه سوی وی نویه دی دری صورتو کی و دوی ته اختیارسته چی د اوداسه په ځای کی بناء وکړی یا پخوانی ځای ته را

وگرځی او هلته لمونځ پوره کړی. خود اوداسه په ځای ددی صورتو په حال کی) بناء افضله ده.

(۱۳) امام ته بی اودسی (حدث) وریښه سونودی به داسی خلیفه نه جوړوی چی هغه دامامت صلاحیت نلری. د اهرم دلما نځه ضد دی. دکم بیان چی په (۷) نمبر کی تیر سو. مگر د خفاء له وجهی دامستقل ذکر سو. په حقیقت کی شرطونه دولس (۱۲) دی.

د ذکر سوی شرائطو سره که څه هم بناء صحیح ده خو لمنځ دسره کول افضله دی. البته که چیری وخت تنگ وړ نویا ببناء افضله ده. بلکه که چیری وخت زیات تنگ وی نویا خو بناء واجبه ده. دسره لمنځ د راگرځولو لپاره د ضروری ده چی دا ول لمانځه څخه دی سلام وگرځوی یادی نی په یو داسی کار باندې ختم کړی چی هغه دلما نځه ضلوی. بیادی نوی لمنځ دسره څخه شروع کړی. بی له سلام گرځولو یا دیو منافی فعل نه کولو څخه بغیر لمنځ بیرته له سره راگرځول صحیح نه دی. (احسن الفتاوی ۳/۳۳۵)

❖ که امام ته خلیفه جوړول گران سی نو څه حکم نی دی؟ ❖

❖ سوال: ❖ دفعهی په کتابو کی امام جوړول جائز گنرل سوی دی. مگر دا مسئله ډیر کم ویش راځی. او خلق ددی څخه په دی ناخبره دی او امام ته خلیفه جوړول گران کار وی نویه داسی حالت کی به څا کوی؟

﴿جواب﴾: د فقهې په کتابو کې چې لیکلي دي چې خلیفه جوړول جائز دي نو دا خبره ضروري نه ده چې جوړې سي بلکه هلته ئې د اهام لیکلي دي چې استیناف ئې افضله دي.

نو کله چې دارقم حال جوړسي کم چې تالیکلي دي نو په داسې حالت کې استیناف کول مناسب کاردی. ددی لپاره چې خلق په غلطی کې ونه لوېږي. پس اول دی لمونځ قطع کړي او دلمانځه یو منافی کاردی وکړي او بیا د اودس کولو وروسته دی لمونځ دسره وکړي. (فتاوی دارالعلوم ۳۰۱/۳ بحواله ردالمحتار ۵۶۲/۱)

﴿دامام د سجدې په حالت کې اودس ماتیدل﴾

﴿سوال﴾: که چیرې د سجدې په حالت کې اودس مات سي نو خلیفه به څه رقم و مصلی ته راځي؟

﴿جواب﴾: په داسې صورت کې دی خلیفه راسی او دهغه سجدې څخه دی شروع کړي. او امام دی کم چې بی اودسه سوی دی دی پر خپل تندي باندې لاس کښيږدي ددی لپاره چې و خلیفه ته د معلومه سي چې دده اودس په سجده کې مات سوی دی. دغه سجده دی بیرته وکړه سي. (فتاوی دارالعلوم ۳۰۳/۳ بحواله ردالمحتار ۵۶۲/۱ باب الاستخلاف)

﴿چې سورت ئې وائی اودس ئې مات سي﴾

﴿سوال﴾: امام یو سورت وائی چې اودس ئې مات سو. اوس هغه مقتدی چې

دده خلیفه سو دهغه سورت ئې یادنه وړ کم چې امام وائی نو اوس هغه څه کړي؟
﴿جواب﴾: هغه دی کم بل سورت ووائی او رکوع دی وکړي د ضروري نه ده چې هغه سورت دی ووائی. بلکه که چیرې هغه امام د واجب قرأت په اندازه باندې ویلي وونو دا خلیفه چې دهغه پر خای ودریدی نو فوراً رکوع ته تللای سي. (فتاوی دارالعلوم ۳۰۳/۳ بحواله بحر الرائق ۳۹۱/۱)

﴿مسیوق خلیفه به لمونځ څنګه پوره کوي؟﴾

﴿سوال﴾: امام دما پښین لمونځ ورکاوي. دمقتدی اودس مات سو. کله چې هغه داوداسه کولو څخه بیرته راغلی نو امام یو رکعت کړي وړ. کله چې هغه سړي راغلی او په لمانځه کې شامل سونو دامام صاحب اودس مات سو امام صاحب هغه سړي خلیفه کړي د کم څخه چې یو رکعت تیر سوی وړ او خپله ولاری داوداسه لپاره. که چیرې دی دمقتدیانو لمونځ پوره کوي نو دده دری رکعتونه جوړېږي او که چیرې خپل رکعتونه پوره کوي نو بیا دمقتدیانو پنځه رکعته کیږي. څه به کوي؟

﴿جواب﴾: د کم مقتدی اودس چې مات سواو هغه او داسه کولو له ولاری او په دی دوران کې دهغه څخه یو رکعت تیر سو. نو دهغه لاحق سو. دته دا حکم دی چې دی اول خپل تیر سوی رکعت وکړي. او بیا دی دامام سره شریک سي. نو بیا که چیرې ده داسې وکړه نو دده لمونځ دامام سره برابر سو

او که چیری ده خپل تیرسوی رکعت نه راو گرځاوی او دامام سره شریک سو او بیا دامام او دس مات سو، او امام دغه لاحق امام جوړ کړی نو ده ته دا پکار ده چی کله دامام څلورم رکعت پوره سو نو دا سړی دی یو ملوک مقتدی خپل خلیفه جوړ کړی کم چی داو له څخه دامام سره په لمانځه کی شریک و. هغه به سلام وگرځوی او هغه بل لاحق دی ولاړسی خپل رکعت دی پوره کړی. (فتاوی دارالعلوم ۳/۷۶ بحواله ردالمختار ۱/۵۵۸)

﴿دمسبوق دامامت حکم﴾

﴿سوال﴾: دمسبوق امامت صحیح دی او که نه؟ مثلاً زید لمونځ کاوی، بکر په دویم یا دریم رکعت کی شریک سو کله چی زید د لمانځه څخه خلاص سو نو بکر د باقی پاته رکعت لمانځه لپاره ولاړ سو، خالداغلی دده دشالخوانی لمونځ وکړی (یعنی بناء ئی وکړه) دخالدا لمونځ صحیح دی او که نه؟

﴿جواب﴾: دمسبوق اقتداء صحیح نه ده. هغه په انفرادی حالت کی دامام د خلاصیلو وروسته امام نسی جوړیدلای. (فتاوی دارالعلوم ۳/۷۶ بحواله ردالمختار ۱/۵۵۸)

﴿دعمل کثیر او دعمل قليل تعريف﴾

﴿سوال﴾: عمل کثیر کم چی لمونځ فاسلوی دهغه تعريف څه شی دی؟ که چیری ئی د مثال سره وضاحت وکړی نو په پوهیلو کی به آسانی وی.

﴿جواب﴾: دعمل کثیر په تعريف کی پنځه قولونه دی.

(۱) داسی عمل (کار) چی دهغه فاعل (کار کونکی) دلری څخه څوک وړینی نو دا خیال ئی راسی چی دا سړی په لمانځه کی نه دی. دکم عمل (کار) څخه چی په لمانځه کی ئی دنه کیډو ظن نه وی بلکه خالی شبه وی نو بیا دا عمل قليل دی.

(۲) کم کار چی عمومآ په دواړو لاسو باندی کیږی. لکه کمربند تړل او لنگو ته تړل عمل کثیر دی. که څه هم هغه په یوه لاس باندی و تړی. او کم کار چی عاده په دواړو لاسو باندی نه کیږی که په لمانځه کی هغه په دواړو لاسو باندی وسی نو هغه عمل قليل دی. لکه واگه تړل او خولی دسر څخه لویدل.

(۳) دری حرکتونه پرله پسوی وی. یعنی ددوی په مابین کی دیوړ رکن په انداز ه وځه نه وی نو بیا عمل کثیر دی او که ددی څخه زیات وخت وی نو بیا قليل دی.

(۴) داسی کار عمل کثیر دی کم دفاعل دامقصلوی چی هغه عاده په یو جلا مجلس کی کیږی. لکه په لمانځه کی چی کوچنی د بنځی څخه شیدی ورو دلی.

(۵) دا د لمونځ کونکی پر رایه باندی موقوف دی چی هغه کم کار ډیر (کثیر) بولی هغه کثیر.

اول دری اقوال دیرزیات مشهور دی. اوپه حقیقت کی دری سره حاصل یو دی. له دی وجهی چی په دویم او دریم قول کی ذکر سوی عمل و فاعل ته ذکر څخه دغیر لمونځ کولو حالت ظن غالب وی.

غایده: په بعضو عبارتو کی ثلاث حركات متواليه پر خای بانندی ثلاث حركات في ركني دی. یعنی په څومره وخت کی چی دری واره سُبحان رَبِّي الْأَعْلَى وویل سی. ښکاره خبره ده چی په دومره وخت کی دری حرکونه واقع سی. نو بیا هغه مسلسل ورته وائی.

داسی هم ویل کیږی چی دیورکن سره دمسلسل کیلو شرط هم دی. نویه یو طویل رکن کښی چی دری حرکونه داسی راپیښ سی چی د دری په مابین کی دیوه رکن په اندازه وی. نویه دی به لمونځ نه فاسد پیږی. د اولنی قول مطابق کم چی په حقیقت کی زیات صحیح دی او داصل حیثیت لری ددریو مسلسل حرکونه مسلسل نه وی نو کونکی ته په کتو دا گمان نه کیږی چی دی دلما څخه په حالت کی نه دی. اگر که دغه دری حرکونه په یوه رکن کی وی خاص کر کله چی رکن اوږد وی او د حرکو نویه مابین کی چی وقفه هم زیاته وی. (احسن الفتاوی ص: ۴۱۹)

په سجده کی ددوار پښو دپورته کیدو حکم

سوال: که په لمانځه کی دسجده په حالت کی دواړه پښې دمخکی

څخه پورته سی نو لمونځ به فاسد پیږی او که نه؟ نو که دلما څخه د فاسدیلو حکم وی نویه کمه بناء دی؟

جواب: په دواړو پښو کی دیوی پښې یو څه حصه دیوه تسبیح په برابر پر مخکه ایښودل واجب دی. او دیو قول مطابق فرض دی. دریم قول دادی چی دانست دی. خراول قول راجح دی. نو که په ټوله سجده کی نی دیوی تسبیح برابر ددواړو پښو څخه دیوی پښې یو څه حصه پر مخکه بانندی ولکوله نو واجب اداء سی. او که دومره اندازه ونه لگوی نو دواجب دتلویه وجه به لمونځ واجب الاعداء وی. (احسن الفتاوی ۳/ ۳۹۸)

په لمانځه کی دستر ښکاره کیدو حکم

سوال: په داسی کالو یا قمیص کی لمونځ کیږی چی هغه دومره تنگ وی چی رکوع له ځی یا سجده له ځی نو دنامه څخه لانندی خرابنکاره سی دکم چی پوټول فرض دی. اوپه داسی صورت کی لمونځ واجب الاعداء دی او که نه؟ دستر څومره اندازه چی خلاصه سی نو لمونځ نه کیږی؟

جواب: که چیری په داسی قمیص کی نی لمونځ وکړی او حال دا چی دی په دی بانندی خبر ووی چی زما دستر ښکاره کیږی یا دلاپرواهی له وجهی نی دستر پوټولو کوشش نه ووی کړی نو لمونځ نی نه کیږی. که څه هم هغه په ډیر لږ مقدار کی وی. او ښکاره کیدل نی دډیر لږ وخت لپاره وی. او که چیری نی

سترپه غیر اختیاری ډول باندې ښکاره سی نو په هغه کې تفصیل دادی چې که چیرې ددري سبحان الله په اندازه ویلویږه اندام یوه خلورمه ښکاره وی نو بیاني لمونځ نه کیږي. او که ددی څخه کمه اندازه وی او یا وقت نی کم وی نو بیاللمونځ کیږي. کم اندام چې ښکاره وی دهغه اندام یوه خلورمه معتبر ده. او که چیرې یو اندام د جلا جلا ځایو څخه ښکاره وی او ددی ټولو ځایو مجموعه دیوه اندام دیوی خلورمی حصی په اندازه راسی نو بیاللمونځ فاسدوی.

دنامه دبرابر څخه ونیسی بیا د کونایتی پوری د خلورو خواو څخه یو اندام شمارل کیږي. د کونایتی شروع دنامه څخه لاندی دلنډی څخه شروع کیږي. چې گردی خط دی. (احسن الفتاوی ۳/ ۹۹ بحواله ردالمختار ۱/ ۳۸۰)

﴿په لمانځه کې بجلکي پوتول څنگه دی؟﴾

﴿سوال﴾: په لمانځه کې که چیرې بجلکي پوتی وی نو پر لمانځه باندی څه اثر یریزی؟

﴿جواب﴾: دسړی لپاره په لمانځه او غیر دلما نځه په دواړو حالاتو کې بجلکي پوتول ناجائز دی او گناه ده. په حدیث شریف کې پردغه کار باندی د جهنم وعیل راغلی دی. په لمانځه کې گناه کول نور هم بد کاردی. په لمانځه کې دبجلکي پوتولو څخه اگر چه لمونځ صحیح کیږي لیکن په متکبرینو کې دشمار له وجهی دغه مکروه دی. حضرت محمد ﷺ بجلکي

پوتول، ږیره پری کول او غزلی اوریدل دهغه بدو اعمالو په فهرست کې شمار کړی دی د کموله وجهی چې پر قوم لوط باندی عذاب راغلی. (احسن الفتاوی ۳/ ۴۰ بحواله طحطاوی علی المراقی ص: ۱۸۹)

﴿دامام سجدي ته تلل او په گونډو لاسونه ایښوول﴾

﴿سوال﴾: در کوع څخه وروسته سجدي ته دتلویه وخت کې لاسونه پر گونډو باندی ایښوول سنت دی او که مستحب؟

﴿جواب﴾: در اولاریلویه وخت کې پر گونډو باندی لاسونه ایښوول مستحب دی. سجدي ته دتلویه حالت کې په گونډو باندی لاسونه ایښوول ثابت نه دی. دعدم ثبوت څخه علاوه په دی کښې نور هم دوه قباحتونه دی. (۱) عوامو دانست یا مستحب کنړلی دی.

(۲) دقومی څخه سجدي ته دتلو سنت طریقه داده چې تر څوئی گونډی پر مخکه باندی نه وی ایښې تر هغه دی ملاوسینه نه را کښته کوی. دغه وخت چې څوک په گونډو د لاس ایښوولو عادت لری نو اکثر دهغه داعادت لیدل سوی دی چې لا گونډی پر مخکه باندی نه وی لگیدلی او د بدن لوړه حصه پر مخکه را کښته سی نو په دی وجه داعادت چونکه د سنتو ډیر یښوولو داعادت باعث دی نو څکه قابل احتراز دی. (احسن الفتاوی ۳/ ۵۱)

سنت طریقه داده چې اول دی دواړی گونډی پر مخکه باندی

کښېږدی او دغه رقم دی دواړه لاسونه یوځای کښېږدی او چټی کله راپور ته کښېږی نو ددی برعکس دی هم دغه شان وکړی.

البته که دغلزپه وجه گونډی اول ایښوول مشکل وی نو په دی صورت کی دی اول ښې لاس کښېږدی او بیادی دواړه گونډی یوځای کښېږدی. (احسن الفتاوی ۳/۲ بحواله ردالمحتار ص: ۳۶۵)

﴿دامام دسجدي څخه راپورته کیدل او قمیص سمول﴾

﴿سوال﴾: یو صاحب دی چټی کله هم دسجدي څخه راپورته کښېږی نو کله په لاس او کله په دواړو لاسو باندی د شادخو المن سموی. آیا دا صحیح دی؟

﴿جواب﴾: د قمیص سمول ضرورت په دوو (۲) وجهو راپېښېږی. یو دا چټی قمیص د کمربند څخه لوړ ودرېږی نو دا د بعضی مقتدیانو ذهن ور گډوډ

وی. او په خشوع کی مځل کښېږی.

دوئیمه وجه ئی داده چټی د بعضی خلقو په سرین (کوناټو) کی قمیص بنډسی. دیو داسی ضرورت په وجه سره د قمیص په را کشولو او سمولو کی

هیڅ حرج نسته. البته ددی لپاره یو لاس کافی دی. دوئیم لاس استعمالول مکروه دی اوبی له ضرورته دیو لاس استعمالول هم مکروه دی. (احسن

الفتاوی ۳/۳۳۷ بحواله ردالمختار ۱/۵۹۹)

﴿چټی په لمانځه کی د اوږو څخه پټوړ او لویږی نو دهغه حکم﴾

پټوړ اوږو باندی اچول پکار دی. د کالو خړول په لمانځه له دتشویش باعث گرځی. او دتشویش دلری کولو لپاره یو یادوه واره بنورول جاتز دی. او دغه رقم کالی په لمانځه پر ځان باندی خړول ممنوع دی. او دا کار مکروه دی. دا کار د سدل په عمل کی د داخلیدو په وجه مکروه دی (احسن الفتاوی ۳/۳۲۶)

﴿په لمانځه کی دواکی سمول﴾

﴿سوال﴾: که په لمانځه کی دواکی دخلاصیلو اندیښنه وی نو آیا دپه دواړو لاسو باندی بندولای سی؟ یا واکه ټینګه کړی؟

﴿جواب﴾: اول دی په یو لاس یوه خوا ټینګه کړی او بیادی درېو وارو سبحان الله ویلوی په اندازه باندی وقفه وکړی او بیادی هغه بله خوا په هغه بل لاس باندی ټینګه کړی. (احسن الفتاوی ۳/۳۳۷)

﴿سجدي ته دتلوپه وخت کی کالی راټولول﴾

﴿سوال﴾: بعضی خلق چټی سجدي ته ځی نو عاداتاً پرتو گ یا لنگ پورته کوی آیا د مکروه تحریمی دی که تنزیهی؟

﴿جواب﴾: مکروه تحریمی دی. (احسن الفتاوی ۳/۳۰۷ بحواله ردالمختار ۱/۵۹۸)

﴿په قیام کی ددوارو پښتو تر مابین دفاصلی اندازه﴾

فقهاؤ لیکلی دی چی دخلور کوتوپه اندازه باندی فاصله دقیام په حالت کی دپښتو تر مابین ساتل پکار دی. که څه هم زیات وکم کی راسی نو لمونځ به صحیح وی. څه کراهیت نسته. (فتاوی دارالعلوم ۵۳/۲ بحواله رد المحتار باب صفة الصلوة بحث القیام ۳۱۳/۱)

﴿در کوع څخه دراپورته کیدو وروسته سیده

دریدل پکار دی﴾

﴿سوال﴾: بعضی ائمه چی رکوع وکړی نو سیده نه درپیری او سجدی ته ځی نو لمونځ نی کیری او که نه؟

﴿جواب﴾: که در کوع څخه دراپورته کیدو وروسته سیده ونه درپیری نو دائی واجب پر پښو وی. دغه لمونځ قابل اعاده دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۵۵ بحواله رد المحتار باب واجبات الصلوة ۳۲۳/۱)

﴿دسجدی څخه خلور کوتی راپورته کیدل او بیادوئیمه
سجده کول﴾

دبعضی محققین په قول په دی کی ترک دواجب راځی. او دداسی لمانځه اعاده واجب ده. (فتاوی دارالعلوم ۲/۵۵ بحواله رد المحتار باب

واجبات الصلوة ۱/۳۳۲)

﴿په سجده کی دورون او اڈم فاصله﴾

﴿سوال﴾: په سجده کی به ورون او اڈم څومره سره خلاصه وی. آیا قائمه الزاویه جوړول پکار دی؟

﴿جواب﴾: په فرمختار کی راغلی دی چی خپل لاس به بی له تکلف ښکاره کوی او ورون به دنس څخه لیری ساتی. نو معلومه سوه چی په سجده کی سنت اندازه دغه ده. او زاویه قائمه جوړول لازمی نه دی. او داهم دغه وخت دی چی یوازی لمونځ کوی او په جماعت کی نه وی شریک او باامام وی. که نی داسی دی نه کوی. دکم څخه چی ونورو مقتدیانو ته تکلیف ور رسیږی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۶۳ بحواله رد المحتار ۲۷۰/۱)

﴿دسجدی څخه دراپورته کیدوپه وخت کی پر مخکه باندی بيله غږه لاسونه لگول﴾

﴿سوال﴾: په دوئیم رکعت کی چی کله دقعدی څخه وروسته ودرپیری نو لاسونه هم هغه رقم پر ورونو باندی کښیږدی او ولاړسی یا پر مخکه باندی لاس کښیږدی او بیا ولاړسی؟

﴿جواب﴾: لاس پر ګونډو او یا پر ورونو باندی دی کښیږی او بیا ولاړسی نو

د ابتهره ده. او که چیرې د ضرورت له وجهې پرمخکه باندې لاس کښېږدی
 زو لاریسی نو دا هم صحیح دی. (فتاوی دارالعلوم ۱۹۰/۲ بحواله ردالمحتار باب صفة
 الصلوة ۱/۳۷۲)

که امام صاحب د غنریه وجه وسجدي ته د تگ په وخت کې اول
 لاس ایږدی نو د امکروه نه دی. بې له غنره اول لاس ایښوول مکروه دی.
 (فتاوی رحیمیه بحواله طحطاوی ص: ۱۵۴)

﴿په التحیات کې په گوته باندې اشاره کول سنت دی﴾

﴿سوال﴾: د سرحد علماء په التحیات کې گوته پورته کول منع کوی او وائی
 چی دا کار دی په لمانځه کې مه کوی. صحیح خبره څرنگه ده؟

﴿جواب﴾: د حنفیانو په نیز صحیح داده چی په التحیات کې دی د شهادت
 په گوته باندې اشاره کول سنت دی. په دُر مختار کې د ډیرو کتابو په حوالو سره
 د شهادت په گوته باندې اشاره کول ئی صحیح بللی دی. (فتاوی دارالعلوم
 ۱۹۳/۲ بحواله دُر مختار باب صفة الصلوة ۱/۳۷۴)

﴿که درسته لاس گوته نسی پورته کولای نوڅه به کوی﴾

که چیرې په راسته لاس کې ئی غنرووی او گوته نسی پورته کولای
 نو بیادچه لاس د کوری پورته کیلو حکم نسته. (فتاوی دارالعلوم ۱۹۲/۲
 بحواله ردالمحتار باب صفة الصلوة ۱/۳۷۴)

﴿داشاری په وخت د گوته د کړی حکم﴾

په التحیات کې د تشهد په گوته باندې داشاری په وخت د صورت
 دی چی د ابهام او وسطی یوه حلقه جوړه کړی بُنصر او خنصر دی بنده کړی.
 د صورت د حنفی مذهب د فقهی کتابولیکلی دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲
 ۱۹۱ بحواله ردالمحتار ۱/۳۷۵)

﴿چی په التحیات کې گوته پورته کړی نو پر کم لفظ بی
 ئی را کښته کوی﴾

په شرحه منیه کې د امام حلوائی څخه نقل دی چی پر لا اله دی گوته
 پورته کړی او پر لا اله باندې دی را کښته کړی. (فتاوی دارالعلوم ۱۸۹/۲
 بحواله ردالمحتار باب صفة الصلوة مطلب فی عقد الاصابع ۱/۳۷۵)

﴿د گوته کړی به په التحیات کې تر خوباقی ساتی﴾

کله چی دی د لا اله الا الله ویلویه وخت د گوته حلقه جوړه کړی ده نو
 بیاد تر فارغیدلو پوری دی همداسی وساتی.

په شامی کتاب کې بی حساب روایتونه راغلی دی چی پکښې د
 عقد الاصابع داشاری وروسته د خلاصولو ذکر نسته او دا ددی خبری ښه واضح
 دلیل دی چی حلقه یو وار جوړه سوه نوبیائی خلاصول ښه کار نه دی. (فتاوی

﴿پہ لمونخو کی دینی کریم ﷺ قرأت﴾

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْفَجْرِ الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ وَنَحْوَهَا وَكَانَتْ صَلَاتُهُ بَعْلَتَ خَفِيفًا.

ترجمہ: حضرت جابر بن سمرة رضی اللہ تعالیٰ عنہ شخہ روایت دی چی نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم بہ دسہار پہ لمانخہ کی سورۃ ق والقرآن المجید اور ددغہ پہ رقم نور سور تونہ ویل اور روستہ بہ ددہ مبارک لمونخ سپک وو۔ (صحیح مسلم شریف)

تشریح: شارحینو ددی وروسو خط کشی الفاظ دودہ مطلبہ بیان کری دی۔ یوداچی دسہار شخہ وروسٹہ یعنی ما پڻین، مازیگر، مابینام او ماخوستن دا ٻول بہ دسہار پہ نسبت لوسپک وو۔ اوپہ دی کی بہ هغوی دسہار پہ نسبت قرأت کم فرمایلو۔

ددی فقری دو نیم مطلب نی دایان کری دی چی پہ ابتدائی دور کی چی کله دصحابہ کرامو تعداد کم وو اوپہ حضور ﷺ پسی بہ صرف سابقینو اولینو لمونخ کولونو دحضور ﷺ لمنخونہ بہ عموماً آوردہ وو او بیا کله وروسٹہ چی وروسرہ دیوخی لمونخ کولو تعداد زیات سو اوپہ دوی کی ددوئیمی او دریمی درجی والا اهل ایمان هم راغلل نوبیا هغوی لمنخونہ نسبتاً

سپک سپک کول خکہ چنی پہ جُمعہ کی بہ دلمونخ گزارو تعداد زیات وونوپہ دی صورت کی بہ ددی امکان زیات ووجی شوک بہ پکڻی مریضان وی یابہ کمزوری یابہ کم ہمتہ سپین ڀیری وی چی هغوی تہ بہ بیا آوردل مونخ دزحمت باعث جوړسی۔ (معارف الحلیث ۳/۲۳۵)

دسہار پہ لمانخہ کی در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دقرأت پہ متعلق چی کم حدیثونہ درج کری دی او حدیثونہ کتابونو کی چی ددی شخہ علاوہ کم روایت پہ دی سلسلہ کی ملاویری، ددغہ ٻولو و منخ تہ داینبو ولو شخہ دامعلو میوی چی دحضور صلی اللہ علیہ وسلم قرأت بہ دسہار پہ لمانخہ کی دنورو لمنخوپہ نسبت اکثر او بیشتر لبر آورد وورخو کله بہ (غالباً) د شخہ خاص داعیہ پہ وجہ بہ هغوی دسہار پہ لمانخہ کی بہ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ اوپہ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ باندی هم جمعہ ورکولہ۔

دارقم ددی احادیثو شخہ داهم معلومہ سوہ چی دھغوی عام معمول بہ دلمانخہ پھر کعتونو کی دمستلقو سورتنو ویل وو۔ خو کله کله بہ داسی هم کیدل چی دیو سورت شخہ بہ ئی یو شو آیتونہ وریل دغہ رقم کله بہ داسی هم وسوہ چی هغوی ﷺ بہ پہ دوارور کعتونو کی هم دیو سورت قرأت فرمائی۔ دجُمعی پہ سہار د"آلَمَ تَنْزِيلِ السُّجْدَةِ" او دسورۃ لادھر دیلو حکمت

حضرت شاه ولی الله رحمه الله تعالى عليه دابیان کړی دی چی په دی درارو سورتي کی د قیامت او د جزاء و سزایان ډیر په مؤثره توګه سره بیان سوی دی. او قیامت به هم د جُمعی په ورځ راځي لکه څنګه چی په احادیثو کی راغلي دی په دی وجه به غالباً هغوی د قیامت د یاد د هانی او د یاد لپاره د جُمعی په ورځ سهار وختی په لمانځه کی د ادوار سورتي نه ویل خو بنول. والله اعلم بالصواب (معارف الحديث ۳/۲۳۹)

د سهار د لمانځه د قرأت اندازه

سوال: دامام صاحب د سورة یسین او سورة ملک (تبارک الذی) د یاد بار جو د سهار په لمانځه کی (۱) وَالضُّحٰی (۲) اَلَمْ نَشْرَحْ (۳) وَالتِّينِ او د (۴) سورة جُمعی آخری رکوع وائی، د کم څخه چی د بعضی مقتدیانو د ستود ضائع کیلویږه وی. نو د دی لپاره شرعی حکم څه دی؟

جواب: د سهار په لمانځه کی و امام ته دومره د مختصر قرأت عادت جوړول د سنت خلاف او مکروه دی. که څه خاص غلږنه وی نو امام او منفرد (یوازی لمونځ کونکی) دی د سهار په لمانځه کی طوال مفصل یعنی د سورة خجرات څخه ونیسی او بیا تر سورة بروج پوری سورتي نو کی دی علیحده علیحده یو یو سورة جلا جلا ووائی. دا سنت او مستحب دی. یادی د بل ځای څخه کم تر کمه څلویښت آیتونه ووائی. څلویښت آیتونه کم تر کمه دی

خو منځنی درجه پنځوس تر شپیتو آیتو پوری دی. او د دی څخه لا بهتره داده چی ۱۰۰ آیتونه ووائی.

په دی سلسله کی دامام او د مقتدی د همت او شوق لحاظ به ساتی البته د وخت د تنګی او یاد یو خاص غلږ پربناء باندی که قرأت لمانځه وائی نو بیا پرواه نکوی. او دا جائز دی (فتاوی رحیمیه ۱/۵۵۱ بخوانه شمی ۵۰۲ و کبری ص: ۳۰۳)

د جُمعی په ورځ د سهار په لمانځه کی سورة سجده ویل.

سوال: زیږد وائی چی د جُمعی په ورځ د سهار په لمانځه کی په اولنی رکعت کی سورة سجده او په دویم رکعت کی سورة دهر ویل مستحب دی دا صحیح ده؟

جواب: د جُمعی په ورځ د سهار په لمانځه کی په اولنی رکعت کی سورة سجده او په دویم رکعت کی سورة دهر ویل فی نفسه مستحب دی خو پیر دی باندی مداومت (همیشه والی) کول مکروه دی. ځکه داسی نسی چی عوام دا کار کول واجب ونه بولی. نن صباد مسجدونو امامانو صاحبانو دا مستحب امر بالکل پری ایښی دی. دا غفلت دی او د دی اصلاح کول لازم دی. (احسن الفتاوی جلد: ۳ ص: ۸۱)

بی له شکه چی په احادیثو کی داسی راغلي دی خو حنیفیه نې په پر بعضو اوقاتو باندی حمل کوی او د دی په مسئله توګه پابندی کول نه

خوښوی. ځکه چې هغوی د سورتونو تعین د هر لمانځه لپاره منع کوی. خو کله کله که داسی وسی نوحرج نه لری. خودوام یا همیشگی دی نه پر کوی (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۱۷)

﴿د سورتونو تعین کول﴾

رسول الله صلى الله عليه وسلم به د جمعې د لمانځه په دواړو رکعتونو کې علی الترتیب اکثر ویشتر په سورة جمعه سورة منافقون سورة اعلی یا سورة غاشیه ویل او داختر و نوبه لمنځو کې به ئی هم یا خودا دواړه آخری سورتونه، سورة اعلی یا سورة غاشیه ویل او یا به ئی سورة "ق" والقرآن المجید او اقربت الساعة ویلو.

کم حدیثونه چې د پنځه وخته لمنځونو او د جمعې په او داختر نوبه لمنځونو کې د قرأت متعلق لیکل سوی دی دهغه څخه موږ ته دوی خبری رازده کوی. (۱) د حضور صلی الله علیه وسلم به اکثره دامعمول ووجی د سهار په لمانځه کې به ئی قرأت اوږد وائی اوزیات به ئی طوال مفصل سورتونه ویل. دما پښین په لمانځه کې به ئی هم څه اندازه اوږد قرأت وائی دما زیگر لمونځ به ئی مختصر اوسپک وایو. او دغه رقم به ئی دما پښام لمونځ هم مختصر کاوی. دما خوستن په لمانځه کې به ئی اوساط مفصل ویل خو بنول خو کله کله به ئی ددی څخه خلاف هم وسو.

(۲) په یوه لمانځه کې حضور صلی الله علیه وسلم دهمیشه لپاره نه د یو خاص سورة د ویلو حکم کړی دی اونه ئی عملاً داسی کړی دی. البته په بعضو لمنځونو کې اکثر ویشتر بعض خاص سورتونه ویل دهغوی څخه ثابت دی. (معارف الحديث ۳/۲۶۱)

﴿د حضرت شاه ولی الله رآیه﴾

حضرت شاه ولی الله رحمه الله تعالى علیه په خپل کتاب حجة الله البالغة کې فرمائی "رسول الله صلى الله عليه وسلم په بعضی لمنځونو کې د څه خاصو مصلحتونو او فوائدو پیش نظر بعضی خاص سورتونه ویل خو بن کړی دی خو قطعی طور ئی نه دهغه تعین کړی دی اونه ئی نور و ته ددی تاکید کړی دی چې هغوی دی هم دارقم و کړی نوبه دی باره کې که څوک د هغوی اتباع و کړی (په دغه لمنځونو کې هم دغه سورتونه اکثر ویشتر روئی) نوبه به وی او څوک که داسی ونه کړی نو هغه ته هم څه مضائقه او حرج نسته" (معارف الحديث ۳/۲۶۱)

نبی کریم صلی الله علیه وسلم به د جمعې او داختر و نوبه نورو لمنځونو کې سورتونه نه معلومول. په فرض لمنځونو کې په کوچنی اولویو سورتونو کې داسی یو سورت نسته کم چې هغوی نه وی ویلی.

اوپه نوافلو کې به په یو رکعت کې دوه سورتونه هم هغوی ویل. خو په

فرض لمنخونو کی نه معمولاً به دهغوی اولنی رکعت ددوئیم رکعت څخه غټ وو.

په لمانځه کی د "سلام علیکم" ویلو حکم

سوال: که امام دالسلام علیکم دو یلو پر خای صرف سلام علیکم بغیر دالف لام څخه وواتی نو څه حکم ئی دی؟

جواب: دا دسنت څخه خلاف دی په دی به په لمانځه کی کراهیت راځی. دا هغه وخت دی هم په تلفظ کی سلام علیکم وائی کله داسی هم وسی چی په الف باندی خلق نه پوه نسی امام خوالسلام علیکم وواتی خو خلق ئی سلام علیکم واورئ نو دامکروه نه دی. (کفایت المفتی ۳/۲۳۹)

(دالف لام څخه بغیر) سلام علیکم ویل دسنت څخه خلاف دی نو په دی وجه مکروه دی. امام دی په دی پوه کړه سی چی تصحیح ئی وکړی. (احسن الفتاوی ۳/۲۲۵ بحواله ردالمختار ۱/۲۹۱)

په سلام کی صرف دمخ گرځولو حکم

سوال: دلمانځه څخه دوتولپاره دسلام دگرځولوپه وخت به دقبلی څخه صرف مخ راگرځوی او که سینه هم؟

صرف مخ گرځول دسلام سره کافی دی. (فتا بحواله ردالمختار ۱/۲۲۲ باب اداب الصلوة)

په سلام کی به مخ څومره راگرځوی؟

عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ قَالَ كُنْتُ أَرَى رَسُولَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ حَتَّى أَرَى بَيَاضَ خَدَيْهِ. (رواه مسلم)

دحضرت سعدبن ابی وقاص رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چی مایه خپله حضرت محمد صلی الله علیه وسلم لیدلی وو چی ده مبارک به راسته او چپه خواته خپل مخ مبارک گرځاوی او مخ مبارک به ئی راسته او چپه خواته دو مره راگرځوی چی مونږ به ئی دبارخو کانو مبارکانو سپین والی لیدی. (معارف الحديث ۳/۳۰۹)

دامام څخه مخکی سلام گرځول

سوال: یوه مقتدی دامام څخه دمخه سلام وگرځاوی نو آیا ددغه مذکور مقتدی لمونځ صحیح سو او که نه؟

جواب: لمونځ ئی وسولیکن داسی کول مکروه تحریمی دی البته که چیری ډیری سختی مجبوری په صورت کی سلام وگرځوی کم چی په لمانځه کی دتشویش باعث گرځی نو بیا دلمانځه راگرځول واجب نه دی. دلته داسوال پیدا کیږی چی دامام متابعت په قصده سره ډیر ښوولوپه وجه به دالمونځ راگرځول پکاروی او که نه؟ ددی متعلق څه صریح حکم نه دی راغلی. البته دسهو آدو اجبو په پرښوولو کی دسجده سهو ی دعدمه حرام

څخه دامعلومېری چی د عمل په صورت کی دلمانځه اعاده واجبه نه ده.

دویم جواب: دامام اتباع واجب ده په دی وجه دامام څخه په قصده د مخوالی کول مکروه تحریمی دی البته درېح (هواء او نور داسی) د بیری څخه په بناء کی مخکی کیدلو کی څه کراهیت نسته. (احسن الفتاویٰ ۱/۲۹۳ بحواله رد المختار ۱/۳۹۰)

﴿که په سلام کی دمقتدی دامام څخه مخکی ساه راته سوه نودهغه حکم﴾

﴿سوال﴾: دمقتدی سادسلام گرځولوپه وخت کی دالسلام علیکم ویلو کی دامام څخه دمخه راته سوه نودمقتدی لمونځ وسواو که نه؟

﴿جواب﴾: دمقتدی په لمانځه کی په دی صورت کی هیڅ خلل نه راځی (فتاویٰ دارالعلوم ۲/۱۶۳)

﴿په سلام کی دلفظ "الله" دکشولو حکم﴾

﴿سوال﴾: مقتدی به دامام دالله اکبر ویلوسره فوراً سلام گرځوی؟ اکثره د مسجلو امامان په سلام کی لفظ "الله" دیرزیات کشوی، نو مقتدی به هم داسی کوی؟ یا نه؟ و دواړو خواته دامام څخه اول دسلام کلمات ختم کولای سی؟

﴿جواب﴾: په سلام اول کی په لفظ السلام ویلو لمونځ ختم سی په سی وجه اول میم دامام څخه اول ویل مکروه دی او ددی څخه وروسته نور څه د

کراهیت وجه نه ښکاری. (احسن الفتاویٰ ۳/۳۱۲)

﴿دسهار او مازیگر دلمانځه څخه وروسته دامام مخ گرځول﴾

﴿سوال﴾: دسهار او دمازیگر دلمانځه وروسته به امام ښې خواته راگرځی او کښی به یابه دمقتدیانو و خواته متوجه کیږی؟ یو مولوی صاحب فرمائی چی راسته خواته گرځیدل او کښی ناستل مستحب دی او مقتدیانو ته مخ کول او کښی ناستل داستحباب څخه خلاف دی نو صحیح جواب ئی څه دی؟

﴿جواب﴾: فقهاء حضرات رحمهم الله تعالیٰ علیهم فرمائی چی کله امام د فرائضو څخه خلاص سی او هم پر هغه هیئت باندي ناست وی نو دابدعت دی. نو په دی وجه دی امام خپل هیئت بدل کړی، ددی مختلف صورتونه دی یعنی یا خودی دمصلی څخه ولاړ سی یادی راسته یا چپه خواته یا دمقتدیانو و خواته کښی. که دلما نځه څخه وروسته سنت کول وی نو دهغه د اداء کولو لپاره دی دمصلی څخه دمخه یا وروسته یا راسته خواته یا چپه خواته سی نو سنت دی و کړی دامام هم په دی هیئت قبلی و خواته په پاته کیدلو به نوی راتلونکو ته به دا اشتباه و سی چی کواکی جمعه لاندې ختم سوی او دا خطر به وی چی هسی نه چی یو څوک نیت پسی و کړی او لمونځ به ئی نه وی صحیح نوبه دی وجه دامام هیئت نه بدلول مکروه دی.

امام ته پکار دی چی دسهار او دماز یگر دلمانځه وروسته مقتدیانو ته مخ راوړوی اکبښی. البته که دامام سره په اولنی صف کی څوک مسبوق وی نو دهغه و مخ ته کښیناستل مکروه دی. نو په دی صورت کی دی راسته خواته یا چپه خواته کښینی. که دمخ دصف وروسته په هغه بل صف کی څوک مسبوق وی نو دهغه و مخ ته په مخامخ کیلو کی اختلاف دی. علامه شامی د جواز و خواته ترجیح ورکړی ده. (احسن الفتاوی ۳/۲۹ بحواله ردالمحتار ۱/۳۳۲)

﴿دلما نځه وروسته امام کمی خواته مخ و ګرځو

ی او کښینی﴾

﴿سوال﴾: په کمو لمنځونو پسی چی سنت مؤکده نسته دهغه لمنځو څخه وروسته به امام کمی خواته مخ اړه وی. راسته خواته یا چپه خواته. یا دمقتدیا نوو خواته. کم قول صحیح دی؟

﴿جواب﴾: په دغه دری سره طریقو باندی صحیح دی. دیوه التزام کول نه دی پکار. راسته خواته متوجه کیدل چی قبله راسته خواته وی نو دا اولی دی. (فتاوی محمودیه ۲/۱۳۳ بحواله مراقی الفلاح ص: ۲۷۱ مصری)

د دعایه وخت دامام راسته او چپه خواته را ګرځیدل د دواړو ذکر په حلیث شریف کی راغلی دی او د دواړو خبر اجازت په شریعت کی سته. حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله تعالی عنه فرمائی چی څوک دی په خپل لمانځه

کی دشيطان حيصه نه جوړوی. هغه داچی دی داګمان کوی چی راسته خواته را ګرځیدل ضروری دی. مایه خو واره رسول الله صلی الله علیه وسلم لیدلی دی چی چپه خواته را ګرځیدلی دی. خوداهم د حدیث څخه ثابته ده چی رسول الله صلی الله علیه وسلم به راسته خواته ډیر را ګرځیدلی. (مشکوٰۃ المصابیح باب النعاء ص: ۸۷)

نو معمول داجوړول پکار دی چی اکثره دی وراسته خواته را ګرځی او کله کله دی چپه خواته هم ګرځیدل کوی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۸۹ بحواله غنیة المستملی ۱/۳۳)

﴿په نورو لمنځو کی دمقتدیانو و خواته مخ ګرځول﴾

﴿سوال﴾: دلته زموږ په ځای کی چی امام دما پښین، ما بنام او ماخوستن لمنځ وکړی نو مقتدیانو ته را ګرځی او د عاکوی دا کار څنګه دی؟

﴿جواب﴾: دا د سنت څخه خلاف دی. (احسن الفتاوی ۳/۳۱۵)

﴿د فرضو وروسته د آیت الکرسی شریفی دو یلو حکم﴾

﴿سوال﴾: امام ته د فرضو کولو وروسته تر څومره وخته پوری آیت الکرسی ویل پکار دی؟ که امام صاحب تر ډیره وخته پوری ناست و او ویل نی کول نو ګواکی مقتدی ته دده پیروی کول لازم دی یا د عاکول او په سنت کی مشغول لیدل؟

﴿جواب﴾: دفر جو څخه وروسته اودستو څخه ترمنځه که آية الكرسي او تسبیحات اونورداسی شيان په مختصر ډول پوره کړی اوبياست و کړی نو هيڅ حرج نسته. اودوخت څه اندازه نه ده مقرر. خو ډیر ځنډ دی نه کوی نو که چیری نی وزیاتو اورادو ویلوته خیال وی نودستو وروسته دی پوره کړی. دابهتره خبره ده. او که امام تر ډیره وخته پوری ناست وی او ویل کوی نو مقتدیانو ته دده اتباع لازمه نه ده. دوی ته اختیار دی چی دوی سمدستی ولاړی ی او که څه لږ ډیرول و کړی نوبیا ولاړسی سنت کوی. (فتاوی دارالعلوم ۱/۲۶۲ بحواله ردالمحتار باب صفة الصلوة ۱/۲۹۴)

دُعادی دُومره وسی چی پرمقتدیانو باندی کرانه نسی اودوی نی په اوردوالی باندی تنگ نسی. (کفایت المفتی ۳/۲۸۶)

﴿دپنځه وخته لمنځو وروسته ددعا حکم﴾

دپنځه وخته لمنځو وروسته لاس پورته کول اودعاغو بښل دنبی کریم صلی الله علیه وسلم سنت دی. په حصن حصین نومی کتاب کی راغلی دی چی دعاه لاس پورته کول اوددی څخه وروسته پرمخ باندی لاس راټیرول دمرفوع احادیثو څخه ثابت دی. وئی کوری. دلنځو څخه وروسته ددعا گانوسنت کیدل هم په هغه کی مذکور دی دلما نځه څخه وروسته دُعایو پښول دسنت څخه خلاف ده. (فتاوی دارالعلوم ۱/۹۹ بحواله مشکوة شریف کتاب الدعوات)

دحضرت عرباض بن ساریه رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی وائی چی رسول کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل چی کم بنده فرض لمونځ وکړی اوددی څخه وروسته ښه دزړه داخلاصه دُعاو کړی نودهغه (سری) دُعایلیوی. (معارف الحديث ۵/۱۳۸)

﴿دسهار او مازیگریه لمنځو کی اُورده دُعا﴾

په کموفرانصو کی چی (وروسته) سنت مؤکده نسته لکه سهار او مازیگریه هغه کی دُعاوی اوردی کوی اوپه کموفر ضویسی چی سنت وی نو دفر ضرور وروسته دی مختصره دُعاو کړی اوسنت دی ادا کړی. اوبیا وروسته د اجتماعي دُعا کولو ضرورت نسته. ځکه چی اجتماعي هم یو وارده بیانی په دویم وار دستو څخه وروسته مقتدیانو ته دامام ددُعا انتظار کول اود هغه انتظام کول ضروری نه دی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۹۷ بحواله عالمگیری مصری چاپ ۱/۷۲)

یادونه: دنقلو اودستو کول په کور کی افضل دی. په بعضی ځایو کی دارواج غلط دی چی خلق دجمعی دلما نځه څخه وروسته سنت و کړی اوبیا هلته د دُعایپاره پاته وی. اوبیا امام دستو وروسته دُعا کوی. د ردالمحتار باب الوتر والنوافل (جلد: ۲ ص: ۲۳۸) څخه دامعلو میړی چی دستو لپاره خلق درول اوبیا په اجتماع باندی د دُعا کولو رواج دنبی کریم صلی الله علیه وسلم په

زمانه کی نه وو. او نه اوس دهغه الزام کول صحیح دی. ولی چی دا عمل د حدیث څخه خلاف دی.

﴿دلمانځه وروسته دُعا کراره و غوښتل سی او که په زوره﴾

په قراره دُعا کول افضل دی که دلمونځ گزار ولحاظ ساتل پکښې نه وی نو که کله ئی په لږ زور باندی دُعا کړی وی نو بیا جائز دی. همیشه په زوره د دُعا کولو عادت جوړول مکروه دی. په روایاتو کی په زوره دُعا غوښتل ثابت

نه دی. (فتاوی رحیمه ۱/۱۸۳)

دُعا قرار کول افضل دی که د دُعا تعلیم ور کول دی مقصود نویا په لږ آواز باندی کولو کی هم څه پرواه نسته. خو په دومره لږ آواز دی نه وائی چی دمقتدیانو په لمانځه کی خلل راسی. لمونځ پر سلام باندی ختم کړی ددی څخه وروسته دُعا کول د لمانځه جزء نه دی. (فتاوی محمودیه ۲/۴۳)

﴿د دُعا په الفاظو کی تخصیص (دُخان) کول﴾

امام دی د دُعا الفاظ دخپل ځان لپاره نه خاص وی. که چیری هغه دُعا په زوره سره کوی لکه چی وائی "ای زما الله..." زېږنی کریم ﷺ

عارف مدینه

کم متفرد الفاظ راغلی

دی هغه په دی کی شامل نه دی. ولی چی په لمانځه کی دامام څخه که فائده حاصلیږی په هغه کی ومقتدیانو ته هم حیصه ورکول کیږی. امام د مقتدیانو نمائنده وی.

او که چیری قرار دُعا کوی نویا امام ته اجازت دی چی هغه دخپل ځان لپاره خاص دُعا وکړی (دبل چا لپاره دی بېرانه کوی) ولی چی مقتدی هم دخپل ځان لپاره دُعا کوی. دارقم په نفس دُعا کی ټول سره شریکیږی. (معارف مدینه ۲/۱۰۰)

﴿دامام پر دُعا باندی آمین ویل﴾

﴿سوال﴾: دلمانځه وروسته چی کمه دُعا دامام سره غوښتل کیږی په هغه که به آمین وائی یا کم چی خوبه ئی سی هغه به غواړی؟

﴿جواب﴾: کمه دُعا چی غواړی غواړی دی. دالزامی نه ده چی دامام پر دُعا دی (خامخا) آمین ووائی. (فتاوی دارالعلوم ۲/۲۰۱ بحواله ردالمحتار باب صفة الصلوة ۱/۳۸۹)

﴿په دُعا کی دمقتدی شریک کیدل﴾

﴿سوال﴾: مقتدی ته دامام د سلام وروسته په دُعا کی شریکیدل ضروری دی یا که مستحب؟

﴿جواب﴾: مستحب. (فتاوی دارالعلوم ۲/۱۹۰ بحواله ردالمختار وغیة المستمل ص: ۳۳۰)

که چیرې مقتدی ته یو ضرورت وواو یا ئې ضروری کار و نو د سلام
څخه فرار په تګ کې هېڅ ګناه نسته. او پر په دغه باندې هېڅ طعن ویل دی نه
کوی او که چیرې د دُعَا د ختم کیلو پورې انتظار کوی او دامام صاحب سره په
دُعَا کې شریکېږي نو دایا بڼه ده. او په دی کې بیازیات ثواب دی. (فتاوی
دارالعلوم ۱۰۳/۳)

﴿د دُعَا په وخت کې به کم خای ته ګوری﴾

د دُعَا وروسته د آسمان وخوا ته کتل او نظر پورته کول د دُعَا هغه ناخو
ښه صورت دی د کم څخه چې حضرت محمد ﷺ منع کړی ده. ولی چې
دا شکل د الله سره د ادب او احترام او د دُعَا کونکي سره مناسب نه دی. کیدی
سی چې دا حرکت د بی ادبی او بی شرمۍ باعث جوړېږي او د قبلو څخه
محروم سی. په دی وجه ددی څخه د ځان کتل پکار دی. (حصن حصین: ۲۷)

﴿په دُعَا کې د تلوار کولو څخه پرهیز کول﴾

د حضرت ابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې نبی
کریم ﷺ وفرمایيل "چې کله د الله څخه دُعَا غواړي نو د هغه یقین سره ئې
کوی چې هغه ضرور قبوله سی. او په دی وېره پورې او دایه یاد وساتي چې الله
پاک د هغه چا د عاڼه قبلوی د چا چې زړه د دُعَا په وخت کې غافل او بی پرواه
وی" ده مبارک ﷺ وفرمایيل "زمونږ دُعَاوی تر هغه پورې د قبلو وړوې تر

کم خایه چې په هغه کې تلوار نه وي (او تلوار نه داده) چې بنده داروایي چې
مادُعَاو غوښتله لیکن قبوله نه سو. (معارف الحديث ۵/۱۲۳ او ۱۲۵)

﴿د دُعَا د ختم کیدو وروسته کلمه ویل﴾

﴿سوال﴾: زمونږ په خوا په علاقه کې دارواج دی چې د دُعَا وروسته پرمخ
باندې د لاس راټیرولو پور وخت کلمه طیه لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وائی، آیا په شریعت کې ددی څه ثبوت سته؟

﴿جواب﴾: د دُعَا په آخر کې درود شریف ویل او د آمین ویلو څخه سر اډبل
څه دیو څخه ثبوت نسته. له دی وجهې پرمخ باندې د تیریدو پور وخت د کلمې
طیبې دیو څخه عادت او رواج بدعت دی. لکه څنګه چې د خوراک وروسته اویا
د تلاوت کولو وروسته یو سړی د ماثوره دُعَا پر خای باندې کلمه طیه روا ئې
نوهر سړی هغه په دین کې زیاتوب او بدعت بولی. (احسن الفتاوی ۱/۳۷۴)

﴿د لمانځه وروسته دامام سره روغې کول څنګه دی﴾

مصافحه (په لاس روغې کول) او معانقه (په غاړه روغې کول) پر خپل
خای باندې یو سنت طریقه ده. سلام کول مصافحه کول او معانقه کول په
عبادتو کې داخل دی. عبادت چې د صاحب شریعت د حکم مطابق اداسی
نوبیا هغه په عبادت کې شمارل کیږي او د ثواب حقدار به وي. که داسې نه وي
نوبیا بدعت دی او د ثواب پر خای باندې به ئې عذاب په غاړه وي. د مجمع

البحرين مصنف په خپله شرحه کې دايان کړې دي چې يو سړی د اختر په ورځ دلمانځه دمخه په عيد گاه کې دنفل کولو اراده وکړه نو حضرت علي رضي الله تعالى عنه هغه منع کړی. هغه سړی ورته وويل چې ای امير المؤمنين زه په دې ښه خبريم چې پردغه کار باندې ماته الله پاک عذاب نه راکوي. حضرت علي رضي الله تعالى عنه وفرمايل چې زه هم په دې ښه خبريم چې الله پاک پر هغه کار باندې چاته ثواب نه ورکوي چې هغه کار حضرت محمد ﷺ نه وی کړی او يائي دهغه ترغيب نه وی ورکړی. نو دا ستالمونځ کول عبث دی او عبث کار کول حرام دی. نو دا بيرته سته چې الله پاک تاته پردغه کار باندې عذاب در کړی. داپه دې وجه چې تادنبی کریم ﷺ خلاف عمل وکړی. (مجالس الابواب ۸/۱۲۹)

تاسی وگوري چې اذان کول عبادت دی. ددين شعار او يو اسلامي علامت دی. او دجمعی لپاره دوه اذانه او اقامت په پابندۍ سره کيږي ليکن داختر و لپاره نه اذان کيږي او نه اقامت.

که چيرې په عيد گاه کې اذان يا اقامت وسی نوهر سړی په دې خبر دی چې دا کار بدعت دی. دارقم دمصافحي او معانقي حکم هم دی. داختر و او دنور و لمنځو وروسته ددې لازمی کول بدعت دی.

په شامی کې رانقل سوی دی چې دهر لمانځه وروسته دلاس یاد

غارې روغې کول ورواج مکروه دی. ددې دليل دادی چې صحابه کرامو رضي الله تعالى عنهم اجمعين دلمانځه وروسته روغې نه دي کړې. او د کراهيت يوه وجه هم داده چې دا دروافضو طريقه ده.

ابن حجر شافعي فرمائی چې خلق د پنځو لمنځو وروسته چې کم روغې کوي هغه بدعت او مکروه دی. په شريعت کې ددې هيڅ اصل نسته.

ابن الحاج المکی په خپل کتاب المدخل کې فرمائی چې دامام لپاره ضروری دی چې خلقو چې کمه طريقه دسهار دجمعی او دمازيگر دلمانځه وروسته چې کم درو غېرنوی طريقه رواج کړی ده، بلکه بعضو خړ بياد پنځو لمنځو وروسته هم درو غېر کولو طريقه اختيار کړی ده، ددې څخه دی خلق منع کړی ولی چې دا بدعت دی. په شريعت کې روغې دمسلمان سره دملاقات په وخت کې دی نه دا چې دلمانځه وروسته دی. له دې جهته شريعت چې کم عمل مقرر کړی دی هغه دی پر خای سی او د سنت خلاف دی خلق رامنع سی.

دمشکوة شريف شارح فرمائی "بی شکه دشرعی روغې وخت دملاقات وخت دی. خلق بی له روغې سره وینی، علمی خبری کوي او بيا چې لمونځ وکړي نو بيا روغې سره کوي. دادکم خای سنت دی؟ ددې وجهی څخه بعضی فقهاؤ دا وضاحت کړې دی چې دا طريقه مکروه او بدعت سيئه

دی. (مرقات شرح مشکوٰۃ ۵۴۵/۳)

ددی مختصر تصریحاً تو پر بناؤ باندی داضروری ده چی درو غیر څخه دی اجتناب وسی لیکن داسی طریقه دی نه اختیاروی دکم څخه چی په خلقو کی غصه او نفرت وغورږیږی. پرداسی موافقو باندی دی دملاعلی قاری د هدایت خیال دی وینائی. هغه فرمائی "چی کله یو مسلمان بی خایه درو غیر لپاره تاته لاس در اوږد کړی نو دهغه زړه مه آزاره وه. داسی نه چی د بد گمانی سبب جوړسی او په قرارنی پوه کړه او دمستلی دحقیقت څخه نی خبر کړه." (فتاوی رحیمیه ۴۳/۳)

دامسئله احسن الفتاوی جلد: ۱ صفحه: ۳۵۵ باندی داسی ده "په شریعت کی درو غیر وخت صرف اول وخت دملاقات دی، دلمنخو وروسته ده. دلمنخو وروسته رو غیر کول دنی کریم صلی الله علیه و آله، دصحابه کرامو او ائمه دین رحمهم الله تعالی علیهم اجمعین څخه ثابت نه دی بلکه دا د روافضو ایجاددی او بدعت دی له دی جهته ددی څخه اجتناب او احتراز واجب دی بلکه بعض حضرات فقهاء رحمهم الله تعالی علیهم په صراحت سره لیکلی دی چی ددی بدعت کونکی ته دی دزجر او توبیخ په ذریعه باندی دی منع سی، که چیری بیا هم ددی کار څخه بسی منع نویادی د قدرت په درلودلو سره هغه ته سزا ور کول سی. البته کی چیری نی دمنع کولو طاقت او وس نه وی نویادی نه منع

کوی. (بحواله ردالمختار ۱/۳۳۶)

﴿دمؤلف دعا﴾

رَبِّ اَوْزِغْنِي اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتِكَ الَّتِي اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحَاتٍ رَضَاهُ وَاَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي اِنِّي تُبْتُ اِلَيْكَ وَاِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَتَقَبَّلْ مِنِّي هَذَا الْعَمَلُ وَجَنِّبْنِي فِيهِ عَنِ الْخَطَا وَالنِّسْيَانِ وَاَجْعَلْهُ ذَرِيعَةً لِلْفَلَاحِ وَالنِّجَاحِ فِي الدُّنْيَا وَوَسِيلَةً لِلنَّجَاةِ فِي الْآخِرَةِ.

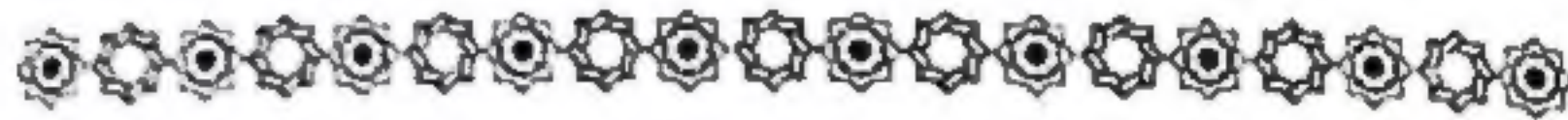
محمد رفعت قاسمی مدرس دارالعلوم دیوبند

۱۰ محرم الحرام ۱۴۰۸ هـ مطابق ۲۲ ستمبر ۱۹۸۷ بروز جمعہ

ماخذ و مراجع کتاب

کتاب دوم	مستوفیات	منبع
معارف القرآن	مفتی محمد شفیع اعظم پاکستان	ربانی بکڈ پور یوبند
معارف الحدیث	مولانا مفتی احمد صاحب نعمانی	الفرقان بکڈ پور انیا گاہیں لکھنؤ
فتاویٰ دارالعلوم مکمل و مدلل	مفتی عزیز الرحمن صاحب	مکتبہ دارالعلوم دیوبند
فتاویٰ رحیمیہ	سید مفتی عبدالرحیم صاحب	مکتبہ فنی اشیت (اندیر) سوات
فتاویٰ رشیدیہ کامل	مولانا رشید احمد گنگوہی	کتاب خانہ رحیمیہ دیوبند
فتاویٰ محمودیہ	مفتی محمود الحسن صاحب مدظلہ	مکتبہ محمودیہ جامع مسجد شہر میرٹھ
مداد الفتاویٰ	مولانا اشرف علی تھانوی	ادارہ تالیفات اولیائے دیوبند
فتاویٰ عالمگیری	علامہ سید امیر احمد	مطبع ذلکھور لکھنؤ
کفایت المفتی	مفتی کفایت اللہ دہلوی	کتاب خانہ اعزازیہ دیوبند
احسن الفتاویٰ	مفتی رشید احمد لدھیانوی	سعید ایچ ایم کمپنی ادب منزل چوک کراچی پاکستان
کتاب الفتاویٰ علی المذہب الاربعہ	علامہ عبدالرحمن	مطبوعات مکتبہ اوقاف پنجاب لاہور پاکستان
مظاہر حق جدید	افتادہ علامہ نواب قطب الدین	ادارہ اسلامیات دیوبند
مسائل مجددہ ہودہ	مفتی حبیب الرحمن کیر آبادی	حراما کینڈی دیوبند
معارف مدینہ	افتادہ مولانا حسین احمد مدنی	مدرسہ اولیاء اسلام صدر بازار میرٹھ
ہدایہ	امام ابو الحسن برہان الدین	کتاب خانہ رشیدیہ دہلی
بدائع و صنائع	علامہ علاء الدین ابی بکر	پاکستانی
صحاح ستہ	امام حدیث	کتاب خانہ رشیدیہ دہلی
کبیری		نظر الطابع لکھنؤ
رد المحتار علی الدر المنقذ	علامہ ابن عابدین	سعید ایچ ایم کمپنی ادب منزل چوک کراچی پاکستان
طحاوی علی الرائق الفلاح	سید احمد طحاوی	پاکستانی
مغیری		مطبع محمدی لاہور

حسن حسین	باشقہ حواشی مولانا اوریس صاحب	نصیر بکڈ پستی نظام الدین دہلی ۳
سائل تراویح مکمل و مدلل	محمد رفعت قاسمی	مکتبہ رضی دیوبند
نور الایضاح	امام ابو الحسن برہان الدین	مکتبہ قحطوی دیوبند
امداد الممتحن	مفتی محمد شفیع	دارالاشاعت پاکستان
جدید فقہی مسائل	مولانا خالد سیف اللہ	مجلس تحقیقات اسلامی حیدرآباد
فتاویٰ ہندیہ		ذولکھور لکھنؤ
غذیہ الطالبین	شیخ عبد القادر جیلانی	مطبع لاہور پاکستان

— پای —

جمعرات ۲۵ / اگست ۲۰۰۵

﴿اعتذار﴾

انسان دغلطۍ یوځه انچه ده په دې کتاب کې کوشش
 داسوی دې چې د کتاب د اړدو ژبې څخه بعینه ترجمه وکړي. خو کله
 کله په ترجمه کولو کې جمله یې ډوله سی او اصلی مفهوم نسی ادا.
 کتاب کې به یو ځای ځای په قوسینو () کې یوه جمله یا یوه پیره
 لیکلې وي هغه د توضاحت لپاره د مترجم اضافه ده چې هلته نښانې
 سوي هم ده. هم دا رنگه مونږ ډیر زیار کړې چې د کتابت غلطۍ ئې
 حتی الامکان نه وي. خوانسان بیا هم انسان دې که چیرې د جملې
 یوه غلطۍ وي او یا د کتابت یوه غلطۍ وي او ستاسو تر نظر راسی
 نوشتاسی به ډیره مننه وي چې مونږ ته اطلاع را کړي. او مونږ ته
 د دې غلطۍ بڅښنه وغواړي.

مننه

ناشر: مولوی حمد الله آغا سعیدی کتب خانہ نوی کوټه